Aegidius

CDEH-

100 – 8 £450

1023/3

Not in BM? or Bodleian?

Goff A. 96

cp

LB

pus excellē-tiſſimi magiſtri Egidij: de vꝛinis et pulſu cum expoſitione clariſſimi magiſtri Gentilis de fulgineo.

Alexandri [illegible]

¶ Carmina de vrinarum iudicijs edita ab excellētissimo domino magistro Egidio cū commento eiusdem feliciter incipiunt.

Iste liber noue institutionis: studiose compositionis artificio ex auctorum scientijs elicitus est et exortus: in quo phisicalis scencie restant archana quia secreta iudicia vrinarum continentur: que quidem quoniam lectoris animum erigit et extollit: nostrorum amicorum instantie inscripsimus. De iudicijs vrinarum et preceptorum traditiones in hoc opere metrice describuntur. Metrica nāq; oratio succinta breuitate discurrens diffinitas specificans alligata est certitudini. Ideoq; cōfirmat memoriam: et corroborat doctrinā. Prosaica vero oratio propria libertate subfugiens conturbat memoriam: et ignorantie parit confusionem. Unde qui debent certa ratione censeri et exemplo commemorationisq; caractere sigillari potius metrice breuitatis affectant compendium: q̄ prosaice prolixitatis dispendium. Fortasse igitur de versibus incompositis et de metri incongruitate nos arguet lector importunus. Sed attendat quoniam phisicalium verborum causa lex est et ratio: q metrice orationis consortium vrine designant: vix enim multo conatu mansuescere vixq; castigari potuerunt quum metrorum legibus arctarentur. Ab hoc autem opere fugiant qui planetici sunt et discursores alienis fecibus imbuti: et a musandino dogmate recedant alieni. Socijs autem nostris domestice fidei quorum gratia hoc opus suscepimus huius noue institutionis offerimus. Diuiditur autem iste liber in duas partes in primam. scilicet et in secundam. In prima igitur parte agit de iudicio vrinarum scd̄m cognitionez colorum et substantiarum. In secunda agit de iudicijs vrinarum secundum distinctionem suorum contentorum.

metrica oro
& psaica

¶ Deriuationem nominis vrine ponit.

Dicitur vrina: quoniā fit in renibus vna.
Aut ab vrith greco: qd̄ demonstratio fertur.
Aut quia qd̄ tangit mordet desiccat ꝛ vrit.
Ut de lacte serū se limpidus eliquat humor.
Si liquor vrine de massa sanguinis exit.
Sanguinis est vrina serum subtile liquamen.
Humorum: quos conficit ars regitiua secundi.
Et princeps operis: dum fit cribratio rerum.
Dum fit ab impuris pure discretio partis.

¶ Dicitur vrina. ¶ Expositio. In libro isto auctor ille intendens doctrinam tradere de vrinis in principio ponit deriuationem nominis. Urina ergo ꝼm sententiam illorum trium versuum deriuatur altera trium deriuatione. ¶ Prima deriuatio est illa. Urina dicitur quasi vna renibus: quia in renibus formaliter generatur quāuis in epate principium ꝛ substantiam assumpserit. Assumit tamen in renibus ꝼm vsum vel quia magis fideliter habet significare super habitudines renum q̄ȝ aliorum membrorum. Hec est ergo sententia primi versus. ¶ Aut aburith. ¶ Secunda deriuatio ponitur in hoc versu: cuius sententia hec est. Urina dicitur ab vrith grece quod est demonstratio latine: quia per ipsam vrinam dispositiōes humani corporis demonstrantur vt sanitas egritudo ꝛ neutralitas: repletio ꝛ inanitio vel media habitudo ꝛ similia. ¶ Aut quia quod tangit. ¶ Hic ponitur tertia deriuatio vrine: ꝛ est talis. Urina dicitur de vro vris: quia habet virtutem vrendi ꝛ desiccādi. Et ideo dicitur valere contra pustulas. ꝛc. sicut expresse scriptum est in commento. ¶ Ut de lacte serum: ¶ Hic ponit quandam similitudinem inter serum ꝛ vrinam vt de ipsius vrine essentia doctrina clarior habeatur. scilicet sicut serum de lacte per grossarum partium expressionem sequestratur ita liquor vrine de massa sanguinea eliquatur. ¶ Sanguinis est vrina. ¶ In hoc loco ponit diffinitionem vrine: que quidem diffinitio assumpta est ab vrinis isaac vrina est colamentum sanguinis ꝛc. ¶ Commentum. ¶ Renibus vna. quoniam formaliter in renibus generatur ꝛ discernitur: licet prius in epate ꝛ substantiam ꝛ colorem accipiat ꝼm habitum: in renibus tamen assumpsit eam.

fini vsum: vel dicitur quia fidelius renum habitudinem denun
ciat q̄z aliorum membrorum: vnde dicitur vrina ab vrith grece
quod est demonstratio interiorum membrorum. Unde cum
certificamur de interioribus: tunc consulimus vrine iudicium
Et dicitur etiam quia habet virtutem desiccatiuam: vnde va
let contra serpiginem ⁊ contra pustulas ⁊ contra virge vlcera-
tionem: ⁊ cum felle accipitris colata per pannum maculam de
let: potata etiam spleneticis confert. ❡ Ut de lacte serum.
❡ Hic notatur similitudo fieri inter serum ⁊ vrinam vt expresse
de essentia similitudinis vrine euidentior compleatur doctrina
sicut autem serum per grossarum partiū expressionem de lacte
excolatur: sic vrina de massa sanguinis eliquatur. Unde Theo
philus quidam vero eam similem sero vocauerit. ❡ Sangui-
nis est vrina. quid sit vrina sic diffinitur in hoc loco. Et est hec
diffinitio que hic assignatur bene consonans diffinitioni quam
ponit Theophilus ⁊ isaac in libro vrinarū: que talis est. Uri-
na est colamentum sanguinis ⁊ aliorum humorum ex actioni-
bus nature natum. Sed est hic notandu; q̄ nō est reuera serū
sed quasi serosa substantia cum sanguine elicata. ❡ Humoru;
quos cōficit ars regitiua secundi. idest virtus regitiua scilicet
secunde digestionis. ❡ Et princeps operis dum fit cribratio
rerum idest sequestratio que sequestratio fit in epate. Flegma-
tica nanq; materia in primo motu ebulitionis generata ad pul
monem emittitur vt in flegma conuertitur. Colerica materia
ad cistim fellis transmittitur. Melancolia deriuatur ad splenē
Sanguinea materia in epate sinceratur ⁊ mūdificatur. Aquo
sa vero substantia idest vrina cum sanguine ad renes deporta-
tur: ⁊ per poros vritides resudat in vesicam.

Poni conditiones vrine.

Quale: quid: aut quid in hoc: q̄ztum: quotiens: vbi: quando. 10
Etas: natura: sexus: labor: ira: dieta.
Cura: fames: motus: lauacrum: cibus: vnctio: potus.
Debent artifici certa ratione notari. 13
❡ Si cupis vrine iudex consultus haberi. 14
Quattuor ex primis cum precipue dominentur. 15
Debet iudicij potior sententia sumi. 16

Integritas lapsus vitium virtus minus aut plus.
Et status hijs medius sit ab hoc examine certus.

¶ Expositio breuis. ¶ Quale: quid Hic ponit conditiones q̄ requiruntur ad verū iudiciū vrinarum vt manifeste declaratur in commento infra. ¶ Quattuor ex primis. Hic ostendit quas conditiones medicus debet precipue considerare. Et dicit ꝙ primas quattuor conditiones medicus primo ꝛ principaliter attendere debet. scilicet ad qualitatem: substantiam: quantitatem: ꝛ ad contenta: quia ex istis quattuor conditionibus cū sint substantiales vrine sumitur melior sententia in iudicando. ¶ Integritas. Hic ostendit vtilitatem que habetur ex iudicio vrinarum dicens ꝙ per iudicium vrine cognoscit medicus sanitatem hominis. egritudinem et neutralitatem: fortitudinē virtutis ꝛ debilitatem: inanitionem ꝛ repletionem: ꝛ habitudinem mediocrem: ꝛ hec est vtilitas que habetur ex iudicio vrine. ¶ Commentum. ¶ Quale: quid. Formam inscriptionis vel speculationis declarat sibi. In hoc enim loco declarat ꝛ ostendit que sunt in iudicio vrine consideranda. Habenda enim est consideratio coloris substantie quantitatis ꝛ contentorum. Et iste sunt naturales vel substantiales ꝛ intrinsice considerationes que ex ipsa vrina perpenduntur. Sunt ꝛ alie quedam accidentales vel extrinsice que ex proprietatibus substantiarum eliciuntur vt ex etate complexione ꝛ alijs que secuntur. ¶ Quale. Refertur ad qualitatem idest ad colorem. ¶ Quid. Refertur ad substantiam. Diuersificatur igitur substantia in tenuitatem ꝛ spissitudinem ꝛ mediocritatem. Tenuitas in omnimodam tenuitatē: et in mediocrem et tenuem: spissitudo in omnimodā spissitudinem ꝛ remissam diuiditur. ¶ Quid in hoc. Spectat ad differentiam contentorum. ¶ Quātum. Pertinet ad quantitatem. ¶ Quantitas enim diuiditur in multitudinem: mediocritatem ꝛ paucitatem. ¶ Quotiens. Pertinet ad numerum effusionis vel inspectionis: scilicet vtrum semel: vel pluries sit effusa vrina. Nam ex frequentia vel raritate effusionis plurimum instruimur ꝛ ex frequentia speculationis plenius certificamur. ¶ Ubi refertur ad locum collectionis que

colligi debet in vase vitreo claro ad modum vesice facto vt ex va
sis qualitate omnes partes vrine se visui fideliter ostendantur
¶ Ubi. Etiam refertur ad locum inspectionis: quia de/
bet inspici in loco non nimis radioso nec obscuro. Et si ra/
dius sit ante oppositus opponenda est manus: vt fiat melius
discretio contentorum et ne radiositate visibilis spiritus ha/
beat disgregari. ¶ Ubi. Potest etiam intelligi depositione
contentorum. scilicet vtrum contenta in summo teneant locum
in vrina vel medium vel infimum. ¶ Quando. Refertur ad
tempus effusionis quod est in hora matutinali: celebrata dige/
stione. Tunc enim fidelior est ⁊ est nuncius certus interiorum
membrorum vel. ¶ Quando. Refertur ad tempus inspectio
nis: statim namque est inspicienda. Et si affuerit opportunitas
post eius residentiam vase obturbato secundo vel tertio est in/
spicienda. Multotiens namque mingitur tenuis ⁊ postea inspis/
satur ⁊ econuerso: multotiens tenuis et remanet tenuis: vt in
Theophilo legitur. ¶ Etas. Quia alia debet esse in puero
alia in sene ⁊ alia in iuuene iuxta intentionem vel remissionem
caliditatis. ¶ Natura. Scilicet quantum ad complexionem
In colerico namque debet esse citrina ⁊ tenuis. Citrina ex cali/
ditate. Tenuis ex siccitate. In flegmatico debet esse discolorata
aliquantulum spissa. In melancolico debet esse discolorata et
tenuis. In sanguineo colorata ⁊ mediocriter spissa. ¶ Sexus.
Ad differentiam inter marem ⁊ feminam. ¶ Labor. Per
tinet ad exercitium corporis. Ex labore namque cum calefiat cor
pus coloratur vrina. Per laborem intellige ⁊ eius contrarium.
scilicet quietem. ¶ Ira. Pertinet etiam ad perturbationem
eius anime vnde mutatur vrina. ¶ Dieta. Quantum ad mi
nistrationem sex rerum non naturalium ex quibus omnibus
variatur vrina. ¶ Cura. Quantum ad sollicitudinem et tristi
tiam. ¶ Fames. Quantum ad indigentiam ⁊ potus ⁊ cibi ⁊
ieiunij. ¶ Motus. Quantum ad quantitatem exercitij quo/
niam in quodam exercitio plus mouetur corpus ⁊ in quodam
minus. ¶ Lauacrum ad differentiam balneorum. Nam ex balneo
sulphureo vel marino vrina coloratur et ex balneo aqua dulcis
discoloratur. ¶ Cibus. In qualitate ⁊ quantitate immutat vrinam

Quantitas multitudinis ciborum discolorat ꝛ crudificat vrinã suffocando calorem naturalem. Paucitas ciborum intensam reddit inducendo siccitatem ex cuius lima acuitur calor. Qualitas autem si calidus frigidus humidus et siccus. ꝛ etiam si substãtia subtilis vel grossa aut mediocris. ¶ Unctio. Quantum ad vnguenta: vt si vnxerit se oleo laurino vrina intenditur vel marciaton: vel oleo iusquiami. vnde calor remittitur vel intenditur. ¶ Potus. Sua enim quantitate qualitate substãtia ꝛ colore immutatur vrina: quãtitate si multum biberit vel parum: qualitate. Si multum fuerit calidus vel frigidus. et similia. Substantia si fuerit stipticus vel diureticus. Ex subtili nanqꝫ potu ꝛ diuretico multiplicatur vrina. Ex stiptico ꝛ spisso mutatur ꝛ minuitur. Colore: vt si fuerit vinum rubeum vel album. ꝛc. Huiusmodi enim consortium tingit vrinam ꝛ eam reddit sanguineam. Decoctio reubarbari ꝛ croci reddit eam croceam. ¶ Debent artifici. Idest medico consulto ꝛ discreto ¶ Quattuor exprimis. Idest quattuor consideratis que diximus substantialia. ¶ Integritas. Hic declarat que vtilitas habeatur ex iudicio vrinarum. ¶ Integritas. Quantũ ad sanitatem. ¶ Lapsus. Quãtum ad egritudinem vel neutralitatem. ¶ Vitium. Quantum ad imperfectionẽ operationum. ¶ Virtus. Quantum ad perfectionem. ¶ Minus. Quantum ad minutionem. ¶ Plus. Quantum ad repletionem. ¶ Status. Quãtum ad mediocritatem. ¶ Ab hoc examine. Idest iudicio vrine.

Ostendit quot sint vrinarum colores.

Bis deni vrinam possunt variare colores.
Quos ex subscriptis poteris perpendere formis.
Nigrior vrine facies incommoda febris.
Quartane soluit: mortem portendit ꝛ vrit.
Si niger ad fundum residens se deprimat humor.
Matrix purgatur multi sentina fluoris
In febre fert mortem nigra fetida pauca pinguis.
Vesice vitio prorsus renumqꝫ remoto.

¶ Expositio. ¶ Bis deni. &c. Postquaz auctor docuit nos in generali conditiones que sunt attendende in iudicio vrinarum et quid sunt. hic prosequitur de vna conditione. scilicet de qualitate ostendens quot sunt colores vrinarum dicens quod sũt Viginti. Sed qui sint inferius declarabitur. ¶ Nigrior vrine. Hic prosequitur de coloribus vrinarum: et primo de colore nigro. Sententia istorum duorum versuum est hec. Vrina nigra in colore tria significat. Vnum. scilicet solutionem et liberationem a febre quartana: et maxime si sit multa in quantitate. Alterum est quod significat mortificationem caloris naturalis: et tunc est nigra quadam nigredine circunfusa: et tunc precessit color liuidus. Tercium est quia significat vltimatam adustionem et talis nigredo est sicut cornu lucidum: et tunc precessit color viridis. ¶ Si niger ad fundum. Hic ponitur alia regula de nigro colore: et solum pertinet ad mulieres que talis est. Quotiens apparebit tibi vrina nigra cum nigro sedimine significat purgationem menstruorum quia humor niger et melancolicus effunditur in vrina et ipsam denigrat. Et est notandum quod talis vrina per residentiam attenuatur superius et inferius inspissatur. ¶ In febre fert mortem. &c. Alia ponitur regula de nigro colore. Quociēscunqz in febre accuta appareat vrina nigra in colore: pauca in quantitate: fetida in odore: vnctuosa in substantia: tunc potes proculdubio mortez iudicare. Renum tamen et lumborum iudicio circunscripto: quia si esset vitium in renibus aut in vesica minus esset vrina suspecta. Vnde talis vrina potest apparere ex passiōe in renibus aut in vesica. ¶ Commentum. ¶ Bis deni vrinam In hoc capitulo distinguuntur quot sint colores vrinarum. Sunt aũt viginti. Et est multiplex colorum descriptio vel distinctio. Quedam nāqz fit colorum distinctio secundum qualitates. Alia secundum naturam digestionis et decoctionis. Tertia secundum proprietates humorum Secundum qualitates fit hec distinctio colorum: quoniaz alij sunt intensi: alij mediocres: alij remissi. Remissi omnes iudicantur a subcitrino inferius. Sed intensi omnes a ruffo superius. Mediocres sunt citrinus et subcitrinus. ruffus et subruffus in quadam complexione. Secundum naturam decoctionis fit hec distinctio colorum: quoniam alij significāt mortificationem vt niger viridis et liuidus. Alij significant indigestionez vt albus

lacteus glaucus et Karopos. Aliꝗ principium digestionis sed
non perfecte vt subpalidus subcitrinus pallori vicinus. Aliꝗ
perfectam digestionem vt citrinus ruffus ⁊ subruffus. Aliꝗ ex
cessum digestionis vt subrubeus rubeus subrubicundus ru-
bicundus. Aliꝗ adustionē significant vt inopos ⁊ Kianos. A-
liꝗ super adustionem et mortem: vt viridis ⁊ niger. Si vero obiꝗ
ciatur ꝙ a nigro colore incepimus ⁊ in eodem terminabimus.
Respondeamus ꝙ aliud est niger color qui fit ex mortificatiōe
que fit propter frigiditatem et caloris extinctionem. Aliud est
quo fit ex summa ⁊ vltima adustione: ⁊ ideo secundū diuersita-
tem causarum distinguenda est diuersitas effectuū. Distin-
ctio secundum humores euidens est. Nam quidam colores si-
gnificant coleram: quidam sanguinem. Aliꝗ melancoliam. Aliꝗ
vero flegma. Sed ad significandum humores debet fieri coniu
gatio colorum ⁊ substantiarum. Primo ⁊ vltimo exequitur au-
ctor de nigro colore vt fiat processus de coloribus significātibꝫ
mortificationem vel frigiditatis intensionem ad colores signi-
ficantes adustionem per colores significantes mediocritatem.
⁊ sic ab vna extremitate rationabiliter procedit ad aliam extre-
mitatem. ¶ Bis deni. Idest viginti qui ergo colores sint de-
terminandum est inferius. ¶ Quos. Idest colores. ¶ Ex sub
scriptis formis. Idest regulis. ¶ Nigrior vrine. ⁊c. Quartane
soluit. In hoc capitulo agit de nigro colore ratione predicta
Niger autem color in vrina tria potest significare aut frigidita
tem. scilicet mortificantem. et tunc debet esse vrina nigra cum
quadam caligine circunfusa propter naturalis caloris extincti
onem: et tunc precessit liuidus color. Aut significat adustionē
completam ⁊ vltimatam: et tūc debet esse lucida sicut cornu lu
cidum nigrum quemadmodum apparet circa facies ethiopū
quibus propter adustionem quedam luciditas in facie attrahi
tur ex sanguinis adustione ⁊ vnctuositate ad faciem attracta.
Viriditas etiam procedens est signum manifestū ꝙ succedēs
nigredo fiat ex adustione sanguinis. Significat autē niger co
lor in vrina ⁊ maxime in febre quartana: si multa fuerit in quā-
titate: quartane solutionem: ⁊ melancolici humoris purgatiōē
Melancolica nāqꝫ materia nigra est et terrestris ⁊ sui commix
tione denigrat vrinam. Multam ideo dixi quia ex purgamento
multo debet multiplicari vrina. Et ideo si pauca appareat suf-

pecta est. Littera plana est. ¶ Soluit. Idest solui significat. ¶ Mortem ptendit Idest significat mortificationē ex frigidita te intensa liuore precedente. ¶ Adurit. 7c. Idest adustionem significat pcedente viridi. ¶ Si niger ad fundum. 7c. Alia regula de nigro colore datur: 7 est accommodata mulierib9 7 nō ad alia subiecta euagatur. Urina nāq3 nigra cum nigris sedi minibus in fundo apparentibus significat purgationem menstruorum ex eruptione nigri et melācolici humoris. Unde tota vrine facies quadā denigratione respergitur: sed talis vrina per residentiā inspissat superius et attenuat inferius. ¶ Matrix purgatur. Idest purgari significat ¶ Sentina. Idest lacuna idest receptaculum. Sicut eñ ad sentinā nauis discurrūt omnes superfluitates: ita ad matricem quasi ad quandā3 sentinā mulieris corporis deriuantur superfluitates. ¶ In febre fertiz Alia pōitur regula de nigro colore. Urina nigra in colore pauca fetida 7 vnctuosa nihil mali vesica habente proculdubio mortem significat circunscripto vitio renum 7 lumborū3. Et ideo dixi q talis potest apparere ex vitio renum vel lumborū3: 7 tūc minus erit suspecta. Et hanc regulam eligimus a theofi. in capitulo de fetida in fine sui operis. Dicit enim ibi. Urina in febre accuta nigra fetida pinguis nihil mali vesica habente significat mortem. Et subiungit. Urina odorem habens grauem significat mortificationem: et putrefactionem. In febre accuta fert mortem. idest significat mortificationem. Nigra ex mortificatione: fetida ex corruptione. pinguis. idest oleagina ex pīguedine 7 substantialis humiditatis vel humidi eliquatione.

¶ De vrina nigra que nigram habet nubem.

Multa die cretico: quam nigra et pendula nubes.
Largius obfuscat sedimenq3 natatile turbat.
Auribus oppressis turbata pace soporis.
Sanguineum fluxum signat de nare futurum.
Sed si signa necis concurrant siue salutis.
Judicio mortis damnat vel liberat egrum.

¶ Expositio. ¶ Multa die. Hic ponit auctor aliam regulam

de vrina nigra. Et non solum intelligitur vrina illa que p to/
tum est nigra: sed etiam illa que habet nigram nubem. Ista
est ergo regula. Quandocunq; videbis vrinam nigram vel
subnigram in colore multam in quantitate cum ipostasi nigra
excelsa aut natali apparente in die cretica superueniente in fe/
bre causone cum vigilijs et aurium surditate tunc scias q cri/
sis futura est per fluxum sanguinis ex naribus ad salutem vel
mortem. Ad salutem in concurrentibus bonis signis ad mor
tem concurrentibus signis malis. Rationes illorum in com/
mento ponuntur z preterea hic sufficiant. ¶ Commentum.
¶ Multa die. Alia ponitur regula de vrina nigra vel subni/
gra. per vrinam nigram vel subnigram non tantum intelligi/
mus illam solam que per totum nigra est: sed etia; illã q̃ nigra;
habet nubem: vel nigrum vel subnigrum eneorima ex quo faci
es vrine denigratur. Est ergo talis regula Vrina nigra vel
subnigra multa in quantitate apparnes. et cum ipostasi nigra
z excelsa et natatili forma; tenens eneorimatis in die cretico su
perueniens in febre causone cum vigilijs et surditate significat
crisim futuram per fluxum sanguinis a naribus ad salutem:
si laudabilia signa concurrant. Sed ad mortem si in laudabilia
¶ Multa die. Per hoc q multa vrina fuit in die cretica signi
ficatur q natura mouetur in die crisis deputata ad purgandã
materiam: et fuit fortis ad purgandam materiam per vrinam
et ideo fuit multa. Quod autem eneorima fuit pendens in me
dio per hoc significatur motus et dispositio materiei. q vero ex
celsum est eneorima indicatur leuitas eiusdem q autem nigra
significatur nimietas feruoris conuertentis materiam in quã
dam adustionem. Sed adustio non nimis violenta demonstra/
tur: cum eneorima est natatile et excelsum. Nam si esset violen/
ta et vltimata adustio: humiditatem depasceret et nihil resolue
ret: et totam ventositatem consumeret que consumpta potius
fieret ipostasis subsidens quam excelsa. Nota q vrina mul/
ta turbosa in die septima adueniens significat solutionem. zc.
solutionem breuem. Pauca vero signignificat morte; in die sep
tia. In eo q adsunt vigilie z surditates superuenerint demon/
stratur q materia ignitur z accuta resoluta in fumum ascen/
dit ad caput et vigiliarum inquietudinem et auditus impedi/
mentum inducit. Et ipsa materia cu; sit accuta z penetratiua

frangit venulas narium et per eas erumpens ad fluxum san-
guinis de naribus prouocandum mouendo et meatus reseran-
do laborat. Eadem materia sua siccitate et accumine suo desic-
cans cerebrum insaniam inducit. Eadem quoque materia per
poros egrediens neruos in transitu suo pungit et mordicat et
rigorem facit: perueniens etiam ad cutem eam mollificat et su-
dorem inducit. Inde est quod dicit isaac in libro vrinarum. Vrine
nigre vel subnigre eneorimata habentes excelsa significant cri-
sim fieri cum rigore et sudore. Vrina multa et nigra cum sudo-
re et vigilijs, subueniente ipostasi nigra et natatili sanguineum
fluxum significat a naribus. Eadem cum laudabilibus signis
morbi solutionem portendit. Vnde Theophilus in libro vrina-
rum dicit vrine nigre eneorimata habentes excelsa significant
crisim futuram cum rigore et sudore et insania. Et quandoque
fluxum sanguinis de naribus. Inde est quod dicit Ipocras in
quarta particula amphorismorum. A causone habito rigore su-
perueniente solutio fit. idest rigor superueniens soluit egritudi-
nem. De vrina nigra dicit Ipocras in epidimijs, impossibile est
sanare infirmos in quorum vrinis dominatur nigredo: nisi in
quibus vrine exeunt secundum crisim. Idem in eodem. Si auferatur
menstrua mulieribus vrinis nigris superuenientibus sanan-
tur. Item Gallienus super epidimias. Ipocras dicit quod si aliquan-
do infirmus in principio morbi facit vrinam nigram cum signis
molestis et terribilibus et tamen sanatur si contingat eius vir-
tutem esse constantem: et facilem anhelitum. Item quandoque in
morbi initio vrina nigra venit cum timore accidentium et perma-
net vsque in diem nonam. Sed postea veniente vrina nigra cum
ipostasi alba virtute se expediente decoctionem morbi significat
et egri. Salutem hoc et c. Hoc certum est secundum Ipocratem in libro
amphorismorum. scilicet secunda particula vbi dicit. Acutorum
morborum non omnino certe pronosticationes sunt neque sani-
tatis neque mortis. Sed constanter scias vt dicit Gallienus quod
significatio non concomitatur laudabilis. Si angustia anheli-
tus et sudor in solo capite: et alienatio mentis et ablatio desiderij:
tunc scias quod manifesta ruina nature et corporis egri periclitatio
declaratur. ¶ Nota quod dicit Theophilus in vrinis quod vrina in fe.
causone. Si nigram nubem habuerit significat transmutari in
quartanam. per nigredinem significat adustionem materie: per

nubem ventositas declaratur: et etiam ꝙ non sit tanta adustio quin aliquantulum de humiditate remaneat: que resoluta in ventositatem: sedimen eleuat in nubem. Materia igitur causo-nis expulsa a vasis ad fontes putrescit in eis ⁊ quartanam inducit. Littera plana est hijs expositis

¶ Ostendit cum qua substantia conueniat niger color.

Congrua mixture cum spisso federa seruans.
Subtilis coitum refugit nigredo liquoris.
Ut tenuem tolleret: qui non sibi concolor heret.
Impetrat euentus: casusq; facit violentus.
Non obstrussa parum deductio clausa viarum.

¶ Expositio. ¶ Congrua. In hoc capitulo demonstrat auctor de nigro colore cum qua substantia conueniat copulari naturaliter. Sentētia istorum quinq; versuum breuiter talis est. Niger color naturaliter cum spissa substātia commiscetur: sed cum tenui nunq̄ commiscetur: et ratio est: quia vbi est nigredo ibi est obtenebratio ⁊ obscuritas: que contingit ex perturbatione partium ⁊ ingrossatione: ⁊ ideo merito cum grossa substantia sociatur: sed cum tenui non quia tenuitas contingit ex partium raritate: ⁊ nigredo vt dictum est ex perturbatiōe partium ⁊ illa sunt contraria. Et ideo se insimul non paciuntur. Et hoc intelligendum est naturaliter quoniam accidentaliter niger color cum tenui substātia aliquotiens copulatur. Sicut vrina nigra spissa in substantia per loca opilata transiens est stricta tunc ratione opilationis loci a sua grossicie spoliatur. Et sic remanet tenuis. Et hoc est quod auctor intendit. ¶ Cōmentum. ¶ Congrua mixture. In hoc capitulo demonstratur cui substantie sit coniugalis niger color naturaliter. Et dicit ꝙ cum tenui substantia nigrum colorē impossibile est cōiugari. Et hoc idem testatur isaac in libro vrinarum de cuius fonte hanc doctrinam habuimus. Ubi nanq; est nigredo ibi tenebrositas ⁊ obscuritas que habet contingere ex perturbatio-

ne partium: ideoq3 vbi est tenebrositas: non potest esse tenuitas que contingit ex partium raritate. Inde est ꝙ nigredo non pōt copulari naturaliter cum tenui substantia. ideo dixi naturaliter quia quandoq3 recipit copulationem cum tenui substantia ex accidenti sicut propter enfrasim vrine vt quando vrina naturaliter nigra transit per locum vbi est enfrasis: quia in loco opilationis remanet grossicies. Et vrina a spissa substantia spoliatur: ⁊ quandam tenuitatem assumit. Item vrina nigra significat intensionem sanguinis ⁊ sue humiditatis naturalis consumptionem ex intentione ignei caloris: vel ex intensione calidi naturalis. vel ex congelatione ex frigiditate nimia vel propter humores melancolicos ſm crisim expulsos: quibus omnibus vrine substantia inspissatur. Ex intensione sanguinis ꝓpter nimiam ebulitionem: ex congelatione ꝓpter nimiam frigiditatē et ex purgatione materie melancolice ſm crisim propter substantie terrestreitatem commixtam cum vrina. Et ideo non potest coniungi niger color cum tenui substantia.

¶ De liuido colore.

Liuida si fuerit: vel liuor particularis.
Uel totalis erit: per totum liuida membrum.
Aut membri monstrat humorem mortificari.
Aut sursum liueus varijs accommoda causis.
Paruus emitriteus medius morbusq3 caducus.
Aschlites sinodochus vene ruptura catarus.
Strangurie lapsus: matricis passio fluxus.
Coste pulmonis vitium dolor articularis.
Consumptiua ptisis vis extinctiua caloris:
Sint tibi liuoris cause quas collige signis.

¶ Liuida si fuerit. ¶ Expositio. Superius auctor determinauit de nigro colore hic determinat de liuido qui est via et inchoatio ad mortificationem ⁊ caloris naturalis extinctionem. Et ideo liuidus calor non differt a nigro nisi ſm remissionem mortificatōis. Vñ sentētia illoꝝ duorū versuū breuiter est hec Liuidus color .i. plūbeus: aut ē ſm totā substātiā vrine aut ſm

partem videlicet in superiori parte vrine. Si fm totã substantiã vrine. tunc aut facit residentiam z tunc inferius inspissatur et superius subtiliatur z clarificatur: tunc scias qp talis vrina per totum liuida talem residentiam faciens significat humorum mortificationem. Aut nullam facit residentiam: z tunc non solum significationem in humoribus esse infixam: sed in membris radicatã z hoc est quod intendit. ¶ Aut sursum liueus. Hic determinat de colore liuido apparente in superiori parte vrine dicens qp quandocunqz apparebit tibi in colore liuids in superiori parte vrine: significat egritudines varias z diuersas vt puta paruum emittriteum z medium z epilesiam z alias sicut in commento declaratur. ¶ Commentum. ¶ Liuida si fuerit.
Post nigrum colorem agit auctor de liuido colore quia significat preparationem z incohationem z inultimationem mortificationis z non differt a nigro nisi in remissione malicici. ¶ Liuidus autem color in vrina alius est totalis qui totam occupat vrinam. Alius est particularis qui partem superiorem tantuz inficit. Totalis liuiditas aut significat mortificationem humoris z non membri. Aut significat mortificationem humoris et membri: aut membri z non humoris. Si igitur significat mortificationem humoris z non membri: tunc vrina debet per residẽtiam inspissari z liuiditatem retinere: superius autẽ clarificari z ab infectione humoris recedere. Si humoris z membri: nulla residentia vrine vel humoris potest aboleri. per quod significat mortificationis vicium non tantũ in humoribus esse fixũ. Sed in membris esse radicatum: hijs cognitis littera plana est. Aut rursus liueus. ¶ Premisit auctor de totali liuiditate. Nunc de particulari subiungit. ¶ Varijs accommoda. Idest deputata ad varias z diuersas passiões. ¶ Paruus emittriteus Notandũ est qp particularis liuiditas ex multis causis potest prouenire: quia quandoqz ex mortificatione propter caloris naturalis extinctum: sicut in emittriteis vel ex humorum perturbatione sicut est in fluxu ventris: z tunc vrina debet esse pauca: cuz quibusdam humoribus z oblongis resolutionibus: cum quadaz essentie impuritate: quod habet fieri quia terrestria z aquosa commiscentur sibi vnde liuidus color succendit. Quandoqz vero fit liuidus color ex spiritualium passione sicut in pleuresi. per bipleumonia. empimate z ptisi. Pacientibus namqz mem-

bris spiritualibus mēbra nutritiua. scilicet stomachus ꝛ epar compatiūtur eis. Trasmittunt ergo spiritum ꝛ naturalem calorem ad iuuamentum eorum. Unde spiritu ꝛ naturali calore depauperata frigescunt. vnde ex debilitate caloris ꝛ impuritate secūde digestionis: cū transit eius superfluitas. scilicet vrina quandam contrahit liuiditatem. Uel aliter in pleuresi vel peripleumonia multa est collectio materiei superflue spiritualia opprimentis: quandoqꝫ etiam naturalis calor insaniosam humiditatem transducere contendit: ꝛ aliquid puluerulentum ꝛ contagiosum de mala materia per venam deriuatur ad epar: ꝛ sanguinem inficit ꝛ spiritus corrumpit. Unde vrina cum infectione spirituum ꝛ sanguinis superius liuescit. Et si queratur quare liuescit potius superius q̄ꝫ inferius. Respondenduꝫ est sic scilicet ꝙ fumositates ꝛ vapores cū vrina emissi cum sint corpora aeria leuia superius habent motum: ꝛ vbi magis habitant ibi ostendunt suam infectionem. Fit quandoqꝫ liuiditas in epilempsia cum quadam plumbeitate in circulo que significat infectionem spiritualium ex passione animatorum membrorum in sinocho etiam liuescit vrina propter sanguinis corruptionem. Sanguine enim corrupto multum inficiuntur spiritus. Liuescit etiam in aschlite propter digestiōis secunde corruptelam ꝛ humorum impuritateꝫ in ruptura chilis vene ꝛ in omni effussione sanguinis liuet vrina propter humorum perturbationem: in stranguria ꝛ in catarro ꝛ in arthetica nō est vrina ex per liuiditatis quod contingit ex spirituum infectione per loca pacientia transeuntium ꝛ ex humoribus quos contingit perturbari ꝛ corrumpi vrine sortiuntur maculam liuiditatis. idest recipiūt. Et in passione matricis liuet ꝓpter eandē cām: precipue cum matrix sit lacuna ꝛ sentina omnium superfluitatuꝫ ꝛ hoc est quod dicit. ¶ Paruus emittriteus. ¶ Tres sunt species emittritei de quibus alias sufficienter dicetur. Morbus caducus. Qui alio nomine appellatur epilepsia. ¶ Aschlites .i. tertia species idropisis ꝛ dicitur ab aschi quod est vter quia in ea vēter repercussus resonat in modum vtris semipleni. ¶ Sinocus. Febris est continua de putrefacto sanguine intra venas. ¶ Uene ruptura. Sicut chilis vel alterius vene. ¶ Catarrus. Fluxus humorum a capite descendentium. ¶ Strāgurie. Cum fit opilatio vesice vel ex humore collecto vel ex

epate. ¶ Matricis passio. Ut si patiatur matrix ex inanitione vel ex aliqua precipitatione vel distensione secundum superiorem partem vel ex declinatione super latus dextrum vel sinistrum vel vertebrum. ¶ Fluxus scilicet ventris. ¶ Coste. Quantum ad pleuresim. ¶ Pulmonis. Ex vitio pulmonis liuet vrina tribus de causis. scilicet ex stillicidio reumatis. vnde circulus est reumaticus et granulosus et dolorem circa spiritualia patitur ex repletione: et tunc sentitur grauitas et pondus circa spiritualia et dolor partis sinistre. Patitur etiam ex compressione stomacho vel a splene vel matrice vel epate. vnde aliquid extorquetur a spiritualibus ex sui compressione quod lapsum est ad gibbum epatis et inde per capillares venas ad vesicam et vrinam inficit. Et distinguitur talis liuiditas per tumorem membrorum compressorum tumorem facientium. Ex vitio epatis liuet vrina tribus de causis. ex repletione. ex opilatione: et ex debilitate virtutis. Quando vero liuet ex repletione tunc distinguitur quod vrina spissa est et pondus sentitur in dextro ipocundrio et dolor Ex opilatione liuet vrina et tunc debet esse intensa: tamen mediocriter spissa. vnde vrina inopos tria significat vel opilationem epatis vel maiorem vel minorem emitriteum. In ruptura vene debet esse hec causa. scilicet distinctio circa epar. Ex debilitate liuet vrina quando infrigidatur epar et impuri humores et fumi generantur. Unde coloratur vrina: sicut in idropico. Ex vitio intestinorum liuet quattuor modis: vel ex fluxu ventris: vel ex emoroidibus: vel lumbricis: vel ex illiaca passione vel colica. Quando est ex fluxu ventris tunc fit tribus modis. scilicet ex nimia et continua humorum discursione in colon ex quibus aliquid corrumpitur ex calore naturali. Et ipso quidem corrupto in colon resudat et insidet in collum vesice et inficit vrinam. vnde liuet quod distinguitur quia tunc vrina turbulenta est et intensa. Ex sanguine si magnus est fluxus. Ex emoroidibus manifestum est. Ex lumbricis qui contenti sunt in intestinis et in voluti in flegmate quod est eorum materia cuius flegmatis corruptio in vesicam redundat et inficit vrinam quod distinguitur ex remissa vrina et spissa et albis et longis resolutionibus ex frigiditate condensante illas vel ex colore lumbricorum. Et ex illiaca vel collica passione liuet vrina quod distinguitur extorsione illarum partium. Ex vitio matricis liuet vrina tribus

de causis: vel ex humoribus vel ex fluxu menstruorum vel ex retentione ipsorum. Si ex humoribus tunc distingue. quia vrina est spissa et remissa et corpuscula sunt liuentia in modum loture amidi per vrinam diffuse. Grauedo circa partes illas sentitur Ex fluxu menstruorum liuet vrina vt in emoroidibus. Ex retētione etiam menstruorum ex quorum impuritate inficitur vrina. Ex vitio vesice liuet vrina tripliciter: opilatione: excoriatione et ruptura. Si ex ruptura manifeste distinguitur quoniam vrina spissa et pondus circa pectinem sentitur. Si ex opilatione vel calefactione vel ex humore vel a cancro vel ficu. Si ex coriatione: furfura minguntur et quandoqz mingitur sanguis. Ex vitio sinthomathum liuet vt in arthetica propter stillicidium. Et in emittriteis ex duplicitate materiei. Ex perturbatione humorum vt in continuis. Ex apostemate spiritualium: vt in pleuresi et empimate liuescit: ex adustione. Nam aeris partibus et subtilibus euolantibus remanent terrestres et grosse vnde liuet ex frigiditate. ¶ Dolor articularis. Idest passio. ¶ Consumptiua ptisis. Idest que fit ex vlcere pulmonis. ¶ Vis extinctiua caloris. Idest mortificatio vt in medio emittriteo et in maiori. ¶ Liuoris cause quas. Scilicet causas. ¶ Collige. Idest perpende o tu medice signis scilicet specificantibus per collectionem aliarum circunstantiarum.

Specificatio per alias conditiones de liuido colore.

Paucula vi[..]micta liueus oleagina mortem.
Stranguriam monstrat liuida pauca frequens.
Liuida cum granis seiunctis atqz minutis
Constanter loquitur spirituale malum.
Liuiditas arbomosa malum probat articulare.
Est quoqz reumatici nuncia fida mali.
Vertebra si matrix compresserit aut diafragma.
Inficit vrine liuidus ora color.

¶ Expositio. ¶ Paucula. Superius dixit auctor q liuidus color apparēs in superiori pte vrine habet significare supra varias: et diuersas causas. Hic specificat p alias cōditiōes adiūctas

et fm̄ hoc ponit regulas: quarũ prima talis est. Quotienscũq3 videbis vrinam liuidam in colore cum difficultate mictaȝ paucam in quantitate: ⁊ oleaginosam ⁊ vnctuosam potest tunc mortem proculdubio iudicare. Et nota q̄ liuiditas prouenit: vt dictum est: ratione mortificationis: cum difficultate auteȝ micta prouenit ratione desiccationis meatuum ⁊ viarum. Pauca ratione cõsumptionis membrorum: vnctuosa ratione liquefactionis pinguedinis. Talis ergo vrina significat mortem. ¶ Stranguriam. Alia regula talis vrina liuida pauca ⁊ frequenter micta significat stranguriam: rationes declarantur in commẽto. ¶ Liuida cum granis. Alia regula. Vrina liuida apparens cum granis minutis ⁊ separatis frequenter significat in membris spiritualibus passionem. ¶ Liuiditas. Alia regula. Vrina liuida cum resolutionibus athomosis significat in articulis passionem ¶. Est quoq3. Dicit q̄ hec eadem vrina cum resolutionibus athomosis significat fideliter fluxum humorum ex reumate. ¶ Vertebra. Alia regula. Vrina liuida in superficie vrine significat compressionem matricis super alterum vertebrorum: aut compressionem diafragmatis: ⁊ hoc est quod dicit de liuido colore. ¶ Commentum. ¶ Paucula. Hic ponuntur specificationes predictarum causarum quomodo determinari habent ex aliis circũstantiis. Liuor nanq3 particularis ⁊ vniuersalis non determinant passionẽ nisi collectione facta aliarum actionum vel occasionũ: sed ex aliis adiunctis est magis veridicus. ¶ Paucula. Ex membrorum consumptione quod est signum vehementie caloris membra consumentis ⁊ humorum materiam depascentis. Unde consumpta humiditate: ⁊ succositate pauca remanente: et redundante ad epar vrina non potest multiplicari. ¶ Vix micta. Ex meatuũ desiccatione: ⁊ vrine indigentia. ¶ Liueus. Ex mortificatione vicinante vel mediante. ¶ Oleagina. Idest vnctuosa ex pinguedinis eliquatione: talis inq3 vrina mortẽ significat. Hec supradicta vrina si liuidã: cum paucitate ⁊ frequẽtia significat strãguriã. ¶ Strãguria est guttatim vrine effusio ex opilatione colli vesice: vel eiusdem accuitate. ¶ Liuida est in stranguria: quia spiritus trãseunt per locum opilationis. ⁊ ideo trahit infectionem liuoris ex corruptis humoribus. ¶ Pauca est propter emfrasim. Idest opilationem grossorum humorum:

oleagina

qd sit - Straguria

emphrasis qd

et viscosorum: vnde non potest vesica sufficienter se exonerare in vna vice ex vrina. Defectum autem quantitatis supplet frequentia effusionis: et ideo pauca est: et frequenter micta. ¶ Cū granis. idest in circulo manentibus: ⁊ in vrina residente permanentibus. Nam si statim euanescerent tunc potius ex alia causa fieret: q̄ ex causa reumatica. ¶ Minutis .i. in puis quātitate. ¶ Spirituale malum. scilicet passionem spiritualium membrorum ⁊ thorasis. ¶ Athomosa. idest ex athomosis resolutionibus plena albis rotundis: ⁊ minutis Sȝ quare sūt albe rotūde ⁊ minute in capitulo de albis ⁊ minutis expedietur ⁊ exponetur. ¶ Articulare malū. idest articulorum passionem. ¶ Vertebra. idest passiones matricis quando magis solito declinat in altero vertebrorum. vnde fit compressio ex compressione vertebri. Et sic a matrice fit dolor et ex dolore prouocatio reumatis superflue materiei: ex quibus linescit vrina: vnde si matris ex sui dissolutione sursum diafragma cōpresserit vrina linescit etiam.

Sequitur de colore albo cum tenui substantia.

Albo subtilis vrina iugata colori.
Splenem: idropem: crapulam: nefresim: frenesim: diabetem.
Artheticam: coleramq̧ nigram: pedicon: scotoniam.
Epatis algorem: cum febris caumate mortem.
In sene vim fragilem vel defectum puerilem.
In lesis humeros: aut collum lippotomiam.
Quartanam febrem: declarat ⁊ amphimerinam.
Matricis varias notat in muliere querelas.
Hec emoroidas: ⁊ condilomata signat.
Ut se iudicij fallax non inserat error.
Talis cruda potest atqȝ indigesta vocari.
Clarior alba crisi non precedente: profanam
Continuo frenesim: frenesis mortale propinquat.

¶ Expositio. ¶ Albo subtilis. Superius determinauit auctor de coloribus vrine mortificationem et caloris adustionem significationibus: nunc consequenter ingreditur de coloribus significantibus indigestionē. Et primo de albo colore cū tenui

substantia copulato ostendens de ipso colore albo quid habeat significare ponendo regulas z specificationes ex alijs conditio-nibus: scḋm q valde bene scribitur in commento. ¶ Commentū ¶ Albo subtilis. ¶ Exequuto tractatu de coloribus significantibus mortificationem. Nunc exequitur de coloribus signicantibus indigestionem: z primo de albo scḋm cōiugationem albi coloris z tenui substātie. scilicet ex quibus causis color albus fiat z quomodo varietur scḋm diuersitates subiectorum. Et quid sit causa tenuitatis ad presens pretermittimus: ne dum introducentes lectoris tediosi siue litigiosi primicias offendamus. In hoc autem capitulo distinguuntur signa albe et tenuis vrine: quarum significationes z specificationes ex circunstantijs debemus perpendere. ¶ Urina subtilis. idest tenuis in substātia. ¶ Jugata. idest copulata significat. ¶ Splenem. idest spleneticam passionem. Splen enim nomen est membri z passionis. In splenetica passione vrina alba est: z subtilis. idest tenuis cum quadam radiositate multitudo eueniens ex hijs tenuis iuuat. Et apud Theophilū. Urina alba z tenuis z multa amphimerinam deficientē significat. ¶ Querelas matricis. idest passiones ex quibus mulieres conqueruntur: eas maxime que fiunt ex retentione menstruorum specialiter si apparent cum squamis z nigris resolutionibus quod significat retentionem melācolici humoris. scilicet sanguinis qui niger est z terrestris ¶ Emoroides z condilomata. idest morbum existentem in ano vel apostemata in anno vel circa annum parua. Emoroides sunt nomen passionis z membri. Quedam enim vene emoroide dicuntur: que a chili vena exorte ad pudendum circulum terminantur: que vene quandoqz tumescunt z distenduntur ex multo sanguine in eis aggregato: z quandoqz rumpūtur: ita q ab eis fluit sanguis per incontinentiam: z talis fluxus emoroidarum. Alba z tenuis vrina si athomose z pulueree resolutiones in fundo appareant. significat emoroidas z similiter attricas z condilomata. ¶ Ut se iudicij. Hic assignatur generalis significatio albe z tenuis vrine. Si enim fallaciam iudicij incurrere non velis: per talem vrinam significare debes indigestionem z debilitatem naturalis caloris z accidentia que ex indigestione emergi consueuerunt: sicut ventositatis interclusionem. z ipo-

Splen

Emoroides

cundriorū tensionem: ventris et laterum inflationem: grauitatem crurum et coxarū et pigriciam totius corporis tam ad sensum quam ad motum voluntarium. grauedinem et malam dispositionem capitis et precipue sinistre partis. Interclusio ventositatis fit quia cum calor debilis sit: resoluit humores et resolutos non cōsuminit: vnde vētositas interclusa turbulēta generatur que pulsans ipocundria et in ipsis attracta ratione vacuitatis ipsa distendit: et ex inde fit inflatio ventris: et laterum et coxarum grauitas adest: quia spiritus ex quarum motu leuitas membrorum efficitur ex fumosa nebulositate a crudis humoribus resoluta: torpidi et obtusiores effecti in suis motibus impediuntur: vel superfluitates que ex defectu naturalis caloris in nutritiuis generantur vel motu sue grauitatis inferius difluentes musculos coxarum et tibiarum aggrauant: et in eis quasi sarcina quedam sentitur. Fumositatibus etiā ad sensuum instrumenta respirantibus: caloris naturalis actio negociatur circa locum. in quo commune materia passionis. Unde locus secunde digestionis crudificatur: et vrina dealbatur. Est autē tenuis quia lumbis et renibus compressis et coartactis vrina subtilior eliquatur a calore et a substātia spoliatur. Et ideo tenuis et alba occurrit. ¶ Frenesim. Sic specificatur: si in febre accuta: precedente vrina rubea vel subrubicumda: non precedente aliquo signo digestionis vel decoctionis materiei: non facta aliqua determinatiōe cretica: vel per sudorem vel per fluxum sanguinis de naribus: vel per ventris solutionem: vel per quamcunque aliam creticam determinationem: si postea appareat alba et tenuis significat raptum materie ad superiora: que actione caloris leuigata ad panniculum cerebri primum exalat: vel ascendit. ¶ Fit igitur alba: quia nutritiua membra et spiritualia: animatis mēbris tanquam nobilioribus compatientia: adiuuamentum eorum spiritum et naturalem calorem delegant. Unde spiritu et calore depauperata frigescunt. Et ideo calore absente: vrina discolorata in eis apparet: quia materia que per sui presentiam solebat vrinam colorare. rapta superius per sui absentiam: contrariam facit dispositionē. Et notādū quod si ex fluxu sanguis superueniēte per nares aut multo sudore in capite facto frenesis occurrit. Et

vrina tenuis et alba permanserit: significat mortem. Unde Theophilus in capitulo de alba et tenui vrina: postea subiungit. Si vero vrina talis fuerit et febris permanserit: eger ita dispositus moritur. ¶ Diabetem. scilicet significat alba et tenuis vrina specifice. Si multa sit in quantitate et frequenter mitta: et cum carneis resolutionibus. Alba est: quia aquositas secunde digestionis continue incessanter ab epate per venas capillares et a renibus sugitur per distemperantiam caloris et siccitatis. vnde viget in eis virtus attractiua et desiderat refocillari ex attracta humiditate. Urina ergo non potest tantum morari in epate per continuum transitum: quousque plenarium recipiat calorem. Sed cruda et indigesta deriuatur ad renes. In renibus autem non habet colorari vrina: precipue cum ibi moram non faciat: vel paruam in eis moram faciat. Sed per porros euritides qui ex calore rarefacti sunt et relaxati statim resudat in vesicam: et ideo sepe et in multa quantitate mingitur. Est autem diabetes immoderata vrine effusio ex distemperantia renum in caliditate vel frigiditate. Fit autem ex immoderato coitu vel cursu vel labore vel saltu. Hec vrina repleta est carneis resolutionibus albis et oblongis: quia substantia renum ex vehementia caloris dissoluitur. ¶ Arteticam. Scilicet significat alba et tenuis vrina specifice cum athomosis resolutionibus albis rotundis et minutis causas singulorum in capitulo de contentis assignabimus. Sed quare fit vrina discolorata in artetica queri potest. Et respondemus quod materia vrine non est contenta in epate: sed circa extrema vbi est causa passionis. Si queratur iterum quomodo resolutiones ille admisceantur vrine cum materia sit contenta in pede. Respondetur quod hec est causa quia virtus expulsiua vnius membri est attractiua aliorum per continuos meatus scilicet expellendo adiuuat alia membra in attrahendo. Et sic ex virtute illius membri expulsiua: et ex virtute attractiua aliorum membrorum per continuos meatus resolutiones ille reuertuntur ad vias vrinales et vrine admiscentur. Fit etiam artetica ex distilatione reumatice materie a cerebro ad partes inferiores et maxime ad istas que mobiliores sunt et nodosiores: in quibus ratione mobilitatis: et nodositatis fortior est virtus attractiua. ¶ Coleramque nigram. idest melancoliam tenuis et vrina alba significat excessum melancolie aliis conditionibus circunscriptis. Alba est ex frigiditate melan.

colie: quoniam frigiditatis est dealbare. Tenuis est exsiccitate quoniam siccitatis est attenuare. Nota q melacolia dupliciter disponit vrinam. scilicet scdm sui qualitatem et secundum hoc reddit eam albam et tenuem glaucam: vel albam ex frigiditate tenuem ex siccitate. secundum substantiam disponit etiaz vrinaz et tunc reddit eam nigram et spissam ex sui commixtione sicut fit in solutione quartane. ¶ Prediton. Idest epilepsiam significat alba et tenuis specifice cum quadam plumbeitate z obscuritate substantie: que habet fieri propter compassionem animatorum membrorum. Discolorata est in epilepsia quia natura compatiente membris animatis et non intenta circa epar: digestio crudificatur: z vrina dealbatur. ¶ Scotomiam. Idest tenebrositatem oculorum vertiginem significat alba et tenuis vrina: vel glauca: z maxime si multum sit limpida et clara cuz quadam viriditate z luciditate. ¶ Scotomia naq potius fit ex humore melancolico ex quo resoluto grossa fumositas et nigra ascendens cerebrum inficit: et spiritum visibilem obscurat. Est autem alba propter multam frigiditatez: clara est z limpida pter nimiam siccitatem. ¶ Epatis algorem. Idest distemperantiam epatis in frigiditate. Unde impedit digestionem pter frigiditatem epatis aquosi et crudi generantur humores. Unde vrina albificatur.: ¶ Cum febris caumate. Idest in febre acuta causonica z augmastica significat mortem alba z tenuis vrina. Sed distinguitur si talis appareat: aut in principio: aut in augmento: aut in statu: aut in declinatione. Si ergo in principio talis appareat significat cruditatem materiei: et debilitatem caloris naturalis: z prolixitatem morbi. Unde ex tanta morbi prolixitate: natura afflicta z debilitata infirmus subcumberet. et inde timendum est de infirmi defectu z hoc precipue si adsunt alia mala signa. Sed forti existente natura et aliis bonis signis concurrentibus non significat mortem sed salutem. et terminationem futuram per apostema factum sub diafragmate. Si talis vrina appareat in augmento vel in statu precedente rubicunda: duo potest significare. Aut significat frenesim. Aut extinctionem caloris naturalis propter consumptionem naturalis humiditatis; que deficiente sibi nutrimento anihilatur. Unde vrina discoloratur: z vtrunq signum est mortale. Si in declinatione talis appareat. vrina precedente cretica deter-

minatione signuz est salutis z cetera similia. ¶ In sene vim fragilem. zc. Idest defectum virtutis ex senectute z imbecillitate caloris naturalis significat vrina tenuis z alba. ¶ Vel defectũ puerilem. Idest defectũ nutrimentis in membris. ¶ Lippotomiam. Idest syncopim significat alba z tenuis vrina. Et prouenit ex grossa fumositate resoluta a crudo humore z melãcolico qui respirans intus ad spirituales meatus comprimit z suffocat spiritum vitalem in corde: qui oppressus caloris beneficium non potest impendere: z conferre partibus extremis: ex quo non ascendente ad cerebrum cum nõ temperetur spiritus animalis cessat sensus in corpore: z motus voluntarius: et corpus animalis quasi mortuum iacet. Hoc autem precipue significat alba et tenuis vrina. ¶ In lesis humeros aut collũ. Idest incipientibus habere dolorem circa collum z humeros non ab extrinseca causa: sed ab interiori: qui dolor subito surgens tali existente vrina significat dispersionem z resolutionez grosse fumositatis. vnde certum potest esse signum syncopis venture. ¶ Quartanam febrem. Idest de naturali melancolia significat alba z tenuis vrina. Sed sequẽti die post accessionem debet esse pallida vel suppalida: z in tertia die vel quarta debet esse alba vel glauca: quod in sequenti die magis appareat colorata: cõtingit quia materia melancolica cum pura sit z compacta suã ignitionem diu seruat vel inflammantem. Unde in sequenti die magis apparet colorationis effectus. In quartana vero nota ruffa vel subruffa z quandoqz subrubea occurrit. ¶ Amphimerinam. Idest solutionem febris cotidiane de flegmate vitreo significat alba z tenuis vrina: specifice precedente pauca et in fundo globosa. Si postea effundatur in multa quantitate: et postea tenuis in substantia significat amphimerine solutionem Flegma vitreum dum adhuc crudum esset z compactum resistebat nature expellere volenti: z quia nulla fiebat eius resolutio pauca erat vrina. Sed flegmate digesto: et calore confortato fit eius resolutio z per particulas minutas. Unde vrina multiplicatur z attenuatur. Et nota ꝙ omnis materia in sui digestione inspissat vrinam: preter flegma vitreum. Huius regule concordantia habetur apud Ipocratem dicente in quarta par

ticula amphorismorum Quibuscunq; vrine albe ⁊ globose non sine febris et quadam virgularum porrectione: sicut quidam radiosi essent in vrina. Vrinam talem platearius dicebat vir/gulatam. Et ferrarius superius fenestratam. Alba est vrina ex vitio splenis: quia ex melancolica superfluitate calore naturali debilitato crudificatur digestio: ⁊ contrarie qualitatis fit inten sio. idest frigiditatis vnde vrina dealbatur: Albedo enim filia est frigiditatis: vt dicit Gallianus in tegni: tenuis est radiosa ex ni/mia siccitate melãcolie: ex qua subtilitatis spiritibus: superius subtilior ⁊ tenuior fit vrina. Fit etiam tenuis ⁊ radiosa: quia me lancolica superfluitas splenis domicilium descendens: cum su per exuberet comprimit ⁊ coartat meatus vrinales quibus co/arctatis vrina subtilior excollatur. ¶ Idropem Idest leuco fantiaz. i. iposarcam vel anasarcam. In principio passionis. Sed longo tempore talis apparens spleneticam passionem declarat. Spleneticam si sit cum quadam liuiditate in parte superiori: que liuiditas ⁊ obscuritas contingit propter impuritatem hu/morum: naturalis enim calor debilis multum: non potest defe/dare ⁊ sincerare sanguinem. Ideo dixi in principio quia inuete rata causa malicie: ⁊ materia in processu temporis multiplicata alba ⁊ spissa occurrit: ¶ Craculam. Circunscriptis aliis cir cunstanciis multiplicata namq; ciborum congerie suffocatur naturalis calor: vnde non potest conualescere circa officium di/gestionis: vt videtur in lampade ex multa olei infusione lumen opprimitur et extinguitur. Ex multa congerie lignorum ignis debilis extinguitur. Ex crapula etiã multa debet fieri vrina in quantitate multa. Nam ex multis cibis multa debet fieri redũ datio succositatis ad epar que naturalez calorem reprimit. Et talis sm Theophilum significat largum cibum ⁊ potum pre/cessisse: et maxie si nimiũ fuerit subtilis ⁊ leuis: q; cito penetrat ¶ Nefresim. Idest passionem renum ex calculo ibi confirma to. Et hoc precedente vrina spissa ⁊ alba cum quibusdam sedi/minibus arenosis. Et si post talem vrinam apparentem appa/reant tenuis ⁊ alba vrina non facta purgatione melancolici hu morũ: vel vitrei flagmatis cum diureticis potionibus signifi cat nefresim ex calculo in renibus confirmato. et talis pessima est: quia peior est calculus confirmatus q̃ cõfirmãdus. Et hoc

concordat Ipocra. libro affo. dicenti vrine limpide et albe om/
nes male sunt maxime si in freneticis apparent. Alba est vri/
na in frenesi: quia totaliter aggrauatis organis z spiritibus:
sensus et motus voluntarius impeditur. Et ipse fumosita/
tes ad cerebrum respirantes cum sint grosse z impetuose fit di
stensio miringarum. Et ex distensione fit solutio continuitatis
ex qua sequitur dolor capitis: z maxime in sinistra parte cum
ibi sit sedes melancolie ratione conformitatis. Et nota q ta/
les vrine apparent in menstruosis et in emoroides habētibus.
Sed tunc apparent parue z nigre resolutiones in fundo cum
discoloratione et macilentia totius corporis.

De glauco colore.

Spissi suscipiens comercia nulla liquoris:
Est in iudicio glaucus color emulus albo.
At minus offendit natiui iura coloris.
Si fuerit tenuis mediocriter: aut mediocris.
Glauca vel alba: notat excessum flegmatis aeris.
Glauca melācolice craseos est conscia testis.

¶ Expositio ¶ Spissi. Postq̄ determinatum est de colore al
bo. In ista parte determinat de colore glauco. Glaucus enim
color est sicut cornu album lucidum. Dicit q vrina in colore glau
ca que nunq̄ patitur cum spissa substantia sociari habet simi/
le iudicium cū alba vrina tenui: et quia quicquid significat vri:
na alba z tenuis: totum significat vrina glauca. Sed cum re/
missione et minori malicia. Et etiam vrina glauca non tantam
debilitatem caloris naturalis ostendit vel significat. ¶ Si fue/
rit tenuis. Ponit talem regulam. Quotienscunq̄ videbis
vrinam albam vel glaucam in colore cum substantia mediocri
ter tenui significat dominium flegmatis accetosi. ¶ Glauca.
Dicit q vrina glauca significat hominem melancolice comple
xionis z sanum. ¶ Commentum. ¶ Spissi. Post album co/
lorem agit auctor de glauco qui conuenientes habet significa
tiones cum albo colore. Non enim differūt nisi sm intensionē z
remissionem maliciei. Nam quecunq̄ significat albus color cū
tenui substantia eadem significat glaucus color sed cum quadā

remissione. ¶ Spissi liquoris. Idest spisse substantie. ¶ Nulla comercia. Idest nullam coniugationem. Glaucus namque color cum sit tanquam cornu lucidum album est. inconiugabilis spissitudini. Spissitudo enim ei associata luciditatem aufert sine qua non posset esse glaucus color. ¶ Emulus albo. Idest consimilis ¶ At minus offendit. Idest minus significat impediri. ¶ Iura. Idest cursum et dominium. ¶ Natiui coloris. Idest naturalis. ¶ Si fuerit tenuis. Adhuc prosequitur auctor iste de glauca vrina et ostendit quod glauca vrina omnino vel mediocriter tenuis significat sanum melancolicum. Sed si recedat a tenuitate mediocriter significat excessum flegmatis accetosi. etc.

¶ De colore lacteo.

2a 1 Lactea subtenuis inacute caumate febris 75
Litis in ingressu signis adiuncta sinistris. 76
Damnat et accusat pacientem crimine mortis. 77
Fallitur vrine sententia: si tibi certo. 78
Ordine concurrant: que sunt vitalia signa 79
Mens: sopor: affectus: bona respiratio: virtus. 80
2 Lactea subtenuis cum largo fusa liquore. 81
Fine mali veniens deferuescente calore. 82
Soluit: et a morbi laqueis emancipat egrum. 83
3 In febre quam replicat tipicusque interpellat error. 84
Lactea subtenuis dictat: quod causa sit eius. 85
Frigida: pressuram longi factura laboris. 86
4 Lactea subtenuis febre declinante salutem. 87
Impetrat: et corpus releuat vitamque refirmat. 88

¶ Expositio. ¶ Lactea subtenuis. etc. Superius determinatum est de colore glauco cum mediocriter tenui substantie copulato. Hic determinat auctor de lacteo cum tenui substantia. Ponit ergo talem regulam primo. Vrina lactea in colore mediocriter tenuis in substantia in principio egritudinis accute signis malis concurrentibus sine dubio pacientem indicat moriturum. Si vero signa bona et vitalia concurrant sicut bonus anhelitus fortitudo virtutis; bonus somnus; et bona 5 color

memoria et similia: tunc non habet ista regula veritate im: imo significat egri liberatione. Est tamen sciendum q talis vrina quantum est de se non significat bonum. Sed ratione aliorum signorum bonorum sibi coniunctorum. ¶ Lactea subtenuis cū largo. Hic ponitur alia regula de colore lacteo cum substantia tenui mediocriter. Regula est ista. Urina lactea in colore subtenuis in substantia. multa in quantitate: in declinatione egritudinis apparens: significat solutione egritudinis. ¶ In febre. Alia regula scilicet tercia. Urina in colore lacteo: subtenuis in substantia in febre interpollata significat materiā egritudinis frigidam: et per consequens longitudinem egritudis. ¶ Lactea subtenuis febre. Quarta regula. Urina lactea in colore: subtenuis in substantia: in declinatiōe egritudinis significat liberationem ab egritudine et salutem. ¶ Commentum. ¶ Lactea subtenuis. Post capitulum de glauco colore cum tenui substantia: subiungit auctor aliud capitulum de lacteo colore sm coniugationem tenuis substantie. Sed fortasse obijceretur de verbis et sententijs et eorum repugnantia. In isto libro dicitur et quasi pro regula proponitur q lactea vel Karopos nūq̄ tenuis reperitur. Sed hic lacteus color cum tenui substantia coniugatur. vnde videtur dissonantia. Respondemus q nūq̄ lactea est tenuis de omnimoda tenuitate: et de omnimoda tenuitate intelligendum est. Ad hoc nāq vt sit lacteus color exigitur q sit ibi aliquantula partium grossicies: et accumulatio. Et ideo lacteus color omnimod subtilitati denegat copulari. Et hoc idem intelligitur de Karopos. Et propter hoc dictū est q lactea vel Karopos similimodo nūq̄ reperitur tenuis in vltima subtilitate. Qd vero hic dicitur de coniugatione lactei coloris cum tenui substantia intelligendum est: non de omni tenuitate: sed mediocriter tenuitate accedente ad speciem spissitudinis: vnde auctor volens euitare periculum obiectionis nō dixit simpliciter tenuis: sed lactea subtenuis: sub nāq denotat remissionem a tenuitate. Si autem apud Theophi. inueniatur lacteus color coniungi cum tenui substantia: tunc tenuem substantiam intellige pro subtenui. De tali autem colore cum subtenui substantia talis doctrina proponitur apud hunc auctorē Unde vrina lactea cum subtenui substantia aut apparet in principio egritudinis: aut in fine. Si in principio vel in fine aut ap/

lactea vel karopos nūq̄ tenuis reperitur

paret in principio vel in fine febris accute vel interpollate vel alterius egritudinis prosequēte de singulis. Si in pricipio febris accute appareat lactea et subtenuis malis signis concurrentibus: sicut est alienatio desipientia: insomnieitas: defectus appetitus: difficilis respiratio: virtus debilis mortem significat. Per hoc enim quod est lactea significatur cruditas materiei et indigestio et locus scde digestionis esse refrigeratus ex trāmissione spirituum: et caloris ad cerebrum: et est signum frenesis future: vnde timendum: est de cerebri consumptione. Cerebruz enim est membrum delicatum molle et tenerum et cum debilem habeat calorem naturalem: non multo calore indiget. Et ideo feruore caloris superuenienti consumitur. Cor vero est calidissimum membrum naturaliter. vnde multo calore est assuetum et quasi more fabri in continuo calore versatur. Inde est quod impetum feruoris caloris aduenientis medius potest tollerare. Quod autem est tenuis ex compactione humorum est et cruditate. Et quia materia iam rapta est ad cerebrum epate refrigerato iam nulla fit resolutio nec perturbatio. vnde vrina non inspissatur et ideo malis signis concurrentibus si talis vrina appareat mortifera est. Sed si bona occurrerint signa supradictis contraria licet talis appareat significat liberationem egritudinis: sed nō est quantum est in se quia per se suspecta est et infamis. Sed quia bona accidentia ei concomitantur licet suspecta: significant prolixitatem egritudinis. Sed si in fine febris accute talis appareat et sit multa in quantitate febrem declinantem indicat. quod enim lactea est significat quod innaturalis calor iam recedit. quod vero est tenuis hoc fit ex attenuatione et subtilitate partium materiei: per hoc autem quod est multa significatur plena et sufficiens purgatio. Si vero in pricipio febris interpollate talis vrina appareat tūc crudū et flegmaticū humorē demōstrat. vñ disponitur vrina secundum frigiditatē et humiditatē: et secundum caliditatē et siccitatē et secundum frigiditatē et siccitatē et secundum caliditatē et humiditatē humorum. quod autem est tenuis: hoc fit ex cōpactione et cōplexione materiei et difficultate resolutionis. Talis ergo vrina ex omni causa egritudinez sig. et longā afflictionē ostēdit. etc. In fine ergo interpollate febris si talis appareat et multa ex lacteo colore significat calorē deferuescentem. Sed ex tenuitate significat materiei subtilitatem: ex multitudine significat sufficientem purgationē: et ita egri liberationē signifi

cat. Sed si talis appareat sine febre dispositionem corporis ad idropisim portendit. His diligenter consideratis que dicta sūt manifesta est littera & sensus littere.

De colore albo lacteo & Karopos.

Albescens Karopos vel lactea spissa figurat. 89
Idropisim: colicam: lapidem: capitisqz dolorem. 90
Flegmatis excessum: membrorum reumata: fluxum. 91
Talis apostascos causam complexio soluit. 92

Expositio. Albescens Karopos. Hic determinat egidius de colore albo lacteo & Karopos cum spissa substantia. Unde talis est regula. Alba nanqz vrina in colore vel lactea vel Karopos: spissa in substantia significat idropisim: et alias significationes que secuntur in littera & tu specifica sicut scribitur in cōmento valde bene. Albescens Karopos. Hic agit auctor de albo colore & lacteo vel Karopos cum spissa substantia. Alba nanqz vrina remissior est q̄z lactea: vel Karopos. Et est hic color Karopos similis camellorum velleribus idest flauus et hij colores omnes cum spissa substantia significant idropisim idest leucofantiam ex multo tempore precedente: cum quadam obscuritate: & perturbatione: & apposita manu liuida vel subcitrina apparet. Et talis vrina leucofantiam confirmatam significat: et talem vrinam precedit alba et tenuis cum quadam liuiditate & obscuritate. Et nota q̄ talis vrina que idropisim significat potius debet esse alba q̄z lactea vel Karopos propter maiorem cruditatem digestionis. Idropisis enim significat errorem virtutis digestiue in epate. Color vero Karopos vel lacteus non tantam cruditatem materie. Potest tamen lacteus color vel Karopos in leucofantia apparere. Sed albus color eam fidelius exprimit vt dictum est. Item vrina alba lactea vel Karopos cum spissa substantia & arenosa significat colicam: vel iliacam passionem ex crudo et viscoso flegmate aggregato in inferioribus intestinis. Unde expressione flegmatis fecis egressio denegatur. Ex ventositate innata tortio & angustia sentitur: vt videatur pacieti quasi quoddā terrebel

lum eius intestina perforare: vt de se ipso refert. Gall'. in colica passione ꝛ illiaca: cū sepe videatur alba ꝛ spissa: tamen de iure passiōis et depositione vel dispositione materiei talis debet esse vrina: que si ita est intestinis: potius debet esse lactea vel karops: qꝛ cuꝫ materia contenta sit in colon intestino vel ylion cū remota sit a vijs vrinalibus non sic potest imutare vrinam: vt eā reddat albam. Redditur ergo minus discolorata. s. lactea. Item vrina lactea vel alba ꝛ spissa lapidem significat. specifice si in fundo habeat sedimen arenosum. Talis ergo vrina potius debet habere colorem lacteū quā albū: quia licet pro flante debeat esse discolorata multū tamen propter ebullitionem ꝛ decoctionem ipsius humoris. vt in lapidem cōuertatur: redditur minus discolorata: vt lactea ꝛ spissa constituat̃ pro consumptione liquidarum partiū. Petrificatio naqꝫ ex aliquo humore non potest effici sine aliqua decoctione. Ideoqꝫ potius fit lactea qꝫ alba. Et est notādū q generatio lapidis fit. iiii. de causis scilicet ex abundantia superfluitatū: ex viscositate earum ex angustia meatuū. et ex debilitate virtutis expulsiue. Cum enim hec oia concurrant humor diutius morans in vesica actione caloris decoquitur: ꝛ liquidis omnibus partibus consumptis et terrestribus permanentibus fit durities: et petrificatio ꝛ arenarū generatio q̄ simul coadunate et annexe lapidem efficiūt: qui si fuerit in renib9 dolorem renū facit imoderatum. ex distensione partiū et solutione continuitatis. Adest etiam dormitatio pedis cuꝫ ipso rene colligātiam habentis et infrigidatio contingit. quia spiritus propter emfrasim calculi non potest impendere beneficium sue calefactionis. Cōprimuntur enim nerui. vnde aufertur aditus spiritui animali ꝛ ideo fit dormitatio pedum et infrigidatio. Adest etiam dolor illiacus qꝛ cū intestina cōprimuntur ex calculo existente in renibus ꝛ hoc ꝑter eorum colligantiaꝫ superfluitas prime digestionis retinetur que cū non possit emitti redundat ad ylion. ꝛ instat. et torq̄t ipsum et inde fit dolor illiacus. Et si lapis fuerit in vesica dolor est in pectore cū pruritu ꝛ cum difficultate mingendi et cū ardore virge quando vrina mingitur. ꝛ constipatio igitur ventris fit ex compressione lōgaonis. ¶ Capitisqꝫ dolorem. Idest presentem vel futurum significat vrina karopos vel lactea et spissa in substātia. Si ergo vrina diu talis appareat significat dolorem presētem. Sꝫ si de nouo apparere incipiat futurum dolorem significat. hoc autē est in amphemerina cum flegma diu fuerit in corpore. Calor enim qui iam diu egit in ipsum resoluit eius partes in fumositateꝫ tur

Generatio lapidis fit 4or de causis

bidam: et vaporosem que petens cerebrū infert dolorem. Sed si flegma nouiter incipiat dominari in corpore: calor agens in ipsuz nondū in fumositatem sufficit resoluere. Sed diutius agendo resoluet et ideo futurus dolor significat. Huiusmodi regule cōcordantiā habemus ab Ypo. in quarta particula amphо. iuxta finē. Quibus in febribꝫ vrine conturbate sunt velut subiugalium hijs capitis dolores aut adsunt aut aderent. ¶ Flegmatis excessum vrina ergo alba vel lactea ꝛ spissa per totū cum inequali ꝛ impura substantia flegma naturale abundare significat sine febre. Alba est ꝓpter frigiditatem flegmatis. Natura eīn frigiditati est dealbare ꝛ quia flegma album est ideo habet dealficare. Spissa est ꝓpē humiditatem cuius est inspissare. Inequalitas substantie significat ꝑturbationē fieri in corpore. Impuritas substātie significat defectum naturalis caloris non valentis substātiā depurare. hoc ergo significat principaliter. ¶ Secundo vero significat dolorē capitis ꝛ precipue grauedinē occipicij vbi ē flegmatis sedes. vel significat indigestionem ꝛ significat lateruz inflationē: oris insipiditatem: saliuarū abundantiā: sensus ebes: motus tardus fit: pigricia somnus: ꝛ dolor capitis ei concomitantur: que omnia habent cōtingere ex resolutione grosse ꝛ crude materie: ex qua resolutiōe fumositas resoluta et a debili calore non consumpta ad diuersas partes corporis ꝑegrināns illas partes aggrauat et molestat petens enim cerebrū ex distentione miringaruz cerebri dolorē facit: et ad ipocundria respirans iflationem inducit. Et ascendens per isofagum ad linguā et circa eam inspissata insipiditatem facit ꝛ saliue abundantiam. Et per neruos diffusa sensuum ꝛ voluntarium motum impedit. huius regule concordantia habet apud theophiluz in cap. de pingui ꝛ alba vrina. Dicit naqꝫ theophilus talis complexio monstrat crudū humorē plurimū abundare in vasis. i. in venis ꝛ differētias diuersi flegmatis attestari: vt est vitreuz falsum ꝛ sine qualitate. ¶ Membrorū reumata. Idest fluxum humorum ad aliqđ membrū corporis sicut in apostematica collectione de frigidis humoribꝫ effecta: ꝑcipue si fuerit granulosa. ¶ Fluxum. s. reumatis significat lactea vel Karopos ꝛ spissa: specifice si fuerit pauca et turbulenta cū resolutionibꝫ oblongis vel rotundis: ꝛ ꝑcipue si fuerit granulosa. ¶ Fluxū. Idest ventris solutiōēz significat Karopos vel lactea ꝛ spissa: si fuerit pauca cum resolutionibus longis ꝛ rotundis. pauca est propter fluxum quia spiritus et humores emittuntur a corde: quia calor debilitatur in epa

ce ergo pauci generantur in humores: et ideo pauca est vrina. hoc enim dicit Ypo. vrina nocturna multum micta paruū secessum significat & multus secessus paucā vrinā significat. Resolutionis fiunt a flegmate descendente per stomacū ad intestina. Turbulenta autem ex per mixtione humorū. ¶ Talis commixtio. Idest talis coniunctio albi vel lactei coloris cum spissa substantia. ¶ Soluit. idest solui significat. ¶ Apostaseos. idest materiam apostematice collectionis ex purgatione materiei: que cruda est & flegmatica: vnde vrina discoloratur & inspissatur. Et inde habemus concordantiam cū Ypo. in fine quarte particule inquit enī quibus spes est apostema ad articulos conuerti: exiens ab apāte vrina crassa & multa & alba facta velox in laboriosis febribus. &c. ¶ Item apud theophilū vrina pinguis et alba multa veniens liberat egrū ab apāte i articulis nato hijs qui dolebant liberat eos etiam qui in egritudine laboriosa erant: & qui diu fuerant in egritudine pinguium humorum.

¶ Ostendit quattuor esse regiones in vrina.

Sepe fit vrine distans substantia: dispar.
Vultus: vt a medio vel summo discrepet imum.
Summa superficies: mediana: vel infima spissa.
Summam: vel mediam. vel partem concutit vnam.
Et similis simili seruit regio regioni.
In reliquis est consimilis ratio generalis.

¶ Expositio. ¶ Sepe fit vrine. ¶ Hic ostēdit auctor i vrina. iiii. esse regiones: que. iiii. humani corporis regionibus correspondent: vnde notandum est quod vrine substantia multotiens disconuenit in seipsa: quia aliquando erit superius tenuis: inferius spissa: vel econuerso: et etiā color eius: quia in parte superiori erit alterius coloris quam in parte media vel quam in parte inferiori. ¶ Hic ergo notantur quattuor esse regiones in vrina que in humano corpore. iiii. regionibus attestantur. Circulus enim ipsius vrine attestatur supra membrorum animatorum dispositionem, vt puta cerebri et miringarum cerebri et trium cellularum. ¶ Secunda regio vrine: scilicet pars q̄ est cōtigua circulo significat dispositionē membrorū spiritualiū: & egritudines eorum sicut dicetur in cōmēto. ¶ Ter

tia regio vrine attestatur supra dispositionem membrorum nutriti uorum scilicet epatis stomaci splenis ⁊ similium. Quarta regio scilicet fundus attestatur supra dispositionem membrorum inferiorum que regio si in se contineat sedimē arenosum. humores significat conglobatos. ⁊ molestationem significat generatiuorum mēbrorum. ⁊ egritudines eorum sicut in cōmento valde bene dicitur

¶ Cōmentum. Sepe fit vrine. ⁊c. ¶ Notandumq; quattuor sunt regiones humani corporis. ⁊ prima est animatorum membrorum sicut cerebri et miringarum ⁊ trium cellularum ipsius. ⁊ durat ista regio ab epigloti superius. Epiglotum est membrum qđ iacet supra tracheā arteriam. ⁊ dicitur ab epi qđ est supra ⁊ glautio quod est membrum super euglosuma idest isofagum. ¶ Secunda regio est spiritualium ⁊ continet cor et epar ⁊ tracheā arteriam ⁊ fistulas pulmonis. ⁊ durat ab epigloto inferius vsq; ad diafragma. ¶ Tercia regio est nutritiuorum membrorum ⁊ comprehendit stomacum. splenē. epar et intestina et Cistim fellis ⁊ durat a diafragmate vsq; ad lumbos ⁊ renes. ¶ Quarta regio est generatiuorum membrorum qui comprehendit lumbos renes et vesicam ⁊ didimos et matricem et testiculos matricis ⁊ vuluam ⁊ duos testiculos ⁊ virgam virilem: et omnia que cōtinentur a renibus infra. quattuor sunt regiones humani corporis quib⁹ cōfirmant. iiii. regiones vrine. prima quarū est circulus: cui deseruit dispositio animatorum membrorū. secunda est corpus aereum vel superficies que est in superiori parte contigua circulo: ⁊ deseruit ei dispositio membrorū spiritualium: ⁊ spissa est. ⁊ magis turbulēta et attestat̄ male humiditati spiritualium mēbrorum. maxime si circulus fuerit grānelosus ⁊ significat disniā: ⁊ asma aut aliquam collectionem materiei superflue circa spiritualia. vnde adest āgustia anhelandi: ⁊ strictura pectoris. ⁊ q₂ spiritualia membra sunt aerea emittunt aerem ⁊ inspirant. Tercia regio dicitur perforatiua quia perforatis membris attestatur idest stomaco epati ⁊ alijs nutritiuis que si nebulositatem in se habent vel spissitudinem denunciat impedimentum nutritiuorum ex superfluis humoribus sicut dolorem ventris ⁊ inflationem: rugitum ⁊ indigestionem: fastidium ⁊ cetera accidentia q̄ stomaci repletionem concomitantur

¶ Quarta regio est fundus ⁊ in fine partis vrine q̄ sedimē arenosum in se continet ⁊ humores conglobatos ⁊ significat molestationē generatiuorum sicut nefresim. litiasim. strāguriam ⁊ renū et lumborum dolorem ⁊ partium adiacentium grauedinē. ¶ Distās

Quattuor regi. humani corpo.

Epiglotū quid

4 sunt vrine regiones

substantia. Idest dissona z inequalis quantum ad candam vri-nā vt eadem in parte superiori appareat spissa: vel in medio vel in inferiori ceteris partibus in tenuitate permanentibus: vel econtra. Suprema regio significat molestari sicut singulis singula redduntur: similis regio vrine simili regioni corporis attestatur. In reliquis collectionibus ratio generalis est vt si in parte superiori sit spissa vel in media vel in iferiori suprema regio corporis media vel infima molestari significat.

¶ De pallido colore vel subpallido z subcitrino.

1 Pallida cum pingui vel subcitrina liquore.
Flegmatice monstrat periodica frigora febris.
2 ¶ Pallida cum tenui coleram declarat adustam.
3 ¶ Pallida subtenuis ex acri flegmate: febrem.
4 Pallida cui spissum mediocriter associatur.
Flegmatice craseos interpres fida probatur.

¶ Expositio. ¶ Pallida cu; pingui. Post p̄cedentes colores cō-sequenter agit auctor h̄ de colore pallido: subpallido: z subcitrino cum spissa substātia tenui vel mediocri. Regula est. Vrina in colore pallida vel subpallida vel subcitrina in substantia: per totum spissa significat febrem interpollatam: ex flegmate naturali. s. cotidiana. ¶ Pallida cum tenui. Secunda regula est. Vrina i colore pallida vel subpallida: in substantia tenuis: significat dominiū colere aduste: et melencolie innaturalissime febre. ¶ Pallida sub tenuis. Tercia regula. Vrina in colore pallida vel subpallida tenuis mediocriter in substantia. quottidianā significat de flegmate accetoso z indigesto. ¶ Pallida cui spissum. Quarta regula Vrina in colore pallida vel subpallida: in substantia mediocriter spissa flegmaticum sanū significat. ¶ Cōmentum. ¶ Pallida cum pingui. Post al. colorem lacteū z glaucum z Karopos subiungit capitulum de pallido colore. Et etiam per pallidū colorem cōprehendimus in ipsum pallidum z subpallidum colorem scd̄m cōiugationez spisse substantie. z tenuis: z mediocriter tenuis. quos sic debes colligere. Vrina pallida vel subpallida vel subcitria pallori vicina: in substantia p̄ totum spissa: significat cottidianaz de flegmate naturali. ¶ Remissa est in calore propter flegmatis frigiditatem. Spissa vero propter humiditatem humoris flegma-

rici. ¶ Alia regula. Urina pallida vel subpallida in colore et in substantia tenuis significat dominium colere aduste et melancolie innaturalis sine febre. ¶ Alia regula. Urina pallida i colore ⁊ subpallida in substantia mediocriter tenuis significat cottidianam de flegmate accetoso indigesto: mediocri dico tendente ad digestionem. Omnis nāqꝫ materia in sui digestiōe inspissat urinam preter flegma vitreum quod ex sua digestione eam attenuat. ¶ Periodica frigora. Idest circulares reuolutiones vel accessiones: quia a frigore proueniunt. ¶ Flegmate febrem. Idest cottidianam de flegmate naturali. ¶ Subtenuis. Idest remissa tenuitate vt notet diminutionem. ¶ Pallida cui spissum. Alia ponitur regula de pallido colore. vel subpallido. Urina in colore pallida vel subpallida: in substantia mediocriter spissa sanum flegmaticum significat ⁊ cetera huiusmodi.

¶ De colore pallido sequente album vel lacteum vel glaucum vel Karopos.

1 Si male dispositio precedat corpore glauca.
Lactea: vel Karopos: ⁊ pallida post videatur.
Signo palloris vires natura resumit.
Et redit ad proprium vis digestiua tenorem.
2 In febre continua leuta: subpallida clara.
Pondus apostaseos in dextra parte futurum.
Indicat: affectu constantie: vigore vigente.
3 Si fluor absentet ventris: aut viscera temptat.
Pallida spumosa pinguis liuens cinerosa.
Paucula: fit pestis prisice non absona testis.
Si fluor accedit: mors intrat vita recedit.
Crudor: ⁊ emfrasis: fluxus: consumptio: paucam.
Indicat vrinam: ratio contraria multam.

¶ Expositio. ¶ Si male disposita. ⁊c. Alia regula. precedente vrina alba in colore lactea: glauca: vel Karopos. ⁊ vrina pallida in colore subsequatur fortificationem caloris naturalis significat Et qꝫ ipsa natura corporis resumit vires suas. ¶ In febre con

tinua. Regula secunda. Urina pallida vel subpallida in colo-re: in substantia tenuis et clara in febre accuta apparens: cum bonis signis significat apostema futurum sub diafragmate in parte dextra. Si autem talis vrina appareat malis concurrentibus signis: mortis periculum minaret. ¶ Si fluor absentet. Tercia regula. Urina pallida vel subpallida in colore: spumosa superius cum quadam liuiditate oleagina subcitrina: in quantitate pauca: solutione ventris circumscripta ptisim significat. Si vero tali vrina in ptisi existente superueniat fluxus mortale est secundum Ipocratem quinto amphorismorum. A ptisi habito diaria superueniens mortale est. ¶ Crudor et emphrasis. In hoc loco assignat auctor quattuor causas paucitatis vrine. Et prima est cruditas materie. Secunda opilatio meatuum vt in stranguria. Tercia fluxus ventris. Quarta est consumptio substantialis humiditatis. Et cause istis contraria faciunt magnā vrine quātitatem. vt bona digestio: meatuum apertio. Uentris constipatio et caliditas temperata non consummens substantialem humiditatem Omnia enim ista faciunt ad multiplicationem vrine.

¶ Commentum. ¶ Si male. Alia regula de pallido colore que assignatur secundum collationem pallide vrine ad glaucam vrinam alba lactea vel Karopos precedente. Sunt enim quedā iudicia simplicia quibus quandoque iudicatur de vrina absolute secundum substantiam et colorem: non habendo respectum ad statum precedentem: vel ad consideratonem aliarum circunstantiarum. Sunt etiam quedam iudicia electiua. quando habet respectus precedentis status: vel complexionis vel etatis: vel aliorum similium. Hic ponitur iudicium collationis: quia si corpore aliquo existente distemperato in frigiditate: vrina appareat lactea alba vel glauca: et post modicum tempus appareat pallida significat calorem naturalem resumere vires: vt fiat transitus de indigestione ad principium digestionis. Et de frigiditate ad confortationem caloris naturalis. Naturalis enim calor resumit vires suas vel videtur resumere vires: vel significatur resumere eas. ¶ In febre continua. In hoc capitulo: alia ratio vel regula assignatur de pallido vel subpallido colore: quare sic collige. Urina pallida vel subpallida in colore: in substātia tenuis: et clara: in febre accuta de flegmate vitreo aliis bonis cōcurrētibus significat apostema futurum sub diafragmate Quod vrina sit pallida cōtigit propter frigiditatē materiei. Quod autē sit tenuis et clara cōtigit propter cōpa-

ctionem et cruditatē materie: ex quibus morbus prolixatur. Natura igitur prolixitate morbi aggrauata ꝛ stimulata non potest cōuenientem et absolutam crisim eligere: vt purget materiam ꝑ fluxum sanguinis a naribus: vel per sudorem vel per fluxum vētris: vel per quēcūq; aliam purgationem competentem: facit ergo q̄d potest tanq̄; fatigata. Sed si debilis esset natura: nec adsint aliqua bona signa nuncia: vt si alba appareat: vel virtus esset debilis tunc mortem minaretur. Sed quando sunt signa boni nuncia sicut bonus appetitus: ꝛ robur virtutis: et fortitudo mentis: ꝛ respiratio facilis: presumendum est q̄ in tali casu per talem vrinam quod debeat fieri determinatio per apostema sub diafragmate. Natura namq; licet sit fatigata: ꝛ materia sit cruda inquantū potest ad sc. ꝛc. ¶ Deliberandum nititur. Trāsmittit ergo materiam de nobilioribus membris ad minus nobilia: de principalibus ad minus principalia scilicet ad dextrum ipocūdriū: ꝛ ad idē precipue quia propter presentiam epatis quod est membrum calidum ꝛ propter loci vacuitatem viget ibi virtus attractiua. ¶ Pōdus apostascos. Idest apostematicam collectionem de graui ꝛ ponderoso humore. ¶ In dextera parte. Idest in dextro ipocundrio sub diafragmate. Hec regula elicita est ab Ipocrate ī pronosticis circa finem partis prime. Ubi dicit. accuta existente passione collectio si fuerit in ipocundrijs. ꝛc. ¶ Affectu cōstante. Idest bono appetitu cum alijs bonis signis. Constante vigore. Idest vigoroso permanente. Si fluor absentet. ꝛc. ¶ Alia regula datur de pallido colore: per quem significatur ptisis. Regula sic colligenda est. Urina pallida vel subpallida in colore spumosa superius cum quadam liuiditate oleagina: subcitrina: in quantitate pauca: solutiōe circumscripta: ptisim declarat. Q̄d si in ptisitali existente vrina: superueniat fluxus ventris: mortale est iuxta amphorismum Ipocratis qui ait in quinta particula amphorismorum scilicet principium prope a ptisi habito diaria superueniēs mortale est. ¶ Absentet. Quia talis fluxus ventris ex humorum perturbatione ꝛ pauca humiditate redundante ad epar posset apparere ꝛ ideo excludimus fluxum ventris ad certitudinem specificationis. ¶ Pallida. Naturali calore debilitatio circa nutritiua: que spiritualibus compatiuntur. ¶ Spumosa. Ex compressione: vel compassione pulmonis: in quo triplex est causa spumositatis. scilicet impetus motionis presentia siue violentia ebulitionis: presentia ventositatis. ¶ Pinguis. Idest oleagine

et magis in principio ex pinguedinis resolutione. ¶ Liuens.
Ex infectione spirituum et puluerulenta ⁊ spumosa materia que
per venam concauam redundans ad epar sanguinem inficit. ⁊ spi
ritum et sanguinem corrumpit. ¶ Cinerosa. Ex partibus pul
monis resoluta: puluis enim est subcinerei coloris. ¶ Paucula
Ex consumptione humorum. ¶ Pestis ptisice. Idest pestis q̃
corpus depascit. ¶ Fluor. Idest fluxus ventris. ¶ Mors in-
trat. Idest multiplicata consumptione. ¶ Crudor. In predi-
ctis capitulis frequenter fuit posita doctrina de paucitate vrine. ⁊
ideo in hoc capitulo causas paucitatis vrine auctor assignat que
sunt quattuor. Prima causa scilicet cruditas materie: vt in pri-
cipio amphimerine. Secunda causa. ¶ Emfrasis. Idest opilatio
meatuum: vt in stranguria litteriasis. Tercia causa est fluxus vē-
tris: vt in disinteria in qua egestio multiplicatur: ⁊ vrina paucifica
tur. Quarta causa est consumptio membrorum. vt in ptisi. Hu-
miditas namq; que expelli debet in multiplicatione vrine: a violen
tia caloris depascitur ⁊ anihilatur: quod maxime est signum in fe-
bre accuta mortale. Ex contrarijs signis vrina multiplicatur. s.
ex digestione materiei vt in solutione amphimerine. tūc enim vri-
na alba ⁊ tenuis ⁊ multa debet occurrere. Item ex emphrasi re-
mota: vel vigore nature: ⁊ medicaminibus diureticis multiplicat᷑
Item ex ventris constipatione virtute attractiua vigente in epate
vt in habentibus calidum epar ⁊ siccū multa est vrina: ⁊ etiam in
diabeticis. Similiter ꝓpter multā attractionem succositatis ex
crapula vel ex refectione copiosa multiplicatur vrina: ⁊ in potanti
bus diuretica: et ea cōmedentibus multiplicat᷑ vrina. Item mul
tiplicatur etiā vrina ex septem causis. Prima ex multiplicatōe cibi
⁊ negligentia exercitij. Secūda est multitudo humorꝫ nō coctorum
ex q̄bus multa resoluit᷑ vrina. Tercia est sup̄fluitas cretica. Quar
ta est cōsumptio totius corporis. Unde corpis humiditate eliqua
ta a corpe multiplicat᷑ vrina: vt in ethica. Quīta est diabetes. Sex-
ta est vsus diureticorꝫ. Septima est paucitas egestionū: ⁊ aliarum
superfluitatū. ¶ Pauca similiter fit ex. vij. cauſ. Prima est pauci
tas ciborꝫ ⁊ nimiū exercituū. Scd'a opilatio meatuū. Tercia accu
mē humorꝫ cū vrina vnde vesica pūgit᷑: ⁊ se exonerare nitit᷑. Quar-
ta est mortificatio vesice: ex pulsionis defectus: vnde vesica non vꝫ
in attrahenda neq; valet in emittendo. Quinta est palepsis vesice:
vt in senibꝰ vel pinguibꝫ ⁊ flamaticis dispositis ad palepsim. Ner-
ui enim a multa humiditate remolliti: non possunt vrinam conti-

nere: donec colata sit. sed paulatim educitur. Sexta est calor imo-deratus: interius in venis consumens humiditatem corporis vt in accutis. Septima est multitudo egestionum: et aliarum super-fluitatum: vt fluxus ventris et sudor nimius. ¶ Crudor. idest cruditas materiei. ¶ Emphrasis. idest opilatio. ¶ Fluxus ventris. idest solutio ex consumptione membrorum vt in ptisicis ꝛ hoc est quod dicit auctor.

¶ De colore citrino.

Est multis tenui citrina referta figuris·
Flegmaticum iuuenem: vel quem niger afficit humor.
Condemnat triteo: duplici senis impedit annos.
Continua puerum: iuuenem cui fel dominatur.
Portendit sanum. proprio karactere signat.
Talem constituit quartana planetica febris.
Autumpno potius: ꝛ subruinalibus horis·
Thoracis: splenis: epatis delicta fatetur
Pectoris offensam: se iunctis obsita granis.
Splenem: si multis radijs virgata coruscant.
Siccum demonstrat epar cum largo fusa liquore.
In febre continua sub morbi lumine: talis.
Prolixando malum fert detrimenta vigoris.
In medio frenesim monstrat: sub fine duelli.
Designat cretice firmari federa pacis.
Flegmatis et colere quem conficit vnio reddit.
Citrinam tenuem citri conterminus humor.
Plus tenuem crudus: tenuemqꝫ minus resolutus.
Intensam cum febre magis sine febre remissam:

¶ Expositio. ¶ Est multis tenuis. Postq̄ꝫ determinatū est de colore pallido: hic agit auctor de colore citrino et subcitrino scd̄m copulationem cum tenui substantia: ꝛ mediocri. vnde vrina in co-lore citrina vel subcitrina cum tenui substantia vel mediocri mul ta potest significare. Et hoc ꝑm diuersitatem etatū: cōplexionum ꝛ sexuū diuersa ꝛ diuersa habet figure. Unde vrina talis apparēs in iuuene flegmatico vel mulierico simplicem significat tertianā; ¶ Duplici. Secunda regula eadem vrina apparens in sene ter tianam duplicem significat. ¶ Continua puerum· Tercia re-

gula eadem vrina scilicet citrina tenuis apparens in puero signi-
ficat continuam. puer intelligitur hic vsq3 ad. l. iiii. annos. ¶ In
uenem cui semel. Quarta regula p̄dicta vrina in iuuene coleri-
co apparente cum pura z equali substantia: potes sanum coleri-
cum iudicare. ¶ Talem constituit. Quinta regula eadem vri
na apparente z precedēte: z precipue in tempore autūpnali vel hye-
mali z super longo tempore quartanam erraticā iudicabis. vnde
sciendum q̄ talis vrina apparet in die post accessionē. quia quāuis
de muliera naturali debeat apparere discolorata: tamē q2 febrilis
calliditas acensa fuit in materia: colorem recipit: z sic apparet ci-
trina vel subcitrina. ¶ Thoracis. Ista eadem vrina significat
vitium pectoris splenis z epatis: z sic distingue. Pectoris: q2 vri-
na fit citrina cum tenui substantia. Sed magis tenuis in superio
ri regione: z maxime cum granis z ampullulis: apparēte indicat
super pectoris vitiū: z stricturā: ratio huius sufficienter traditur
in cōmento. Splenis. Eadem etiam vrina citrina vel subcitri
na in calore: tenuis in substantia: z multum clara: radiosa vel vir-
gulata spleneticam significat passionem. Ista etiam vrina potest
significare emoroidam passionem. ¶ Sicut monstrat. Urina
citrina z tenuis multa in quātitate cum macilētia corporis ac sic
citate: z ventris cum stipatione: tunc epar distemperatū in siccita
te indicabit: ratio huius vero sufficienter traditur in commento.
¶ In febre. Alia regula vrina eadem citrina et tenuis: apparēs
in febre continua z accuta. Et hoc in principio: significat materie
cruditatem: z sic morbi longitudinē. Et ideo timendum est meri-
to: de virtute: ne deficiat. ¶ In medio. Talis etiam vrina si ap
pareat in febre continua z accuta in medio. scilicet egritudinis et
precesserit vrina rubea: vel subrubea nec facta sit aliqua purgatio
cretica supra frenesim ex raptu materie superius ad cerebrū iudi
cabis. S3 si facta fuerit aliqua purgatio cretica z talis appareat
tūc sup̄ alleuiatōe3 infirmi et ei9 cōualescentia ab egritudine iudi
cabis. ¶ Flātis z coleř. Regula vrina citrina cum tenui substā
tia coleram citrinam significat abundare. Notandum est q̄ co
lera citrina generatur ex cōmixtione colere rubee z flātis natura
lis. vnde ex albedine ipsius flantis rubido colore remittitur z sic
efficitur color citrinus: z ex spissitudine ipsius flantis colere tenui-
tas remittiť: z sic generať colera citrina vt dictū est z ex admixtio
ne isti9 colere citrine in vrina redditť min9 colorata z min9 tenuis
q̄3 ex admixtiōe colere rubee naturalis. ¶ Pl9 tenuē. Ista colera

citrina aut ē digesta aut idigesta. Si digesta tūc reddit vrinam mi
nus tenuem quia sui digestione vrina aliqualiter inspissat. Si ve-
ro illa colera citrina sint indigesta tūc reddit vrinam magis tenuē
q2 ꝓpter sui indigestionem nō resoluit aliqs humor grossus cum
vrina qui ipsam vrinā posset inspissare vel reddere magis spissam
¶ Intensam. Si illa collera citrina accedant ꝛ iflammenť cali
ditate febrili tūc ipsa vrina magis incendit in colore. Si vero sine
febre vrina remittitur. Et illa sufficiāt de illo colore citrino. ¶ Ta
lem constituit. Nota ꝙ si vrina citrina apparuerit in autūpno qn̄
brūne cadūt talis pōt significare quartanā ꝛ hoc dico erraticā et
dicitur planetica q2 tenet modū quorūdā planetaruꝫ sicut martis
mercurij: iouis: veneris: ꝛ saturni. ¶ In febre continua. Nota
ꝙ talis vrina. s. citrina ꝛ tenuis apparens in principio cōtinue fe.
significat longitudinē egritudinis qua termiabit ad mortē. Si au
tem appareat in medio siue in statu egritudinis significat raptuꝫ
materiei ad frenesim faciēdam. In fine autē egritudinis apparēs
bonā determinationem ipsius egritudinis significat. s. sanitatem.
¶ Cōmentum. ¶ Est multis tenuis. Post pallidū colorem a-
git auctor de citrino vel subcitrino scđm cōiugationē eius cum te
nui substantia ꝛ etiā cū mediocritate tenui. Urina citrina i colore
tenuis i substātia per totū ad diuersa equocať ꝛ signa p diuersita-
tem cōplexionū sexuū ꝛ etatē aliud ꝛ aliud habet significare. Nā
in iuuene flegmatico si talis appareat significat tercianā simplicē
non em̄ est accōmoda flegmatice cōplexioni cū in flegmatico sano
debeat esse pallida vel subpallida cū pura et equali substātia ꝛ me
diocri. Qđ ergo appareat citrina cōtra legē cōpletionis significat
excessum caloris ꝛ colericā accēsionē. Nā si flegma accēderet vt fa
ceret febrē substātiā inspissaret ꝛ colorē remitteret. Si mľia esset i
ea q̄zuis substātiā attenuaret calorē tamē nō intēderet. Si vero es
set in ea sanguis substātiā inspissaret ꝛ talis color intensior esset.
Seq̄tur ergo ꝙ talis vrina alijs circūstātijs circūscriptis in fleg-
matico corpore ꝛ in melēcolico significat tercianā simplicē. In sene
autē talis apparens significat duplicē tertianā ꝛ maxime in fleg-
matico vel melancolico q2 tū ex etate tū ex cōplexiōe magis distat
ab eius natura. Et ideo distemperātiā maiorē portēdit cuꝫ in sene
flegmatico vel melancolico debeat esse alba vel lactea ꝓpť defectuꝫ
naturalis caloris. Si vero in puero talis appareat vsqꝫ ad. l. iiii.
ānos febrē in eo significat cōtinuā: licet em̄ in pueris debet esse co-
lorata ꝛ spissa ex etate tū q2 meatꝰ sunt angusti nō pn̄t sic humores

emitti quorum admixtione cum vrina fit coloratio z cuius inspissatio remanet ergo discolorata: quare parū colerata in puero malus significat malum q̄ʒ multum colorata in iuuene. Est etiam discolorata in pueris ꝓpt̄ inordinatā dietā ciborum z potuū susceptionē z ꝓpt̄ gulositatem. ¶ Item vrina citrina et tenuis cū pura z equali substantia sanū significat colericū. Eadem longo tempore ꝓcedēte z maxime auptūno vel hyēme designat erraticā vel quartanam et talis apparet post diē accessionis. licet enim de melencolia naturali debeat esse discolorata. Tamen ex febrili distēperātia accensa materia occurrit citrina vel subcitrina. Item vrina citrina cū tenui substātia magis tenuis in supiori parte z precipue cuʒ ampullis z grauis significat vitiū thoracis z pectoris stricturam et quandā preparationem ad ptisim. Phisicā seu theoricam sic collige. s. q̄ sit tenuis cum tali colore non ex caliditate: q: calor intensior esset si se distemperantia caliditatis ingereret. Non est tenuis ex frigiditate quia intensio frigiditatis eam potius dealbaret humiditas non reddit eam tenuem quia potius inspissaret: Fit ergo tenuis ex siccitate. vnde distempantia siccitatis insinuat̄ in corpore: et maxime quia circa pectus z thoracē mēbra sunt sicca z ossuosa: z ideo adueniente distemperantia simili mari͡e leduntur sicut ex contrarijs iuuātur. Q̄d autem sit magis tenuis superius inde maior desiccatio circa thoracem ostenditur. q̄ si ampulosa appareat z granulosa: thoracē ex angustia z siccitate magis affligi significat. ¶ Item citrina vel subcitrina in colore: in substantia tenuis limpida multum z clara. Si fuerit quasi virgulata z fenestrata spleneticam passionē significat. vnde illa virgulatio fit. superiꝰ dictum est. Talis etiā vrina potest significare viciū condilomatum: z emoroidarū. ¶ Item vrina citrina z tenuis multa in q̄ᷓtitate cum siti et macilentia corporis: z constipatione ventris significat distemperantiam epatis in siccitate. Epar namqʒ siccum multuʒ attrahit de succositate ab intestinis. vnde vrina multiplicabitur. dolor adest in dextro ipocūdrio: z videt̄ pacienti q̄ quasi quedam flāma ad guttur suuʒ ascendat ex calido z fumo superius respirāte. ¶ Item vrina citrina et tenuis in fe. acuta in principio apparens significat cruditatem materiei ex cruditate ꝓlixitatem morbi. Et ex ꝓlixitate defectū virtutis minatur. vnde timendum est ne natura deficiat in via. Si vero in medio morbi z in statu talis vrina appareat p̄cedente rubea vel subrubea non facta aliqua purgatione cretica frenesim significat ex raptu materiei ad cerebruʒ.

Sed si precedente cretica determinatione vrina citrina et tenuis appareat tunc alleuiationem pacientis significat: et conualescentiam infirmi. et declinationem morbi. Littera plana est. ¶ Figuris. Idest significationibus. ¶ Niger humor. Idest melencolia. ¶ Triteo. Idest tertiana simplici. ¶ Duplici. scilicet tertiana ¶ Impedit. Idest inuadit. ¶ Fel. Idest coleram. ¶ Baractere. Idest dispositione. ¶ Quartana. Idest de multa naturali post diem accessionis. ¶ Planetica. Idest erratica. ¶ Autũpno. etc. In quibus frigidi humores impetum faciunt. ¶ Limine. Idest in principio in medio et in statu. ¶ Sub fine duelli Idest crisi celebrata. ¶ Flegmatis et colere. ¶ Alia regula ponitur de vrina citrina cum tenui substantia. scilicet quia talis vrina significat coleram abundare citrinã que generatur ex commixtione rubee colere et flegmatis naturalis: frigiditate et humiditate flegmatis remittitur calor colere et siccitas. ¶ Spissitudine flantis remittitur colere tenuitas. Albedo flegmatis ruborẽ colere remittit: et ita fit colera citrina ex qua redditur vrina minus colerata et tenui quam ex colera rubea naturali. Sed colera citrina Alia est digesta alia est indigesta. Ex colera citrina indigesta vrina redditur subcitrina: et multum tenuis. Et hoc ideo quia cum sui indigestione repugnat nature expellenti non emittitur aliquis grossus humor cum vrina: cuius admixtione vrina possit inspissari. Ex colera citrina digesta non repugnet expulsioni tunc aliquis grossus humor cũ vrina emittitur vnde a tenuitate immittitur. ¶ Si vero accendatur colera citrina cum distemperantia febrili: tunc vrinam reddit magis intensam in citrinitate. Sine febre vero reddit eam remissiorem. Colera vitelina disponit vrinã remissiorem quam colera citrina: et minus tenuem: quia fit ex cõmixtione vitrei flegmatis et colere rubee. Que vero accidẽtia sequantur ex colera citrina et vel vitelina ex aliis humoribus in libro nostro de sinthomatibus dicetur. ¶ Humor citri conterminus. Idest quod assimulatur malo citrino in colore. ¶ Vnio flegmatis et colere Idest commixtio. ¶ Conficit. Idest constituit talem humorem. ¶ Reddit. Scilicet vrinam citrinam in colore et tenuem in substantia. sed distinguc: quia. ¶ Crudus. Idest quando est indigestus reddit eam plus tenuem: quia magis resistit expultioni. ¶ Resolutus Idest digestus reddit eam minus tenuem. quia idem resoluitur et purgatur cum vrina et cum febre: quia nũc

materia inscenditur sine febre: quia febrili accessione remota calor materie antecedens lentescit.

¶ De ruffo colore et subruffo.

In ruffum vergens puri color emulus auri
Equalis: purus: medius: cui se liquor vnit.
Corpus eucratici validos denunciat actus.
In puero: iuuene: sene: flegmatico: muliere.
Ruffa manens tenuis notat hec incōmoda febris.
Continuam: triteum: duplicem. Sed tempore longo.
Epatis offensam: vel febrem quadriduanam.

¶ Expositio. ¶ In ruffum. Determinatio de colore citrino et subcitrino: consequenter agit hic de colore ruffo. scilicet in similitudinem auri puri. Regula vrina ruffa vel subruffa in colore est pura et eqnali et mediocri substantia: corpus eucraticuȝ significat idest in optimiate complexionis. et hoc habetur a Gal. in primo de crisi. In capitulo de vrina. ratio huius est: quia cuȝ corpus eucraticum sit in temperamento vrina existens in temperato habet ipsi attestari: quia color ruffus medius est inter colores significantes excessum in frigiditate et excessum in caliditate. Et etiam substantia vrine media est inter tenuitatem et spissitudinem. et ita significatur temporamentum in siccitate et humiditate. Est ista est sententia tertium priorum versuum. ¶ In puero. Alia regula de ruffo colore cum substantia tenui: et habet tercia membra. et sunt ista. Quotienscunqȝ videbis talem vrinam ruffam vel subruffam in colore: et tenuem in substantia in puero: iudica fe. continuam: in iuuene iudica simplicem tertianam: in sene et flegmatico et muliere iudica duplicem tertianam. ¶ Sed tempore longo. idest si talis vrina apparet longo tempore precedente: nec adsit fe. calefactionem epatis iudicabis. Sed si sit febris tunc illa febris est quartana et maxime in autumpno et hyēme. ¶ Commentum. ¶ In ruffum vergens. Post citrinum colorem agit auctor de ruffo colore et subruffo scd̄m coniugationē tenuis substantie et spisse: vel mediocriter tenuis vel mediocriter spisse. Et primo ostendit qua sit vrina eucratici corporis; et eucratici coloris. vrina namqȝ

ruffa vel subruffa in colore puri et equali z mediocris in substan
tia corpus eucraticũ significat. Designat nãq; temperantiam hu
morum z equalitatem. Et talis color fit ꝓpter temperãtiaz caliditatis z frigiditatis. et talis substantia fit propter tẽperãtiam sicci
tatis z humiditatis. Vel aliter ex calidis humoribus vrina fit co
lorata: ex frigidis discolorata. ergo ex temperantia eorum ex equa
li cõuenientia nec colorata nec discolorata apparet: sed poti⁹ ruffa
cũ quadã rutilantia z claritate: tãq̃ aurũ eurizon qui color equa
liter distat ab extremis. Etsicut est medius ita z mediocritatẽ de
signat. Ex siccis humoribus vrina attenuatur. Et ex humidis in
spissatur ergo ex equali cõuenientia et concursu eoꝛ; fit vrina in
substantia mediocris: vt magis vergat in tenuitatẽ q̃z in spissitu
dinem. Equalitas subẽ nullã significat in corpore fieri ꝑturbatio
nem. Nam quibus vrine distantes sunt hꝫ humoꝝ in corpore fit
perturbatio. Puritas substãtie quando. s. non est obscura nec obũ
brata nec feculenta significat naturalis caloris fortitudinem valẽ
tis humorem depurare. Q̃d si ruffa sit in colore z mediocriter spis
sa cum pura z equali substãtia sanũ significat sanguineum z tem
perantiam humorum significat. sed inequalitatem humoꝝ q2 sig
nificat dominium sanguinis. ¶ Color vrine vergens in ruffum.
Idest expresse ruffus vel emulus ruffedini. ¶ Puri auri. Idest
similis puri auri idest eurizon. et dicitur eurizon ab eu qd̃ est bo
num et rizon qd̃ est aurũ inde eurizon idest bonũ aurum: q2 auro
bone radicis assimulat̃: non auro alezca vel aluca veniente qd̃ est
pallidum. ¶ Cui. Idest colori p̃dicto. ¶ Se vnit. Idest copu
lat et associat. ¶ Liquor. Idest substantia. ¶ Equali. scilicet sine
aliqua perturbatione z non est distans scd̃m omnes sui partes.
¶ Purus. Ab omni nebulositate. ¶ Medius. idest mediocris in
ter extremitates. Talis inq̃z. s. color Denunciat. idest exprimit.
Validos actus. idest perfectam oꝑationem virtutũ ex tẽperãtia
z equalitate humoꝝ corporis p̃cedente: non cuiuslibet: sed eucrati
ci bene tẽporati. ¶ In puero iuuene. zc. Alia ponit̃ regula de ruffo
colore cum tenui substantia quia in puero significat fe. continuam
significat in iuuene. Triteum. Tertianam simplicem. ¶ Sed
in sene flegmatico z muliere significat duplicem tertianam. Tẽ
pore longo. Precedente febre circunscripta significat offensã epa
tis. idest calefactionẽ. ¶ Febrem quatriduanã. idest quartanã no
tã significat. si diu talis vrina sup̃dicta appareat cũ febre: z hoc. s.
maxime habet veritatem in autũpno z in hyẽme. Rõs vero horũ

accidentium causa breuitatis ptransim⁹: quia in cap. de colore ci-
trino de hijs sufficienter explanauimus. zc.

¶ Alia regula de colore ruffo.

Principio cause dum sunt noua semina morbi.
Ruffa parum tenuis: cuius summam regionem.
Nubes rara tenet: motu generata caloris:
De salso tipicam succendit flegmate febrem.
Sed triteum morbo iam procedente figurat.
Spissa parum iam non triteum: magis inductiosam.
Indicat ex salso: vel dulci flegmate febrem.
Flegmatis at salsi mordax exuberat humor.
Et sine febre furens enormes excitat actus.
Extremas pungens feruoris acumine partes.
Si subruffa parum tenuis nec nubila fiat.
Et talem seruet constanti tempore formam.
Idropico talis portenditur exitialis.

¶ Expositio. ¶ Principio cause. Hic datur alia regula de colore ruffo cũ substãtia mediocriter tenui: z est. s. vrina ruffa in colore et mediocrit̃ tenui in substãtia in principio passionis nebulosa z vmbrosa ex motu caloris p resolutionẽ fumositatis significat febrem interpollatã de salso flegmate. Sz egritudine iam pcedente significat tercianã. Unde sciẽduz est q si a principio morbi vrina magis accedat ad spissitudinẽ q̃z ad subtilitatem: tũc sine dubio significat quottidianã soluz interpollatã sup̃ de flegmate salso vel dulci: de salso si accedat ad spissitudinẽ. De dulci si icipiat inspissari. De ista est sentẽtia septia versuũ vsqz ibi flegmatis at salsi. Alia regula. Urina ruffa i colore cũ mediocri tenui substãtia: nõ superius obũbrata: cũ impura z inequali substãtia flegma salsum significat abũdare sine febre. Debet tamen ista vrina in supiori parte esse magis spissa: vrina ista reddit̃ in colore medio mediocri. s. subruffa qz pro mediocri calore ipsius flegmatis salsi mediocris fit ebulitio: z sic mediocris color fit: non obũbrata qz nõ est ibi febris. inequalis est substãtia: qz ex flegmate debet esse spissa z ex siccitate qz salsum debet esse tenuis: z sic ex vtraqz reddit̃ inequalis. s. superi⁹: z tenuis inferius. Et ideo notandũ est q ex isto flegmate salso z mordicãte z abundãte attrahit̃ ad extremitates. s. manus z pedes: et hoc ra-

tione mobilitatis istarũ partiũ. Unde vrina aliquotiẽs significat pruritũ p totũ corpus vniuersaliter: et aliqñ particulariter: si ergo p totã vrinã appareant resolutiones tunc p totũ corpus vniuersaliter: scabies iudicatur. Si vero in superiori parte vrine tũc in superioribus mẽbris pruritus et scabies signi in media regione vrine: tũc iudicium est nutritiuorum membrorũ. Si vero appareant in infima regione tunc scabies et pruritus pedũ tibiarum et coxarum significatur. ¶ Si subruffa. si talis vrina subruffa in colore: parũ tenuis in substãtia: sine nubulositate appareat per longũ tẽpus in idropico: tũc significat destructionem et mortẽ: sic dicetur in cõmento: et hoc cõuenit ipocra. in pnosticis: dicit enĩ omnis nãq; idrops. etc. et in theophilo. ¶ Cõmentũ principio cause. Alia regula de ruffo colore cũ substãtia mediocriter tenui. ¶ Dum sunt noua semia morbi id in pricipio passionis dum passio adhuc est noua et tenera. ¶ Ruffa in colore. ¶ Parum tenuis. i. a tenuitate remissa. ¶ Nubes rara. idest nebulosa quadã vmbrositate motu caloris per resolutionẽ fumositatis generata. ¶ Tipicã. idest interpollatã. ¶ Triteũ. idest tertianã. ¶ Morbo accendente. idest iã materia digesta. Sz si in principio appareat parum spissa. idest magis accedẽs ad spissitudinẽ q̃ ad tenuitatẽ iã non significat nisi quottidianã: et sublata est equiuocatio tertiane. ¶ Induciosam. idest interpollatã de salso flãte si accedat ad spissitudinẽ. ¶ Uel dulci. Si ispissari incipiat. ¶ Flegmatis at salsi. Ponit regula de ruffo colore cũ mediocrit tenui substãtia: quã sic collige. Urina in colore subruffa: et in substãtia mediocriter tenuis: et nõ superius obũbrata: cum impura et inequali substãtia flegma salsum sine febre significat: abundare. Sed in superiori pte debet esse magis spissa: et ex equalitatibus flegmatis salsi vrina reddit in colore mediocris. s. subruffa: q2 p mediocri calore flegmatis mediocriter fit ebulitio: et p mediocri ebulitione fit mediocris: et nõ est obũbrata: q2 nõ est accẽsio febrilis caloris. inequalis est in substantia: q2 ex flegmate debet inspissari: et ex siccitate attenuari ergo pro vtraq; reddit inequalis substantia. scilz supius: et inferius tenuis. Spissa est vrina superius: q2 cũ ipa vrina effundit aliqd spiritus et fumositatis: et qd leue est de natura petit supiora: qd vero in vrina est subtile p spũs ascendit et pforatur ab illis: qd vero superius est natat per vrinaz impellit ergo ad supficiẽ materia: et inspissat vria. itẽ ex mediocri calore illius flãtis aliqua fit ebulitio: et per eam alique partes resoluuntur ex humore: que leuigãte et inspissate: petunt superficiem. ¶ Mordax. idest

mordicans membra et pungens propter coloricā infectionē. ¶ Enormes actus. idest pruritum et scabiē. ¶ Extremas partes. sicut manus et pedes et crura. Ad istas enim partes rōe mobilitatis potius attrahuntur et pelluntur superfluitates. Sed distingue. quia quādoq; vrina significat vniuersalem pruritū multū totius corporis quandoq; particularem: vt in supremis partibus. vel in infimis vel in medijs. Si ergo appareant resolutiones in suprema parte vrine tunc superiorum partium significatur pruritus: si in media nutritiuorum. Si inferius coxarum crurum et pedū. Si autē per totam vrinam appareant resolutiones. totius corporis scabies et pruritus indicantur: ¶ Subruffa. idest parū tenuis: quia sine febre. ¶ Nō nubila. idest nō nubilosa. ¶ Cōstanti tempore. vt propter perseuerantiam malicia designetur. ¶ Idropico. idest leucofantico. ¶ Talis. idest ruffa vel subruffa. ¶ Portenditur ericialis. idest funesta et perniciosa quia febrem significat accendi in humoribus facientibus idropisim: qui cū multi sint prius cōsumitur subtilis humiditas calore febrili q̄z ipsi recipiant aliquā diminutionem Omnis nāq; idrops in accuta egritudie malū vt dicit ypo. i pnosticis. Infestatur enim paciēs fe. grauedine et dolore et triplex funiculus difficile rūpitur: et ideo ericialis idest mortalis est in idropico talis vrina: quia significat speciem idropisis incurabilē. s. ascblitē et tipatem. Itē habetur apud theophilū dicentem vrina ruffa in idropico mala: quēadmodum aquosa vtilis.

¶ De ruffo colore cū substātia mediocriter spissa.

Ruffa parum pinguis: retinens vmbracula nubis
Indicat accendi febrem. de flegmate dulci.
Infra subsistens: color: et substantia constet.
Flegmatis excessus dulcis sine febre notatur.
Ruffa parum pinguis: tenuis vel liuida constans.
Membra quibus fiunt spiramina: flegmate dulci.
Vel saso monstrat: certa ratione grauari:
In muliere magis portendit probra monete.
Si color est ruffus: pinguis substantia: febrem.
Signat continuam de flegmate vasa tenentem.
Si sit causa recens: et summum liuor obumbret.
Aut minor innuitur: aut pleuresis insinuatur.
Si vetus: ascblites magis: aut empima notatur.

Debile reumata membrum turbante querela.
Disponit poterit pinguis:ruffiq; coloris.
Si spumosa magis fiat:cinerisq; coloris.
Emula:distincte liuens:subruffa remissa.
Ad loca pulmonis morbus lateris peregrinat.
Pinguis:ruffa:parum liuens:oleagina:crinis.
Obsita sit febris ethice ligata fidelis.

¶ Expositio. ¶ Ruffa parum. Postq̄ determinatū est de ruffo colore cum tenui substātia: et mediocriter tenui. hic dat regula de ruffo colore cū substātia medocrit spissa. Regula est ista quādocū q; videbis vrinā in colore ruffam:in substātia mediocriter spissam et superi⁹ obūbratā cū nō pura et iequali substātia:iudica quottidianā de flāte dulci. ¶ Infra subsistens. Si autē color remittatur et sit subruffus et remāeat substantia mediocriter spissa: tūc significat abundantiam flātis dulcis sine febre. ¶ Ruffa paru; pin. Alia regula q̄tienscūq; videbis vrinā ruffam in colore in substātia mediocriter tenuē:vel spissam:et sit in supiori parte liuida lōgo tēpore talis pseuerans. significat flegma dulce vel salsum in spūalibus abūdare. ¶ In muliere. Si talis vria appeat in muliere hic color significat matricē p̄grauata; ex flāte salso vel dulci:quia quidā meatus cōes sunt vijs vrinalib; et matrici. Et tūc apparēt i vrina q̄dā resolutiones:q̄nq; albe:q̄nq; nigre squamose: et nō distinguit liuiditas in vrina nisi cū manus appositione. pter h q: ruff⁹ color impedit et tunc cū in matrice materia est contēta adest dolor in dextro ipocūdrio cū inflatione quadā et extensione. ¶ Si color est ruffus. Alia regula de ruffo colore cū substātia p totu; spissa: et est ista. Q̄ñcūq; videbis vrinam ruffam vel subruffam in colore: et in substātia per totū spissam:obūbratā et obscurā sine liuiditate: tūc iudica febrē cōtinuā de flegmate naturali intra vasa putrefacto.etc. ¶ Si sit causa recens. Alia regula quotienscūq; videbis vrinā ruffam in colore:in substātia per totu; spissam:liuidā superi⁹ manu opposita sine resolutionib; furfureis tpe pauco pcedentem minorē emittriteū iudicabis. Est autē minor emittriteus fm q̄ vult auctor sequens petri musandini auctoritatē ex colera putrefacta extra vasa ex flāte intra. Ex colera vria deb; colorari et ex flegmate discolorari p totu; mixtione cū vrina. Et ita ex vtroq; reducitur ad mediū colorem. s. ruffum vel subruffu;. Liuida est ista vrina superi⁹ pter humoris corruptione;. Et q: humor corrupt⁹ est

paucus et etiam ruffedo vrine impedit nō apparet liuiditas nisi opposita. Hec sūt accidētia que cōcomittant̄. s. frigiditas extremi tatū ad horā vespertinaʒ. vñ licet colera dñiū habeat a tercia hora diei: tamē ꝓpt̄ flegma putrefactū a motu ꝓpria retardata legē ipsiꝰ flegmatis sequit̄ ꝛ hoc scriptū est in cōmento. ¶ Aut pleuresis. Alia regula. Urina ruffa in colore: i substātia per totuʒ spissa: liui/da supius ꝛ turbulenta: in recenti tpe significat pleuresim. Et est sciendū ꝙ pleuresis vt vult Gal. in scdo de crisi. iiii. sunt accidētia sibi ꝓpria. Unū est dolor lateris pungitiuus. secūdū est fe. cōtinua tertiū est tussis indefficiens. quartū est difficultas inspirādi. Que vero sit differentia inter vrinā significātē minorē emittriteū: ꝛ vri/nā significantē pleuresim satis habet̄ in cōmēto. ¶ Si vetus as/chlites. Alia regula. vrina ruffa ꝛ superiꝰ liuida longo tpe ꝓceden te significat idropisi asceblitē vel empima cū disnia. ¶ Debile. Uri na ruffa in colore in substantia spissa supius liuida ꝛ granulosa si/gnificat materiā reumaticā ad mēbra debilia descendētē ꝛ aposte/ma facientē: puta sub axellis: ꝛ in inguinibꝫ. ꝛ etiā in mēbris gene/ratiuis: in q̄bus ꝓpt̄ plurimā neruositatē viget sēsibilitas doloris ꝛ omnis dolor exacuit reuma: vt vult Gal. ¶ Si spumosa. Alia regula. Urina subruffa in colore a media regione supius. distin/cte liuens ꝛ quasi subcinericia multū spissa vel spumosa in pleure si: p̄cedēte ruffa intēsa significat cōuersionē pleuresis: in peripheu/moniā. Fit autē in vrina subruffa ꝑ translationē materiei a loco sē sibili ad locū quasi non sensibilem. s. mēbrū flegmaticum videlicet pulmonem. ¶ Pinguis ruffa parū. Alia regula. Urina ruffa in colore: in substantia spissa: magis tamē supius ꝙ̄ inferiꝰ opposita manu in superficie liuida ꝛ oleagia cū crinoidibꝫ ꝛ resolutionibus multo tempore ꝓcedente significat tercianā speciē ethice. ¶ Com mentū. Ruffa parū. Expeditū est de ruffo colore cū tenui substan tia: vel mediocrit̄ tenui. Nūc autē ꝓponitur regula de ruffo colore cū mediocriter spissa substātia quasi incipiēte inspissari q̄ sic colli/ge. Urina ruffa in colore: mediocriter spissa in substātia: superius obūbrata: cū nō pura ꝛ inequali substantia: significat quottidianā de flegmate dulci. Si autē sit subruffa manente eadē substantia si/gnificat abūdantiā flegmatis dulcis sine febre. Et distingue. s. ꝙ illud flegma dulce habet imutare vrinaʒ duobꝫ modis. s. substan/tia vel sui admixtione: ꝛ tūc cū fit illud flegma albū ꝛ spissum red/dit eam. s. vrinā albā ꝛ spissam minus tamē albā quod flegma na/turale: ꝛ magis spissam quā flegma salsum: cū maiori humiditate

participet: quia qualitatibus sanguineis est ifectuȝ. Item flegma dulce immutat vrinā ex qualitatibꝫ suis: ꝛ reddet eā ruffam ꝛ subruffam ꝛ spissam ꝓ mediocri calore suo: ex q̄ mediocris fit ebulitio ꝛ ex mediocri ebulitiōe cōtingit mediocris color. Est spissa ꝑpter humiditatem. Est inequalis substantie: qꝛ nō est equaliter spissa ꝑ totū. Spissa significat fieri perturbationē ex qua perturbatione generātur fumositates multe: ꝛ ventositas emissa cū vrina diuel/lit: ꝛ impedit humores ꝑ vrinam. ꝛ ꝑ idem fit inequalitas substantie: cū magis impellat᷑ de humoribꝫ in vna pte q̄ȝ in alia. Impuri/tas substātie sig. defectū caloris naturalis nō valētis deputare vri/nā. q̄ sunt accidētia dulcis flegmatis vel salsi i libro nr̄o de sinthomatibꝫ requiras. ¶ Parū pinguis. idest mediocriter spissa: quasi remissa accedēs ad spissitudinē aut icipiēs inspissari. ¶ Infra subsi/stens. idest ruffa vel subruffa. ¶ Ruffa parū tenuis. Alia ponit᷑ regula de ruffo colore cuȝ mediocriter tenui substantia vel mediocriter spissa: q̄ sic colligit᷑ vrina ruffa in colore: in substantia mediocriter tenuis: vel spissa: longo tempore liuida perseuerans: in supe/riori parte: flegma salsum vel dulce in spiritualibꝫ existēs in pigui/bus abūdare significat. Si mediocriter tenuis sit vrina: fit de dul/ci flegmate. Si mediocriter sit spissa ꝛ adsit febris: fit de materia i spiritibꝫ cōtenta. Sed flegma salsum vel dulce in sp̄ualibꝫ existens ex calore coꝛ ꝛ modo ebulitionis corrumpit᷑ facile: ergo reddit eaȝ ꝑ totā liuidā. Sed liuiditas illa ꝑpter colorē vrine ruffe vel subruf/fe nō est ꝑceptibilis nisi facta manꝰ appōe: ꝛ tunc dn̄t hec accidētia cōmitari. s. tussis: stricturra pectoris: ꝛ angustia respirandi. Si talis appeat in muliere hic color significat matricē p̄grauari a salso flegmate vel dulci: hꝫ nāq̄ȝ matrix cōmunes meatus cum vijs vrinalibꝫ. ꝛ tunc adsunt q̄dam resolutiones: que sunt quādoqȝ nigre squamose et nō est distinguendū de liuiditate nisi cū manꝰ appositione. Et adsunt etiā hec accidētia cū materia i matrice cōtinetur sciȝ dolor in dextro ipocūdrio cū extensione ꝛ inflatione quadam. ¶ Constans. idest permanens diu talis. Quibꝫ fiunt spiramina. idest membra spiritualia que deseruiunt spirationi. ¶ Probra moneté. idest vicium matricis ex repletione superfluitatum. Matrix moneta dicit᷑ methaforisme qꝛ sicut suꝑ incudem moneta tundit᷑: sic in matrice fetus monerat᷑. Matrix plerūqȝ onerat᷑ ex flegmate salso ibi existente p̄ter naturā ꝛ corrūpit᷑: ꝛ redūdās ꝑ venā cōcauā ad epar sanguinē inficit: ꝛ ꝑ meatꝰ vrinales redūdās ad vesicā vri/nā inficit; ꝛ liuidā reddit ex sui admixtione. Sūt autē meatꝰ vrina/

les coniuncti ꝛ alligati matrici: et tūc apparent quedā resolutōes qn̄qȝ albe qn̄qȝ nigre ꝛ squamose nec distiguit̄ liuiditas nisi apposita manu qꝛ sub ruffo colore delitescit: hec accidentia debent adesse scilicet dolor sub sinistro ipocundrio cū extensione quadā et inflatione. ❡ Si color est ruffus. Alia regula de ruffo colore cū prorsus spissa substantia: quā sic collige. Urina ruffa in colore: vel subruffa in substātia ꝑ totū spissa: supiꝰ per totū obumbrata ꝛ obscura: sine liuiditate quottidianā significat de flegmate naturali. Item alia regula. Urina ruffa in colore: in substātia ꝑ totū spissa apposita manu: in superficie liuida: sine resolutionibꝫ furfureis pauco tēpore ꝓcedente sig. minorem emittriteū. Fit autē minor emittriteꝰ ex colera putrefacta extra vasa et ex flegmate intra. Et ex colera debet vrina colorari. Sȝ ex flegmate debȝ discolorari: ergo et vtraqꝫ in colore debet fieri mediocris. s. subruffa ꝛ ruffa ꝛ est superius magis spissa: ꝓpter assignatam causaȝ: quā p̄misimꝰ de vrina significante quottidianā interpollatā de flegmate salso. Liuida in supꝑficie est ꝓpter corruptionē humoris: ꝛ ꝓpter incidentem ebulitiōeȝ ꝛ qꝛ paucus est humor corruptus: ꝛ ꝓpter vrine ipsius ruffitatē nō potest distingui liuiditas: sine manu opposita. Et hec accidētia debent cōcomitari. s. frigiditas extremitatū ad horā vespertinā: et h̄ ꝓpter colerā putrefactā extra venas cuius fit dominiū a tercia hora diei: tamē a ꝓp̄ꝗs motibꝫ retardat̄ ꝓpter flegma putrefactum in vasis. Et sequitur legem flegmatis et sunt in summo labore vsqꝫ mane: quia de vtraqꝫ materia affliguntur: et tunc vsqȝ ad horā tertiam sunt in summo labore: quia duȝ altera materia putrescit: alia preparatur ad putrefactionem: et a tercia hora vsqȝ ad horam vespertinam sunt in falsa quiete: quia tunc de altera affligitur et tunc insurgit paroxismus. Et in accessione iacet oculis clausis: ꝛ palpebris oppressis: nec oculos aperit: nisi vocetur ꝛ hoc accidit: ꝓpter fumositatem resolutam: humiditate fumosa petente caput ꝛ relaxante palpebras oculorum. Non hos latet sententia ferrarij et plotearij: ꝛ magni iohannis de sancto paulo: qui asserebant minorem emittriteuȝ de colera intus putrefacta: ꝛ flegmate extra Sed eorum sententie sunt dimittende. Et petri musandini auctoritatem sequimur. ❡ Si sit causa recens. Alia regula de vria ruffa in colore: in substātia ꝑ totū spissa: superius liuida ꝛ turbulenta in recenti causa: pleuresim significat: quā consequuntur: hec accidētia scilicet febris accuta: dolor lateris pungitiuꝰ: tussis ideficiēs

difficultas inspirandi. Sed quare hec sint i regulis de vrina signi/
ficance materiam in spiritualib9 determiatū est. Sed nota hāc dif
ferentiam inter vrinā significantē minorē emittriteū: z vrinā signi/
ficantē pl euresim. Nam in pleuresi magis distinctā habet liuidita
tem q̄z in minori emittriteo. Et in pleuresi non est tipus qui est in
minori emittriteo. ¶ Si vetus. Alia regula. Urina ruffa z liuida
superius longo tempore ꝓcedente aschlitē significat vel vitiū em
pimatis cum vitio disnie: vnde vero habeat liuere in aschlite req/
rendū est in predictis. ¶ Debile. Alia regula. Urina ruffa in colo/
re in substantia spissa superius liuida z granulosa significat aposte
ma in inguinib9 vel sub assellis aut in membris genitalibus: in qb9
ꝓpter plurimam neruositatem vergit sensibilitas doloris.. Ex do
lore prouocatur impetus reumatum. Omnis namq̄z dolor exacu/
it reuma vt asserit Gal. ¶ Si spumosa. Alia regula. Uria subruf
fa in colore remissa in subruffitate: a media regione superius dist
cte liuens: et quasi subcinericia multum spissa vel spumosa i pleu/
resi: precedente ruffa intensa significat conuersionē pleuresis i pe/
ripheumoniam. Fit autem subruffa per translationē materiei a
loco sensibili ad locum quasi insensibilem. s. ad membrum flegma
ticum. s. pulmonē: a medio superius est quasi liuida ꝓpter inciden
tem ebulitionem: z ex corruptione materie. z ex conuersione ei9 in/
saniem: cuius pars ad vrinales meat9 ad venā concauam trāsmit/
titur: z per vrinā purgatur: que ebulitio leuigata z purgata z a spi
ritu impulsa superficiem vasis petēs reddit eā talis coloris. Sub
cinericia est ex resolutione partium pulmonis. Pulmo em̄ est qua
si subcinericij coloris: sed spumosa est ex motu pulmonis assiduo.
¶ Pinguis: ruffa parum. Alia regula. Urina ruffa in colore: i sub
stantia spissa magis tamen superius q̄z inferius: apposita manu:
in superficie liuida z oleagina: cum crinoidib9 resolutionib9 longo
tempore significat tertianam speciem ethice longo tempore proce/
dente: ideo additur: q2 febris hec cum sit habitudinalis: non adue/
nit nisi cum longo tempore talis color fit ex colore membri ex quo
cum fiat aliqua ebulitio in membris talis protendit color. Qd ap/
pareat liuida: fit ex corruptione substantialis humiditatis. Qd ap
pareat oleagina: fit ex pinguedine a mēbris resoluta. vt in vrina su
pernatante. Sed non potest distingui vnctuositas vel liuiditas ni/
si manus sit apposita ꝓpter paucitatē ipsius pinguedinis: z ꝓpter
ruffum colorem ipsius vrine. Crinoides resolutiones fiunt ex ca/
lore infixo membris z eorum parte dissoluente. Hec accidentia cō/

comitantur.s.color continuus ꝑter continuam distemperantiaꝫ mēbrorū sed tamē lentus: qꝛ non fit ex materia sed ex humore. Calor in nodis manuum et pedum ex colerica fumositate procedente a spiritualibus. Rubor ganarū ex colerica fumositate eas iflamāte. dolor sinistre spatule: qꝛ cū sit alligata cū spiritualibꝫ quasi contrahitur: ꝛ desiccat. Soluitur ergo cōtinuitas ꝛ fit dolor: tussis varia. quandoqꝫ fit tussis sicca ꝑter siccitatem qn̄qꝫ humida ex aliqua supfluitate contēta in spiritualibꝫ. Macies tocius corporis ex calore membris infixo consumente membra ꝛ dissoluente. vngues autem attenuantur ex reuerberatione vaporis: vnde in medio ꝓpelluntur. ꝛ in lateribus constringuntur. Littera plana est ex predictorum determinatione. ¶ Pinguis. non vnctuositate sed spissitudine. pinguis nāqꝫ in hac facultate equiuocatur. ¶ Continuaꝫ non ꝙlibet se cottidianaꝫ de flegmate naturali. ¶ Reumatica sicut in apostematibus. ¶ Empima. idest sputum saniosum ex emoroide precedente. ¶ Morbus laterisqꝫ. idest pleuresis. ¶ Peregrinat. idest transferri significatur. ¶ Crinis. Que sunt. s. crinoides resolutiones. In tractatu de contentis sufficienter dicemꝰ. ¶ Febris ethice. Quantum ad tertiam speciem.

¶ De colore rubeo.

Clara rubens triteum: duplicem: vel epar calefactum.
Quartanumqꝫ potest insinuare tipum.
Hec: mora vel breuitas: nubes: tempus: status: etas.
Hec probat infirmi passio: forma: locus.
Ut stabili pede vadat sententia sunt hec.
Omnia iudicio discutienda tuo.

¶ Hic de colore rubeo. Regula vrina in colore rubea: in substantia mediocriter tenuis obumbrata superius ꝛ magis spissa ꝙ inferius: significat duplicem tertianam. Et tunc ista accidentia cōcomitātur. s. dolor capitis maxime in dextera parte: vbi est dominiuꝫ coloꝛe: sitis: amaritudo oris: tinnitus auriū. Et est notandum ſm diuersitatē subiectorum in vrina hꝫ varias ꝛ diuersas significationes: qꝛ talis vrina in iuuene ꝛ colerico simplicem significat tertianam: in puero cōtinuā. ¶ Uel epar. Eadeꝫ vrina rubea ꝛ clara ex longo ꝓcessu tp̄is apparens. ꝛ febris non adsit calefactionē epatis significat. Significat etiam quartanaꝫ notā. Et omnia ista discer

nuntur p conditiones cōsideratas sicut ostēditur in sequētibus. vnde qñ est simplex tercianā tunc vrina debet esse magis tenuis. Sed in duplici debet esse vrina magis rubea:et superi⁹ magis spissa:et quasi accedens ad subnigredinē. ¶ Hec mora idest q2 si tēpore longo vel breui laborauerit infirm⁹: possumus discernere scilicz quattuor egritudines dictas: vtrū patiatur febres vel epatis calefactionē: vel quartanā. Sit enī q in modico tempore laborauerit: vrina tali p longū tps pseuerāte: tunc significat aut distemperantiā epatis in caliditate: aut quartanā febrē. Sz distinguit sic q2 ex calefactione epatis vrina est superius obūbrata: cū quadā spuma crocea: viridi vel subnig. Sz in febre quartana ista deficiūt. ¶ Rubes. s. si vrina sit tenebrosa z nebulosa in superiori parte: tūc duplex terciana: vel epatis calefactio iudicat. ¶ Tps. s. tempus anni: q2 si sit estas: significat tertianā vel calefactionē epatis. Si vero hyēps vel autūpn⁹ quartanā. ¶ Status. s. complexio q2 in colerico corpore sigt talis vrina tertianā simplicē. in ml'ico z flātico duplicē tertianā ¶ Etas q2 si puer sigt cōtinuā. si iuuenis tercianā simplicem. si senex duplicē. ¶ Passio vtrū de tercio in terciū vel de quarto in quartū q̄tū ad quartanā. vel vtrū cum tipo vel sine tipo: q2 si cū tipo iterpollata significat. si sine tipo cōtinua. ¶ Forma habitudo corporis. s. si pinguis carnosus vel macer. ¶ Loc⁹. s. regio calida vel frigida: vel. ¶ Loc⁹. s. vtrū i dext° ipocūdrio vel sinistro. ¶ Ut stabili. medicus qui sapienter z bm vitatem vult iudicare: vt suū iudiciū firmū sit: z verū: dz singularit cōsiderare oēs istas conditiones sicut dictū est. ¶ Cōmentū. ¶ Clara rubēs. In h capitulo ponunt regule de vrīa rubea cū tenui substantia: z cū spissa z cū mediocriter spissa: vel mediocriter tenui. Urina g in colore rubea: in substātia mediocriter tenui: superi⁹ obūbrata: z magis spissa q̄z inferi⁹ tertianā duplicē significat. Talis color fit ex intensiōe caloris: z ex rubeitate ipsius caloris: et talis substātia fit ex siccitate. Hec ergo debēt adesse accidētia vel sinthomata. s. dolor capitis in dextra parte: vbi est dominiū colere: sitis: amaritudo oris: aurium tinnitus. Sed talis vrine significatio variat pter diuersitatē subiectorū: sicut dictū est de vrina ruffa. In colerico nāqz z i iuuene si talis vrina appareat sigt tercianā simplicē. in flegmatico z mlico sene z in muliere in nouitate cause talis occurrens tercianā simplicē significat. i puero cōtinuā ex lōgo processu tpis. Et circūscripta febre significat calefactiōez epatis: talis etiā designat quartanā notā. Et hec oia apte distigunt cirstātijs solū inspectis. ¶ Cla

ra.idest tenuis. ¶ Rubēs.s.in in colore. ¶ Triteū duplicē.idest ter
tianā duplicē de materia colerica in duplici loco putrefacta simpli
cē etiam significat ⁊ tunc debet esse magis tenuis:qm̄ vnica ⁊ sin-
gularis materia putrescit:sicut colera:vnd nō est tātus impetus
ebulitionis. Eadē significat duplicē tercianaȝ de duplici materia
collectā in duplici loco putrefactā:q̄ discritas accessiones:hȝ quot
tidie q̄bus inuadit paciētes.Sed dicim⁹ in terciū grauius si cōfu
sas habet materias more terciane simplicis affligit:sed grauissi-
muȝ facit insultū:ꝑpter putrefactionē duplicis materiei:et eadem
signa sūt in simplici:sȝ tunc dȝ esse tenuis:qꝛ vna ⁊ singularis ma-
teria putrescit:vn̄ nō est tantus ipetus ebulitiōis. In duplici aūt
vrina magis dȝ erubescere:⁊ magis superius inspissari:⁊ quasi ad
subnigredinē accedere. ¶ Mora tempis vt si lōgo tpe laborauerit
egrotās:inde medicus ꝑpendere pōt:aut febrē aut epatis calefacti
onē:aut fe.quartanā. Nā si de nouo incipiat laborare:⁊ talis appa
reat:de febre tertianā p̄sumēdū est.Si cū̄ longo tpe laborauerit:⁊
ex longo tpe talis ꝑseuerauerit p̄sumēdū est de distēperātia epatis
aut de febre quartana.Sed distinguc:qꝛ ex distēperātia epatis de-
bet esse obūbrata in superficie:⁊ spumosa cuȝ quadā croceitate vel
subnigredine:vel viriditate dȝ ꝑfundi:q ð sig.est incēsionis.i fe.aūt
quartana h̄ se abūtāt accidētia. ¶ Nubes.idest nebulositas ⁊ tene
brositas in sup̄ficie quātū ad duplicē tercianā vel epatis calefactio
nē. ¶ Tp̄s.idest anni ex quo morb⁹ pōt certificari: Nā si estas fue-
rit talis.sig.tercianā vel epatis calefactionē. Si hyēps vel auptū-
nus quartanā. ¶ Status.quātū ad cōplectionē q̄ rei est substan-
tialis:⁊ q̄ stante subiecto euanescere nō pōt:in colerico nāqȝ corpo-
re talis potius sig.tertianā simplicē in melēcolico ⁊ flegmatico du-
plicēȝ. ¶ Etas.vt si sit puer vel iuuenis siue senex. ¶ Passio.s.vtrū
de tercio in terciū vel de quarto in quartuȝ.⁊ vtrū cū tipo vel sine
tipo paciat̄. ¶ Forma.Quātū ad hitudinē corporis.s. vtrū sit ma-
cilentus paciēs vel pinguis vel carnosus. ¶ Locus.s.vtrū in cali-
da regione vel frigida:vel ad regionē corpis pōt referri.s.vtrū pa-
ciat̄ i dextro ypocūdrio vel sinistro. ¶ Sētētia.s.diffinitia. ¶ Stabi
li pede.i.imobili ⁊ certo iudicio. ¶ Hec oia.i.hec omnes circūstan
tie:que dicte sunt o tu medice sunt discutiende.

¶ De colore rubeo cū substātia mediocriter spissa.
Turbida spissa parum rubeo perfusa liquore.
Contin ui tritet noctio certa datur.

Si summm viror obtineat vel liuida nubis.
Portendit medium:pleureticumqꝫ malum.
Spissa:rubens sinocū:si summum liuor obumbret.
Spissa rubens sinocham:dempto liuore figurat.
Causonidem:si plus tenuis q̄ꝫ spissa reuersa.
Sinochidem.causon subtilis ꝛ ignea monstrat.
Tercior est testis rubicundi forma coloris.

¶ Expositio. ¶ Turbida. Hic agit̃ de colore rubeo cū substantia spissa mediocriter copulato:ꝛ ponit plures regulas. Prima regula. Urina rubea.in colore in substantia mediocriter spissa : ꝑ totuꝫ turbulenta:cū impura ꝛ inequali substantia significat tertianā cōtinuā ratio huius redditur in cōmento. ¶ Si tenui. Alia regula de colore cū substātia mediocriter spissa. Urina in colore rubea in substantia mediocrit̃ spissa:in supiori pte viridis:significat mediū emitriteū:ꝛ si liuida sit in supficie significat pleuresim:ꝛ medium emitriteū. Et est medius emitrite⁹ ex colera putrefacta intra venas cōtinue bulliēte:ꝛ ex flegmate putrefacto extra:ī medio emitriteo viriditas nō distinguit̃ in vrina sine man⁹ appōe:sꝫ in pleuresi bene distinguit̃. Quid est pleuresis .est collectio facta in cōmissura costarum:ꝛ diafragmatis:ꝛ fit sepius ex humoribꝫ callidis ꝛ accutis. Et ideo dixit Ipo. accidū ructuantes.ꝛc. ¶ Spissa rubēs In pria pte agit auctor de colore rubeo. vel subrubeo cōmuniter cū substātia spissa vel mediocrit̃ spissa:vel mediocrit̃ tenui. Isti eñ colores in quibusdā sunt vniformes in iudicio. Hec est regula Urina in colore rubea:vel subrubicunda:in substātia spissa:ꝛ turbulenta:liuida superi⁹ ꝛ i respiratiōe sit fetida:tūc sig. sinochū. Sinochus habet fieri ex sanguine peccāte in qualitate. Rōes in commento reddunt̃. Spissa rubens sinochā. Alia regula: vrina in colore rubea:vel subrubicūda:in substantia spissa:ꝛ turbulenta absqꝫ liuiditate ꝛ fetore:significat sinochā. Est auteꝫ sinocha ex sanguine peccante fm quātitatē. Et differētia inter sinochū ꝛ sinochā haberi pōt ꝑ quēdā vsiculū. ¶ Sinocha de multo:sꝫ sinocus ex putrefacto. Notādū est ꝙ sinocus tres hꝫ spēs. s. febrē hōtenā augmasticā ꝛ paugmasticā:vt scribit̃ a Gal. ij. de differentijs febrū. Et ponit sinochā ꝓ sinocho:nō faciens vim de nomine. Et ideo notādū est qꝛ fm ꝙ diuersificāt̃ spēs sinochi:fm h̄ fit diuersificatio i vrīa qꝛ i hōtena vrīa appet vniformis ī colore:ꝛ i sua substātia: ꝛ a pricipio vsqꝫ ad finē i sua malicia pseuerat. In paugmastica ipa vrīa appet i pri

cipio ipsius febris rubea vel subrubicunda. Postea vrina procedit semper remittendo: et de malo ad bonũ secundum quod ipsa febris paugma/stica procedit semper meliorãdo a principio vsque ad finem. In augma/stica secundum quod ipsa febris: procedit crescendo et augmentando: ita etiã et vrina. Et nota quod hic traditur quedã regula gñalis de vrina. Quotienscũque vrina apparet rubicũda vel subrubicunda in substantia spissa: si postmodũ clarificet in superiori parte bonũ signũ est. et si/gnũ salutis: quã sit ratio hui⁹ habetur in cõmẽto. Si vero clarificet in parte inferiori: et attenuetur: et superi⁹ inspicetur: vel remaneat spissa malũ est signũ et mortis: et significat quod materia rapit ad ce/rebrũ. Et in hoc fatui medici decipiũtur credentes cõtrariũ veri/tati. ¶ Causonide. Alia regula de vrina significante causonidẽ Quotienscũque videbis vrinã in colore rubeã vel rubicundã et i sub/stantia sua magis appropinquat ad tenuitatẽ quã ad spissitudinem tunc causonẽ iudicabis. Causonides est febris cõtinua ex duplici materia cõposita: principaliter cõposita ex colera. secũdario ex sã/guine. et ideo vrina est magis tenuis quã spissa. ¶ Reuersa. Alia regula per contrariũ istius quod vrina rubea vel subrubicũda in colo/re propinquans magis ad spissitudinem quã ad tenuitatem significat sinochidem. Et est sinochides febris continua ex duplici materia cõposita principaliter ex sanguine. secũdario ex colera. que proptẽ ma/gis accedit ad spissitudinẽ. quã ad tenuitatem.. ¶ Causon subtilis Alia regula de vrina significãte causonem. Vrina rubicunda vel subrubicunda in colore. in substãtia per totum tenuis. lucens sicut ignis: significat causonem. Causon est febris cõtinua accutissima Et habet fieri ex colera rubea putrefacta in venis propinquis venis ori/ficii stomaci: epa. pulmonis et splenis. Et ideo dicit causon a cau/mate. ¶ Cõmentum. Turbida spissa. etc. Hic ponit regula de rubeo colore cũ mediocriter substantia spissa: quã sic collige. Vri/na in colore rubeo cũ in substantia mediocriter spissa per totum turbu/lenta cum in pura et inequali substantia continuã tertianã signifi/cat. Talis color rubeus fit ex colore colere rubee: qua ex sua bulli/tione et rubeitate sufficit ad clarificandum: et rubificandum vrinam. Vrina turbida est per totum ex perturbatione et bullitione facta in va/sis: et quia per ebullitionẽ fit prius inspissatio aliquarum: cũ etiam vasa il/la sint ampliora: et pori ipsarũ largiores. spisse etiã partes calide et subtiles cũ vrina emictunt: quia vrina perturbatur: et est vrina impure et inequalis substantie. ¶ Turbida. idest turbulenta. Spissa pa/rum. idest accedens ad spissitudinẽ. Si summũ. Alia regula po

Causonides

nitur de colore rubeo cum eadem substantia: qȝ si fuerit rubea cū priori substantia: in superficie viridis: significat mediū emittriteū. Si autē liuida fuerit in superficie significat pleuresim. In medio nāqȝ emittriteo ꝓpter colerā intra vas: continue ebulientem. Et ex flāmate extra nimia fit ebulitio vel adustio. Emissa ergo colera cū vrina cū sit adusta ⁊ leuigata: ad vrine superficiē tendit ⁊ eā reddit viridem. Sȝ cum sit pauca nō distinguitᷣ viriditas nisi cū manus appōe. Si autem liueat sine manus appōe: vel ꝓtendat liuorem i supficiē distinctū significat pleuresim: q̄ dicitᷣ collectio facta in cōmissura costaꝝ ⁊ diafragmatis. ⁊ sepius de calidis ⁊ accutis humoribꝫ est. vnde ipo. accidū ructuantes nō valde pleuretici fiūt. Pro calore ergo ⁊ accumine materiei: ⁊ qȝ collectio est i mēbris calidis: ⁊ valde sensibilibꝫ: ⁊ qȝ sunt in motu cōtinuo materia illa maxime ebulit ⁊ aduritᷣ. Per ramū ergo vene cōcaue: cōuersa per vrinales meatꝰ in multa quātitate admiscetᷣ vrine: ⁊ reddit eā viridē: q̄ qȝ adusta est ⁊ leuigata: petit supficiē: ⁊ reddit eā viridē: ⁊ qȝ multa est materia adusta apparet viriditas sine manꝰ appōe. vel etiaȝ liuiditas vbi nō est tāta causa incensionis. ❡ Summū. idest superficiem. ❡ Mediū. idest emittriteū. ❡ Pleureticūqȝ malū. i. pleuresim cū distincta liuiditate vel viriditate. ❡ Spissa rubens. in hoc capitulo agit de colore rubeo ⁊ rubicūdo vel subrubicūdo cōmuniter sub vno tiᵒ ꝑm cōiugationē spisse substātie: vel mediocritᷣ spisse vel mediocritᷣ tenuis. In quibusdā enī sunt omnes isti colores vniformes i iudicio. In pricipio ergo ꝓponitᷣ regula de rubeo vel rubicūdo colore cū spissa substātia: quā sic potes colligere. Vrīa rubea vel subrubicūda in colore. in substātia spissa ⁊ turbulenta: si fuerit liuida in superiori parte: ⁊ cū fetoris respiratione ⁊ quidā prauus odor a vase exalet sinocū significat. Qð talis est in colore ꝓuenit ex calore ⁊ colore ipsius sanguinis. Sāguis enī cū sit calidus ⁊ rubēs ⁊ gens ad impuritatē nō sufficit ad depurādū vrinā. Qð est spissa hoc est ex humiditate sanguinis: cuiꝰ ꝓpriū est inspissare. qꝫ est liuida hoc fit ex admixtione putridi sanguinis. qꝫ est fetida fit ex corruptione sanguinis eiꝰ. Sinocus est febris cōtinua ex sanguie putrefacto in venis. Dicitᷣ autē sinocus quasi cohabēs. i. simul hñs oēs causas ad cōtinuitatē cōcurrentes: que sunt tres. Prima est cōtinua caloris ebullicio: ⁊ putrefactio. Secunda est continua putride fumositatis ad cor respiratio. Tercia est impuritas sanguīs. Iste tres cause in nulla febre ita specialiter sunt ad inuicē sicut i sinoco ⁊ ideo ab illis denotatᷣ. ❡ Spissa rubens sinochā. Alia regula. Vri

Sinocus

pres cause continuit[illegible]

na rubea vel subrubicunda in colore. in substantia spissa z turbulē ta z sine liuiditate z fetore sinochā inflatiuā significat. Fit autem sinocha ex sanguine abundante vel preambulante ꝑm quātitatem et nō ꝑm qualitatē z est species febris effimere licet fiat ex humore Q̄ꝺ rubea vel rubicunda est: accidit ex qualitatibꝫ sanguinis vt iā dictū est. Q̄ꝺ sit sine liuiditate z fetore fit q: nō est sanguis corruptus neqꝫ putrefactus: cuiꝰ admixtione debeat liuor vel feditas innasci. Et notandū est ꝙ cū sinochi sint species tres. s. paugmasticꝰ augmasticus z hōtenus ꝑm varietatē specierū: variatꝫ dispositio vrine. In paugmastico em̄ apparet rubicūda vel rubea ab ipso principio cū aliīs signis. postea appet rubea vel subrubicūda postea ab intensione ad remissionem: vt fiat imutatio in vrina de malo ad bonum vt sicut decrescit z decliat febris ab accuitate pricipiī: sic z i vrina declinat intentio caloris. In augmastico vero contrariū accidit In homoteno apparet vrina vniformis coloris: z in sua malicia ꝑseuerat a principio vsqꝫ ad finē: prout febris vniformitas deposcit In hoc autem capitulo hanc methodum z quasi generalem accipe traditionem. Q̄ꝺ quecunqꝫ vrina rubicunda vel subrubicunda in substantia spissa: si postea in superficie incipiat sincerari z quasi clarificari: ita illa turbulentia z ꝙ spissitudo incipiat residere: bonum signū est: z salutare. Per hoc eīn ꝙ apparebat vrina per totū spissa z modo incipit depurari superius: per hoc significatꝫ ꝙ motus ebullitionis iam cessauit: que ebullitio prius vigens in corpore humores perturbabat z partes vrine ꝑm vniformē spissitudinē cōfundebat. Si autem superius in spissitudine perseuerat vel spissior appareat: vel turbulentior: inferius autem attenuetur. vel clarificetur mortale signum est. Significat autem raptum morbi ad superiora. Unde timendum est de frenesi: aut litargia: aut mania: vnde contingit ꝙ artifex imperitus cum videat vrinam in principio spissam et postea inferius attenuari deluditur indicans conualescentiam: cum potius morbus contra naturam conualescat. ¶ Sinochum. idest putridum. ¶ Sinocham. idest inflatiuam de puro sanguine z sincero sed super accenso. Secundum Constantinum accidentia morbi sinochi sunt hec. s. dolor capitis infixꝰ: z a ꝓfundo emergens: genarū rubor. inflatio venarū: z maxime circa spiritualia: z oris dulcedo. ¶ Causonidez. Alia datꝫ regula de rubeo colore z rubicūdo cum mediocriter tenui substātia: z cū mediocriter spissa: quā sic collige. Urina in colore rubea vel rubicūda i

substantia: magis accedens ad tenuitatem q̃ ad spissitudinē causonidē significat. Et est causonides febris cōposita cōtinua ex duplici materia: ex diuersis generibꝰ: ex colera. s. principaliter: ꝛ ex sāguine secūdario: vnde magis accedit ad tenuitatē q̃ ad spissitudinē. ¶ Reuersa: sinochem. Item alia regula per cōtrariū p̄dicte est proposita. Urina nāq; in colore rubea vel subricunda magis accedens ad spissitudinem q̃ ad tenuitatē sinochidē significat idest febrem cōtinuā cōpositā principaliter ex sanguine: secūdario ex colera: vnde magis vicinat̄ spissitudini q̃ tenuitati. Sinthomata occurrant mixta propter admixtionē sanguinis ꝛ colere: vt dominantis humoris accidentia dominātur: ꝛ contrarij forte intermissione continent̄. ¶ Causon subtilis. Alia regula. Urina rubea vel rubicunda in colore: in substātia ꝑ totum tenuis lucens velud ignis causonem significat. Est autem causon. febris continua accutissima: vnde a causone dicit̄: ꝛ fit ex multiplici colera rubea putrefacta in subtillissimis venis oris stomaci: epatis: pulmonis ꝛ splenis Talis color est ex calore et ebulitione ipsius materiei: que putrescit in locis valde calidis. Est autē tenuis ꝛ valde lucēs velud ignis: qꝛ cum illa vasa nimis sint angusta nō resudat ab eis nisi qđ subtilius est et liquidius: qđ cōmixtū vrine eam reddit tenueā ꝛ igneam. Hec accidentia concomittant̄. s. vehemēs dolor capitis: ita qꝫ patienti videt̄ qꝫ fronti sue claui infigant̄. Hoc igit̄ accidit propter violentam fumositatem ꝛ colerā a materia resolutā: que petēs cerebrū et eius precipue si vngues digitorum infecti sunt colore liuido aut viridi. Si multa ꝛ feculēta significat rupturā apostematis in aliquo mēbro nobili vt epate. vnde substantia mēbri dissoluitur: ꝛ per vrinā expellitur: vnde in proximo mors est vētura. Talis etiā vrina significat icteritiā ex colera spasma vel eruginosa. Et nota qꝫ tres sunt species iteritie vt habetur in cōmēto. ¶ Spasmū. Ista eadem vrina in febre accuta apparens significat spasmū ex inanitione. ¶ Maiorem. Ista etiam vrina significat maiorem emittritcum ꝛ ita magnum periculum minatur. ¶ Deniq; mortē. Ista etiam vrina significat finaliter in vltimo malicie mortificationē: et caloris extinctionem naturalis. vltimo sequit̄ de nigro colore. Et qꝛ superius in primo capitulo determinatum est ideo hic nō oportet reiterare. Et ista sufficiant de coloribus. Et sic terminata est prima pars principalis. Commentum. ¶ Agriacā. ꝛc. Post inops ꝛ Kianos colores: ſm ordines conuenientie agitur de viridi colore. Uiridis color in vrina signum est adustionis. Adustio ve

ro triplici clauditur termino. s. primo medio z completo. In adu-
stionis principio fit primo vrina kianos quadã superius liuidita-
te pfusa. in medio sit viridis: z indicat dominium colere prassine:
vel eruginose in complemento denigrat. vrina ergo in colore viri
dis quãdoqz est multa: z q̃nqz est pauca. viridis z pauca mortem
habet significare. Et maxime si color viridis vel liuid⁹ vel niger
vergẽs digitorũ infecerint: q̃nqz est viridis z multũ male olet et
multa z feculẽta z significat rupturam apostematis in aliquo nõ
bili mẽbro: vt in epate. Unde substantia ipsius mẽbri dissoluitur:
que dissoluta cum vrina emittit. Unde in primo mortẽ debes nũ
ciare futurã. Talis etiã vrina in colore viridis icteritiã protendit
ex colera prassina vel eruginosa: q̃ sui leuitate diffusa ad supficiez
corporis: cutem inficit z ictericiã inducit viridem. idest agriacã pe
gaseleontẽ cõficit que. s. a viridi mustela interpretatur viridis. vri
na inopos vel kianos appeat: sine febre tũc non minat tantũ peri
culum: z tunc significat apostema in epate: vel in renib: vel ruptu
ram vene kilis. Si rupturã kilis vene: tũc dolor maximus sen-
titur in. vij. splondili cõputando ab inferiori parte: z tunc vrina in
fundo magis appeat feculenta. Talis etiã vrina inopos vel kia-
nos potest significare idropisim: si appareat spissior i media regio
ne. Talis etiã vrina põt significare apostemata epatis vel renuz
vel pleuresim: vel pipheumoniã z hoc per signa ppria distinguitur
et sufficiẽter traditur in cõmento. ¶ Aut fracto vase: Alia regu
la. Talis etiã vrina inopos vel kianos i mulieribus apparẽs aut
apparet cum febre aut sine febre. si sine fe. tũc significat eruptionẽ
menstruorum: z tunc nõ est suspecta talis vrina: Si vero cũ febre
tunc sine dubio summũ periculum minatur: z maius. etiã q̃z i vi
ris. ¶ Talem disponit. Alia regula etiã vrina quãdoqz apparet
in sanis ratione saltus: aut etiã ratione multi coitus: aut cursus
z magni laboris z ĩmoderati: z hoc scit p iudicia patientũ. ¶ Hec
est degenerans. Dicit auctor hic q vrina in colore kianos est ea
dem z vniformis iudicij z significationis cum colore inopos sicut
dictum est. ¶ Commentũ. ¶ Si color. Post tractatũ rubei co-
loris z rubicundi continuat auctor capitulũ de inopos z kianos
coloribus: sunt enĩ vniformis iudicij z eiusdẽ cõsiderationis. Est
autem inopos color sicut vinũ quod vergit ad nigredinẽ: vt est vi
num quod venit ex calabria. Kianos vero pfundiorem habet ni-
gredinem: z etiã multiplicem colorem quia vrina in parte rubicũ
da in parte nigra in parte liuida vel viridis apparet. Talis autẽ

vrina inopos vel Kianos in acutis febribus et peracutis pessima est: et mortis significatiua. Indicat enim sint bomata morbi ita vlti/mata quod vltra vltimari non possunt manente substantia. Unde si pri/us appareat: rubicunda vel subrubicunda. et deinceps inopos vel Kianos: talis processus procul dubio pessimum est et mortis signum. Solet igitur talis apparere in mulieribus sine febre: propter men/struorum eruptionem et tunc magis spissa et pinguis et feculentior in fundo apparere consueuit. Unde huiusmodi vrine magis suspe/cte sunt in viris quam in mulieribus: nisi talis in mulieribus appareat pa/tientibus febres acutas: gratia ipsarum febrium. non propter eruptio/nem menstruorum. Tunc enim presumitur summum periculum: magis etiam quam in viris: quanto sunt a natura remotiores. Item talis vrina apparet in ruptura Kilis vene. Unde maximus dolor sen/titur in septima spondili facta computatione ab inferiori: tunc vrina in fundo feculentior apparet. Est autem in medico maximus honor cum per talem vrinam in tali loco veraciter potest pronosticari eruptio/nem predicte vene Kilis. Et nota quod talis vrina quando spissior in media regione apparet tunc idropisim potest significare. Et tunc di/stingue: quia si fuerit quasi sanguinea iposarcam significare potest Si vero magis lucida vel liuida leucofantiam nec tamen ex hoc signo precipitanda est sententia de idropisi. Temeraria namque et pre/ceps discursio artificem deuenustat: et ei ruborem incutit. Item talis vrina apostema epatis aut pleuresim vel pipheumoniam vel apostema renum significare habet vel iudicare: Et distinguendum est per alia accidentia et est requirendum vtrum patiatur puncturam in dextro latere vel sinistro latere angustiam etiam anhelandi pondus et graue/dinem circa renes significat. Apostema epatis secundum plures auto/res distinguitur a pleuresi. quattuor modis secundum Alexandrum. Fit enim in dextro latere vnde necessaria est distictio. Prima est secundum pul/sum. Nam in epatis apostemate corpus est magis coloratum et colo/re multo magis permansiuo. Sed in apostemate spiritualium semper minus est coloratum: et presertim colore magis momentaneo. In epatis apo/stemate tussis est sicca: quia materia ipsius est subdiafragmate. Sed in pleuretico tussis secundum omnes est semper humida: quia materia est in spiri/tualibus: supra diafragma: et de facili educitur. Item dolor ma/ior est et etiam punctura in pleuresi: et hoc fieri habet propter loci et dia/fragmatis sensibilitatem que fit ex neruis In apostemate etiam epa/tis dolor est potius grauatiuus cum non sit epar neruosum. Ex his quattuor supradictis differentiis quinque superadduntur alie sex differen/

tie:que habentur ex quadam epistola ipsius Gallieni ad Glauco-
nem medicum. Et prima est: quia apostema epatis acutum est ad
modum quando luna est in coniunctione. Sed in pleuresi est ro-
tunda forma. Secunda quia in apostemate epatis sanguinolente
solent esse egestiones ex incōtinentia epatis generate. et resudatio
ne epatis sed in pleuresi non sic contingit. Item et tertio: ex figu-
ra corporis distinguitur. Nam in apostemate epatis corpus ē val
de: et multum extenuatum. Sed in pleuresi non tantum est corp⁹
extenuatum. Item et quarto pleureticus melius cubat supra
partem dolentem ꝓpter locum vacuum. Et quia apostema nō cō
primitur a stomacho et intestinis. Sed in apostemate epatis non
bene cubare potest patiens supra partem dolentem: quia tunc ps
que dolet comprimitur et a stomacho et ab intestinis. vnde sequit
multo maior dolor. Item et quinto fm locū distinguitur qr pleu-
resis habet fieri in vtroqꝫ latere. Sed apostema epatis fieri habꝫ
tantum in vno latere. scilicet dextro. Item et sexto discernit eti-
am fm vrinam vt dictum est in antecedentibus. Et hic habemus
decem differentias istorum apostematum iam dictorum. Item
redeam⁹ ad significata discernentia predicte vrine: Talis ergo vri
na precedente sanguisugio: anhelitu vel ortomia superius aliquā
tulum liuida empima significat. Eadem vrina si spumam habet
croceam nimiam epatis calefactionem significat: et ictericiam: que
si ante septimam diem in accuta febre superuenit: signum est pessi
mum. Fit etiā ex incōtinētia materiei que in sinthomatis erum-
pens per totum corpus diffusa: quasi ab interioribus fluctuando
ad exteriora diffunditur: et succutanea affecta: cutem scdm se infi-
ciēdo ictericiam inducit. Quod si vi nature expellitur materia po-
tius: et post septimam diem ictericia superuenit: morbi determina
tio fiet. Talis etiam vrina multotiens apparet in sano corpore ex
saltu ꝓpter rupturam vene in renibus vel in vesica: aut propter re
sudationem sanguinis ex rarefactione vasorum: ꝓpter immodera
tum cursum vel coitum vel laborem nimiū. ¶ Causticus humor
idest collectus ad apostema faciendum. ¶ Nilis. idest vena spine
adiacens. ¶ Aut fracto vase. idest vena aliqua.

¶ De colore viridi.

a Griacam: spasmum: maiorem: deniqꝫ mortem.
Iudicat vrina prassino tincta colore;

¶ Expositio. ¶ Agriacā. Postq̄ determinatum est de colore inopos ⁊ Rianos. Hic agitur de colore viridi. Iste enim color viridis in vrina significat adustionē. Et adustionis tres sunt termini. s. primus: medius ⁊ cōpletus. In principio adustionis apparet vrina in colore Rianos. In medio viridis: ⁊ significat dominium colere prassine ⁊ eruginose: in fine adustionis. Urina ergo viridis in colore apparet quādoq̄ multa quādoq̄ pauca. Si pauca viridis mortē significat miringas extendens: cerebrū flagellat. Adest sitis imoderata: que nullo potu quiescit: ⁊ h̄ ē ꝓpter nimiā ferviditatē colere os stomachi adurentis: quādoq̄ est nigredo lingue ꝓpter adustionē. Et est nimi⁹ color ex eadē colera: etiā est in somneitas ex desiccatione cerebri. Somnia lāpadarū ⁊ corporū ignitorū ¶ Reversa. i. cōtrario disposita vt sit spissa magis q̄ tenuis. Certior est testis: q̄ cū sit intensior magis insinuat incendiū materiei.

¶ De colore inopos ⁊ Rianos.

Si color est inopos fert detrimenta salutis.
In febre continua. minus est sine febre verenda.
Nam renes: vel epar succendit causticus humor.
Aut est rupta chilis: aut fracto vase resudans
Menstruus elicitur mulieris corpore sanguis
Talem disponit insano corpore saltus.
Aut nimius coitus: cursus: labor inmoderatus.
Nec est degenerans Rianos a lege prioris.

¶ Expositio. ¶ Si color est inopis. Postq̄ dictum est de colore rubeo ⁊ rubicundo: hic cōsequenter agit de colore inopos ⁊ Rianos: ⁊ isti duo colores eodē modo iudicantur. Color inopos est sicut vinum nigrū. Sed color Rianos magis ꝓfundam habet nigredinem: et etiam multos colores: quia in vna parte est rubicūdi coloris ⁊ in parte nigri. ⁊ in parte liuidi vel viridis. Regula vrina in colore inopos vel Rianos in accutis febrib⁹ ⁊ peracutis pessima est: ⁊ mortem significat: quia significātur sinthomata egritudinis ita esse vltimata: q̄ plus vltimari non possent: manente substantia. vnde si primo appareat rubicunda vel subrubicūda: ⁊ postea inopos vel Rianos sine dubio malum signum est ⁊ mortale. ¶ Minus est sine febre: Alia regula. Si talis sunt igitur tres species ictericie scilicet icteritia viridis modo dicta: ictericia nigra q̄

per meloncbirion dicitur a melon qd est nigrũ ꝛ chiros qd est manus vel chiros qd est bumor. Et ictericia crocea que generali vocabulo vocat̃ restricto a specie ictericie: ictericia nũcupatur. Item vrina viridis in fe. accuta apparens significat spbasmũ ex manitione ꝑter cõsumptionẽ bumiditatis substãtialis ratiõe predicta Eadẽ vrina maiorẽ emittriteũ significat ꝛ ideo valde periculosa ẽ. ¶ Agriacã. id est ictericã viridẽ. ¶ Spasmũ. Ex natione. ¶ Maiorem. scilicet emittriteum. ¶ Deniqꝫ. id est ad cõplementũ maliciei ¶ Mortem. id est mortificationem nature: ꝛ extinctionẽ caloris naturalis: deficiente fomite naturali. ¶ Prassmo. id est viridi prassium nãqꝫ marrubrum dicitur: ꝛ tunc colera prassma dicitur et est sensus. ¶ Prassmo tincta colore. id est confecta virore eius tracto ex colera prassma: vel virore emulo colori prassĳ. Et bic tractat⁹ terminatur de coloribus. Post viridem sequitur niger color. Sed de illo expeditũ est in primo capitulo de coloribus.

Incipit capitulum de contentis. Et est scda pars principalis

Epius artificem deludit forma coloris.
Et fraudat plerũqꝫ: fidem censura liquoris.
Est in cõtentis rata lex: discretio certa.
Iudicĳ constans regula: vera fides.
Cetera postponens nature conscius actor.
Hinc ipocras veri semina firma trabit.
Nunc contentorum seriatim forma notetur.
Ut proprios teneant significata modos.

¶ Expositio. ¶ Sepius. Hic incipit secunda pars principalis buius libri. Et continuatur boc modo precedẽti pti. determinatũ est de vrina considerando colores ꝛ substantias vrinarum. Hic vero determinatur de contentis vrinarum. vnde sententia istorum duorum versuum est ista multotiens color ipsius vrine ꝛ substantia eiusdem deludunt medicum: ꝛ decipiunt ipsum cuius ratio est quia color ꝛ substentia vrine multotiens apparẽt: nec illi bumori qui est causa egritudinis attestantur: quia color cum sit accidens superficiale faciliter recipit alterationem: ꝛ substãtia vrine que cũ debeat tenuis apparere apparet spissa. Et cum spissa: apparet tenuis propter stricturam vel largitatem pororum ꝛ viarum: ꝛ etiã propter digestionem materie ꝛ indigestionem. ¶ Est in contẽtis.

Sed ex inspectione contentorũ habetur certum ⁊ verũ iudiciũ de infirmitatibus. Et ratio est: quia contenta aut continentur in ipsis membris: aut sunt particule eorũdem: et ita habetur iudiciũ magis certũ ⁊ firmũ. ¶ Cetera postpones. Hic probat auctor auctoritate benedicti ipoc. qui in libro pronosticorum rarissime cõmemorans substantiam ⁊ colorẽ: vrine: de ipsis contentis doctrinã tradit: nũc de furfuribus: nunc de crinoidibus: nũc de squamis ¶ Commentum. ¶ Sepius artificem. Executa prima particula sui operis in qua egit de vrinis sm contingationem colorum et substantiarum aggreditur auctor secundam particulam: in qua distinguitur de contentis: quorum inspectio fidelis est ad discernendum habitudines interiorum membrorum: magis q̃ colores et substantias. Color enim vel substantia multotiens aliunde deriuatur: nec humori attestatur qui est causa egritudinis. Color siquidem vmbratile accidens est ⁊ superficiale: ideoq̃ cito euanescit propter quãcũq̃ corporis alterationem. Immutatur etiam substantia vrine propter pororũ constrictionẽ vel largitatem: ⁊ ꝓpter digestionem materiei vel indigestionẽ: vnde cum debet esse spissa substantia quãdoq̃ attenuatur. Et cum debet esse tenuis inspissatur. Sed ex differentijs contentorũ certius eligitur iudicium de passionibus corporum. Contenta siquidem in vrinis: aut sunt cõtenta in ipsis membris: aut sunt particule ipsorum membrorum: ideoq̃ firmiorem habet consistentiam ⁊ significationem. Quod autẽ fideliora sint nunctia contentorum probatur auctoritate ipoc. dicẽtis in pronosticis ⁊ in amphorismis quãdã regulariter constituẽtis doctrinã: qui potius contenta commemorat q̃ substantiam ⁊ colorem nunc de furfuribus: nunc de crinoidibus: nunc de pilis: nunc de squamis: nunc de sanguine: nunc de sanie: nunc de globis interserendo: rarissime vero commemorat substantiam et colorem: quia ea magis deludunt artificem: quia superficiale accidens est: ⁊ ad subtilioribus inest partibus: que cito euanescunt ab intrinsicis et substantialibus: que firmius in cõposito perseuerãt sicut est videri in rosa quia sua roseitate cito viduatur cũ in aqua feruenti ponitur: vel cum sulphure suffumigatur. ¶ Censura. idest iudicium. ¶ Liquoris. idest substãtie. In pueris enim vrina debet esse spissa: propter humiditatem etatis ⁊ tamen tenuis apparet propter stricturam meatuũ contra operantẽ. ¶ Defraudat fidem. idest decipit. ¶ Nature. idest naturalium causarũ sub quibꝫ cõprehendimus q̃cũq̃ a leuiori globo inferius cõtinentur

¶ Cetera. idest colorem & substantiam. ¶ Postponens. idest tanq̃ inutilia ad iudicia reputans respectu contentorũ. ¶ Hinc. scilicet a contentis. ¶ Nec cõtentorũ. Postq̃ iudicij prerogatione de contentis adduxit ſm dogma ipocratis. agit auctor ad ponẽdum cõtentorũ numerũ. ¶ Seriatim. idest ordinate ratione non a serio s3 a serie. ¶ Significata. s. cõtẽtorũ. ¶ Modos. i. diffinitões

Enumerat contenta.

Circulus: ampulla: granum: nubecula spuma.
Pus: pinguedo: chimus: sanguis: arena pilus.
Furfura: crinoides: squame partes: athomose.
Sperma: cinis: sedimen: spiritus: alta petens.

¶ Expositio. ¶ Circul[9] Hic egidius enumerat cõtenta in vrinis apparentia: & ſm istũ ordinem enumerationis determinat de hijs in sequenti: & primo de circulo. ¶ Cõmentum. ¶ Circulus. Nunc enumerat auctor cõtenta ſm ordinẽ & eodẽ ordine mandabit executioni de hijs, que in hijs quattuor versibus enumerauit. Et singulorũ executionẽ declarat: & primo de circulo.

De circulo tractat.

Spissus in vrina si circulus est & aquosus.
Cellula posterior flegmate pressa dolet

¶ Expositio. ¶ Spissus. Hic tractatur de circulo: non q̃ ipse circulus sit contentum in vrina: quia est suprema regio vrine: sed quia in circulo contenta in circulo incipiunt apparere. Est ergo regula talis. Vrina apparens in circulo spisso: in substantia et colore simili aque: significat vltimã cellulam capitis flegmate aggrauari: propter hoc: quia in illa parte suum habet dominium. ¶ Cõmentũ. ¶ Spissus ſm seriem ordinationis contentorũ: primo agit de circulo: non quia circulus sit contentũ vrine. Est enim regio suprema vrine. Sed q2 cõtenta in circulo incipiunt apparere & cum circulo quedã distinguntur cõtenta. De circulo autem põt queri: quare appropríetur vrine: cum etiam in quolibet liquore circulus appareat: vt in aqua vino & oleo. Respondemus sic non appropriamus circulum vrine: ita vt ab alijs liquoribus excludamus. Quilibet nanq3 liquor in superficie circulum facit: et ex aquosioribus

partibus ꝛ magis fluidis ꝺm formā vasis continentis in superfi cie naturaliter generatur. vnde in aqua vel vino in vase posita ali/ quo supereminet circulus: quia aquose partes ꝛ magis fluide: et que plus habent aeree cōmixtionis in superficiem tendunt: nec se a grauioribus comprimi paciuntur. Pars etiā liquoris superior ex vicinitate aeris interclusi inturgescit: ꝛ ꝓpter eādem rationē circulus in vrina apparet. Sed hic nō videtur aliquid posse signi/ ficari per circulū de cōsciſtētia cerebri: vel aliorū mēbrorū: cum etiā circulus cuilibet liquori cōtinuari possit. Ad hoc dicimus ꝙ sicut testatur isaac cerebrū licet sit frigidū ꝛ humidū cum sit de genere pinguediuis ꝛ medulle: tamen actualiter est calidū. vnde cū liqui dam habeat substantiam ꝛ fluidā: simili indigent nutrimento. In epate autem fit varia ꝛ multiformis sanguinis generatio ꝺm di/ uersitatē membrorū nutriēdorū. Sanguis ergo liquidus ꝛ leuis generatur: qui transmittitur sui liquiditate ad nutriēdū cerebrū ꝛ petit superiora: cuius sanguinis superfluitas: eius spissitudini: ꝛ proprietati inimicatur. Unde lōge fit liquidior ꝛ subtilior ꝛ leuior sanguine ipso: ideoqꝫ illa suꝑfluitas effusa cū vrina rēdit superius et circulū facit. humiditas enim habet motū a centro inducendo latitudinis effusionem ad circūferentiā. Frigiditas habet motū a circunferentia inducendo coharctationē. vnde illi motus contra rij sunt: ꝛ currunt ad cerebrum. ꝙ crescit circulus augmentatur aut spissitudo circuli vel latitudo minuitur. hoc est ꝺm ꝙ cerebrū aquosiori sanguine vel sicciori: vel calidiori vel frigidiori nutritur. In forma autē circuli principaliter relucet cōsistentia cerebri: vtꝝ bene vel male nutriatur: ꝛ vtruꝫ ab aliqua distemperentia distri/ buetur. Deseruit naqꝫ circulus dispositioni animatorū mēbrorū. id est cerebri et miringarū. Circulus naqꝫ in substantia spissus: in colore remissus: declarat cerebrū comprimi ꝛ grauari oppressione materie flegmatice: ꝛ maxime circa posteriorē partem. id est occi/ piciū vbi ē sedes ꝛ dominiū siue domiciliū flegmaticis. Qꝺ remis/ sus sit circulus prouenit ex frigiditate: vnde debilitatur calor na/ turalis in cerebro: nec potest deputare superfluitates vnde cere/ bruꝫ turbatur. Qꝺ est spissus hoc prouenit ex humiditate: q̄ motū habet ꝺm diffusionem latitudinis. ¶ Spissus. id est in substātia dilatans ꝛ turgidus ꝛ. ¶ Aquosus. id est in colore remissus vt quasi aque colorem representent.

Sequitur de purpureo circulo ꝛ spisso.

Purpureus spissus affligit sanguine proram.
Leuam felle nigro pallidus et tenuis.

¶ Expositio. ¶ Purpureus. Circulus vrine apparens purpureus et spissus primā partem capitis significat affligi: et si talis circulus appareat et adsit puncto in naribus: et dolor frōtis: et plenitudo venarū: et videatur infirmo quod ante ipsum sint quedā corpa rubea: tunc pnosticatur sanguinē de naribus exiturum. Leuā. Circulus pallidus et tenuis in parte sinistra significat melācoliā abūdare: et ea affligi ibi enim habet dominiū humor melencolicus. ¶ Cōmentū. ¶ Purpureus. Post spissum circulum et remissum: agit de purpureo circulo et spisso: talis ergo circulus sig. abūdātiā sanguinis: et prorā molestari ex sanguine. In prora nāque idest anteriori parte capitis suum sanguis obtiet pricipatum. Quod est purpureus circuleus fit ex sanguinis feruiditate. quod est spissus ex humiditate: vnde maxima imutatio cerebri significatur: quod cū debeat nutriri sanguine frigido et aquoso: ad eius delegatur nutrimētum sanguis feruidus et estuosus. Si vero fuerit circulus cū punctione narium et dolore ventris et plenitudine venarū: et eger putat ante se videre quedā corpora rubea fluxū sanguinis de naribus sig. ¶ Leuam. idest sinistrā. etc. Hic agit de circulo remisso et tenui qui leuam partem cerebri significat pcellari et affligit ex melācolico humore: in qua parte sinistra cerebri viget melancolie dominiū. Quod est remissus: est ex frigiditate. Quod est tenuis est ex siccitate humorum. Si talis circulus perseuerauerit debent cōcomitari hec accidētia. s. suspitio: pusillanimitas: timor insoni citas, et auaritia.

¶ De circulo rubeo et tenui.

Dextera parte furit colere feruentis accumen.
Si tenuis fuerit circulus atque rubens.

¶ Expositio. ¶ Dextra. Circulus rubeus et tenuis significat in dextra parte dolorem ex humore colerico ibidem abūdāte. ¶ Cōmentū. ¶ Dextra parte. Sequitur de circulo intenso et tenui. quod colerā declarat esse in causa: et dextrā partem capitis affligi. quod rubeus est fit ex calore. quod est tenuis fit ex siccitate. ¶ Dextra parte in qua precipue dominatur colera.

¶ De circulo plumbeo.

Insinuat sensus radicem mortificari.
Plumbeus: et ramis hinc nocumenta dari.

¶ Expositio. ¶ Insinuat. Hic determinatur de circulo plūbeo. Circulus ergo plumbeꝰ epilepsiam sig. ꝛ tāq̄ʒ mortificationē ipsiꝰ cerebri: qđ est radix sensus: ꝛ deinde ad reliquas partes corporis malicia trāsmutatur. ¶ Cōmentū. ¶ Insinuat. ꝛc. Sequitur de circulo plumbeo: q̄ sig. epilepsiā ꝛ quasi mortificationē ipsius cerebri: ꝛ maliciam ad ceteras partes corporis ꝓpagandam. ¶ Radicem sensus. idest cerebri: qđ est radix sensuum et neruorū. ¶ Ramis. idest neruis qui a cerebri radice producuntur.

¶ De rubeo circulo nō simplicit̄ ſʒ respectu liuidi p̄cedētis.

De liuente prius si post rubeus videatur.
Exurgit cerebri natura: vigor reparatur.

¶ Expositio. ¶ De liuente. Circulus liuidꝰ prio: si postea fiat rubeus tūc significat̄ cōuersio mali ad bonū. ꝛ q̄ ipsa v̄tꝰ cerebri cōfortat̄ ꝛ meliorat̄. ¶ Cōmētū. ¶ De liuēte. Agit de rubeo circulo nō simplicit̄: ſʒ ꝑ collationē liuidi coloris p̄cedentis. Et est potius mediū collatiuū q̄ʒ absolutū. Nā si in appoplexia minori liuido circulo in vrīa priꝰ apparente: ꝛ i scđo die vel tercio: postea appeat rubeꝰ: talis est mutatio dextri excelsi: ꝛ fit cōuersio de mortificatione ad vite corroborationē: ꝛ de caloris extinctione: ad ciꝰ cōfortationem. ¶ Natura idest v̄tus regitiua. ¶ Exurgit. i. surgere significatur

¶ Sequitur de viridi circulo.

Si formam causon in febre viroris adoptet.
Felleus ad motum frenesis succenditur humor.

¶ Expositio. ¶ Si formā Determiat de circulo viridi q̄ apparēs in febre accuta inducit timorē de frenesi ꝛ de raptu materiei ad cerebrū. ¶ Cōmentū. ¶ Si formā. Sequit̄ de viridi circulo q̄ adustionē sig. in accuta febre: vnde timendū est de frenesi futura ex superfluitate colere. ¶ Felleus. idest colericus.

¶ De circulo tremulo.

Si tremulus fuerit spinalia membra grauantur.
Si niger extiterit vel mortificat vel adurit.
Preueniens virus aut liuor distinguit vtrumqꝫ.

¶ Expositio. ¶ Si tremulus. Circulus tremulus sig. aggraua
tionem in membris spinalibus. ¶ Si niger. Circulus niger duo
significat aut mortificationē ꝛ caloris naturalis extinctionem aut
adustionē. Si mortificationē tunc precessit color liuidus. Si adusti
onē tūc p̄cessit color viridis. ¶ Cōmētū. ¶ Si tremulꝰ. Sequit᷑ de
tremulo circulo q̄ sig. dolorē posteriorꝫ ptiū nuca vsqꝫ ad caudam
q̄ etiā sig. ꝙ circa illas ptes sit maxima neruositas ꝛ ita dolor qui
exiens sui pte cū vrina ꝛ superius ascendēs expellit circulum: vnd̄
accidit tremor. ¶ Si niger. Hic agit auctor de circulo nigro q̄ sig.
mortificationē ꝛ adustionē vel adustionis cōplemētū. Sꝫ distiguit᷑
qꝛ si p̄cedat viridis sig. cōplementuꝫ adustionis: sꝫ si p̄cedat liuidꝰ
color significat detrimētū mortificationis.

¶ De ampulla in circulo vrine.

Non residens ampulla tumens viscosa coherens.
Morbi crudificat causam morbūqꝫ prolongat.
Et nefresim generat cerebrumqꝫ dolore molestat.
Rugitum vomitumqꝫ notat ventremqꝫ solutum.

¶ Expositio. ¶ Non residēs. Dicto de circulo: dicendū est de am
pulla q̄ quidē āpulla est f̄m contētū f̄m ordinē enumeratiōis supe
rius factū. Et est āpulla spuma circulo coherēs tumida ꝛ īflata ꝛ
distēta ꝛ dillatā q̄ duplex ē. s. pmanēs ꝛ nō pmanēs. De āpulla nō
pmanēti nō determiat᷑ in medicina cū illa sit trāsitoria ꝛ facta per
effusionē vrine vel etiā alterꝰ liquoris ꝛ illa appellat᷑ ab isto aucto
re āpulla residens. Ampulla vero pmanēs est ista q̄ post effusionē
ipsiꝰ vrine post longū tp̄s durat ꝛ pmāet: qꝛ ista ab intriseca causā
p̄cedit ꝛ gn̄at᷑ ex humorꝫ pturbatōe vētositate iterꝰ inclusa. Et
ideo qꝛ talis āpulla dispositōeꝫ humani corporis sig. determiat᷑ de ip
sa in medicina. Et ista āpulla ab auctore vocatur nō residēs idest
diu pseuerās. Regula ḡ talis est de ista āpulla. Ampulla in vrina
per longū tp̄s durās ꝛ pmanens tumida ꝛ dillatata ꝛ distensa ex
vētositate interclusa ꝛ viscosa ꝛ coherentiā habēs cū circulo. ita ꝙ
cū baculo stupa īuoluto ꝛ in vriali īposito de difficili pōt a circulo.

remoueri tūc talis āpulla significat morbi cruditatē. ⁊ ipsi⁹ lōgitu
dinē. ¶ Et nefresim. Ista eadē āpulla passionē renū sig. causa ve-
ro dētur ī cōmēto. ¶ Cerebrū ꝫ. Ista etiā āpulla sig. dolorē capi-
tis ꝓpter fumositatē a cruda materia resolutā ⁊ supi⁹ ascēdētē ad
cerebrū ⁊ miringas ipsi⁹ īflat ⁊ sic efficit dolor ī capite. ¶ Rugitū
Eadē āpulla sig. rugitū ex ventositate gñata ⁊ vomitū ⁊ solutionē
ventris. ¶ Cōmētū. ¶ Non residēs ⁊c. Expedito tractatu de cir
culo agit de āpulla q̄ ꝑīn vrine cōtentū iuxta ordinē enumeratio-
nis est. Est aūt āpulla spuma circulo coherēs magis tumida ⁊ di
stēsione ptiū magis dillatata. Ampullaꝝ vero alia residēs alia non
residēs. Residēs est illa q̄ cito euanescit ⁊ illa gñat ex ipetu effusio
nis. vñ ex q̄libꝫ liq̄re sicut ex aqua vel vino ꝑcipue alicui vasi ipetu
ose infusa āpulla gñat. Sꝫ postea modico tpe reuoluto ānihilatur
cito nec ꝑstini stat⁹ vestigia retiet ⁊ de tali āpulla cū sit trāsitoria et
nō ꝑmanet. nō agit phīca qꝛ nō est necessaria ad demōstrādū hītu
dinē hūani corpis qꝛ nō fit ex aliqua ꝑturbatōe hūoꝝ sꝫ tm̄ ex ae-
re exteriori. Ampulla vero residēs ē q̄ post effusionē vrine diu ꝑseue
rat qꝛ ab interiori causa cōsurgit. s. ab hūoꝝ cōturbatione ⁊ moti-
one intus clausa ventositate. Et de tali āpulla hic agit. qꝛ disposi
tionē hūani corporis designat. Unde de ampulla talis datur re-
gula. Ampulla in vrina diu perseuerās humida ⁊ dillatā distensa
ex ventositate interclusa viscosa ⁊ coherētiā habens cū circulo ita
ꝙ baculo stupa inuoluto in vrinali vase imposito vix postea circu-
lo remoueri talis sig. cruditatē materiei ⁊ morbi ꝓlixitatē ⁊ nefre
ticam passionē ⁊ capitis dolorem. Qd̄ nō est residēs per hoc cause
permanentia ⁊ malicie radicatio designat. Qd̄ vero est humida ⁊
in partibus dillatā ꝑ hoc vētositatis grosse interclusio significat.
Qd̄ est coherēs ex viscositate materiei progredit. Talis ergo cru-
ditatem materiei portendit. Cruda nāqꝫ materia ⁊ frigida actio-
ne caloris cū nō possit plenarie excoqui ⁊ digeri resoluit in grossā
ventositatem q̄ resoluta ⁊ a debili calore nō cōsumpta ꝑtibus hu-
midis intercludit ⁊ per meatus cōtinuos epatis ad epar accedēs
sup̄fluitati secūde digestiōis admiscet. Post modū cū vrina purga
tur. Eadē āpulla sig. morbi ꝓlixitatē; vbi nāqꝫ est materiei crudi-
tas: morbi prolixitas cōcomitat. Eadē sig nefresim idest passionē
renū. Cū igitur crudi humores ostēdunt esse in causa qui cuꝫ re-
nibꝫ hñt similitudinē renes eñ frigidi sunt ⁊ a fōte caloris remo-
ti: cum sint frigidi ⁊ mat̄ia sit frigida cū substātie ⁊ q̄litate cōpl̄i
ois silitudieꝫ cū sāgūie renis nutrituro attrahit illa mat̄ia ad re-

nes que cum non possit cõsumini q2 multa est ꝛ quia calor est de/
bilis in renib9 preter naturã superflua remanent ꝛ nefresim indu/
cit. Eadem etiã ampulla capitis dolorem mõstrat q2 ventositatez
interclusam indicat q2 fumositas a cruda materia resoluta a sui
leuitate superius respiret dolorem inducit capitis ꝛ miringas ce/
rebri distendit hãc autem regulam ꝛ methodum trahim9 ab Ipo.
in septimo amphorismorum. Ait em̃ ipocrates quibuscũqꝫ ãpule
in vrina supernatant hijs nefresim significat ꝛ longã egritudinem
fore. ❡ Non residens ampulla. idest diu permanens post vrine ef/
fusionem ad differẽtiã eius que fit ex impetu effusionis. Et talis
non est vtilis ad ꝓnosticandũ circa corpus humanũ. ❡ Tumida.
idest turgida ꝛ inflata. ❡ ❡ Uentosa. idest multa ventositate distẽ
sa. ❡ Coherens. idest inuiscata circulo. ❡ Propagat. idest ꝓlixat.

❡ De granulis.

Granula reumatice semper sunt nuncia cause.
In circi serie si granula fixa tenentur.
In cerebro secreta latet confusio morbi.
Si substent depressa parum nec mota regressum.
Accelerent capiti loco ꝓxima percutit humor.
Promior ad partem fit fluxus debiliorem.

❡ Expositio. ❡ Granula. Determinato de ampulla ex consequẽ
ti determinatur de granulis. Granula sunt quedam grana parua
spuma intercisa ꝛ in circulo diuisa in multas partes ipsius circu/
li. Regula est illa. Granula significant fluxum humorum ad capi/
te ad aliquã ꝑtem corporis inferiorem descendentiũ. Cũ ergo reu
ma fluat ꝛ descendat a cerebro membro frigido ꝛ humido: ꝭm illã
ꝑtem debilem ad quã fluit accipit denominationez sicut declarat̃
in cõmento. ❡ Circi. Si granula fixa permaneãt in circulo tũc
ex hoc significat̃ ꝙ in cerebro morbi materia continetur. ❡ Si sub
stent. Si illa granula ꝑmaneant sub circulo ꝛ motu vrinali ad cir
culum non ascendãt ꝭm ꝙ magis vel minus depressa sunt sub cir/
culo sed hoc significatur dolor membrorũ capiti ꝓpinquiorum vel
elongatorũ. ❡ Premior. Hic redditur vna causa ex parte membri
recipientis et est debilitas mẽbri q2 cum ipsum membrũ fit debile
sine dubio nequit repellere materiam ad se missam ꝛ possum9 in/
telligere ꝑ hoc fortitudinem mẽbri impellentis. Et ista est prima

causa secundum Johanitium: in commento secunda causa et tercia traduntur scilicet abundantia materie et largitas pororum. ¶ Commentum. ¶ Granula. etc. Post ampullam agit auctor de granulis. Sunt autem granula quedam grana spuma intercisa et sciuncta in circulo idest in diversas partes divisa. Et huiusmodi granula attestantur reumatici idest fluxui humorum a capite ad aliquam partem corporis. Cerebrum namque cum sit frigidum et humidum et fit de genere putredinis et medulle nutritur frigido et humido nutrimento. Unde multa humiditas aquosa et fluida multotiens in cerebro exuberat cuius pars per mucillagines narium purgatur: pars per sputum et rascationes emictitur. Si ergo contingat in cerebro continuam superfluitatem superabundare fit dolor capitis extricta repletione naturalis caloris ut nec subsidiarius in illam materiam agere contendat ipsam in minutas partes dividendo. Ille particule ex incontinenti ad partes inferiores reumatizant et maxime ad eas quas debiliores inveniunt sibi vicinas et suppositas. Si ergo materia moveatur ad stricturam narium facit coriza. Si ad oculos obtalmiam. Si super oculos parum facit dolorem superciliorum. Si ad aures facit tinnitum et ventositatem et surditatis preparationem. Si ad uvam facit eius relaxationem et raucedinem. Si ad os et linguam oris et lingue ulcerationem. Si ad maxillares nervos facit dolorem dentium et gingivarum. Si ad fauces nodos et brancos in gula. Si ad canales pulmonis et tracheam arteriam facit tussim. Si ad pulmonem facit asma et disniam. Si ad intestina lienteriam vel diariam. Et tunc debent esse spumose egestiones. Unde ypo. quibus egestio fumose fuerint hiis a capite desfluit flegma. Si ad os stomaci dolorem et inflationem et indigestionem. In talibus enim debet esse circulus urine granulosus. Huiusmodi enim granula significant distillationem reumatice materiei ad capitis partes vicinas et precipue ad debiliores que reumatis impetus repellere non sufficiunt vel expellere non possunt. Quod enim aliud membrum ledatur tres sunt esse cause ut asserit. Johanitius. scilicet fortitudo membri impellentis et debilitas recipientis: hec est prima causa. Secunda est materiei abundantia: Tercia est largitas pororum. Sed distingue quia si granula iacent in circulo et excussione urine depressa revertuntur ad circulum causa in essentia epatis manere ostenditur. Si autem depressa sunt infra circulum nec ad circulum suum reciprocent motum prout magis et minus depressa fuerit iuxta hoc dolorem inferiorum partium vicinarum capiti vel remotarum significat et gravedinem. ¶ Circi. idest circuli fixa ita quod si depressa fuerint ad circulum revertuntur.

¶ De nubecula.

Corporis aerei nubecula spiritualis.
Indicat offense vitium iecorisq; calorem.
Est ventosa vel incensi fit spuma caloris.
Nuncia particulis continuata suis.
Hoc color vrine pbat ꝛ substantia spume.
Spiritus ingrossat attenuatq; calor.
Intercisa manens granis distincta minutis.
In becilla graui reumate membra ferit.
Indicat ictericum vel epar portendit aduri.
Si nigra vel viridis vel quasi tincta croco.

¶ Expositio. ¶ Corporis. Dicto de granulosis cõsequēter agit auctor de nubecula. Nubecula est quedã fumosa ꝛ vaporosa superfluitas gñata actione caloris obscuritatē hñs ꝛ ita nebula cuȝ sit leuis in vria supius tendit et ipam vrinã efficit obũbratã. Ista igitur nebula duo sig. distēpantiã mēbroꝝ spũalium ꝛ tũc dȝ esse q̃dã liuiditas ꝛ sig. epatis calefactionē ꝛ spuma dȝ esse crocea. ¶ Est vētosa. Hic agit̄ de spuma q̃ quidē multiplex est. s. q̃dã est gñulosa de qua dictũ est in capitulo de granulis. Et est q̃dã ampullosa de qua dictũ est in capitulo de ampulla. Et est alia spuma continua. de qua hic agit̄. Ista ergo spuma cõtinua duo sig. scilȝ ventositatē ꝛ h̄ cognoscit̄ si color vrine sit discolorat᷒. aut si substãtia vrine sit grossa. Significat etiã vehemētiã caloris ꝛ ebulitõis ꝛ hoc cognoscitur qꝛ calor vrine est intensus ꝛ substantia subtilis spuma etiaȝ crocea. signũ est calefactionis. Unde spuma significationem habȝ in colore quia quedam est crocea quedam viridis quedam nigra ꝛ secũdum hoc diuersa. ¶ Commentum. ¶ Corporis aerei. Post granula agit auctor de nebula. Est autem nebula quedaȝ superfluitas fumosa ꝛ vaporosa actiõe caloris generata particeps obscuritatis que cum sit leuis et aerea emissa cum vrina eam obũbrat. Talis ergo nebula apparens in vrina sig. distēpantiã mēbrorũ spiritualiũ ꝛ occupat supficiē vrine que corp᷒ aereũ nuncupat̄ ꝛ reddit vrinã participem quadam liuiditate. Talis etiã nebula aprēs epatis calorem insinuat qđ plenius certificat̄ p croceitatem. ¶ Corporis aerei. idest in superficie. ¶ Offense spiritualiuȝ. idest passioni spiritualium mēbroruȝ q̃ sunt quasi fornax ꝛ camin᷒ toti᷒ caloris. ¶ Iecoris. idest epatis. ¶ Est vētosa. ¶ Post nubeculam agit auctor de spuma. Hic ergo per spumã intelligim᷒ spumaȝ ca-

de spuma

nubecula q.d

nubecula duo / gñat

spuma multiplex.

spuma duo signat

rentem ampullositate. De spuma aũt ampullosa premisit. Spuma enĩ multiplex est. Alia est disiuncta ⁊ intensa ⁊ quibusdam generis distincta de qua agit auctor in capitulo gorum ⁊ hoc replicat de eadem ex incidenti gratia diuisionis. Est ⁊ alia spuma ventosa ⁊ ampullosa de qua superius posuit in capitulo de ãpulla. Est alia spuma tertia non granulosa nec ampullosa sed continua ⁊ talis significat dominium ventositatis aut violentiã coloris et ebulitionis. Hic distinguitur per calorẽ vrĩe et testimoniũ ebulitionis Cum vero vrina sit discolorata est augmentũ indigestionis et vẽtositatis. Item sit subtilis ⁊ nimium tenuis fit ex calore. Si croceitate participet fidele prestat argumentũ incensionis. Item si spũma variatur ſm colorem qz alia est nigra aut viridis aut crocea. Nigra enim significat melancoliã aut epatis adustionem. Viridis agriacam. Crocea ictericiam croceam. ¶ Ventosa. ampullosa de qua dictum est ventositatis nũcia. ¶ Intensi coloris. idest incensiui. ¶ Spiritus. ventositas ingrossat spumam sua interclusione. ¶ Attenuat. idest consumendo ventositatem interclusam. ¶ Intercisa. de hoc dictum est: significat enim ictericiã nigram vel viridem vel citrinam.

¶ Sequitur de sanie.

Ulcera vesice sanies effusa fatetur.
v Aut renum scabiem si grauis adsit odor.
Ex epatis regione fluit sedimen saniosum.
Hoc dolor ⁊ partis actio lesa docet.

¶ Expositio. ¶ Ulcera. Hic determinatᷣ de sanie que quidem sanies emissa in vrina significat vlceratione renum aut vesice aut epatis. Et distinguitur qz sanies emissa a renibus vel vesica grauem odorẽ habet ⁊ in illis ptibus dolor sentitur. Sed si ab epate sanies emictatᷣ tunc dolor est in dextro ipocundrio ⁊ aggrauatio ⁊ virtus digestiua impedit. ¶ Cõmentũ. ¶ Ulcera vesice. In hoc capitulo tractatur de sanie que cum vrina effusa significat vlcerationem vesice aut renum aut epatis ex aliqua superflua materia in eius regione collecta. Sed vtrum a renibus vel vesica vel epate emictatur sic distinguẽ. Naꝫ a renibus vel vesica emissa grauitatem odoris protendit ⁊ in partibus illis. ⁊ locis adiacẽtibꝫ dolor sentitur. Sed ab epate nequaquam. Sed in dextro ipocundrio

distinctio

pulsatio doloris ꝛ quoddã põdus percipitur ꝛ operatio digestiue virtutis impeditur. Hoc ergo elicimus eb Ipocrate qui in fine quarte particule dicit. Si pus mingat ꝛ squamas et grauis sit odoꝛ tunc renum aut vesice vlceratione significat.

De pinguedine in vrina apparente.

Precedens olei formam resolutio pinguis.
Cum febre dissoluit totum: lũbos sine febre.

¶ Expositio. Hic determinat̃ de pinguedine apparẽte in vrina et dicit auctoꝛ ꝙ illa pinguedo apparẽs in vrina aut est cum febre aut sine febre. Si cũ febre tunc significat dissolutionẽ totius corporis. Si sine febre significat dissolutionẽ fieri a renibus. De vrina pingui ꝛ vnctuosa ꝛ oleagina quando significat totius corporis solutionẽ aut dissolutionẽ renũ. Et quot modis dissolutio totius corporis a dissolutione renũ distinguat̃ optime ponit̃ in cõmẽto. ¶ Cõmentũ. ¶ Precedens. Post saniem sequit̃ capitulum de pinguedine. Hoc nomine pinguedo intelligitur pinguis quedã et vnctuosa substantia a mẽbris resoluta que emittit̃ cũ vrina. vrina autẽ magis vel minus pinguis vel oleagina apparet ẜm quãtitatem resolutionis maiorẽ vel minorẽ ꝛ ẜm ꝓcessum caloris in resolutione procedentis. In principio nãqꝫ resolutionis ipsius pinguedinis apparet vrina oleaginata quasi olei colorem habens in augmento vero est quasi oleum. In statu vero est vt ipsa pinguedo ꝛ ipsum oleum. Urina ergo habens olei colorẽ in principio declarat liq̃factionẽ ꝛ quasi aquosa aꝫ. qđ est vt oleũ ẜm se ꝑfectiorem cõmixtionẽ olei: ꝛ talis est in augmento ꝛ significat ꝓcessum et augmentum liquefactiõis: sed que est oleagina ꝛ in coloꝛe ꝛ in substantia quasi ipsum oleũ significat statũ resolutionis ꝛ vltimatã caloris dissolutionem. Tales quidem vrine ethice febres sunt familiares. Sed nota ꝙ talis vrina apparet aut cuꝫ febre aut sine febre. Si cũ febre significat dissolutionẽ totius corporis quippe cũ febre morbus sit vniuersalis. Si sine febre particularem resolutionẽ significat renũ ꝛ lũborũ. In renibus nãqꝫ ꝛ lumbis multa pinguedo circũuoluit̃ ꝛ operit eos: qua pinguedine resoluta exeunte cũ vrina copiosioꝛ fit emissio vnctuositatis quasi si a toto corpore emitteret̃. Hec em̃ ꝓpe vrinales meatus cõstituta est: ꝛ ideo cum sit multa ꝛ ꝓpe posita nec adsit caloꝛ cõsumptiuus qꝛ ẽ sine febre

ex quo incipit resolui copiosius purgat᷑. Sed illa q̄ a toto corpe in minori q̄ītitate emittit᷑: tū q2 est in ea febrilis calor qui eā cōsumēdo eius minuit q̄ītitatē3: tū q2 remota est a vijs vrinalibus. Hec aūt trahim⁹ ab Ipo. vltima ꝑticula vbi ait. Quibuscūq3 pinguis ypostasis z globata est: his nefreticā z accutā significat egritudinē fore in prima specie fe. ethice. Pingueolo vrine distincta est ꝑ ꝑtes in supficie si est in viro carnoso nō valde crasso. In scd̄a specie totā supficiē vrine occupat sicut tella aranea. In tertia specie pinguedo diffusa ē ꝑ totū. vñ vrina fusa sup lapidē rauco sonat sicut oleū. Pinguedo resoluta a renibus tribus modis distinguit᷑ a pinguedine totius: q2 pinguedo totius nō est tanta nisi forte in tertia specie ethice. Scd̄o distinguit᷑ quia pinguedo renū statim appet post vrine effusionē que cū sit difficile miscibilis de natura z sit decisa a partibus ꝓpinquis nō cū ea consociat᷑: z ideo vrine in cōmixta appet: a toto corpore decisa: ex vi decoctiōis in epate cū vrina perfectius admiscet᷑ z ideo fit minus apparibilis: q2 nō cadit in vna z eadē ꝑte zc. Tertio distinguit᷑ q2 pinguedo renum non facit ad intensionē vrine nisi forte epar sit calefactū. Sed ab omnibus mēbris resoluta fit cum intēsione vrine z tenuitate.

De crudo humore.

Humor in vrina fit summus pendulus imus.
Membraq3 suprema ledit mediana vel ima.
Stranguriam nefresim residens facit atq3 tenasmon.
Nutritiua grauat medius diafragma supremus.

¶ Expositio. ¶ Humor. Hic agit᷑ de crudo humore qui emittit᷑ cū vrina tria sunt que habēt similitudinē. s. crudus humor: putredo z sedimen. Sed qn̄o discernant᷑ satis bene tradit᷑ in commēto. Crudus ergo humor emissus in vrina qn̄q3 occupat partē superiorem vrine: qn̄q3 ꝑtē mediā qn̄q3 inferiorē z ꝑm hoc diuersis regionibus humani corpis attestat᷑. Si eñi occupat supremā partē tūc significat egritudinē pectoris z mēbroꝝ spiritualiū z diafragmatis cōpressionē. Si vero mediā occupat ꝑtem tūc significat vitiū stomaci cū repletiōe supfluitatis z tortio vētris z rugitus intestinoꝝ. Si inferiorē occupat ꝑtē tūc renū z lūboꝝ z ꝑtiū adiacētiū declarat passionē vt strāguriā nefresin. ¶ Cōmētum. ¶ Humor. zc. Post pinguedinē agit de crudo humore q̄ purgat᷑ cum

vrina. Et notādū ē q̄ tria sunt q̄ similitudinē imitatione p̄tēdūt speciē sedimē. s. sedimē putredo ꝛ crudus hūoꝛ. Est ergo diligēter discernēdū sic. Si mota vrina sedimē in p̄uas ipostases resoluat̄ ipostasis est ꝛ hꝫ formā magis equalē nō adeo interruptā. Est aūt ipostasis sup̄fluitas tertie digestiōis. Si vero mota vria dissoluat̄ in pingues ꝛ oleagines resolutiones ꝛ ipsa vrina fetida sit ꝛ mali odoris significat̄ q̄ putrid⁹ est hūoꝛ. Itē tale sedimen saniosum ꝛ inequale ꝛ insipidū. Si aūt mota fuerit vria in quasdā athomosas resolutiōes disp̄git̄ cruditas hūoꝝ intelligat̄. Crudus itaqꝫ hūoꝛ cū vrina emissus aut sup̄iorē occupat p̄tē aut mediā aut infirmā. Si sup̄iorē obtineat declarat vitiū pectoris ꝛ sp̄ualiū ꝛ cōp̄ressionē diafragmatis vt asma: vel disma vel emotoica passio declarat̄. Si mediā obtineat p̄tē vitiū stomaci ex repletiōe sup̄fluitatis vel torcio vētris ꝛ inflatio ꝛ rugitus intestinoꝝ indicat̄. Si infimā p̄tē obtineat passio renū ꝛ lūboꝝ ꝛ p̄tiū adiacentiū: tenasmon nefresis strāguria ꝛ tibiarū ꝛ genuū doloꝛ manifestatur.

De sanguinea vrina.

Ex vitio iecoris trahitur mictura cruoris
Vesice aut renū vene chilis hec tibi plenum.
Prouida signorum doctrina facit reliquorum.
Fundit trumbosum vesica graue maculosum.
Et subsistentem modicum fetoris habentem.
Minctio fit pura vene chilis ex crepatura.
Et dolet a fine grauiter pars septima spine
Si fluat a lumbis purus manat ꝛ sine trumbis.
Renum testatur id punctioqꝫ committatur.
Dextram doloꝛ cruciat si fluxus ab epate fiat.
Et sanguis purus manat fomenta daturus.

Expositio. ¶ Ex vitio. Hic determinat̄ de sanguine exeūte cū vrina q̄ quattuoꝛ significat. s. aut vitiū epatis aut vesice aut renū aut rupturā vene chilis: ꝛ hoc qđ dicit vsqꝫ ibi. ¶ Hoc tibi plenū. Hic ponit specificatiōes cū aliis cōditōibꝫ: ꝛ primo qñ p̄cedit a vesica ibi. ¶ Fundit trūbosū. Hic specificat̄ qñ sanguis p̄cedit a vesica: qꝛ sanguis ille ē trūbosus in modū globi ꝛ habet grauē atqꝫ fetidū odorē ꝛ in fundo residat ꝛ talis sanguis est spissioꝛ ꝛ ponderosioꝛ. Rationes hoꝝ satis ostenduntur in cōmento. ¶ Mictio Hic specificatur quādo sanguis procedit ex ruptura vene chilis quia tūc sanguis est purus ꝛ maximus doloꝛ sentitur in septima

sedimē: putredo et crudus humor differunt
ypostasis 4ª

Sanguis in urina 4 significat

spondili facta cōnumeratione ab inferiori pte. ¶ Si fluat a lūbis
Hic specificat sanguis exiēs a renib⁹ qꝛ tūc sanguis est purus ꝛ nō est trūbosus ꝛ doloꝛ ꝛ pūctio sentit in renibus. ¶ Dextra dolor. Hic specificat sāgnis exiēs ab epate ꝛ ille sanguis est purus sincerus ꝛ doloꝛ in dextro ipocūdrio sentit vehemēs. ¶ Renū, vesice. Hic determinat de arenulis q̄ significāt passionē aut renū aut vesice. Renū si apparent rubee in coloꝛe. Vesice si apparent albe ꝛ hoc sm colorē mēbri a quo deriuant. Est aūt notandum q arene rubee: qn̄q apparēt in paciētibus duplicē tertianā vel simplicē ꝛ maxime in hn̄tibus renes siccos ꝓpter discrasiā febrilē. Apparēt arene rubee de calculo. Quid sit ꝛ qn̄o generat ꝛ q̄d sint cause generatiōis ipsius calculi satis in cōmēto manifestū ē inspiciēti
¶ Cōmentū. ¶ Ex vitio. In hoc capitulo agit auctoꝛ de sanguine qn̄cūq cū vrina emittit. Sanguis ergo emissus cum vrina aut ꝓcedit ab epate ꝛ tūc debet esse purus ꝛ sincerus ꝛ in dextro ipocūdrio sentit. Et talis sanguis cū sit calidus vrine pfectius admiscet aut ꝓcedit a vesica ꝛ tūc debet esse sanguis trumbosus in modū globi ꝛ grauis odoris ꝛ in fundo residēs qꝛ tūc fit frigidus vt pote ad nutrimentū mēbri frigidi destinatus impurioꝛ est ꝛ spissioꝛ ꝛ pōderosioꝛ. Receptus etiā infra cōcauitatē vesice qꝛ frigidū mēbrū est amplius ꝛ globat ꝛ coꝛrūpit qꝛ debilē habet calorē. vn̄ nō potest a supfluis depurari: ergo qꝛ frigidus est: ideo globosus ꝛ grauis ad fundū descendēs ideo ꝛ grauis odoris nec vrine commiscet vnde a vesica originē dicit habere circa pectinem ꝛ peritoneon ꝛ circa extremitatē virge in emissione vrine punctura sentitur ꝛ etiā talis sanguinis potest in vrina petrificari ꝛ cū hoc etiā sua globositate ꝛ etiā frigiditate ꝛ cum hoc etiā sm loci continentis petrificationē faciente ex qua multi perierūt. Et vt reffert Gall. talis sanguis qn̄q p virgā in modū sanguisuge emittit. Si a lūbis distrahit originē purus est ꝛ in renibus doloꝛ ꝛ pūctura sentit. Si ex ruptura Bilis vene ꝓuenit purus similiter est in septimo spōdili facta cōnumeratione ab inferiori pte doloꝛ sentit vehemens. Huius dogmatis firmitatē trahimus ab Ipoc. Dicit enī si sanguinē mingat quis aut pus quasi puluerulentum sanguinem ad differentiā puri. Et postea subiungit etiā squamas p qd̄ significatur vlceratio vesice. Et subdit: ꝛ ardoꝛ grauis fit: ex quo habetur coꝛruptio sanguinis: ꝛ tūc quidē vlcerationē significat vesice. Itē dicit Ipo. Si sanguinē mingunt et trumbos ꝛ stranguriam habent ꝛ doloꝛ inciderit in pectinē ꝛ peritoneon circa vesicā doloꝛem

nota
qn̄ sanguis pcedit ab epate
a vesica
gal.
a lūbis
a vena chili
ypo.

significat. Ex hijs eñ passio vesice significat. Itē determinat Ypo. qñ a renibus ꝓcedit vt dicit. Quicūqꝫ sang. spōte mingūt hijs de renibus rupturam vene significat.

Determinat de arenis.

Renū vesice lapidem testamur arene
Renum si rubee vesice si magis albe
Emula contenti forma sit suo continenti

¶ Expositio. ¶ Renū. Cōmentū istud reqre in cōmento supe rius dicto vbi dicit. ¶ Renū. vesice. Hic determiat de arenulis qd significēt. ¶ Cōmētū. ¶ Renū. In hoc capitulo agit auctor de arenulis q̄ qñqꝫ emittunt cū vrina ⁊ passionibus vesice: attestā tur aūt in renibus nefresim: aut litiasim fore in vesica ostēdit. Sꝫ arene aut subrubee aut albe aut nigre aut subnigre. Si rubee et molles a renibus euenire perpēdūt. Renes eñ rubei sunt ⁊ mol les ⁊ carnosi ⁊ sanguinē continent. vnde arene ibi generate iuxta formā sui cōtinētis in rubeitatis speciē perpēdūtur. Si albe sunt poti⁹ a vesica proueniūt. Vesica nāqꝫ alba est ⁊ ꝭm formā cōtinen tis cōtēptū immutat. Omnis eñ res trahit ad suā originē vel a loco sue generatiōis vel a re agente vel paciente. a loco sicut apo stemata q̄ talia debēt esse qualia sunt loca vbi nascunt vt formata in loco ocioso. Si nigra sint de melencolica materia fiunt ⁊ sunt omnibus peiores qꝛ sunt de grossiori materia. Sed q̄ sunt albe ci tius dissolui possunt qꝛ ex flegmaticis humoribus crudis ⁊ indi gestis cōgelatis generant. Calculus itaqꝫ q̄ fit ex nigris arenis sibi cōglutinatis cōglutinat ⁊ conflatur ⁊ oium pessimus est ⁊ si magn⁹ fuerit nō potest curari nisi ꝑ incisionē aut fit de albis are nulis de flegmatica materia ꝓductis: ille nisi fuerit multuꝫ adu stus ⁊ in ꝓcessu tēporis excoctus ⁊ induratus diureticoꝝ bñficio ⁊ antidotarioꝝ medicaminū facilius potest curari. Et nota ꝙ in pueris fit frequētius litrasis ꝓpter humorū viscositatē in eis abū dātiā in iuuenib⁹ vero fit nefresis frequētius ꝓpē siccitatē renuꝫ. Vñ sanguis desiccat ⁊ subtiles ꝑtes cōsumūt terrestribus igit remanētib⁹ reliq indurāt. Noli aūt semꝑ terreri quoties videas arenulas rubeas in vrina appere nec statim p̄cipites sniam de cal culo. qꝛ in pacietibus duplicē tertianā vel simplicē ⁊ maxime in ha bentibus renes siccos arenulle appent rubee ꝓpē febrilē discrasiā

arene et multi colori[s] hic

calculus

in pueris fit litrasis

Itē nota q̄ tres sunt cause generatiōis calculi. s. abūdātia superfluitatū: ꝛ viscositas caꝝ angustia meatuū ꝛ debilitas virtutis expulsiue ipse igitur cause fortius sunt in pueris ꝛ ideo isti passioni magis familiares existūt. Trib; de causis apparēt arenule. s. vel ex calculo vel artetica vel lōga quartana. In artetica ex induratione hūoꝝ in quartana ex melācolia desiccāte ꝛ indurāte hūores vt habet̄ in alexādro de ptisico q̄ lapidē expuit q̄ gnātus erat in canalib; pulmonis ex hūoꝝ induratiōe. Et nota q̄ arenule significāt qn̄q; lapidē cōfirmari ꝛ qn̄q; diminui. Si pri⁹ nō apparētes q̄ttidie multiplicēt magis: magis quousq; min⁹ appeāt significāt lapidē diminui. Si pri⁹ diu multis apparētib; quottidie diminuunt̄ magis significāt lapidē cōfirmādū qn̄q; ꝟo penitus nō apparēt cū tn̄ nō sunt purgate tūc significāt lapidē confirmatū.

Determinat de pilis

Forma pilo similis vel erit decisio carnis.
f Aut pars humoris lima siccata caloris.
Inde probes renum vel totius nucumentum.

¶ Expositio. ¶ Forma. Hic determinat̄ de pilis. Pili sunt q̄dā resolutiōes longe ꝛ graciles ad similitudinē piloꝝ ꝛ emittunt̄ cū vrina: ꝛ significāt aut dissolutionē renū ꝛ lūboꝝ aut siccitatem humoꝝ ex accuitate caloris desiccatoꝝ: ꝛ hoc habet̄ in cōmento.

Nota q̄ isti pili apparēt aut cū fe. aut sine fe. Si cū fe. significatur totius corporis dissolutio. Si sine fe. dissolutio renū ꝛ lūboꝝ.

¶ Cōmentū. ¶ Quedā resolutiones longe. ¶ Forma. In hoc capitulo agit auctor de pilis. Sūt aūt pili ꝛ graciles in modū pilorum q̄ cū vrina emittunt̄. Procedūt aūt ex dissolutione renū ꝛ lūboꝝ vel fiūt ex humorib; siccatis q̄ sic distinguit̄ ꝛ sentētiat̄ in tali resolutōe qn̄ digitis cōfrigat̄ quasi soliditas carnis tūc de substātia renū esse ꝓpēdit̄ significat dolorē renū ꝛ lūboꝝ ex accuitate caloris eos dissoluētis. ꝛ ptes coꝝ decidētis ꝛ tales apparēt in diabeticis. vnde Ypo. in amphoris. Quibuscunq; modica caro aut pili exeūt pingui existente vrina hūjs a renibus egrediunt̄ vel hūjs eductio de renibus fit. Si aūt pili illi cōfricatis digitis cedāt cōpressioni nec statim euanescāt: ita vt subsit aliqua soliditas de siccis ꝛ induratis hūorib; fieri significant̄. Et si resolutiōes lōge apparēt: ꝛ aliq̄ntulū grosse significant opilationē renū ꝛ lumboꝝ: qn̄q;

dexter renis: qñqꝫ sinistri: ꝛ qñqꝫ vtriusqꝫ. Si dextri dormitatio ꝛ formicatio in dextro pede sentit. Si sinistri in sinistro pede. Si vtriusqꝫ in vtroqꝫ sentit. Ex tali em̄ opilatione nerui cōprimitur ꝛ ex cōpressiōe eoꝝ spūs aial cuius ꝓprietas est currere ꝑ neruos sensum ꝛ volūtariū motū impēdere nequit ꝑtibꝫ extremis. vñ ꝑ neruos spūs aialis nō pōt libere trāsire ꝓpter cōpressionē ꝑdictā vnde dormitatio vel formicatio occurrit. Et nota q᷑ pili apparēt in vrina aut cum febre aut sine febre. Si cum febre totius corporis dissolutio significatur. Si sine febre de renum substantia fieri decisio particulariter iudicatur.

pili aut ꝯ febr aut sine

De squamis ꝛ furfuribus.

Per squamas tenues ꝛ furfura micta notatur.
Vesice scabies aut si febris concomitatur
Totius fluit integritas corpus tenuatur.

¶ Expositio. ¶ Per squamas. In hoc loco determiat auctor de squamis ꝛ furfuribus. Squame sunt q̄dā resolutiōes late et rotūde ad similitudinē squamarū pisciū q̄ q̄dē a sup̱ficie mēbroꝝ abradunt ꝛ vocāt squame petaloides: ꝛ iste squame apparētes in vrina qñqꝫ significāt dissolutionē totius corporis. s. si adsit febris. Si vero nō sit febris ꝑticularis dissolutio ꝛ scabies vesice significat. Furfura sunt q̄dā resolutiōes ad similitudinē furfuris q̄ ex caloris violētia a mēbris dilacerant ꝛ abradunt. Ista ergo furfura sunt alba q꞉ mēbra a q̄bus decidunt alba sunt ꝛ etiā sunt magis grossa q̄ꝫ squame q꞉ magis ꝓfunde a mēbroꝝ substātia dissoluunt. Talia ergo cōtēta furfurea apparētia in vriā significāt aut totius corporis dissolutiōeꝫ aut solū vesice. Si ergo cū apparent adsit febris tūc dissolutionē toti⁹ corporis significāt. Si vero sine febre apparent significāt dissolutionē vesice solū cognoscit etiā ꝑ digestionē ꝛ indigestionē. ¶ Cōmentū. ¶ Per squamas. Seq̄t de squamis ꝛ furfuribus. Sūt aūt squame q̄dā resolutiōes late ꝛ rotūde q̄ quasi a mēbroꝝ sup̱ficie actiōe caloris dillacerāt: ꝛ abradunt: ꝛ sūt quasi patalā q̄ ex tritico sunt ꝛ modicis squamis pisciū assimilant. vnde squame petaloides nūcupant hm̄ōi resolutiones a mēbris decise quādoqꝫ cū vrina purgant ꝛ indicāt dissolutionē totius tm̄ aut vesice. Si igit adsit febris cū apparēt significāt dissolutionē totius corpis vt in febre ethica cōtingit. Si sine

squame petaloides

furfur

squame q̄d sint

febre et indigestione tunc pticularis dissolutio z vesice scabies de-
mõstratur. Hoc affirmat Ypo. in ampho. vbi ait si squamas min
gũt z dolor grauis sit vesice vlceratione significat. Furfura sunt
quedã resolutiões in modũ furfuris disposite: z a mẽbris decidẽ-
tes ex violẽtia caloris. Sũt etiã albe qm̃ ipsa mẽbra alba sunt ta-
les emittunt cũ vrina z sunt grossiores squamis qz nõ ita supfi-
cialiter radunt sed a calore inserto pfundius a mẽbrorum substãtia
euellunt. Vrina ergo furfureas hñs resolutiões aut dissolutio-
nẽ totius corporis significat aut vesice tm̃. Vñ sic distinguitur p
febrẽ z nõ febrẽ: p digestionẽ z nõ digestionẽ. Ypoc. aũt in ampho.
Quib9 in vrina pingui existẽte furfurea mingunt hijs vesica sca-
bij. Petala z furfura dissoluunt a vesica. Sz nõ crinoides qz vesi
ca nõ est solidũ corpus: sed est tenuis z pelliculosa: pdicta corpora
qñqz fluunt ab humoribus calore liquidas ptes cõsumẽte vel fri
giditate condẽsane. Sed cũ alijs signis in prima specie ethice ap-
paret petaloides. In scda furfurea. In tertia crinoides.

De crinoidibus

Certa fides per crinoides qz tertia febris
Est ethice species imis inserta latebris.

¶ Expositio. ¶ Certa. Hic determinat de crinoidibus z sunt
Crinoides quedã resolutiones grosse q̃ caloris violentia multũ
profunde a mẽbrorum substãtia euellunt: z sunt maiores q̃z squame
z furfura. Habẽt em̃ crinoides tres dimensiões magnas. s. lati-
tudinẽ: longitudinẽ z pfunditatẽ. Crinoides igit in vrina appa-
parentes tertiã speciem ethice significãt. ¶ Commẽtũ. ¶ Certa
Sub vno titulo egimus de squamis z furfuribus. In hoc ca-
pitulo sum tractaturus de crinoidibus. Sũt aũt crinoides q̃dã
grosse resolutiones decise a mẽbris violentia caloris incensi z in-
trusi mẽbris: z sunt maiores furfuribus z petaloidibus in trinaz
dimensionẽ. s. latitudinẽ: longitudinem: z profunditatẽ grãdescũt
propter qd significat qz membrorũ substantia amplius z plenius
dissociat. Dicitur aũt crinoides ab idos qd est forma z crina qd
est duo: quasi formã duarũ pretendens. Sunt aũt crine vel crina
grossiores ptes vel pticule tritici q̃ in principio mollitiõis z attriti
onis mole de grani integritate diuiduntur. Tales ergo crinoides
in vrina apparẽtes tertiã speciẽ ethice designãt. cuz aũt sint ita ro-

tunde a vesica non ꝓcedunt. Vesica nãqꝫ accomodatꝛ resolutioni furfurũ et squamaꝝ q̃ꝫ crinoidaꝝ: apparent qñqꝫ tales crinoides rubee ꝛ sub in febre accuta ꝓpter sanguinis infectionẽ ꝛ pessimum est: ꝛ qñqꝫ passionẽ solidorũ mẽbroꝝ restatꝛ. vnde Ipo. in vltima ꝑticula ait. Quibuscũqꝫ in febre in vrinis crinoides ipostases fiunt longam significant egritudinem. idest ethicam.

¶ De athomorũ resolutionibꝫ ꝛ albis minutis

Innuitur gutta regnare per alba minuta.
Si mulier fuerit non alterum tibi deerit.
Quin et conceptus adsit vel languor ineptus.

¶ Expositio. ¶ Innuitur. Hic determinatur de athomosis resolutionibus ꝛ albis minutis. Iste ergo resolutiones apparẽtes in vrina tam in viris q̃ꝫ in mulieribꝫ vitiũ gutte sig. Et ſm regionez vrine q̃ꝫ occupant significant corporis hũani regionẽ affligi: qꝛ si in parte supiori vrine: tũc sig. partem supiorẽ corpis pati guttã ꝛ si in media mediã: ꝛ si in fundo vrine inferiorũ corpis ptiũ guttaꝫ significant. Est tamẽ notandũ ꝙ si iste resolutiones athomose ꝛ albe in vrina mulieris appareant: ꝛ pinguis sint in modũ loture anuli in fundo residentes inferius. Et post modicũ tempus cõglobantur inqꝫ tales resolutiones mulierem masculũ concepisse. ꝛ si appeant subrubee ꝛ rotũde sig. mulierẽ masculum concepisse. Si vero appareant albe vel sicut liuide ꝛ late forme significant feminã concepisse. Si vero cũ omnibus p̃dictis signis mulier nõ cõcepit tunc significat guttam sicut dictum est vel matricis humorositatem ꝛ tunc vrina est magis spissa. ¶ Cõmentũ. ¶ Innuitꝛ. Sequitur tractatus de athomosis resolutionibꝰ et albis minutis qḋ idem est Athomose resolutiones ꝛ albe significãt vitium gutte tã in viris q̃ꝫ in mulieribꝫ. Sed si appareant in fundo significãt guttã inferiorũ partiũ. Si in media regione apparẽt vitiũ gutte significant in medianis ptibꝫ. s. a regione generatiuoꝝ vsqꝫ ad diafragma. Si vero apparent in parte superiori superioꝝ ptiuꝫ guttaꝫ significant: ſꝫ si ꝑ totã vrine substãtiã diffundũtur: guttã omniũ mẽbrorũ significant. Tales autem resolutiones in vrina mulieris apparent ꝛ sit pinguis ꝛ maxime in parte inferiori in moduꝫ loture anuli inferius residentes ꝛ post modicũ tempus conglobantur significant mulierem concepisse ꝛ si appareant subrubee ꝛ rotũde

orme sig. masculum concepisse. Quod enim rubee sunt vel subrubee significatur quod naturalis calor est sufficiens dare eis talem colorem. Si vero appareant albe et quasi liuide et late forme significant feminam concepisse. Per talem namque colorem vrine significatur debilitas naturalis caloris non sufficientis eis colorem perfectum attribuere. Si vero non concepit mulier: et tales apparent resolutiones sig. quod concepit dolorem et paritura est iniquitatem. Solum enim vitium gutte significatur siue ostenditur in muliere: ergo tales resolutiones equocantur vel ad conceptum significandum vel ad artheticam vel humorositatem matricis et tunc vrina spissior est. Iste sunt vrine. s. muliebres que magis deludunt artificem. De talibus namque vrinis dare sententiam periculosum est cum ad vtramque se habeat que dicta sunt. vnde de talibus veritas ignoratur tum propter fetum tum propter mulierem in viris autem tales vrie cum albis minutis securiores sunt ad iudicandum. In eis enim veritas manifesta lucet. Sed vrine muliebres execrabiles sunt propter duplicem fetus et corporis continentis respectum huiusmodi autem resolutiones in vrina viri apparentis guttam significantes albe sunt et parue sunt et rotunde.. Albe quia resoluuntur a membris albis: vnde imitantur colorem membrorum a quibus deciduntur. Parue sunt cum naturalis calor agat in materiam gutte vt eam digerat et dissoluat. resoluitur quoddam paruum de membro quia cum solidum sit: et parua sit caloris actio paruum est quod resoluit: et ideo parue sunt resolutiones. Rotunde sunt quia calor vndique agit in illam materiam circunferentialiter dissoluendo: et ideo rotunde apparent vel rotunda sunt: quia de ratione: granula rotunda sunt: quia ex descensu rotundantur vt grando in casu vt patet etiam de gutta pluuiali quod in descensu suo rotundatur.

¶ De signis conceptionis.

Matrix sicca venus sopita retensio fluxus.
Discolor affectus vomitus compressio virge.
Mamme grossicies et perturbatio ventris.
Ex mellicrato conceptus signa probantur.

¶ Expositio. ¶ Hic determinatur de signis per que possumus cognoscere conceptionem ex incidenti. Signum conceptionis quod habetur per vrinam in proximo est dictum. Sed alia signa sunt conceptionis que enumerantur in istis predictis versibus. ¶ Matrix sicca. Quia iam clausum est orificium matricis. Unde non

emictuntur menstrua que vuluam humectare solent. Sed poti⁹
retinentur ad nutrimentum fetus. ¶ Venus sopita. Aliud si-
gnum conceptionis: si desiderium veneris est sopitum ꝛ extinctũ
propter hoc quia matrix que vacua erat iam repleta est. ¶ Re-
tentio fluxus. Aliud signum conceptionis. scilicet quia men-
strua retinentur vt inde nutriatur fetus. ¶ Discolor affectus.
Aliđ signũ conceptionis: appetitus varius ꝛ multiformis: qꝛ mo-
do appetunt acrumina modo fructus acerbos: ꝛ carbones ꝛ hu-
iusmodi similia. Et hoc accidit ex ipso sanguine menstruo melan
colico redundante ad os stomaci ꝛ inficientem ipsum. ¶ Vo-
mitus. Aliud signum quia ille sanguis inficiens os stomaci mo
uet ipsum ad vomitum. ¶ Compressione virge. Aliud signũ
conceptionis vt habetur in commento. ¶ Mamme grossicies
quia sanguis redundat ad spongiositatem mammillarum vnde
ingrossantur. ¶ Et perturbatio. Aliud signũ cõceptionis Ipo
cratis in quarta particula amphorismorum. Mulier si vis scire
si conceperit. ꝛc. ¶ Commentum. ¶ Matrix sicca. In hoc capi
tulo quod est quasi finale ꝛ complementum operis assignant acci
dentia et signa celebrate conceptionis. De conceptione per vrinaꝫ
significanda precesserat intentio in capitulo precedenti. ideoqꝫ ad
conceptionis noticiam plenarie habendam posuit auctor signa cõ
ceptionis in conclusione sui operis. ¶ Matrix sicca. quia conclu
sum est interius orificium neqꝫ iam emissione menstruorum ma-
trix humectatur vel vulua etiam illinitione menstruorum nõ hu-
mectat qꝛ menstrua retẽta sunt ad nutriendũ fetũ. Ħ autẽ noie ma
tricis ei⁹ extremitas. i. vulua intelligit̃ vel vulua sicca est qꝛ a ma-
trice iam repleta ex semine virili iã interi⁹ monetato iã voluptas
matricis a venereis illecebris nõ a deo diffundit̃ nec in lacrias re
soluit̃ venereas. Extricta eñ est scitis ei⁹ q̃ prius sedari nõ poterat
qđ fit qꝛ iã repleta est ꝛ ex iterior sarcina aggũata min⁹ põt vaca-
re pruritui venereoꝝ. Ex vacuitate naqꝫ matricis viget sensibili-
tas ꝛ ex sensibilitate ãplior amenitate veneris matrix ãpli⁹ ifestat̃
¶ Ven⁹ sopita nõ mercat̃ ꝓter p̃dictã rationẽ. Sed obmurmu-
rãt subagitatores ꝛ lenones ꝛ asueti ad venerẽ dicentes ħ esse fal-
sum: qꝛ a multis post conceptionẽ auidi⁹ ꝛ istancius appetit̃ coit⁹
q̃ꝫ ãtea. Dicũt se etiã vidisse quasdã q̃ añ cõceptõeꝫ suis adulteris
ianuã pudoris claudebãt. Sed facta cõceptione vmbilicũ ꝛ crura
ei⁹ relaxabãt. Respondem⁹ hoc potius esse securitatis cã q̃ꝫ causa
ardoris ꝛ voluptatis: nõ tamẽ dico quin ex fetu calore duplicato re

nes calefiant: ⁊ ex calore peruagante vel pregrauante veneris ori- ficijs quidā pruritus innascit᷑. Sed nō est a deo voluptuos⁹ sicut q̄ fuit ante cōceptionē vel in conceptione. Tunc em̄ matrix totam se aperit: ⁊ applaudens temperātie seminis ipsum intromittit in monetā conceptionis idest formā. ¶ Aliud cōmētū. ¶ Matrix. qm̄ egit de athomosis resolutionib⁹ que quādo significāt concep- tum: quādoq3 nō. Hic addit signa p̄ que fiat discretio quando si- gnificent cōceptū. Et p̄io ponit gn̄alia. scd̄o specialia cu3 matrix cōsecuta est qd̄ desiderabat ⁊ adopta est qd̄ venabat᷑ quiescit. Et ideo claudit᷑ vt retineatur qd̄ desiderabat᷑ ⁊ acceptū collum ei⁹ ⁊ vulua desiccant᷑ q2 nō fluit qd̄ solet fluere. vnde vulua minus hu- morosa fit. ¶ Venus sopita. Cum matrix creata sit ꝓpter conce- ptionē habito fine ad quem ipsa est facta. tunc in eo q̄escit natura liter. Unde nō appetit plus coire. Tamen ex ebullitione postea fa cta in ipsa matrice: maxime si materia ipsa generandi fuerit cole- rica: et etiā matrix sit sibi similis in cōplexione. Sūt tamen q̄dam mulieres p̄gnantes que appetunt coitū vehemēter qm̄ in eis re- nes sup̄flue calefiunt ⁊ maxime cum vulua non recipiat in se hu- morositatē solitā ⁊ ꝓpter hoc magis appetunt coitum ⁊ forte ad h̄ vt eius humectet᷑ vulua matrix coitū appetit: maxime ꝓpter ne cessitatē q̄3 ꝓpter vtilitatē qm̄ natura stimulata a vehementi sicci- tate stimulante matricē ad appetendū coitū. ¶ Retentio fluxus. idest menstruorū retinentur autē mēstrua vt fetui ꝓpinent᷑ nutri menta ⁊ ꝓpter conclusionē interioris orificij. ¶ Aliud cōmētū ad predicta carmina. ¶ Matrix. patet causa hui⁹ ex predictis: qm̄ co- bartat᷑ collum matricis vt retineatur materia generandi. ¶ Af- fectus. idest appetitus. ¶ Discol. oridest varius ⁊ multiformis: mō em̄ appetūt acruia: mō fructus acerbos modo cretā: mō car bones ⁊ similia qd̄ h3 contingere ex sanguine menstruo melanco- lico ⁊ contagioso redūdante ad os stomaci ⁊ inficiente ipsum: vn̄ appetūt sil'ia sue īfectioni. S3 h̄ h3 fieri maxime in nouitate cōce- ptionis ꝓpter retētionē mēstruorū. Sāguis em̄ mēstruus adhuc est in motu. In tercio aūt mēse vel in quarto fetu iā cōfirmato ces sat talis appetit⁹. ¶ Vomit⁹. ex eadē cā: s3 accidit marie in noui- tate cōceptionis. ¶ Cōpressio virge. ex āgustione īterioris orificij matricis. Vn̄ videt᷑ viro cū coit cū muliere q᷑ ṽga a vulua sugat᷑ p̄cipue quādo ṽga est longa. ¶ Māme grocissies. Ex redūdatiōe sanguīs ad spongiositatē mamillarū vnde distēdūt᷑ ⁊ ingrossant᷑ Sūt nāq3 cōtinui meatus a matrice ad mamillas per quoꝝ cōti-

nu itatem fit transitus deriuationis ad superiora: et ad mamillas ¶ Turbatio. Istud signū est ab Ipocrate elicitū. Dicit em̄ in qnta particula āphorismorū mulierē si vis scire. etc. quādo dormituras est da ei mellicratum bibere et si quidē habuerit tortiones cōcepit. si vero non: non. Sz non est omnino veridicū signū: qz suscepto mellicrato: tortiones sentiūtur: nō tamen ꝓpter hoc est semꝑ defecta cōceptione. Si vero in corpore mulieris suscepto mellicrato fiat absentia et priuatio tortōis certū signū nō facte cōceptōis.

¶ De signis cōceptionis masculi.

C Onceptum maris insinuat splendor faciei
Membrorum leuitas spissi concretio lactis.
Atqz tumor ventris in dextra parte rotundus
Femineum fetum contraria signa figurant.

¶ Expositio. ¶ Conceptum. Hec sunt signa cōceptionis masculi: qz si mulier ante cōceptiōem esset discolorata: et facta cōceptione habeat faciem bene coloratā. Ex h̄ habetꝛ: vnū signū cōceptionis masculi quātū est ex hoc. ¶ Mēbrorū leuitas. Si facta cōceptione mulier habeat leuitatē mēbroꝝ ex hoc est signū cōceptōis masculi quātuz est ex h̄. ¶ Spissi concretio. idest coagulatio lactis et spissitudo. ¶ Atqz tumor. s. ventris. ¶ In dextra parte rotūdus: qz ibi est locus cōceptionis masculorum. ¶ Femineum. Signa cōtraria istis q̄ dicta sunt significant cōceptionē femine. ¶ Commētū. ¶ Conceptū. Post tratatū de generalibꝫ signis conceptionis subiūgit auctor de specialibꝫ. ¶ Splendor faciei. Recurrit ad priorē cōsistentiā mulieris. Si autē ante conceptionē solebat esse minus colorata et post modicū facta cōceptione purpurea facies vel illuminata occurrit: ex h̄ perpende cōceptionē masculi. Naz si calidiori sanguine et in calidiori parte matricis concipitꝛ. vnde naturalis calor in corpore mulieris incutitur et melior digestio ꝑceratur. Nam ex bona digestione bonus color in facie nascitꝛ. ¶ Mēbrorū leuitas. Ex eadem causa ex bona nāqz digestione bonum est nutrimētum et bona reparatio spirituū ex q̄bꝫ sufficienter reparatis robur et vigorositas ipsi corporis prestantur. et membra leuigātur. ¶ Spissi concretio lactis. idest coagulatio quia lac magis est digestum et excoctum et ablata est aquositas virtute caloris. Vn̄ si eius gutta super vnguem vel super marmor. Aut super alia re

tersa apponatur non fluit: sed laterales partes eius rediguntur in cumulum et hoc significat masculi conceptionem. ¶ In dextra parte. Ubi est locus conceptionis masculorum. ¶ Rotundus. Quia partes masculini corporis cum sint fortiores fortius sibi coherent nec in matrice quedā fragilitate distenduntur. ¶ Cōtraria signa. Nam contrariarum causarum contrarii sunt effectus.

¶ Secundum cōmentum ad predicta carmina. ¶ Conceptum. Hic determinat signa conceptionis specialia: materia masculi est specialior q̄ femine. Ponit auctor q sperma viri stat loco factoris et agentis: sed sanguis menstrualis loco materie. Et ex hoc patet q omnis vir calidior est omni muliere: tamē quedā mulieres calidiores sunt quibusdā viris sed hoc intellige de callido viscoso et materiali magis: viri autē omnes calidiores sunt calore virtuoso et formali. et ideo viri fortiores sunt feminis. ¶ Splēdor faciei. Quia ex materia calida que ebulit in matrice eleuantur fumi vel vapores calidi ad epar vnde calefit. Et similiter ad cor vnde calefit. vnde ex hiis membris sic calefactis eleuantur calidi vapores ad faciem et ad caput: vnde facies splengescit: rubor est ex flore sanguinis virtute caloris depurari et inde leuitas totius corpis: quia calor rarefacit et subtiliat q̄ duo sunt pricipia leuitatis: calidū vero velocit mobile. ¶ Spissi cōcretio. Quod fit a calore forti aquositatē ipsam et spiritum fortiter comphendentē. vnde videm⁹ q carnes cocte rigidiores sunt quia calidum superuincit humidū et ipsum comprehendit et coagulat per abstractionem humidi prius existentis. Sed attēdendum est q calor aggregatus fortior est q̄ sparsus: et ideo parui viri nunq̄ sunt humiles quoniā calor eorū est aggregatus. vn̄ nobiles fortit sunt eleuati quia calor semp spargit et eleuat et ideo sunt audatiores et subtiliores. Cōtrarium accidit in magnis ppē eius spersionē. Unde si magnum sapientem videris vel inueneris et paruū humilē redde laudem deo. ¶ Atq; timor. Cum enim calor humidus fortiter comprehēdit rotundat sicut supra prelibatum est. Et hoc etiam facit in dextra parte maxime: quia calida est: et ideo tumor rotundatur: cum cōcipitur masculus. Signa cōtraria apparent in mulieribus. Et nota q splendor faciei maxime conceptionē masculi certificat. Si āte cōceptiōem facies erat pallida.

Vir calidior muliere

calor aggregatus fortior dispso

¶ De spermaticis resolutionibus.

Spermaticis in scripta notis vrina fatetur.

Illecebres coitus genitalia membra grauari.
Fermento veneris ludibria vana soporis.
Siue gomoream vel membri vim resolutam.

¶ Expositio. ¶ Hic determinat de spermate apparente in vrina. Regula vrina cū spermatis resolutionib9 apparens residentibus vel ad fundū tendentibus significat coitū p̄cessisse aut nocturnā illusionē aut voluntatem ⁊ desideriū venereoꝝ operum sine actu ⁊ tunc significat mēbroꝝ generatiuoꝝ repletionē. ¶ Siue gomoreā. Talis etiam vrina si frequenter occurrat gomoreā significat vel paralesim generatiuorum membrorum. ¶ Cōmētū. ¶ Spermatis. In h̄ capitulo auctor agit de spermate in vrina: qm̄ quandoq3 cum vrina mictuntur resolutiones spermatice. vnde apparet vrina cū q̄buſdam spmaneticis resolutionib9. Est ergo talis regula. Urina cū spmaticis resolutionib9 apparēs ad fundū tendentib9 vel residentib9 coitū significant precessisse aut nocturnam illusionē aut concupiscentiā aut affectum venereoꝝ operū sine actu cōsequēte sig. etiā genitalium mēbroꝝ ⁊ didimorū repletionem ex spermate qd̄ est q2 redundat in testiculis ⁊ p̄ incontinentiā cum vrina emictitur. Significat etiam talis vrina si frequenter occurrat: gomorreā siue paralesim genitaliū membroꝝ. Est autem gomorrea immoderata ⁊ inuoluntaria spermatis effusio q̄ est passio turpissima de qua multitudo non modica vel aliq̄ aliq̄n̄ perierunt qui talem egritudinē cōfiteri erubescūt vnde morbi malicia magis confortat̄. Fit autē hec passio ex nimia sanguīs abūdātia. vnd̄ sperma augmētat̄ ⁊ ꝓpter nimiā abundātiā multiplicat̄ ⁊ emittit̄ sine aliqua delectatōe ⁊ virge erectiōe. Fit etiā qn̄q3 ex debilitate ꝟtutis retētiue: qn̄q3 ex lenificatōe valoꝝ seminaꝝ. vn̄ vasa semiaria lubrificant̄: ⁊ sic sperma ex tali lubrificatōe cū nō habeat coherentiā i receptaculis intiolūtarie labit̄. Significat̄ aūt hec passio in illis q̄ hn̄t p̄alesim in mēbris genitalib9 sicut est in epilenticis et appoplenticis i illis cm̄ vrina ⁊ semē iuolūtarie emictunt̄: ⁊ sic sperma ꝓpter debilitatē neruoꝝ ⁊ ꝓpter aliā cām intrinsecā inuolūtarie egredit̄. ¶ Spmaticis notis. i. spmaticis resolutōib9. ¶ Scripta. idest ꝓfusa. Illecebres coit9. quo ad celebrādū coitū idest quādo aliquis celebrauerit coitū. vnde ex reliquiis materici resolute ⁊ non sufficienter educte q2 debilis fuit spiritus expellens ideo talis apparet vrina. Genitalia membra. secunda significatio est. mēbra genitalia dicunt̄ in hoc loco testiculi virga ⁊ didimi p̄cipue. ¶ Fer

mento.idest spermate quo testiculi turgescunt: sicut pasta ex fermento crescit et ampliat̃. ¶ Ludibria vana soporis. idest nocturnas illusiones ex venereis officiis vel opibus. quãdo. scilꝫ dormiẽtibus se ingerũt ꝛ in ꝓuisa mente somniãt vel dormiũt. ¶ Gomoream. idest inmoderatã ꝛ inuolũtariã spermatis effusionẽ. ¶ Uim resolutã. idest paralesim q̃ fit ex dissolutione membrorum. ¶ Seqtur aliud cõmentũ ad predicta carmina. ¶ Spermaticis. Sperma emictitur aut ꝓpter multitudineꝫ materie: aut ꝓpter defectuꝫ virtutis contentiue aut ꝓpter debilitatem lacerti remolliti ſm paralesim. ¶ Illecebris. qꝛ nimis mouet̃ materia ꝛ nimis calefiunt testiculi. vnde fortiter attrahũt: ꝛ sperma ibi generãt quod emittunt. Subtiliant per motũ precedentem in coitu nimio. ¶ Genitalia membra. ꝓpter multitudineꝫ materie spermatice que inturgescit a calore per motum. ¶ Ludibria. q̃m in tali operatione nõ bene modificant̃ concauitates ex spermate. ¶ Gomoreã. idest iuoluntariam spermatis emissionẽ. ¶ Uim resolutã. idest virtutem cõtentiuã ꝛ ꝓpter lacerti remollitionẽ deficiẽtem retinere.

¶ De puluereis resolutionibus.

Sub forma cineris corpuscula pressa deorsum.
Infima membra notant morbi lan guore grauari.
Ex attricis emoroidis splenisqꝫ tumore.
Sepius apparent vel qu ando menstruus humor.
Temporibus certis. sua respiracula nescit.

¶ Expositio. ¶ Sub sub forma. Hic determiatur de resolutionibus puluereis que emictuntur cum vrina ad similitudinẽ pulueris. Est ergo regula. Urina in colore remissa cum pulueris resolutionibus in fundo residentibus sig. egritudinem membroruꝫ inferiorum sicut renũ ꝛ lumborũ ꝛ partiũ inferiorum. ¶ Ex attricis. In attricosis ꝛ ficosis ꝛ in patientibꝫ emoraidos ꝛ inflatõeꝫ splenis apparet quando talis vrina. ¶ Uel quando menstruus. Talis etiam vrina apparet in mulieribus quando patiũtur retẽtionem menstruoꝝ. ¶ Cõmentũ. ¶ Sub forma cineris. Hic ponit̃ aliud capitulũ de puluereis resolutionibꝫ que q̃nqꝫ cuꝫ vrina emictunt̃: ꝛ sub forma pulueris in fundo subsistunt. Inde colligit̃ regula talis. Urina in colore remissa cum pulueris resolutionibꝫ in fundo residentibꝫ in colore nigris vel liuidis significat emoroi

das Significat etiā attrices sine cōdilomata. Talis etiā vrīa signi
ficat vitiū splenis ⁊ in mulieribus significat coitū ⁊ si talis diu
appareat significat retētionē menstruoꝝ. Emoroide sunt quinqꝫ emoroidi
vene que a chili vena ꝓcedētes vsqꝫ ad pudibūdū circulū termi-
nant. Iste ergo vene quādoqꝫ replētur ⁊ aggrauant ex melanco
lico sanguine qui maxime abūdat in chili vena que spine adiacet. vena chilis
Spina vero frigida est cū sit pars corporis posterior. vnde ꝓpter
frigiditatē illius ptis melancolicus sanguis in illis venis habet
dominiū suū. Cū aūt predicte vene aggrauāte sūt ⁊ supreplete ex
melācolico sanguine distēdunt ⁊ fortiter eo in loco tumescūt atqꝫ
inflant ita ꝙ in capitibus eaꝝ q̄dā apparēt tumorositates varie.
Unde sentit grauedo ⁊ pōderositas circa ptes inferiores ⁊ adest
pigricia totius corporis ⁊ discoloratio faciei. Ille autē vene qn̄qꝫ
rumpunt ⁊ sanguis emittit in multa quātitate rūpunt autē ille
vene ꝓpter abūdantiā sanguinis ⁊ ꝓpter incōtinētiā vel ex calore
nimio ꝓpter accuitatē ⁊ corrosionē vel ex frigiditate exteriori ꝓpt
compressionē. Unde hec passio maxime est in illis familiaris qui
sup marmora sedere consueuerūt. Est aūt emorois nomen mē-
bri ⁊ passiōis q: ille vene dicunt emoroide p quas venit hec passio
que dicit emorois. Unde egritudo ab illis venis orta emoroides
dicunt. Dicit aūt emorois ab emo qđ est sanguis ⁊ rois qđ est flu emorois
xus. Unde dicunt emoroidos quasi fluxus sanguinis. In emo-
roidibus vrina debet esse remissa in colore. Nā melācolico sangui
ne abūdante in corpore debilitat naturalis calor. vñ digestio cru
descit ex digestionis cruditate discolorat vrina. Apparet aūt cum
puluereis resolutionibꝰ q̄ resolute a melācolico sanguine nigro
⁊ terrestri p cōtinuos meatus deriuāte ad vesicā cū vrina emit-
tant: ⁊ q: sint ponderose ⁊ terrestres subsidēt in fundo. Attrices attrices
sunt collectiōes facte circa annū ex melancolico sanguine in illis
partibus turbato ⁊ viscositatē inducēte. Fici sunt molles electio- fici
nes circa annū distincte quibusdā granis in modū granoꝝ ficus
Cōdilomata sunt dure ⁊ solide collectiones ⁊ rotūde circa annū cōdilomata
in modū glandiū ⁊ dicunt cōdilomata a cōdilon qđ est rotundū.
Unde apud maximianū reperit digitis in condilon replicatis id
est in rotūdū. In attricosis igitur ⁊ ficosis ⁊ cōdilomaticis vrina
apparet similis priori ⁊ ꝓpter candē causam disponit ꝭm colorem
talē. Et resolutiōes tales ex vitio splenis post data medicamina
maxime ꝓpter dissolutionē partiū. Apparet eadē vrina remissa
cum resolutiōibus puluereis. Similiter in retētione menstruoꝝ

Nam sanguine melācolico p mēstrua retēto resoluunt̄ q̄dā ptes liuide ab ipso sanguine z quasi squamose q̄ q̄dē cū vrina emittūt̄. ¶ Cinereis. idest puluereis. ¶ Infima mēbra sicut renes z lū bos z inferiores ptes q̄ rōne cōpassionis molestant̄ vt dictū est.

De ipostasis.

Informat sedimen color z substātia tempus.
Forma. locus. color est albus. substantia gumfis.
Continuata suis conū sua forma figurat
Inferior fundus locus est cōstantia tempus
Album continuum residens constans pineatum
Si sedimen fiat bona fit digestio virtus
Fortis nature triplici vigectatio motu
Albificat mundat cumulat condensat z vnit
Uentosum calor extenuat sorbetq; vaporem
Uirtus que bona sunt retinet que praua repellit.
Nec natura suos secat aut interpolat actus.
Hijs claret signis ostensio certa salutis.
Excreta fit febris breuis est discussio morbi.

¶ Expositio. In isto loco determiat de ipostasi. Est igitur ipostasis supfluitas tertie digestiōis effusa in vrina. Ipostasis in tertia digestiōe diuidit̄ a nutrimēto mēbrorum z emittit̄ cū vrina. Unde hic ponit̄ descriptio ipostasis laudabilis z sunt q̄nq; cōdi tiōes ipsius. s. color q̄ est albus: substātia q̄ debet esse cōtinua sine interruptione z diuisione: locus q̄ est fundus vrinalis: pus iposta sis. s. q multos dies pseuerat in sua bonitate: forma q debet esse admodū forme piramidalis vel pinealis vt incipiat a lato z circū quaq; tēdat in accutū. Et de istorū differētiarū qualitate singu laritir determinat̄ in cōmento valde bene. ¶ Albū continuum. ¶ In isto versiculo cōtinentur quinq; differentie ipostasis natu ralis. s. q sit alba in colore. cōtinua in substātia: residēs in fundo fm locū: constans q̄tum ad tēpus. pineatū q̄tum ad formā. Et si tale sedimē cū istis conditionibus appareat in vrina significat̄ q digestio est bona z virtus fortis z q actio nature triplici viget motu. Unde notandū est q triplex est motus nature. s. alternati uus. localis z essentialis. hic declarant̄ in fine cōmenti. ¶ Cōmē tum. ¶ Informat. Aliud capitulū proponitur de ipostasi: vbi

videndum est quid sit ipostasis et eius proprietas. Est enim ipostasis superfluitas tertie digestionis cum vrina effusa. Omnis ergo digestio superfluitatem habet suā. Prima digestio habet pro sua superfluitate egestionē et ventositatē. Secūda digestio habet vrinā Tertia digestio habet ipostasim et sudorem. Ipostasis in tertia digestione diuiditur a nutrimento mēbrorū: vnde cū in oibus mēbris fiat digestio: et omnia mēbra nutriant a quolibet nutrimento diuiditur ipostasis. Sed non tota ipostasis que a nutrimento diuiditur cum vrina purgatur. Nam viarum longitudine et meatuum strictura non potest tota ad vesicam prouenire: pars enim quedam a calore corporis cōsummitur. Alia per sudorem mundificatur. Alia pars extenuat et per fumum et vaporem expirat: illa portio sola que vasis coheret et propinquior est vijs vrinalibus ad vesicam descendit. Cum enim vasis cohereat rarefactis vijs pororum ex caliditate ingreditur vasa et per meatus continuos deriuatur ad epar: ab epate vero per capillares venas descendit ad vesicam et cum vrina emittitur. In vrinis autem sanorum non apparet ipostasis quia fortitudine caloris et virtute membrorum superfluitas illa cōsummitur. Membra etiam in sanis melius nutriuntur et parue sunt superfluitates membrorum ex nutrimēto. Unde pauca vel nulla est ipostasis. Quattuor sunt ipostasis differentie scilicet color. substantia: locus et tempus. Isaac in libro vrinarum aliam scilicet quintam differētiam apponit que est forma et nos Isaac sequentes illam differentiam quintam apponimus Naturalis color ipostasis albus: omnis nanq; ipostasis naturalis debet esse alba. Consimilia nanq; membra humani corporis omnia sunt alba vniuersaliter quamuis etiam caro videatur esse rubea. Sed non est ille color carnis: sed potius sanguinis dispersi per porros ipsius carnis. vnde si caro coquat et exprimat sicut faciūt hibernienses albificatur: et ad propriū colorem reuertit. Nutrimētum ergo nō incorporat mēbris nisi prius dealbetur. Est aūt nutritio conuersio rei nutrientis in naturam rei nutriēde: ergo nutrimentū est albū cū membra sint alba. Et ipostasis est decisa a tali materia: ergo in colore debet esse alba. omnis nanq; superfluitas debet esse emula idest similis et imitatiua eius a quo decidit: ideo q; nulla ipostasis ē laudabilis nisi sit alba: hec enim significat perfectā assimilationē nutrimēti secundum naturā mēbrorum et fortitudinē naturalis caloris in digestione preualētis. Rūbea enim ipostasis minus bona est: significat enim longitudinem egritudinis et cruditatem

materiei. vñ virtus digestiua nõ ita ꝓualet in tertia digestione in
faciẽdo digestionẽ nutrimẽti: significat tñ similitudinẽ eucritã .i.
bene terminabilẽ qꝛ fit de sanguine puro ⁊ sincero: q̃ hũoꝛ amic9
est nature ⁊ maxime familiaris. Subrufa ipostasis peioꝛ est ru/
bea qꝛ fit de sanguine aquoso. vnde minat̃ ex cruditate sanguinis
maioꝛẽ prolixitatẽ egritudinis. Liuida ipostasis vituꝑabilis est:
qꝛ significat mortificationẽ. Viridis vel nigra pessima est qꝛ signi
ficat adustionẽ ⁊ mortẽ. Et hec de coloꝛe ipostasis sufficiãt. Sub
stãtia ipostasis est cõtinua: qꝛ debet esse sine diuulsione ⁊ interru/
ptione suaꝝ ꝑtiũ ꝑ qd̃ significat̃ tertiã digestionẽ materiei esse ꝑ/
fectã q̃ nõ habeat aliquã vẽtositatẽ q̃ sui presentia possit diuellere
cõtinuitatẽ ipostasis. Diuulsio aũt ipostasis fit ex vẽtositate ter/
tie digestiõis. Et hec de substãtia ipostasis sufficiãt. Locus iposta
sis ꝓprius ⁊ naturalis ẽ fundus. Debet nãqꝫ esse ipostasis subsi/
stẽs in fũdo vrinalis ⁊ talis subsidẽtia significat scd̃aꝫ digestioneꝫ
nõ fuisse turbatã nec ĩpeditã aliqua vẽtositate. Nã si scd̃a digestio
fuisset vẽtosa illa emissa cũ vrina ꝓcelleret ipostasim vel in media
ꝑte vrine vel in sũꝑioꝛi. Si maioꝛ esset vẽtositas. Et sunt tres dif/
ferẽtie ipostasis ſm locũ. Nã si ipostasis fuerit subsidẽs in fũdo ⁊
nõ impulsa vocat̃ sedimen. Si aũt sit impulsa in media regione
vrine vocat̃ eneoꝛima quasi depẽdẽs. Qd̃ si fuerit impulsa vsqꝫ ad
suꝑficiẽ vrine ex maioꝛi ĩpulsu vẽtositatis vocat̃ nephilis idest nu
bes: ex methafoꝛa nubiũ. Et hec de loco ipostasis sufficiãt. ¶ Tẽ
pus ipostasis ẽ ꝑmanẽtia in talibus differentijs per multos dies
talis aũt ꝑmanẽtia est equalitas siue tp̃s ꝑ qd̃ significat̃ maxime
foꝛtitudo nature: q̃ quidẽ in bñ oꝑando nõ deficiat: sed suũ opus
cõtinuare sufficit. Nã si in pria die appeat ipostasis cũ bonis diffe
rẽtijs: ⁊ in scd̃a appareat cũ malis: ex tali incõstãtia significat̃ na/
ture debilitas q̃ nõ põt in bono opeꝛ ꝑseuerare. Et nota ꝙ equali
in bona ipostasis ẽ optia. Sꝫ equalitas in mala ipostasis ẽ pessima
Inequalitas ḡ in malo bona ẽ. Sꝫ inequalitas in bono mala est.
Et hec de tp̃e ipostasis sufficiãt. ¶ Forma ipostasis debet esse cõ/
noides .i. in modũ foꝛme pincalis vt ĩcipiat a lato ⁊ a ꝑpẽdicularitẽ
circũquaqꝫ tẽdat ĩ accutũ quasi in modũ piramidis vel in modũ
pinee. Talẽ vero foꝛmã vocat Isaac pineatã quasi tẽdentẽ in accu
men in modũ pinee. Talis ḡ foꝛma significat digestionẽ ꝑfectã vñ
graues ꝑtes ipostasis in fundo subsistẽt ⁊ cõstituunt eius basim.
Mediocres aũt q̃ nõ sunt adeo põderose mediũ occupãt. Leuio/
res vero q̃ sunt ignee ⁊ aeree superius tẽdũt. littera per se patet.

¶ Suis gumfis. idest suis cōpaginibus vt habeat ptiū coherentiā. ¶ Conū. i. a lato icipit ⁊ rēdit in accutū in modū galle. ¶ Locus. est fundus eius idē in inferiori pte cōsistēs. ¶ Cōstātia. i. eius pmanētia p multos dies. ¶ Albū cōtinuū. Hic ponit̄ descriptio bone ipostasis ⁊ qd habeat significare ondit ¶ Albū. in colore. ¶ Cōtinuū qn̄tū ad substātiā. ¶ Residēs. qn̄tū ad locuʒ. ¶ Cōstātia. qn̄tū ad tps. ¶ Pineatum. nō ad pini. sed ad pinee formā refert̄. ¶ Bona digestio nō qr alba: albedo em̄ nō sufficit ad insinuādū pfectā digestionē: posset nāqʒ albū ⁊ impulsū ⁊ diuulsum appire. Sʒ bona digestio significat̄ ex eo qd ē albū cū alijs sequētib⁹ differētijs. ¶ Virtus digestiōis viget triplici motu. Triplex est modus nature in tertia digestiōe. s. alteratiuus: qui fit in dealbatiōe nutrimēti. localis q̄ fit in cōglobatiōe ⁊ ptiū trāspositiōe. ⁊ essentialis: q̄ fit p alias differētias q̄ subnotāt̄ vl' cōiūgāt̄ ¶ Albificat. Ecce alteratiuus motus. ¶ Mūdat: cōdēsat ⁊ vnit Ecce localis ⁊ essentialis. ¶ Vētosuʒ calor. qd significat̄ p cōtinuitatē. i. p cōsistentiā ipostasis repellit p vaporē. ¶ Nec nō. qd significatur p continuitatē ⁊ cōsistentiā ipostasis.

De sedimine qd deficit in differētijs bonis.

Ledit ⁊ incrudat sedimen quodcunqʒ priorum
Dissonus ⁊ varius faciens discrimina motus
Seruatis reliquis si pēdeat: aut petat altum.
Flamine ventoso digestio lesa probatur.
Saluo iure loci seruata lege coloris.
Vis ventosa mouet sedimen compage soluta.

¶ Expositio. Supius posuit auctor qnqʒ differētias seminis laudabilis. Hic determiat de ipostasi recedēte a laudabili ⁊ dicit q̄ sedimen quodcūqʒ deficiēs in aliqua predictarū quinqʒ differētiarū in qn̄tū deficiet in tantum deficit a laudabili sedimine. verbi gratia. Sedimē in colore albū ⁊c. deficiēs ſm locū existēs nebula vel nephilis deficit ⁊ recedit a laudabili ipostasi. per hoc em̄ significatur vētositas secūde digestionis: ⁊ ideo ratione vētositatis impellentis petit supius ⁊ efficit̄ nebula vel nephilis. Et ideo notandū q̄ ipostasis ſm tria loca: que occupat in vrina tres accipit denominatiōes. Si igit̄ occupat fundū dr̄ sedimen. Si mediū dr̄ nebula vel eneorima. i. quasi depēdēs ⁊ si supius sit impulsa ratiōe

maioris vētositatis fortius impellētis nephilis appellat̄. Et sic ipostasis inq̄ꝫtū elongat̄ a naturali efficit̄ innaturalis. ¶ Saluo iure loci. Si ipostasis seruet locū ꝛ colorē.s.ꝙ sit alba ꝑm colorē ꝛ in fūdo ꝑm locū ꝛ habeat substātiā diuulsā ꝛ nō cōtinuā est innaturalis ipostasis ꝛ vituꝑabilis ꝛ significat tertiā digestionē turbatā fuisse ex vētositate. ¶ Cōmētū. ¶ Ledit ꝛc. Specificauit auctor bonū ꝛ legitimū sedimen cū suis differētijs ꝓprijs ꝑm locū colorē: substātiā: tps ꝛ formā. Nūc ostēdit ꝙ si sedimen peccet in aliqua istaꝝ differētiaꝝ vel ꝑm aliquas est inlaudabile ꝛ preter naturā. Si eñ seruato colore ꝛ continuitate non mutet̄ locus ꝛ fiat eneorima vel nephilis illa vituperabilis est: qꝛ significat scd̄am digestionē nimia vētositate esse impeditā. Si vero seruet̄ locus ꝛ color: vt sit albus: ꝛ subsidēs: ꝛ substātia ꝑmutet̄ vt incōtinua sit et indiuulsa: vituperabilis est: qꝛ significat tertie digestiōis ꝑturbationē fieri ex vētositate: vt vētositas incidēs: sedimis compaginē ꝛ cōtinuitatē remoueat. ¶ Quocūqꝫ prioꝝ. idest quecūqꝫ mutatio facta a prioribus differētijs. ¶ Faciēs discrimina motus. idest faciēs sedimen differre a laudabili sedimine. ¶ Motus dissonus ꝛ varius. ꝓpter mutationē factā in cōtrario talis motus siue talis ꝑturbatio ledit ꝛ incrudat sedimen. i. viciosum ꝛ infame ōndit ¶ Seruatis reliq̄s. i. colore ꝛ substātia. ¶ Si pendeat. i. fiat eneorima. Aut petat altū. vt fiat nephilis. ¶ Saluo iure. i. ꝑmanente substātia ꝛ albedine ꝑseuerāte gñata in tertia digestione. ¶ Uis vētosa. gñata in tertia digestiōe. ¶ Mouet. i. diuellit ꝛ cōtinuitatē interruptā significat: ꝛ ne ꝑ hūc motū intelligat impulsionē ꝛ nō disgregationē subiūgit. ¶ Cōpage soluta. idest discontinuata.

Determinat de sedimine rubeo ꝛ subrubeo.

Subrubeum quoniam de sanguine cōstat aquoso.
Est peius rubeo: q̄ꝫuis vicinius albo
Designat rubeum: ꝙ longa sit cucrita febris.
Cum sit causa mali nature filius humor
Leuis ꝛ excoctus resolubilis ac moderatus

¶ Expositio. ¶ Cōparat auctor sedimen in colore rubeū ad subrubeū dicēs ꝙ sedimen subrubeum est vituꝑabilius rubeo sedimine: cuius ratio quia sedimen subrubeum habet fieri ex sanguine aquoso ꝛ aliqualiter indigesto ꝛ crudo ideo significat crudita

tem materie ꝛ ꝑ consequēs longitudinē morbi:ꝛ ꝑ consequens ex morbi longitudine minat̃ defectū virtutis. ¶ Quanuis vicinius. licet fm colorē appropinquet magis sedimen subrubeū ad album q̃ ipsum rubeū in digestione: tamen magis est elongatus a bono vt dicitur in cōmento. ¶ Designat. Determinat de sedimine rubeo ꝛ dicit ꝙ inter oēs species sediminis post sedimen laudabile melius est sedimen rubeū: q: tale fit ex sanguine bono ꝛ bene digesto qui actus est faciliter conuerti in substātiā membroꝝ in tertia digestione: ꝛ ita significat̃ egritudo bene terminabilis ꝛ salubris: sed tamē longa: rōnes patēt in cōmento. ¶ Cōmentū. ¶ Surubeū. Subiūgit de sedimine subrubeo qḋ videt̃ contra naturā ꝙ sedimen aliqḋ sit subrubeū vel alterius coloris q̃ albi maxime cū sit supfluitas tertie digestionis decise a nutrimēto mēbroꝝ. Nam mēbra alba sunt ꝛ nutrimentū ipsum albū est. Et qḋ ab ipso nutrimēto decidit̃ debet esse albū q: nullū sedimen debet esse alterius coloris q̃ albi: quid est ergo qḋ auctores dicūt qḋ aliqḋ sedimē est rubeū vel subrubeū. Rñdemus si sedimen est supfluitas tertie digestiōis concedimus sedimen esse albū. Sed qñq: noie sediminis quadā vaga ꝛ cōmuni significatione intelligimus id: qḋ in fundo vrine residet siue sit humor crudus siue sāguis siue putredo siue sanies vel globositas arene ꝛ fm talē intelligētiā aliqḋ sedimen ḋr esse rubeū vel subrubeū. Subrubeū sedimē ḋr esse malū: q: significat̃ factū esse ex crudo ꝛ aquoso sanguine. Vñ cōtinuat̃ ꝓlixitas egritudinis ꝓpter materiei cruditatē. Sz tñ non minat̃ periculū: q: fit de sanguinea materia q̃ tēperata est respectu aliaꝝ. Sed mirū est qḋ auctor dicit. Subrubeū peius est rubeo. Nā albu fm se maxime est bonū: rubeū vero magis elongat̃ ab albo q̃ subrubeū Et subrubeū mediū est inter rubeū ꝛ albū: nec pōt fieri transitus de rubeo in albū nisi ꝑ subrubeū ex mediata digestiōe g̃ cū subrubeū ꝓximius sit albo q̃ rubeū minus malū est q̃ rubeū licet dicat auctor ipsum esse peiorē rubeo. Ad hoc dicimus ꝙ subrubeu sedimen a natura decoctiōe magis elongat̃ ab albo q̃ rubeū. Nō eñ fit subrubeū mediāte digestionē albei vel rubei. Sed potius ex crudo ꝛ aquoso sanguie qui ꝓpter cruditatē suā nō potuit ꝑfecte excoqui: ꝛ rubificari: neq: etiā sibi oīno sanguineā speciē adaptari. Rubeū aūt sedimē ꝓpinquius est ꝛ affinius albo: quoniā sāguis qui tātum processit decoctus est: ex qua decoctione facta potest de facili membris assimilari. ¶ Quanuis vicinius albo. Istam vicinitatem intellige scdm colorem tantum: et non scdm digestio-

nis mediationem. ¶ Designat rubeum. Determinat de rubeo sedimine quod post albū inter species sediminis laudabilius est et cō uertibilius significat: tamen longā egritudinē propter abundantiaz materiei et propter cruditatem. ¶ Eucritā. idest bene determina bilem propter sui temperantiā. Fit enī de sanguine puro et sincero qui membris est amicabilis. Nā membra dulcia sunt et sanguis est dulcis et de tali sanguine membra nutriuntur. ¶ Eucritam. idest bene digestibilem ab eu quod est bonū et crasis vnde discrita cō trarium significat. ¶ Filius nature. propter amicabilitatē quā habet cum membris: et est descriptio sanguinis. ¶ Leuis. quia muliebres habet qualitates et substantiaz mollem et feruentem. ¶ Excoctus. idest digestus quod indicat mediocritas substantie. Nam si esset crudus exiret aquosus: si adustus grossus: ergo quia bene coctus et legitime digestus ideo mediocris. ¶ Resolubilis. idest aptus resolui et digeri in tertia digestione et hoc propter abi-litatem suarum qualitatum. Est enim calidus et humidus que qualitates fauēt digestioni. ¶ Moderatas. Hoc potest referri ad temperantiam qualitatum vel ad temperantiam quātitatis de qualitatibus constat. Sed moderantia quātitatis necessaria est. Est autē hec moderantia et proportio in mundificatione quā-titatis: vt in duplo magis sit de sanguīe in humano corpore q̄z de flegmate: et in duplo plus de flegmate q̄z de colera: et in duplo plus de colera q̄z de melancolia et hoc manifestum potest esse diligenter intuenti.

De sedimine nigro sequitur.

Nature funestat opus culmenqz vigoris
Altius euertit sedimen nigre speciei
Quod summum tenet aut mediū minus est viciosum.
Hoc tamen offenditur in pluribus illud in vno.
Plus numero peccat nephilis nigra non ideo plus
Plus peccat sedimen nigrum sed non numero plus.
Defectum numeri cause violentia pensat
Aggrauat et cumulat mala circūstantia morbum

¶ Expositio Determiāt hic auctor de sedimīe nigro. Et dicit quod intˀ oēs spēs sedimīs deterius et vitupabilius ē sedimen nigrū: quia significat mortificationē et euersionē caloris vel vigoris. Sedimis nigri tres sunt spēs ꝭm tria loca q̄ occupat in vrina videlz fundū

aut medium aut superius. ¶ Q.ꝺ summū. Dicit hic ꝙ sedimen nigrum qꝺ apparet in medio vrine vel in superiori parte vrine nō significat tantum malum: quātū sedimen in fundo existens: quod quidē fit in fundo existens est in vltimo inlaudabile ꝛ malum est. ¶ Hoc tamen. Hic dicit ꝙ sedimen nigrū existens in medio vrine vel in superiori parte in pluribꝫ differentijs peccat: qꝛ in colore: cū sit nigrū: in loco cum sit altū. Sedimen nigrū in fundo solūmodo peccat in vna differentia. s. in colore solū. In loco vero nō: qꝛ tenet locū debitū ꝛ legitimū sediminis naturalis. Sermo auctoris continet falsitatē. Ex hoc ꝙ dicit sedimen nigrū in fundo solum peccat in vno: qꝛ ſm veritatem peccat in multis. s. in loco: in substantia ꝛ in colore. In loco: qꝛ si esset in medio vrine non tantū esset malum Peccat ergo ſm locū. Et ipse dicit ꝙ legitimū locū tenet qꝺ est falsum. Peccat in substantia magis ꝙ̄ suspensum vel altum. Illud sedimen nigrū quod est in fundo qꝛ est substātie spisse ꝛ terristris que nullomodo potuit subtiliari a calore ꝛ ideo magis peccat i substantia. Egidiꝰ vero istud non considerauit. Peccat etiaꝫ in colore vt dictuꝫ est. Non ergo peccat soluꝫ in vno nigrū sedimē in fundo. Sꝫ peccat in multis: ꝛ sic concluditᷣ: ꝙ inter oīes species sediminis deteriꝰ est sedimen nigrū ꝛ adhuc magis qꝺ est in fundo nigrum. Et ista sufficiant de considerationibꝫ vrinarum. ¶ Cōmentum. ¶ Nature. In isto vltimo capitulo ꝓponitᷣ de nigro sedimine qꝺ detestabilius est omnibꝫ alijs speciebꝫ sediminū: qꝛ sig. mortificationem: qꝛ nigrū sedimē si occupat fundū peius est quā Eneorima nigrum vt patet. Sed eneorima nigrū peccat in pluribꝫ. s. in colore qꝛ est nigrū in loco qꝛ est eleuatū. Solutio licet eneorima nigrum peccet in pluribꝫ ꝛ sedimen nigrū peccet in paucioribꝫ: tū maiꝰ peccatum est in sedimē nigro ꝙ̄ sit peccatū nigri eneorimatis quāuis peccet in pluribꝫ. Quātitas em̄ qn̄qꝫ vincit numerum in malicia Nigrū ergo sedimē peius est: qꝛ sig. causam mortis magis abundare. Unde sedimen tale abundantia sue maliciei ꝛ terrestrieitate deorsum deprimitᷣ. Illud vero qꝺ sig. cāin mortis: minꝰ abundare sursum tendit. Uel aliter pōt intelligi nigrū sedimē sig. caloreꝫ naturalē penitꝰ esse extinctū vn̄ ab ipo nulla pōt fieri resolutio ꝛ qꝛ nulla resolutio fit nulla gn̄atᷣ vētositas i corpe: ꝛ qꝛ nulla gn̄atᷣ vētositas nulla pōt esse causa q̄ possit sedimē ipelli in pte supioreꝫ: qꝺ est ꝓpter vltimatā extinctionē caloris naturalis. Et cū ex defectu resolutionis nulla generetᷣ ventositas mortale est ꝛ summū piculuꝫ. Eneorima vero nigrum ꝛ si ostendat naturalis caloris extinctio-

nem:tamen quia est impulsio facta ex ventositate sig. aliquantu-
lum vigorem caloris naturalis:ex cuius resolutione ventositas p
cessit que sedimen impulit littera plana est. Nō ideo plus.i.in quā
titate. ¶ Culmenqȝ vigoris.idest altitudinē vel formā piramidalē
Cum eī calor sit fortis suum subiectū eleuat sicut videm⁹: ꝙ iu
uenes incedunt recti propter caloris multitudinē ꝛ fortitudinem.
Senes autē inclinati ꝓpter eius defectū:ꝛ calor huiusmodi reddit
virtutem vigorosam. ¶ Uigoris.i.virtutis. ¶ Altius.idest ꝓfun
dius q: in radice sua et in centro suo. ¶ Q.d̄ summū. Causa hui⁹
iam declaratur cum hoc sedimen nigrū suspensum ꝛ altū plura i-
dicat peccata q̄ȝ sedimen nigrū residens qm̄ indicat ventositateȝ
quā nō facit sedimen residens. Sȝ videt̄ ꝙ voluerit innuere ꝙ ni-
grum sedimen in fundo sit in loco suo naturali. Sed nos dicimus
prius ꝙ ille locus est ꝓprius et naturalis. Ipostasis naturalis.ꝛc.
Sed naturale et innaturale eundem locum naturaliter non habe
bunt: ꝓpter hoc sane vel satis intelligit̄ rationis oppositio. hoc mō
sedimen natās aut suspēsum qd̄ d̄r eneorima peccat in loco ex ven
tositate que debilitat calorem naturalem ꝛ spargit ꝛ soluit ei⁹ con
tinuitatem. Unde peccat in duobus. Sedimen vero residens tan
tum in vno. Sed certe si velis subtiliter pscrutari veritatē rei ser-
mo auctoris est simpliciter falsus qm̄ sedimē residens maiorē de-
fectum caloris naturalis sig. q̄ȝ suspensum. Significat eī suspen
sum peccatum in substantia. Diuellitur eī substantia in eo. Sed
sedimen in fundo:non. Et dico ꝙ sedimen nigrū residēs plus pec-
cat in substantia q̄ȝ suspensum qm̄ nullomodo subtiliatur a calo-
re. Suspensum autē subtiliatur aliquomō. Sed hic solum ad ex-
trema respexit ꝛ ventositatem discontinuantem considerauit in
suspenso:quia in alio neutrum inuenit. Et ideo plura peccata po-
suit in suspenso q̄ȝ in residente cum ꝛ hoc sit propter ventositatem
suspensum ꝛ aliud naturam:seu ipostasis ꝓprietatem habet. ꝛ sic
poteris aliquomodo auctorem defendere qm̄ stuporem facit audi
entibꝫ in suo modo loquendi. ¶ In vno residens. talis aut in vno
loco. Uel dic ƨm eum ꝙ si peccat in loco cū sit valde graue ꝙ hoc
ꝓbat. ¶ Nephilis.ꝛc. Plura peccata in numero sig. tamen suum
vitium in quantitate:ꝛ ƨm veritatem non est tantum quantū sedi
mus residentis. Residuuȝ sermonis est intellectum. Et sic est fi-
nis ad laudē dei ꝛ beate marie virginis omniūqȝ celicolarū. Amē.

¶ Ultimum capitulum ponitur quo Egidi
us opus suum completum sigillat.

Nunc mea completo respira musa labore.
ii Stringe rotam: cursum cohibe: compesce fluenta.
Claude musandini torrentes fluminis vndas.
Non vltra equiuoci gazas prelata salerni.
Sparge nec vrsonis apices: nec dogmata mauri.
Sobria claude larem metuens liuoris ocellum.
Ne tecum moueat contraria secta duellum.
Discolus et mordax vehemens clamosus inanis.
Quem sterili lolio pascit farragine cruda.
Inflat et infatuat: mons pessulanicus errans.
Ne probis fontem laceret formeqꝫ nitorem.
Obfuscet maculis: vereor. clara basia figat.
Lenoni populo faciem. nec casta reueles.
Fimbria monstretur: quam non est tangere dignus.

¶ Expositio. ¶ Nunc mea. Completo opere suo: et posita doctri-
na sua de vrina ꝛ vrine significationibꝫ ꝛ eiꝰ contẽtis stilū sui opis
narrando more metrice scribentiuꝫ musam suam inuocās: primo
finem suo operi assignans ipsum sigillat ꝛ claudit. Secūdo autēti-
cat ꝛ approbat hunc libellum auctoritate alioꝝ ꝓborum virorum
quorum sententiam imitatus est. Tercio reprobat ꝛ vituperat me
dicos de pessulano monte et eoꝝ sequaces: propter eorum errores.
secunda ibi. Claude musandini. tercia ibi discolus ꝛ mordax. Et
hec tertia pars diuiditur in tres partes. Primo redarguit illos
medicos. Secundo reconciliatur cum magistris montis pessula-
ni ne maledicatur de ea. Tercio vilipendit vulgares ꝛ idiotas et
ignorantes vel scolares garrulos ibi. secunda ne probis ibi. tercia
lenoni populo. ¶ Nunc mea. litteralis expositio. mea musa. i. do-
ctrina. ¶ Respira. idest finem imponas. ¶ Completo labore. i. fi-
nito libro. ¶ Stringe rotam. idest siste mobile ingenium. Egidij
qui est capax omnium sicut figura circularis rote. ¶ Cursum
cohibe. idest finias studium: in quo nulla est quies sicut in cursu.
¶ Compesce fluenta. idest canones ꝛ regulas traditas in h̄ libro.
Nota ꝙ merito assimilat sciētiā flumini: qꝛ sicut flumē cōtinue la-
bit̄ ꝛ mutat̄: ita scia a doctoribꝫ tradita i suis opionibꝰ cōtinue seu
quottidie diuersificat̄ ꝛ inouat̄. ¶ Claude vndas torrētis flumis

musandini.idest inundationes documentorũ illius viri qui dicꝰ est petrus musandinus: quē imitatus est egidius. ¶ Non preclara vltra gazas salerni equiuoci. idest tu musa non extensa vltra the/ saurum scientie ꝓbi medici de salerno: qui vir dicebatur magister salernus. vnde salernus equiuoce dicitur de viro isto et de ciuita/ te in qua erat iste vir. ¶ Sparge nec vrsonis apices nec dogmata mauri. idest non excedas termios scie magistri vrsonis ⁊ magistri mauri qui etiã de vrinis tractauere. ¶ Sobria. idest tu doctrina mea. ¶ Claude larē. idest finē impone. ¶ Metuēs liuoris occellũ idest puũ oculũ: q: de consuetudine inuidentium alteri est subclau dere ⁊ puificare oculũ: quo ituenť bona alioꝝ: vt fingant quasi se nō videre talia bona. ¶ Liuoris. idest inuidie illorũ de monte pes/ sulano. ¶ Contraria secta. idest inuidorum de monte pessulano q̄ egidio inuidebant de tã preclaro opere. ¶ Duellum. idest bellum. ¶ Mōs pessulanicus errans. i. supbia medicoꝝ errantiũ de mon te pessulano. ¶ Discolus. i. diuersarũ ⁊ falsarũ opinionu;. ¶ Mor dax. stimulans. ¶ Vehemēs. potens ad maledicendu;. ¶ Clamo sus. i. sophista clamator. ¶ Inanis. i. vacuus scientia. ¶ Inflat et infatuat. superbire facit medicũ ⁊ enunciare ṽba parum perfecta ¶ Quē. s. medicũ. ¶ Pascit sterili lolio. i. inutili ⁊ mala doctrina q̄ lolio assimulari potest: qđ alias segettes deturpat: ⁊ comedentibꝰ multa inducit nocumenta. ¶ Ne laceret. i. medicus pessulanicus ¶ Fontem scie tue. o mea musa. ¶ Probris. i. maledictis vel ꝓbis idest medicis de salerno qui ꝓbi ⁊ boni medici sunt. ¶ Formeq; nitorē. i. splēdorē tue pulchritudinis. ¶ Maculis. i. maledictis ve/ reor. timeo. ¶ Clara basia fiãt. s. cũ sapiētibꝫ magistris ⁊ doctoribꝫ vel figat. i. medicus pessulanꝰ. ¶ Nec reueles. i. nec ostēdas. ¶ Fa ciē. idest librũ. ¶ Nec casta fimbria monstreť. i. tua secreta et pudi bunda que sub vestibus ⁊ fimbria velanť non monstrenť. ¶ Leno ni populo. idest reportatori malorũ verborum. ¶ Quã. s. fimbriã. i. secreta tua pudenda. ¶ Non est dignus tangere. s. populus leno ⁊ inuidus propter suam grossiciem.

¶ Sequitur de modo iudicandi vrinas.

Ste est modus iudicandi vrinas: vñ sic est ꝓcedēdu;. prio
i de colore. scdo de substãtia. ťcio de cōtētis. Est ğ h̄ modꝰ
talis. prio scire debes cuiꝰ ē vrina. s. viri vel mulieris. Itē
vtru; iuuenis vel senex. seu cuiuscũq; etatis. Itē si ē diu q̄ patitur

vel non hoc est si egritudo de nouo orta sit vel antiqua. Deinde sequitur iudicium per hunc modum. Vrina ista colorata est: colore nimium citrino. et ideo attestatur colere rubee. Turbata est et obumbrata ex materia putrefacta extra vasa. et io triteo simplici vel duplici laborat ex colera putrefacta extra vasa: ille vel illa: cuius est hec vrina. Et hoc dico quantum est de colore et substantia. Circulus est grossus et niger: et sig. dolorem capitis in illo vel in illa cuius est vrina. Item sunt grana in circulo: et ostendunt reumatismum. vnde debet conqueri de dolore capitis ex reumate ille vel illa. Sunt ibi alia grana que distant linealiter sub circulo et tarde redeunt ad circulum: et ostendunt fluxum humorum a capite ad pectus descendentium in illo vel in illa cuius est vrina. vnde debet conqueri de dolore pectoris et grauedine: et per compassionem de dolore stomaci ille vel illa cuius est vrina. Item est ibi nubes cum granis: et ostendunt siccitatem pectoris in illo vel in illa. etc. Item furfuree resolutiones et squamose vt petaloides et crinoides que sunt sicut quarta pars grani per totum corpus vrine: et ostendunt vniuersalem dissolutionem illius cuius est vrina. Item est ibi quoddam contentum athomosum nigrum: et significat dolorem sub aliquo ipocundrio. s. dextro vel sinistro. vnde debet conqueri de dolore ipocundriorum. Item est ibi quoddam contentum spermaticum et trumbosum quod habet pilum elleuatum: et sig. dolorem iuncturarum illius cuius est vrina. Hic non sunt alie resolutiones nec alia contenta: nisi ista que dicta sunt: nisi quadam que sunt in fundo sub forma cineris: quorum quedam vergunt in flauedinem: et quedam in nigredinem: et habent a differentiam manifestam: et ostendunt in mulieribus retentionem menstruorum. vnde debet conqueri de retentione menstruorum illa. etc. Hec eadem ostendunt in viris opillationem viarum epatis et splenis vnde debet conqueri de dolore splenis et epatis. Item sunt alia contenta que sunt nigra opillatiua que quandoque apparent cum quibusdam resolutionibus squamosis in fundo vrine et ostendunt multam repletionem intestinorum cum constipatione ventris illius cuius est vrina. Et quia sapienti pauca sufficiunt ideo hec ad presens sufficiant: quidem modus et idem cursus seruatur in omnibus aliis contentis in quibuscunque vrinis appareant.

¶ De contentis vrinarum colore et substantia.

¶ Color et substantia vrine supra morbum significat. Contentum sig. in quo membro materia morbi continetur. Item contentum spermaticum longum in forma pili in radice trumbosum idest gros

sum attestari habet supra dolorem membrorum iuncturaliũ idest artheticam significat. Item contentuz in fundo vrinalis grossum albuz z trumbosum et quasi massa carnosa significat dissolutionẽ a renibus: sine descensionẽ: z dicitur incurabilis egritudo renum scilz in substãtia renũ quia vrina transiens per renes cuz sit mordicatiua vel incensiua magis dissoluit q̃s possit consolidare medicamina vnde incurabilis est. Item nebula in superficie apparens significat dolorẽ spiritualium: vnde significatur q magnus dolor est in pulmone vel corde vel diafragmate. Item grana sub circulo significant repletionez stomaci. Item in fundo grana residentia z nigra significant repletionem stomaci. Item in fundo grana residentia z nigra significant repletionem intestinoruz. z q feces sunt putrefacte in intestinis. Item squamosa nigra cum contentis nigris significant constipationem. Item squamose resolutiones et pingues significant supra ethicam secũde speciei. Circulus grossus z aquosus z granulosus apparens cum vrina discolorata scotomiã vel vertiginem cerebri ostendit. Uiridis color apparẽs cuz vrina significante febrem continuã frenesim ostendit. Item omnis ampulla grossa z viscosa valde late apparens cum vrina remissa: dolorem renũ ostendit. Cum vrina vero intensa z pauca cruditatem vrine ostendit. Item omne granuz in circulo cum spuma intercisa reumatismũ ostendit. Stãs vero linealiter sub circulo fluxum humorum ad pectus vel ipocundria ostendit. Si ex obliquo sub medio circuli fuerit putrefactionez humorũ in stomacho ostẽdit. Sed si cum nubea aerea fuerit: calorẽ pectoris designat. Spuma apparens in circulo cum vrina tincta et confusa excessum caloris innaturalis in medijs membris cum purificatione humorꝝ ostendit. Si viscosa z ampullosa fuerit longitudinem egritudinis significat. Si crocei coloris fuerit calcfactionem epatis significat Si residet in fundo cum spermaticis resolutionibꝫ trumbosis vlcerationẽ vesice significat. Item omnis pinguedo apparẽs in toto corpore vrine principium ethice significat. Residens vero i fundo vrine liquefactionẽ renũ sig. Item humor residẽs in fundo cũ contentis cinerosis spermaticis grauedinem intestinorum ostendit. Apparens sursum cum granulis offensam pectoris ostendit. Item si sanguis apparet in toto corpore vrie vene rupturã in epate ostendit. Si paucus cuz aliqua pinguedine in renibꝫ ostẽdit rupturam. Sed si paucus z trũbosus cum spermaticis resolutionibus trumbosis rupturam vene in vesica ostendit. Si arenosus ci

nerosus residens in fundo nefresim ostendit. Si cum substantia olcagina ethicam ostendit. si vero fuerit cũ vrina radiosa mundifi cationem splenis ꝛ epatis ostendit. si vero cum vrina liuente p ro- tum habente pſumã ampullosam ꝛ albam leucofantiã ostendit. si cũ vrina significante febrẽ dissolutionẽ corporis ostendit. si vero ap pareat cũ vrina cõcussa habente circulũ granulosum sciaticã ostẽ dit. Si vero appareat cũ vrina significante flegma salsum scabien ostendit. Item pilus apparens in toto corpore vrine: si vrina sit re- missa macredinẽ totius corpis ostẽdit. si vero apparet in regione continuata ipsi circulo stricturã pectoris significat. Item longus pilus residens in fundo grauedinẽ renũ ostendit Item si fur fur resideat in fundo cũ squamis latis scabiẽ vesice ostendit. si in toto corpe vrine significantis febrẽ: grauedinẽ ad motũ sig. si cũ vria ole agina ꝛ liuente secũdã speciẽ ethice ostẽdit. si sanies ꝛ ampla ꝛ lata resideat in fundo scabiẽ vesice ostendit. si vero fuerint parue reso- lutiones admixte notis spermaticis separatis cõstipationem ven tris ostendit. si vero in toto corpore vrine significantis febrẽ pigri- tiã ad motum ostendit. si cũ vrina aliquantulum olcagina: primã speciẽ ethice ostendit. Item si athomi albi resident in fundo ꝛ cum vrina radiosa aut diafana leprã ostẽdit. si cũ vrina granulosa arte- thicã sig. si niger fuerit athomus apparens in medio corporis vri- ne apostemationem membri ostendit. Item si contentũ spematicũ coagulatum in modũ bombicis resideat in fundo: mulierem con cepisse significat. Item si pila fuerint lata: ꝛ in modũ lane ꝛ cum circulo granuloso paralepsim ostẽdit. Item si fuerit rotunduꝫ in radice cum quodam pilo sibi admixto artheticã ostendit. Item si contentum spermaticũ fuerit cũ quadam nigredine stranguriaꝫ sig. Itẽ si fueint plura ꝛ lactea in toto corpe vrĩe pollutionẽ aut coi tum precessisse sig. Itẽ si cõtenta ciner. sa apparent in vrina sepa- rata vergentia ad albedinem quadã a nigredine: intestinoꝝ reple tionem ostendit. Item si ex toto nigra fuerit ꝛ grossa ꝛ separata retentionem emoroidarum ostendit. Si ex toto nigra habẽtia ad herentiam retentionem menstruoꝝ ostendit. Si vero cum vrina grossa confusa precipitationem matricis ostendit. Item si quedã alba quedam nigra habẽtia adherentiam cum vrina radiosa: opil lationem splenis ꝛ epatis ostendit. Itẽ ipostasis residens in fundo cum omnibus suis differentijs cõpletam digestionem significat.

q Veritur de sufficientia colorum. dicendum est ꝙ colores causantur ab humoribꝫ. Sed omnis humor aut est simplex aut compositus. ergo causatur color aut ex simplici aut ex composito. Si ex simplici: sic habemus ex vnoquoqꝫ hũore vnum colorem. Unde a sanguine colorem rubeũ ofuscũ. A colera colorẽ nimiũ citrinum. A melancolia glaucũ. A flegmate album. Item possunt hũores cõmisceri: ⁊ quorũdam humorũ cõmixtio est possibilis: ⁊ quorũdam impossibilis. Possibilis est vt sanguinis ⁊ colere. Sãguinis ⁊ flegmatis. Flegmatis ⁊ melancolie. Melancolie ⁊ colere. Impossibilis cõmixtio est: vt flegmatis ⁊ colere: tamẽ admiscent̃ cũ sunt ĩ locivicinis: sicut flegma ĩ ore stomaci ⁊ colera in fundo. Est etiam impossibilis cõmixtio sanguinis ⁊ melancolie. Si autẽ flegma admisceat̃ cuꝫ melancolia: aut illa cõmixtio erit equalis aut inequalis. Si equalis erit color Baropos. si inequalis ⁊ flegma erit superabundãs: erit color lacteus. Si melancolia: erit color glaucus. Item si fiat cõmixtio colere ⁊ flegmatis. Aut erit equalis aut inequalis. si equalis: erit color citrinus. si inequalis ⁊ flegma superabũdat: erit color pallidus ⁊ subpallidus. Si colera superabundat erit color subcitrinꝰ. si autẽ obijciat̃ ꝙ qñ colera suꝑabundat debet esse intensior ꝙ̃ qñ cõmixtio est equalis Respondendum est ꝙ non dicit̃ color citrinꝰ ex illa equali cõmixtione: sed ratione tẽperantie: qm̃ caliditatẽ ⁊ siccitatem colere temperat flegma: ⁊ color citrinus est tẽperantior omnibus coloribus. Et ꝓpter hoc de tali cõmixtione est color citrinus non ratione intensionis ⁊ remissionis: sed ratione tẽperãtie. Si fiat cõmixtio colere ⁊ sanguinis. Aut erit equalis aut inequalis. Si sit equalis: erit color ruffus. si inequalis ⁊ colera superabundat: erit color subruffus. Si sanguis suꝑabundat erit color rubeus. Item potest fieri commixtio colere aduste et sangũis adusti. Et illa commixtio aut erit equalis aut inequalis. Si equalis. erit color inopos. si inequalis ⁊ sanguis superabundauerit: tunc erit color rubicundꝰ. Sed si colera superabundat sic erit color subrubicundus. Itẽ color colore chianos ex cõmixtione oĩm humorũ corruptorum gñat̃ Color autem viridis ⁊ liuidis causantur ex albo ⁊ nigro. Si niger vincat vincat album erit color viridis. si albus vincat nigruꝫ erit color liuidus. Et hec est sufficientia omniuꝫ colorum. Sed si queratur quare non fit color ex alijs humoribꝫ qui possunt commisce

ri dicendum est q non conueniunt nisi in qualitatibus passiuis et color causatur tātummodo ab actiuis. Et sic est finis ad laudem omnipotentis dei et sue genitricis omniūq celicolarum. Amen.

¶ Venātius mutius de camerino. Alexādro de bartholacijs de monte vlmi: salutē plurimā dicit. Suscepi nuper amicorum optime Alexander ac patrie tue honor et decus cōmunis iuuenum medicine studentiū vtilitate ductus opuscula duo corrigenda pulcherrima quidē maximeq cognitu necessaria: quorum alterum de pulsibus: alterū de vrinis inscriptū est. Hanc emendationē meā cuiusq alicuius docti peritiq iudicio subijcere vellem. tu mihi occuristi hac dignus censura. Noui em̄ iampridē ingenij tui acumen: atq summā cū in alijs rebus oībus: tum in hac medendi arte diligentiā atq peritiā. Huc accedit noster amor ac mutua beniuolentia qua effectū est vt tuū potius q̄ alicuius alterius examen subirē Probe nāq scio te: vt verū amicū decet. ab omni simulatiōe atq adulatiōe alienū esse: ac precipue in hac re: q̄ si recte pfecta fuerit: nō dubito quin et vtilima et gratissima studiosis iuuenib' sit futura. Quare plege queso hec duo opuscula atq castigatiōes meas diligēter perpēde: necnon vt tibi videbit: corrige: quo audactius ea impressoribus transcribenda tradere possimus. Vale.

¶ Quattuor sunt membra principalia: quibus humani corporis machina firmis basibus et fundamentis roborata consistit. s. cerebrum. cor. epar et testiculi. Dicuntur autē principalia non q ad cuiusq horū interemptionē sequatur interemptio: et de animalis. Ablatis enim testiculis ab humano corpore: quāuis deformetur corpus. et in femineam degeneret naturam: non ideo interimitur: nec statim substantie denegatur. Sed ideo principalia dicūtur: quia toti corpori dominantur et principantur: sm dispositionē et sm moderationē virtutū. Scdm dispositionē principantur: quia si in vnum concurrant crases principiorum perfecte sm eas totum corpus disponetur Scdm virtutū moderationem: qr in cerebro principatur virtus motiua et sensibilis: et principaliter in corde fundatur virtus vegetatiua et spiritualis. In epate principatur siue dominatur virtus augmentatiua et nutribilis. In testiculis luxuriatur et iocūdatur propagatiua et generabilis. Harum quattuor virtutum

communior ⁊ vtilior ⁊ latius parēs ceteris ē nutribilis ⁊ natura prior. Nā ante anime infusionē suos motus in corpore experit. Cū eñ corpus humanū sit fluxibile ⁊ tributariū dissolutionis: necessario deficeret: nisi virtus nutribilis deperdita restauraret: ⁊ toto tēpore vnionis anime ad corpus operat et vniuersam existētiā cōmittat. Unde iugis ⁊ īseparabilis comes ⁊ socia nature: ⁊ magis intrinseca ⁊ fidelis est. Vñ cū virtus nutribilis nō possit opari sine fundamēto cui innitur. Et epar sit eius principale subiectū vel fundamentū. cōuenit epar prius esse formatū ceteris mēbris. Et corporis edificiū ab epate tanqȝ a fūdamēto primario cōsurgit. ideo epar prima radix corporis iudicat. Uirtus vegetabilis ⁊ si sit dignior qr corpus ad altiorē locū vel gradū prouehit: ⁊ ipsum vegetabili splendore illustrat: tñ natura posterior est: nec est corpori coequalis. Et si illud operet ante infusionē anime exiliter tamen ⁊ semipleue actionē suā exequit. Ante infusionē anime viuit corpus nō anima nec animatione: sed vegetatiōe sicut arbores spiritu viriditatis vegetant: toto vero tpe mutationis aie ⁊ corporis spiritualis virtus abuegetat vel negociat sup mēbrū in quo fundata est: ⁊ virtus illa dignitate vel eminētia est in corde. Sed natura ⁊ tēpore formationis posterius. Uirtus motiua ⁊ sensibilis excellētior est precedentibus prelatione dignitatis. Soli eñ militat aie. Item ab anima procedit: sed est tempore ⁊ natura posterior. Naȝ ante anime infusionē virtus hec est impedita. Nec valet operari: propterea enim ex infusione anime cōtrahitur. Sicut autem virtus sensibilis posterior est: et tēporis ratione: ⁊ nature conditione sic membrum quod est huius virtutis fundamentū: postea est formatū. Quarta virtus que propagatiua est ⁊ generabilis ceteris virtutibus indignior est: natura ⁊ tēpore posterior indignior: qr nō est substātialis corpori: nec adeo necessaria: nec a nature spectat essentiā: sicut cetere virtutes: sine quibus ⁊ earum etatibus non potest continuari essentia: ⁊ potest dici prior ex natura humane cōplexionis et compositionis: posterior tempore ⁊ natura quia talis virtus ad digerendum non mouet in corpore ante infusionem aie nec post infusioneȝ ipsius nisi in tēpore pubertatis ossibus medulla repletis: augmentatis humoribus: confortato calore naturali ampleatis meatibus causa coitus: etatis feruore concurrētibus Tunc quidem hec virtus excellenter ⁊ egregie ad sue operatiōis ministrationē vel ministeriū ex causarum humiditate prouocat Hec autem operatio est effrenis sicut aliarum virtutum. Cum

enim effrenato cursu hec virtus aliquando tempore suam conti-
nuat actionem: eneruatur corpus et tabescit et in defectum decli-
nat corpus. Unde certum est quod hec virtutis operatio non est ita
substantialis nature et necessaria: cum ex sua cõtinua actione cor
poris pariat defectum et animale corpus iugiter et indesinenter ex
pirat: inspirat et respirat et anima vegetabili illustratum continue
membra digerunt: appetunt: retinent: et vt ab aliquibus superfluis
corpus mundent: continue mouẽtur. Sunt itaque huius virtutis
hij effectus magis effrenes et magis violenti et nequaquam virtutis
generalis effectus: cuius operatio in multis suspenditur: in qui-
bus ad petrã continentie paruuli allidũtur. In alijs vero propter
frigidiã testiculorum crasim talis actio impeditur: quia ex causis ad
coitum concurrentibus priuantur. inde est quod hec virtus nature
non conuenit: nisi propter propagationem vt rerum genera per
multiplicationẽ particularium ne intereant conseruãtur. Homo
enim non continue durat: oportet ergo: vt permaneat successiue
virtuti propagatiue suũ membrũ simile et cõforme: principalibus
ceteris indignius: et posterius tempore sibi formã speciem vẽdica
uit. Cum itaque cor et epar tanto principis preiudicio preferantur:
ideo secundum crases istorũ membrorum teste Gall. in tegni. Totũ corpus
disponetur et nõ a cerebro non a testiculis asserit. Gallienus totum
corpus suũ trahere dispositionẽ: sed cordi tantũ et epati hoc debetur
inde est quod veterũ philosophorum studiosa intẽtio ad horum mẽbrorum naturas.
et habitudines inuestigãdas fuit maxie laborari: sed nõ potuerunt
melius perpẽdi et expressius inuestigari quam iudicio pulsuũ et discretiõe
vrinarum. Uidetur enim fideli testimonio dispositionẽ epatis et mẽbrorum
sibi cõmunicãtiũ dilucida. Pulsus vero cordis habitudinẽ: vite te
norẽ: spirituũ assistẽtiã declarat. De doctrina vrinarum varij et mul-
tiplices tractatus reperiuntur, propter quorum cõfusionẽ libellum noue
editiõis cõponẽtes sub voluminis breuitatis cõstruximus: vt scho
lariũ nostrorum eruditionẽ cõsuleremus et cõi vtilitati inseruiremus
quod liber incorrectus et incastigatus a nobis est elapsus. Subito enim
in lucẽ prodijt: et nõ expectãs tempus edictiõis legitimũ factus est
abortiuus: vt nõ de facili posset reuocari cũ iã in manus pluriũ ve
nerit scriptura mala attritus: et dedignatus abscõdi: ẽ in labijs singu
lorum quod quamuis cũ palã liuoris morsibus obtrectẽt: ex eo tñ suã locuple-
tant paupertatẽ et penuriã: et fuit intellectus reficiunt ariditatem
Doctrinã pulsuũ pauci aut nulli dederũt perfectã: vel nõ diminu-
tam dederũt sciẽtiã. Gal. vero ex multa prolixitate voluminum et

libꝛoꝛum varietate:⁊ verboꝝ̄ prolicitate confusionem induxit: et
veritatē turbauit. Omnis em̄ cōfusio nouerca est veritatis. Eu
stachius in pantegni de doctrina pulsuum intēdens multas va-
rietates ⁊ differentias ꝓponit: que per sui multiplicitatē vix pn̄t
cōpꝛehendi loquelis rationis humane. Philaretus aūt sub tanto
bꝛeuitatis volumine pꝛedictoꝝ̄ confusionem studuit coarctare q̄
caribdim cōfusionis volēs effugere in sillam obscure bꝛeuitatis
que obscuritas est inimica doctrine. vnde liber Philareti iudicio
meo a consoꝛtio boꝝ̄ libꝛoꝝ̄:⁊ artis dignus est pꝛophanari. Ve-
rūtamen nos melioꝛē eligentes semitā bꝛeuitatē ⁊ cōfusionē ab-
hoꝛrētes de pulsuū differētijs componētes libellum ex vtroqꝫ cō
tēperamentū facimus vt mediocritate seruata scholariū nostro
rū qui doctrine nostre edulio cibātur intelligētie seruiamꝰ. Scri-
bimus aūt f̄m artificiū metrice positiōis siue rationis vt verba
nexibus pedū ligata sub sigillo memoꝛie fidelius claudātur ⁊ cer
tioꝛ doctrina operet̄. Ab huius operis vestibulo plaineticos ⁊ fal-
sos discursoꝛes monachos qui noꝛma religionis abutētes pelle
monachali remota de huius artis mysterio pꝛesumunus vt pꝛo-
phanari. Talibus em̄ huius operis secreta nollumus pꝛopalari
nec margarite spargende sunt poꝛcis: nec philosophie mysteria di
uulganda sunt imperitis. Omnes ergo tales sic submouemus:
vt que capere intellectu nequeunt ad ea legenda videant̄ indigni
Que vero in aliquoꝝ libꝛoꝝ pꝛincipijs inuestigari solēt: in huius
operis etiā pꝛincipio inuestiganda occurrūt. s. que sit auctoꝛis in-
tētio: q̄ causa intētionis: que vtilitas. ad quā partē philosophie ex
pectet: qui modus agendi: que libri diuisio: qui libri oꝛdo tractā-
di: qui titulus. Intētio auctoꝛis est in hoc ope doctrinam tradere
de pulsibus cōpēdiose ostendēdo immutationē pulsuum ⁊ causas
immutationū ⁊ genera ⁊ differentias. Causa intentionis est cōis
omniū. s. vtilitas ⁊ latinitas indigentia de doctrina pulsuū. Vti
litas est pꝛesentiū humani coꝛpoꝛis dispositionū cognitio: ⁊ futu-
rarū pꝛecognitio: ⁊ pꝛeteritaꝝ rememoꝛatio: ⁊ hoc tam in sanis q̄ꝫ
in egris ⁊ in neutris. Liber iste pꝛo maioꝛi pte pertinet ad philo-
sophiā ⁊ mediante philosophia ad naturalē scientiam. s. ad phisicā
Modus agendi est diffinitiuus et diuisiuus. Diffinitiuus quia
omnia genera pulsuum diffinit ⁊ significationes differentiarum
determinat: qꝛ ad diffinitiuam pertinet doctrinaꝫ. Diuisiuus: qꝛ
omnia genera pulsuum in diuersa partitur ⁊ cause immutationū
in diuersas species trina sectione distribuitur. Diuiditur ergo in

tres portiones liber iste. In prima agit generaliter de decem generibus pulsuũ diffiniendo ꝛ de quinqꝫ cõsiderationibus ꝯm quas differentie pulsus discernuntur. Secũdo de speciebus generum ꝛ de circũstantijs ꝛ causis ex quibus pulsus nominatur. Tertio asserit principaliter de significationibus pulsuuꝫ: vnaqueqꝫ tamẽ particio suum habet ordinem tractandi sibi speciem ꝛ proprium: quod ex littera erit manifestum. Titulum erubesco exponere: qꝛ Pascitur in viuis liuor post fata quiescit. Cũ suus ex merito quẽ qꝫ tuetur honor. Sed ne huius libri auctoritas in laudẽ detractoris infanda tituli mutatione conuertatur: ne alius grana que nõ seminauit colligere presumat: demisso vultu ꝛ verenda fronte titulum supponimus: vt detractor falsigraffus nostram monetam in genij ꝛ laboris: alia imagine ꝛ adulterina: effigiare nõ possit. Tũc ergo sit titulus talis. Finis.

¶ Incipit liber magistri Egidij de pulsibus metrice compositus.

Ingenij vires modicis conatibus impar.
Materies onerosa premit perplexa figuris.
Ardua difficilis nodosa imperiia paruis.
Ardua mollimur nulli tentata priorum
Qui tanti prerupta maris transire volentes.
Non freti ratis officio vel remigis vsu
Sed pedibus metricis ꝛ sicco calce vadamus.
Artificis tractum fidis in concina recusat.
Verbaqꝫ iunctura non articulata decenti
Nexibus arctari metrice compaginis horrent.
Quanto res grauior q̃ꝫ tominus apta resolui
Ad veniam tanto procliuior esse meretur.
Ipsa rei grauitas siquid peccauerit auctor.
Offensam culpe leuat absoluitqꝫ reatum

¶ Incipit commentum magistri Gentilis de Fulginco super tractatu pulsuum magisti Egidij.

Ngenij vires. Auctor more recte scribentis operi suo prescribit prohemium in quo leges: et debita prohemij decenter exoluit. Captat enim beniuolentiam auditorum cum ostendat vix oratione metrica tractari posse. Tractus vtilis est valde ad doctrinam ¶ Materies. Attentionem excitat vbi arduitatem materie plicitatemque insinuat. In vtroque vero docilitatem venatur quod ex littera perpendimus. ¶ Materia est de pulsuum diuersitate. ¶ Onerosa. idest grauis et difficultatis mollem comprimens ingenium tractandi. ¶ Premit. Vires ingenij humiles et debiles respectu difficultatis. ¶ Perplexa. idest intricata: et inuoluta ad naturam reducitur. ¶ Figuris. idest varijs contrarijs dictis in mutationibus et significationibus pulsuum quibus ipsa materia figuratur. ¶ Ardua difficilis: hec omnia inculcant difficultatem operis: et hic excitat attentionem. ¶ Nulli tentata. idest nulli precessorum nostrorum ausi sunt aggredi tanti plicitatem operis: et arduitatem pedibus metricis innodare. ¶ Qui tanti prupta. idest materie profunditatem que mari comparatur propter confusionem. Non freti ratis. idest prosaice orationis. Prosaica oratio assimulatur rati et metrica pedum vadationi. Materia pulsus est profunda et comparatur mari per quandam methaphoram: sicut enim nauta in mari in naui firmissima existens profundum maris securius penetrat quam si pedes ire presumeret. Sic animus mare tractantis tam confuse materie remigio prosaice orationis melius et securius pertrasit quam si inde pedibus metrice orationis eandem materiam aggrederetur transmeare. ¶ Fidis incocinia Alia methaphora per quam difficultas operis datur vel ostenditur tracta est a cithara et fidicula: que si cordas habeat dissonas et incontinuas: nec plectro artificis bene preparatas siue temperatas: ad tactum nullam reddit consonantiam. Sic etiam hec materia tantam habet verborum inconsonantiam et incontinuitatem quod ex eis metrice orationis resultare sonoritas vix poterit. ¶ Quanto res grauior. Per hoc petit veniam si aliquid peccauerit in tractando excusans se a difficultate materie.

De complexione cordis et forma et compositione et de officio eiusdem

Corvite sedes vitalis fida caloris
Mansio: nature basis vnica sol microcosmi
Viuifici thalamus tronus: et penetrale vigoris.
In quo fonticulus scaturit qui fomite puro.

Membra regit vegetat auget disponit adurit.
Hinc stabiles numeros et phisica vinclas requiras
Ex quibus humane constant fundamina vite
Ex sementinis hanc incolit insita causis
Et sibi germanā reddit vis ignea sedem.
Unde datur membro species cognata calori
In conum consurgit apex: terrestria fundant
Edificantq́ basim sursum leviora feruntur.

¶ Cor vite. Finito prohemio aggreditur propositū principale: ut tractet de materia pulsuū sed anteq̄ aggrediatur suā materiam et pulsuū distinctionē q̄dā p̄ambula p̄mittit et antecessoria ad principale: quibus lector ad intelligētiā sequētiū promptior expeditiōi accedat. Primo itaq̄ differt de cōplexione cordis et de forma et cōpositiōe et officio eius qđ a cōplexiōe et forma trahit originem. Et nota q́ supremus artifex disposuit p̄uide cuncta: et cor quasi quēadmodū solē in medio microcosmi locavit ipsumq̄ valde calidū ignitū rotundū concavum et cōnexū stabilivit faciendū q2 est fundamentū calidi naturalis et vitalis: spiritus domiciliū: cuius beneficio totū corpus calefit et vegetatur. Omne em̄ calidū teste Philastrato velociter mobile de natura. Cor em̄ necessario oportuit mobilitati acquiescere ut p eius motū vitalis spiritus infunderetur in mēbris cuius infusio universum corpus habet vegetare et vivificare: rotundū est sed tñ non expresse sed permanet in modū coni dispositū: q2 rotūda forma amica est et cōsentanea motiōis. Sētit nāq̄ Phs: q́ omē rotūdū de natura sui est mobile vel volubile. Itē forma rotunda pfectior est et incorruptibilitati magis vicinatur p̄pē carentiā angulorū. Dicit em̄ Cōstantinus in libro oculorum: q́ forma rotunda in lateribus est elisa circūquaq̄ declivis nō habens angulos in quibus contineatur superfluitas prestitura lesionē que si haberet angulos in q̄bus macula supfluitatis adhereret: cor esset trigonū vel alterius forme: et in angulis rubigo adherēs causam dissolutionis prestaret. cor est connexū et concavū: ut intra sue concavitatis cellulas sanguinē cū spiritu naturali sibi ab epate missum acciperet et vitalē spiritū in se libertius cōtineret: et ut etiam aerem a pulmone spiratum promptius attraheret et ad temperādum calidū innate estuatiōis: nam si esset intus solidum et expers convexitatis mediarum partium interpositione impediretur constrictio ex qua consurgit dilatatio. Interdicta vero dilata-

forma cordis

tione et cõstrictiõe nulla vitalis spiritus per arterias exsufflatio fieret: ꝛ ita a naturali officio intra coꝛ necessario defficeret. ¶ Coꝛ vite. idest sedes vniuersalis viuificationis domiciliũ. ¶ Fida mã- sio. idest fidelis habitatio. ¶ Vitalis caloꝛis. i. spiritus a q̃ omnia membꝛa calefiunt. ¶ Basis vnica. idest fundamentũ. sicut eñ fun damentuꝫ est id quo edificiũ innititur: ita tota microcosmi machi na coꝛde tãq̃ firma basi ꝛ precipua roboꝛat̃. ¶ Unica. nõ sola sed pꝛincipalis. Sunt equidẽ alie bases microcosmi: sed hec est p̃cellẽ- tioꝛ vt a pꝛincipio. i. pꝛohemio docuimus vbi quattuoꝛ pꝛincipaliũ mẽbꝛoꝝ multa discussim⁹. ¶ Sol microcosmi. Sicut eñ in maio- ri mundo qui dicitur macrocosmus solis beneficio omnia irradiã tur illustrãt̃ calefiũt ꝛ confoꝛtantur. ꝛ augmentanda augmentan tur terre nascentia ad conceptionem ꝛ partũ vocant̃. quãdo vero absentatur a nobis ad oppositã regionem: ꝛ ad antarticũ delegat̃ cardinẽ: et quando nubes sua oppositione nobis suũ furant̃ aspe- ctum inferioꝛa suo fraudantur bñficio ꝛ aer tristis ꝛ caliginosus damnat̃ ob absentiã caliditatis. Similimodo a sole nostri coꝛpoꝛis idest coꝛdis oĩa mẽbꝛa calefiũt vegetant̃ ad nutrimẽtũ et ad repa- rationem deperditarum ꝑtiũ inuitãt̃. Et si nubes fumositatis ip- sum obtenebꝛaret: vel alia causa repẽtina inuitteret: ad eclipsim pꝛo- perat coꝛpus humanũ: ꝛ luce vegetationis pꝛiuat̃. ¶ Uiuifici tha lamus. In thalamo luxuriant̃ ꝛ iocũdant̃ homines: lasciuiunt et recreãtur tristes ꝛ inopoꝛtunos ꝛ supestitiosos absentãt. Simili- ter in thalamo coꝛdis in q̃ celebꝛãtur aĩo nuptie ꝛ nature viuificis spiritibꝯ medijs tãq̃ seruis ꝛ vernaculis mĩstrãtibꝯ nature anime matrimonio gaudens ex oblectamento ꝑantie hilarescit ꝛ confoꝛ tatur nubere: melancoliã ꝛ rancoꝛem eliminat. ꝛ sanguine puro et sincero sue recreationis adipem soꝛtitur. Ideoq; iure coꝛ thalam⁹ vitalis spiritus ꝛ vigoꝛis dꝛ. ¶ Tronus. qꝛ sicut in trono pꝛincipãt̃ reges: sic in coꝛde regnat ꝛ suũ ĩperiũ tenet caloꝛ naturalis. ¶ Pe- netrale. Secretioꝛ pars dom⁹ est. ꝛ coꝛ est coꝛpoꝛis humani pars secretioꝛ ad quã tanq̃ ad magis clausam alijs partibus extinctis vis moꝛtificatõis tardius erumpit vñ moꝛs describit̃ extinctio ca loꝛis naturalis ĩ coꝛde. sic enim nõ põt vita debellari: nisi ei⁹ turris pꝛĩcipalis obseruetur. Cetera mẽbꝛa quasi mapalia ꝛ appẽdentia castro: quibus abꝛuptis pꝛincipatus vite non derogatur. ¶ In q̃ scilicet coꝛde. ¶ Scaturit. idest ebullit et estuat. Riuoꝛum ꝛ aqua rum est de terra scaturire: q̃ de terra extra ĩpetuose saliũt ꝛ erum pũt. Aqua nãq; feculẽta limi viscositatis ligata non scaturit. caloꝛ

quidem in corde scaturit ad similitudinem aque salientis. Ecce ꝙ fonticulus .i. vitalis spiritus cũ sanguine mundo defecato: fōs iugiter manans: saliens in corporis vitam: nec arescere potest nisi cũ violentia siccauerit mortis: qui scilꝫ fonticulus membra regit tāq̄ꝫ presens ꝛ patronus corporis ꝛ cor ea substentat. ¶ Vegetat. idest viuificat sua infusione vel natura mediante p̱ mēbra. ¶ Auget. qꝛ vigore vitalis spiritus ꝛ animalis naturali mediante corpus nutritur et augetˀ. Cũ enim mortificatũ est corpus: ꝛ a vitali spiritu destitutũ nō nutritˀ. Qualiter vero in anime infusione nutriatˀ corpus ꝛ ante īfusionem spiritus vitalis ꝛ aīalis montipedensibus soluendum relinquamus: vt inde modicũ exerceātur. ¶ Disponit. idest totũ corpus sue complexioni assimularet confortat: vt totum totaliter acceptũ. namꝫ ossa nō possunt primo mutari a sua crasi: cũ sint frigida ꝛ sicca: sed partes toti corp̱is cōes: qꝺ plenius in tegni debet dici. ¶ Adaurat. i. euentat ꝛ refrigerat ꝛ attracti aeris mulcebritate cōtemperat. aliter em̄ totum corpus a vehementia estuationis candesceret: nisi aer attractus a corde ꝛ aspiratus a pulmone flabello sue euentationis ipsum demulceret. ¶ Hinc idest ab ipso corde tāq̄ꝫ a fundamento nature. ¶ Tu requiras. o p̱hice rimator. ¶ Stabiles numeros ꝛ p̱hica vincula. idest ꝓpositiōes firmas que in numeris attendunt: ꝛ p̱hicales modos ꝛ inuisibiles gumphos quibus aīa est corpori irretica. Est em̄ certa mēsura ꝛ certa ꝓportionum meta in qua qualitas cordis in toto corpore ꝛ in quolibet aliorũ mēbroꝝ calor debet excedere: q̄ si infra illā metā subsistit magis q̄ꝫ natura possit substinere: vel suam metā transgrediatˀ vita destruitur. ¶ Phisica vincula. idest vitalis spiritus naturalis ꝛ aīalis: quibus mediantibꝫ aīa coniũgitur corpori. illi nāqꝫ spiritus licet in discretis locis habeant generari: tamen in corde robur ꝛ inde confortationem recipiũt. ex caliditate etiā cordis ꝛ naturali spiritu virtute caloris depurato in corde vitalis spiritus reperitˀ ꝛ animalis. ¶ Ex sementinis. dixerat cor esse solem corporis: ꝛ fundamentũ caloris naturalis: nũc assignat q̄re ita sit. ¶ Orvis igne .i. natˀalis calor cōtractˀ ex p̄ris cōponētibꝫ q̄ cause semētine sunt ꝛ origīales: hāc sedē cordis ībabita. ꝛ quodā federe germanitatis cā sedem deuotius amplectitur: licet em̄ in qualibet parte corporis sit calor tanq̄ꝫ regitiuus totius corporis cor tamē sibi quasi firmā ꝛ stabilē appropriat mansionem. ¶ Unde datur. Probat ex forma cordis: cor esse naturalis caloris habitaculum habet siquidem formā pineatam ꝛ cono similem in imo grossum ꝛ rotundum quedaꝫ

Vegetat
Auget
Disponit
Adaurat
Hinc
Requiras
phisica uincula
sementinis
Unde dat

latitudine orbiculari diffusam: superi⁹ vero tendentē in accutum q̄ forma rei accōmodata ex virtute igneitatis ignis naturali motu suo rēdit ad altū vel in accutū. Ex grossioribꝫ ergo ptibꝫ ⁊ aquosioribꝫ plus grossiciei ⁊ terrestreitatis habentibꝫ: fit in imo cordis āpliatio aquose ptes īpedite a terrestribꝫ: nō sequūtur motū intime constrictōis. Ex alterutra ḡ ptiū cōtradictione ei⁹ pars inferior grossa quadā orbiculatiōe rotūdatur. Ignee ergo ptes et aeree sursū rapte īpetu caloris raptu ꝓprie leuitatis ascēdentes: tendētes in accutū cordis summitatē in modū coni vel piramidis cōstituūt. S; obijcit quare cor in hūano corpe sic dispositū est: ꝙ ₓm dispositionē cordis cor in summitate grossu; est: ⁊ inferi⁹ accutū. Vñ ₓm dispositionē istā ratio predicta infringit. Ad hoc dicim⁹ ꝙ ₓm grecos homo dicit antropos: quasi sursum cōuersus: ⁊ assimilat arbori inuerse. sicut eñ arbor inuersa h; radicē constitutā sursum ⁊ a radice ramos ꝓcedentes inferius: sic homo cerebrum q̄ est radix toti⁹ corporis habet superius ortum. cetera vero mēbra a cerebro tāq̄ a radice mediantibꝫ neruis ꝓgredientia habet constituta deorsu;: ita ₓm dispositionis hui⁹ ordine; cor in supiori parte obtusius est. inferiori vero respectu hui⁹ ordinis accuti⁹ est: sed naturali ordine positiōis inspecto: cū oīs radix debeat supponi ⁊ rami eleuari erit ₓm hunc nature ordinē cor in summo accutū ⁊ i imo grossum et obtussum. ¶ Basim. idest fundamentum substātie cordis: quod ex terrestribꝫ ptibꝫ in imo residentibꝫ cōpositu; est.

¶ De motu cordis.

Effreno rapitur motu: nunc surgit in arsim.
Nunc aduersa thesis ipsum premit emula centri.
Continuo motu res feruida posset aduri.
Deficeret: traheretq; sui dispendia motus.
Sed pulmo madidus: crudiq; humoris alumnus.
Multis distinctus cameris fouet ignea cordis.
Blando concepti spiraminis ore flabello.

¶ Effreno. Postq̄ egit auctor de complexione ⁊ forma cordis et officio: ostendit hic motum eius. Ad hoc sciendu; ꝙ sunt tres motus in humano corpore. Primus nature tantū. Secundus anime Tertius anime ⁊ nature simul. Motus nature effrenis est ⁊ necessarius irrationabilis ⁊ violētus ex quo incepit: desinere nescit: do-

nec compleatur. Unde reprehendimus errorem quorumdam qui asserebant motum cordis fieri per quosdam neruos descédentes a cerebro: ad lacertos pectoris: quos lacertos ipsi nerui mouent. Lacerti moti mouent thoracem: et secum trahūt pulmoné: pulmo motus cōmouet cor: quia ab aula mee speculationis arbitror esse insufflandum. Motus enim cordis vt ait Gal. naturalis est: nec est in nostra potestate: vt possit differri: vt motus anime. Motus anime voluntarius est et ratio subiacet voluntati: et ratione moderatur: et administratur per neruos et spiritū aialem: qui anime neruaculus et pambulus est. Hūc motū possumus differre et retardare put volumus sicut motū manus vel pedis vel alterius membri. Tercius motus qui medius est: pulmonis et thoracis: est ibi partim naturalis. Unde ex toto nō pōt differri necessitate inducente legem motiōis: partim volūtarius est. vnde ad tempus differri pōt et voluntas arbitriū sequitur: quando flatum suspendimus et ab inspiratiōe cessamus. In eo. enim quod differri pōt procedit ab anima et est voluntarius in eo quod ex toto differri nō potest. sed necessitate respirandi in actū reduci cogitur: a natura procedit: et est vniuersalis. Nō est itaque proportionalis motus cordis motui pulmonis: motus enim cordis prius duplicatur vel triplicatur quam motus pulmonis vel thoracis cōpleatur semel: motus thoracis est proportionalis motui pulmonis. Et motus cordis non respōdet motui pulmonis. verum est si dexterā manum super leua mamilla applices vel si pulsuū in arterijs discernis naturam: comparies triplicem motum prius cordis quam semel perfici motum pulmonis. Sed motui arteriarum proportionalis est motus cordis. Moto namque corde mouetur arteria tota. sicut moto baculo in manu: mouetur manus et etiam baculus in summitate in medio et in pricipio: videtur enim alicui arteriā moueri sed posterius quam cor cum non moueatur nisi ex motu cordis. Spiritus enim vitalis qui cor dilatat et arterias non potest esse simul in corde et in arterijs: sed tractu tēporis a corde in arterias diffunditur. Unde motui cordis dilatatio arteriarum successiua esse videtur. quod soluant montipedenses. Motus itaque cordis qui secundum assignatam rationem effrenis est et necessarius duplex est. Alius est simplex alius compositus. Simplex qui tantum consistit in dilatatione vel tantum in constrictione. Qui ex dilatatiōe et cōstrictiōe consistit compositus est. et cōstat ex cōtrarijs motibus. Diastoles dilatatio et arsis sunt idem. Sistoles vero constrictio et thesis sunt idē. Et est diastoles motus cordis ad extrema. Sistoles est circūstantiū partiū reductio ad centrum. Impetus ergo cor-

dis & vehemētia spiritus in preelectis operat᷑ dilatationē: & tantuȝ durat dilacrationis motus q̄ꝫtum permittit impetus caloris & vehemētia siue violētia spiritus impellētis. Diastolem itaqꝫ operat᷑ caliditas inducens ebulitionē & spiritus impellens cessante itaqꝫ aut languente violentia impulsionis remittit᷑ motus dilatatiōis. Et tunc ex terrestri substātia cordis ꝓpter vehementiā partiū extremarū & grauitatem earū fit cōpressio cordis & extremarū ptiū adinuicē reductio. Motionis vero cordis varie & differentes sunt cause: que a nobis quattuor esse dicunt᷑. Calida cordis cōplexio Forma eius & cōpositio cum terrestri substantia & spiritus cum fumosa superfluitate innatus. Quarta causa potest dici siue esse spiritualis virtus que a tribus precedentibus procedit. Sed qualiter ex spiritu impellente tanq̄ꝫ ministroꝝ: & calore tanq̄ꝫ artifice fiat dilatatio plenius ostēdemus. Sanguis per concauā venā ab epate cum naturali spiritu per dexterā cordis auriculā ingrediēs cordi ministratur: in cuius concauitate sanguis receptus locum calidissimum inueniēs incipit ebulire & ebuliens resoluitur & rarificatur in fumū & spiritū. Differt aūt fumus a spiritu. Spiritus enī subtilior est: fumus autē grossior. Et est spiritus inter ignem & aerem medius igne obtusior & aere subtilior. Fumus est inter aquā & aerem medius: aere grossior & aqua subtilior. Fumus itaqꝫ & spiritus generati in corde per viā rarefactiōis ampliorem locū occupant & cordis cōcauitatē replēt & distendūt: inde fit cordis dilatatio. Qd̄ autē corpus rarefactū maiorē locū occupet ꝓbari pōt auctoritate ratione & exemplo. Dicit enim Aris. Ex vno pugillo aque multos fieri pugillos aeris: hoc idē similiter ex aliis. Primū argumētū potest adduci. Si castanea integra ignito cineri apponat᷑ calor ignis humiditatē castanee in fumū resoluit: fumus resolutus multo maior est q̄ꝫtitate quā habuit massa ex qua generat᷑: vnde maiorē locū occupat: & locū inter corticē & castaneā replet et distēdit. Et cū intus nequeat cōtineri q: initit᷑ ad vaporationē ex quadā violētia sursuȝ mouet᷑: & secū castaneā deportat: nec eam reprimi pmittit: donec erupto cortice euaporet. Similiter fit cordis dilatatio ex fumo & spiritu ampliorē locū q̄ꝫ sanguis occupantibus Sed cōstrictio cordis ex sola eius ponderositate efficit᷑ sicut ad depressionē castanee sola eius grauitas sufficere videt᷑. Cū enim motus cordis s̄m diastolem & sistolem triplex sit causa: calida cōplexio: cōpositio: spiritus cum fumo innato. Sciendum q᷑ virtus operatiua que est quarta causa procedit ab hiis tribus: que sic descri

bitur. Virtus motiua est motus cordis ꝛ arteriarum. ꝛc. Obijci/
tur de compressione cordis videtur ꝙ non sit operatio vtutis. Nã
quando incipit compressio: virtus operari desinit nec iam aliquẽ
motum exercet. Item nec virtus potest operari nisi aliquo spiritu
mediante: sed in cõpressione non mouet spiritus: nec per ipsũ cõ/
pressio fit: sed potius ex coherentia partium cordis: qui cũ sit gra
uis. substãtie virtus sue grauitatis deorsum deprimit. Non ergo
operatiua virtus est motio cordis ꝛ arteriarum s̃m diastolem ꝛ si
stolem sed s̃m diastolem tantũ quod obuiat auctori. Hoc argumẽ
tum soluendũ relinquamus hĳs qui in talibus negociãtur vt ha
beant materiam litigandi. Hĳs explanatis littera exponamus.
¶ Effreno. idest violento et necessario ꝛ naturali intellige de com
posito motu qui partes applicat: cum subdit. ¶ Nunc. idest qñq̃
surgi. ¶ In arsim. idest in diastolem ex calore ebulitionem facien/
te et ex spiritu impellente. ¶ Nunc. idest aliquãdo completa dilata
tione: cessante impulsione spiritus. ¶ Thesis. idest sistole. ¶ Ad/
uersa. quia contrarius motus diastoles. ¶ Premit ipsum. s. cor ex
coherentia grauitate partium. ¶ Thesis. dico. ¶ Emula. i. fami/
liaris ꝛ amica. ¶ Centri. idest cõuexitatis cordis. ¶ Continuo.
dixerat cor effreni ꝛ violento raptu motũ. vnde cum sit calidũ ꝛ in
desinenti ꝛ in frenato motu agitetur: posset inflãmari: ꝛ icãdescere
maxime cum sit calidum ꝛ ignitum. Et ibi phicalis methodus ꝙ
solida corpora maxime sint calida ex motu calesciũt nec tantũ cali/
da: imo etiã que frigida sunt: ꝛ terrestria. In quadrigis ꝛ molendi
nis circa axem vbi voluitur rota ex impetu effrenate volutionis
ignes accendi videmus. Quod si fuerit in corde humani corporis de
ficeret ꝛ discrimẽ dissolutionis icurreret: qđ ne fiat natura proui
da ꝛ discreta ꝛ in cũctis suis operationibꝫ sedula: dispensatrix pul
monẽ constituit: tãq̃ famulum ꝛ camerariũ cordis: qui vẽtilabro
cõcepte aereitatis cõtemperat cordis feruorem: ꝛ igneam eiꝰ faciẽ
flabello blande euentationis emulceat. ¶ Sed pulmo madidus.
quia est flegmatis receptaculum: ꝛ multa eliquatione humectat.
¶ Crudiq̃ cruoris. i. flegmatis qꝛ est crudus humor: ꝛ primꝰ idi
gestorum: vt dicit Aristoteles ꝛ Isaac in libro vrinarum: spumosi/
tatem sanguinis sibi attrahit pulmo ab epate vt inde flegma faci/
at: ꝛ calidum suũ contemperet. ¶ Multis cameris. idest casulis ꝛ
spongiositatibus quibꝫ incameratus est: vt intra sue camerosita/
tis ventriculos maior etiã quãtitas valeat contineri: ꝛ fidelius et
diutius retineri: nam si plana esset sibi conuexitas exps spongiosi

ratis aer intus conceptus statim exiret nec stabilem haberet mansionem: sed ex quo est calor cameris concauis intricatus diuti⁹ cõmoratur: cuius diuturna cõmemoratio cordi necessaria est plurimũ ad temperamentũ ꝛ refrigeriuꝫ inspiratõis. i. aeris ĩspirati.

¶ De causis motus cordis.

Cordis forma crasis fumus vis spiritualis.
Vernula virtutis tribuens spiramina membris.
Sunt arsis cause thesis ex sola grauitate.
Perficitur: dum deprimitur substantia per se.
Hunc regit ꝛ celebrat nature regula motum.
Cuius vis anime membris infusa vigorem.
Suscitat ꝛ reliquos virtutis temperat vsus.

¶ Cordis forma. Que sunt cause motus cordis: dicit quarta distinctio que suam lucem ex precedẽtibus vẽdicauit. ¶ Forma quãtum ad eius rotunditatem: que forma mobilitati congrua est. nã omne rotundum est mobile de natura. ¶ Crasis. idest calida eius cõpl'o. omne nãqꝫ calidum de natura velociter mobile: sicut omne frigidum tarde mobile. ¶ Fumus. ex sanguine resoluto generatus: per partium rarefactionem: vnde ampliorem locum occupãs inflat cor et dilatat. ¶ Vis spiritualis. idest existens in ipso corde. ¶ Vernula virtutis. Spiritus vitalis minister operationeꝫ secuꝫ defert: ꝛ virtutem spiritualem. ¶ Tribuens spiramina. idest spiramina vegetationis toti corpori infundẽs. Hec omnia predicta cause sunt. ¶ Arsis. idest diastoles. ¶ Sed thesis. que est extremaruꝫ partium reductio ad centrum. ¶ Perficitur. ex sola grauitate ꝛ coherentia et terrestreitate substantie. ¶ Cum deprimitur. i. in motu proprie grauitatis: nulla spiritus inpulsione ad hoc operante. ¶ Hunc regit et celebrat. Dixerat auctor motum cordis esse effrenem et necessarium: quia fit a natura tantuꝫ. Inde videtur alicui ꝙ soli nature attribuendus esset motus cordis: ꝛ ꝙ omnino a virtute anime alienus. ideo ostendit ꝙ q̃uis fiat a natura principaliter: tamen vigorem sue formationis sortitur ab anima. sed probat ꝙ motus cordis tantum ex anima procedit. Dicit Constantinus in pantegni: ꝙ virtus quedam attinet nature tãtum: ꝛ dicitur naturalis. Alia est que corpus viuificat ꝛ cor dilatat ꝛ arterias: ꝛ iterum constringit que ad animam attinet: et dicit spiritualis. Ter

tia est que sensum z voluntarium motum perficit. scilicet anima-
lis. et ex hoc videtur quia virtus spiritualis que cordis motum o-
peratur: tantum procedit ab anima. Ad hoc dicit Constantinus
cum dicit virtutem spiritualem ad animam pertinere: nõ ideo di-
cit: quia vitam et primordium sue essentie summat ab anima: sȝ qȝ
ex infusione anime suam perfectius exequitur actionem. Ante eñ
infusionem anime inerat tantum ẜm habitus. sed anima infusa ē
ẜm actũ. vnde ex infusione aie oẽs virtutes corporis in suis explen-
dis actionibus fortiores existunt.

❡ De descriptione pulsus.

Innatum recreet vt mulcebris aura calorem.
Et procul absentent fumose vmbracula nubis.
Spiritus vt digno reparari fomite possit.
Exarsi atqȝ thesi conflatur motio cordis.
Que pulsum faciat z vite consona fiat.
In pulsu resonant tenor: et concordia vite.
Sinzugie vitalis amor modulamina cordis.
Intima tempereis: animi secreta voluntas.
Augma: paroxissmus: status et peryodicus error.
Morborum cretici motus: quid facta minentur.
Quid possit lachesis: quicquid parat critialis.
Atropos: ense necis dum fila sororia rumpit.
Vrine fraudes aperit discretio pulsus.
Certificatqȝ fidem: pulsus confirmat z vnit.
Judicij genus in speciem censura reducit.
At pulsu dubio medici mens pendula mutat.

❡ Innatum. Quid sit motus cordis: z quibus causis concurrē-
tibus fiat: z quid operetur motum cordis: aut anima: aut natura
dixit: qȝ aut ex motu cordis: aut ex causis motũ cordis operantib᷒
ꝓcedit pulsus: ideo insinuatiue ponit descriptionem pulsus. Cuȝ
tota hui᷒ operis doctrina de pulsib᷒ constituat̃: ex ratione ꝓpositi
tenent̃ pulsus assignare descriptioneȝ. describitur a Pho sic. Pul-
sus est motio cordis z arteriaꝝ. zc. hec autem diffinitio ĩtelligēda
est ꝑ cãz: nõ ꝑ essentiã suã: sicut sunt multe diffinitiones hui᷒artis
Pulsus eñ nõ est illa motio que est in corde cũ ipsa sit singularis:
z pulsus sic in arterijs a corde remotis. mot᷒ tamē cordis causa ē

illius motionis que est in arterijs: et que est pulsus. sicut enim ex motu arboris sequitur motus frondium et fructuum: nec tantum vnus est sed alius: licet ab altero fiat. sic et in pulsu: mouetur enim cor et dilatatur. ex cuius motu vitalis spiritus impellitur: et ipulsus arterias mouet: quarum motus est pulsus. vnde pulsum sic possumus diffinire. Pulsus est motio ex diuersis motibus cōposita in membro concauo et arterioso facta a motu cordis et quarūdā arteriarū procedens a virtute operante spiritu mediante. Potest etiam dici quod diffinitio physicalis est per essentiā vt pulsus sit motio composita ex motu cordis et motu arteriarum. Ex diuersis nāque motibus potest conflari vna motio cōposita. hec itaque motio cordis erat motio que est pulsus et motio arteriarum. Similiter erat pars eiusdem. Ille ergo qui tangit pulsum sentit partes: non ergo sentit motum cordis: sed istud perpendit ex motus arteriarum cognitione. Litteram expone taliter. ¶ Motio talis. que pulsum facit est composita ex mota arteriarum et cordis. ¶ Conflatur. i. componitur. ¶ Ex arsi et thesi. idest dilatatōe et sistole. i. motio cordis et arteriarū composita secundum diastolem et sistolem consideratur sequitur. ¶ Ut mulcebris. Hic assignat vtilitatē pulsus vnde hec clausula non est de diffinitione sed ad vtilitatis expressionem annexa est sicut in diffinitione physicali adiungitur hec clausula ad infrigidationem caloris innati. Est autem vtilitas pulsus vt suo motu calefiat corpus et ex aere inspirato a pulmone spiritus vitalis reparetur. illius enim attracti aeris et ex aere pars euaporat per poros corporis: quedam a calore consummitur. quedā a cordis constrictione in pulmone expirat: quedā retenta subtiliatur: et depuratur: et ex ea vitali spiritui annexa et adiuncta vitalis spiritus reparatur. et hoc est. ¶ Ut mulcebris aura. i. aer inspiratus. ¶ Recreet. idest mulceat et contemperet. ¶ Innatum calorem. idest naturalem qui aliter estuaret et incenderetur. Nota duplex est calor innatus vnus cōtractus ex primis componentibus et est pricipalis qui in mortuo subiecto a substantia non recedit: qui iugis est et comes perpetuus assequa subiecti quē violentia mortificationis non potest subuertere. Caro enim leonina quamuis sit mortificata tamen colerica est et calida in quarto. et in corpore suscepta dissoluit et febrem prouocat. vnde hec non est nisi ex calore innato. Est et alius calor innatus contractus ex influentibus et infusione spirituum et humorum: et est actu tantum: qui substantiam relinquit. et iste ex aere recreatur: et distemperatur: et non alius. ¶ Umbracula fumose. i. superfluita-

tes que recepte in corpore obnubilarent ꝛ obumbrarent vitalem spiritū. ¶ Absentent. idest exsuflentur a corde ad pulmonem: ꝛ a pulmone exterius emittantur. Hic potest queri quādo sufflamen suspendimus quo aera cor attrahit: in quo superfluitates expellit. Dicitur ꝙ in spiramine fit attractio aeris: qui aer per tracheā arteriā ad pulmonem transmittitur. ꝛ in pulmonis cauernulis suscipitur: nec ad cor aer ille totus transmittitur duplici de causa: tū quia cor totius aeris attracti ad pulmonē capax nō esset: cuius pulmo est capax tanꝗ̄ macer mēbrum: tū q: eius partem in se cō tinet: vt licet aer ab exterioribus non attrahat: cum cor inueniat aerem in pulmone queꝫ posset attrahere: ꝛ ꝗ̄uis pulmo repletus sit aere: ꝛ cor habeat in se sufficientem aerem quo possit foui: vnde videtur ꝙ longo tēpore possit teneri aer nullo mediato suffragio ab aere exteriori: tū hoc fieri non potest: q: cor semꝑ in cōstrictiōe que successiua est dilatationi fumosas superfluitates emitit que trāsmisse ad pulmonē si non possent exsufflari nec in corde cōtineri iterum ad cor reuolute et reciprocate vitalem spiritum ingrossarent: qui naturaliter debet esse subtilis. Unde ingrossato nimis spiritu nimia dilatatio cordis fit et extrema gaudiū redire prohibentur. Si eīm est nimia subtiliatio spirituū quibusdam est causa mortificationis. vn̄ nutriti in aere grosso: si transirent ad regionē calidā in qua defecatus est aer cito morerentur: q: spiritus vitalis nimis subtiliat: ꝛ preter naturā debilitat. nec potest cordis grossiciem ad plenū dilatare: indeqꝫ syncopizāt: ꝛ syncopizantes suffocātur. inde est ꝙ pisces nutriti ex grosso aere aque ab aque extracti ad ipsum aerem qui subtilior est moriuntur: sed quidā tardius vt anguille: quidā citius vt allecia: quidā medio tēpore vt lucij ꝛ barbelli. Et quare hoc fiat inuestigēt socij. Similiter dico nimia spiritus vitalis ingrossatio p̄ter naturam facit incurrere mortē: vnde homines de Lybia si trāsirēt ad aerem spissum non diu viuerent nec nos in aerem coꝝ diu possemus viuere: ꝓpter eandem causaꝫ q: spiritus vitalis ex inspissatiōe vel inspiratiōe q̄ preter naturaꝫ suscipit. corrūpit ꝛ ideo inspissato ꝛ implente latera cordis spū: cor immoderate dilatatur: qd̄ cum metā sue dilatatiōis excedit impedita constrictione facit ad interemptionem aīalis. Sunt eīm due cause mortificatiōis immoderata: sciꝫ dilatatio ꝛ cōstrictio. sicut eīm corpus aīalis dilatatione nisi debitā habeat viuere nō potest: ꝛ cōsequat cōstrictio ꝛ cōstrictioni succedat dilatatio: sic ex impedimēto vel immoderātia dilatatiōis ꝛ cōstrictionis ꝑiculū morti

ficationis incurritur. Et vt viuat humanũ corpus non sufficit in spiratio nisi respiret: hec autem fiunt ꝯm vicissitudinem dilatatio nis ꝛ cõstrictionis cordis. inde est ꝙ ex risu ꝛ nimio gaudio multi ꝓpꝰ nimiã dilatationẽ syncopizãt ꝛ syncopi perseuerante moriũtur Dum enim pro immoderata dilatatione fumose superfluitates impedita constrictione non exsufflantur: sed in corde retinentur: retente inspissant vitalem spiritũ: qui debet esse subtilis: qui inspis satus preter modũ extinguitur: sicut ignis ethereus igniens aerẽ quando motus ignis cõmunis ad grossiorem descendit aerem. dum eñ ingrossatur natura subtilis egreditur ꝛ extinguitur. Si militer ignis in stupa accensus in ore ioculatoris tenetur quia ex flatu ꝛ anhelitu ingrossatur ꝛ anteq̃ȝ egredi possit extinguitur. Si mili ratione ignis existẽte aere nimis humido ꝛ pluuioso vix põt ardere: quia ex aere pluuioso inspissatur. Etiã ex gaudio fit synco pis alia ratione: quia impedita exsufflatione vitalis spiritus non potest reparari animal quo deficiente cessat sensus ꝛ voluntarius motus aĩalis. Naturalis etiã calor in corde ex fumosis superflui tatibus retẽtis anichilatur: sicut ex gaudio fit syncopis ꝛ mortifi catio quãdoqȝ propter immoderantiam dilatationis: ita ex tristi cia ꝛ terrore plurimo accidit propter immoderantiã constrictiõis Cuȝ enim laterales partes cordis immoderate constringunꝰ ex clusa vacuitate. ideo in corde nullus aer recipitur: nec fit respira tio aeris: que est necessaria ad temperandum feruorẽ cordis ꝛ vi taleȝ spiritũ recuperandũ. Hec vero omnia variantur intendunꝰ aut remittunꝰ ꝯm differentias cordis. quoddã eñ cor molle est ꝛ tenerũ ꝛ lapsam habet substãtiã tale cor gaudio superueniente ex obediẽtia suarũ ptiũ amplius dilataꝰ: ꝛ vehemẽtius. Et homines talis cordis facilius syncopizant: ꝛ fortius. Et si cõstituanꝰ in bal neo aereo carẽte respiraculis syncopi cito periclitanꝰ. habẽtes ve ro durũ cor ꝛ terrestre ꝛ cõpactũ ex gaudio syncopizant tardius: qꝛ duricies cordis resistit dilatationi immoderate. Sed ex tristi cia adueniente citius syncopizant ꝛ fortius: quia duricies partiũ ꝛ grauitas iuuat excessum cõstrictionis. huiusmodi habẽtes cor durũ valde si ingrediãꝰ fornacem vbi est aer subtilissimus ꝓter cõflationẽ metallorũ vehementer syncopim incurrunt ex defectu dilatationis: qꝛ vitalis spiritus in duro corde debet esse grossus ꝛ a subtilissimo aere valde subtiliatus non potest latera cordis ad modũ debite dilatationis propellere. Inde cõuenit qꝫ pueri citius syncopizẽt q̃ȝ viri. ¶ In pulsu resonãt. Insinuata pulsus diffinitio

ne:oportet vtilitatē pulsus declarare.s.declaratio cōsistentie ⁊ ha bitudinis corporis tēperati vel eius distemperantie: vel discretio passionū ⁊ affectionū anime delucidatio tēporum:⁊ accutarū egritudinū:distinctio futurarū crisiu; vel ad bonū vel ad malū cognitio vite ⁊ mortis:abradicatio fraudū:⁊ delusionū vrine certificatio que omnia ex sententia littere melius clarebūtur. ¶ Tenor. idest subtilitas vite ⁊ integritas ⁊ eius cōcors continuitas ꝭm naturalem legē corporis ipsius. ¶ Resonant in pulsu. idest manifestant per pulsum:sicut eñ per sonū declaratur claritas metalli:et cymbali bonitas vel malicia:sic per pulsum quasi per quendā sonum: quia in ipso pulsantur arterie ex motu spiritus impellētis declaratur distemperātia vel tēperantia humani corporis:⁊ non solu; per pulsum ea cognoscuntur. ¶ Sed amor. idest pax ⁊ consideratio vniuersalis. ¶ Sinzugie. idest vite humane:que per quādam sinzugiam ⁊ proportionalē cōcordiā quattuor elementoꝝ in corpore consistit. Per vitalē sinzugiam potest intelligere admirabilem cōpaginem.⁊ matrimonialem cōplexione; vel copulam inter corpus ⁊ aiam. ¶ Modulamina. idest tēperamenta non solū cordis sed interiorū mēbrorū:que corde bene se habente fortiora ⁊ tēperātiora sunt sicut eo male se habēte languent ⁊ fatescunt. ¶ Secreta voluntas. idest passiones ⁊ affectiones anime sicut gaudium ira tristitia animositas timiditas auaricia liberalitas:quoniā immutant pulsum:⁊ etiam per pulsum declarātur q̄uis distinctio taliū sit difficilis. In gaudio eñ quia cor mediocriter dilatatur ꝑpter tēperamentum affectionis:⁊ quia sanguis temperatus est humor qui in gaudio mouetur:cor paulatim ⁊ temperate ab interioribus ad exteriora diffunditur. Unde pulsus temperato processit in magnitudine augmentat̃:⁊ mediocriter inter fortē ⁊ debilem ⁊ velocem ⁊ tardum sibi vendicat. Nō eñ multa refrigeratio necessaria est propter caloris temperamentū. In ira quia calor impetuose ab interioribus ad exteriora diffunditur:⁊ colera estuosa est:quia in ira mouetur:ideo ex ira repente pulsus in magnitudinem surgit et impetuositate colere prouocatus neglecta fortitudine velocitatē ⁊ frequentiam assumit. vnde si talis efficiat̃ pulsus preter natura; corporis:sine febris irritamento:sine corporis exercitio:colligi pōt quia talis ex ira fiat. Et iram significat maxime cum ira sit feruor cordis ⁊c. In quo ex desiderio vindicandi:cum vindicta fiat ꝑ exteriora extra calor prorumpit furiosus. Hic vero pulsus qui fit ex ira fit fortis magnus freques ⁊ velox:tamen inter molliciem ⁊

duriciez fit mediocris. In tristicia ꝛ timore pulsus parui ꝛ debi-les: fiunt q꞉ calor ab exterioribus ad interiora reducitur: ꝛ ex motu melãcolie que dominiũ habet in timore pigritatur calor naturalis ꝛ sanguis: ꝛ cõfortato motu melãcolie ꝛ sedes ꝛ segnis ꝛ quasi cõ-gelatus efficitur. vnde pulsus paruus debilis ꝛ occultus tam in ti-more magno q̃z in tristicia ꝓpter motũ subitũ terroris ꝛ tristicie li-uorẽ. Sed si timor aliquãtulũ durat ꝛ moretur quousqz virtus debi-litetur: ꝛ spũs torpeat ꝛ pigritetur: fit pulsus vermiculosus: deinde formiculosus. In terrore vero cũ calor naturalis subito intra pro-pellitur: virtus modo quasi timida fugit: modo quasi se defensu-ra reuertitur ex duplicitate talis motus fit pulsus velox tremẽs ꝛ inordinatus. Si ergo timor ꝑseueret pulsus pulsui tristi similis redditur. sed si tardauerit quousqz debilitetur: fit pulsus vermiculo-sus. Ex magnitudine ꝛ audacia naturali cõtracta: ꝛ ex humida ꝛ ferueñti natura cordis fiũt pulsus magni ꝛ fortes. Et ex pusillani-mitate ꝛ timiditate fiũt pulsus ꝑui debiles. Ex liberalitate ꝛ lar-gitate magis aperti ꝛ tẽperati: ex auaricia contrariũ. ¶ Augma. Non solũ passiones anime ꝑ pulsum innotescũt. Sed quattuor tẽ-pora egritudinis accute: ꝛ qualitate paroxismorũ: ꝛ quantitates parypodorũ. In principio egritudinis accute fiunt pulsus magni ꝛ veloces: minus tamen q̃z in augmento propter crudelitatẽ humo-ris. Et quia calor ex multa materia oppressus eam nõ sufficit ad plenũ resoluere in augmento egritudinis calore iam adulto ma-teria ãplius solui incipiẽte ꝛ inualescente calore pulsus maiores ꝛ fortiores occurrunt. In statu pulsus ad magnitudinẽ ꝛ velocita-tem pulsuum accedunt propter accumen caloris. In declinatione tepescente calore minorãtur pulsus ꝛ tardi fiunt: q꞉ autem decli-natio fiat: sic cognosces. Si precesserit crisis: vel si etiaz sine omni crisi materia est consumpta: quia sepe contingit eam febrili calore consumi sine alia purgatione: ꝛ tunc eger incipit esse compos sui: tunc est declinatio morbi: ꝛ tales pulsus boni sunt. Si vero nihil hoꝝ precesserit ꝛ eger sit mẽte stupidus ꝛ debilis: ꝛ sẽsibilitatis di-minutio. tales pulsus pessimi sunt: quia ex defectu morbi nõ fiunt sed nature: vnde dicit Philaretus: Rari pulsus semper sunt diffi-ciles. ¶ Augma. idest augmentum egritudinis. In augmento intellige principium. ¶ Paroxismus. idest exacerbatio egritu-dinis proprie cum sit in accutis: quia oxi dicuntur. idest accute: ideo paroxismos habent pulsus instantiam paroxismorum indicant: quia tunc fastidiosus magis ꝛ vehementior erit. ¶ Status. idest

status parvodi. ¶ Et parydicus error. idest accessio interpolla-ta quantum ad interpollatas: que per circulares et parvodicos mo-tus resoluuntur. Pulsus interpollatam febrem significat: quia cō-tinet suam velocitatem et frequentiam. Sed ceteris temporibus lacessit: et ceteris temporibus inualescit: habet se tantum ad signi-ficandum interpollatam. ¶ Morborum cretici motus. idest de-terminationes accutarum que crises dicuntur. ¶ Quid minen-tur fata. Tria sunt fata.i.tres parce cloto lathesis et atropos. Cloto est motio de non esse ad esse: et est generatio. Lachesis est pro-ductio secundum continuitatem existendi. Atropos est corruptio idest egressio a substantiali statu siue conuersio de esse ad non esse: tota vis vel facultas parcarum in pulsu exultat. ¶ Vrine fraudes.

Hic ponitur vltima vtilitas considerationis pulsus: quia natu-re iudiciū per ipsum certificatur: et per ipsum fraudes vrine et ve-ritas aperitur. Vrina nāque considerata fallit medicum: nisi eius iudicium per pulsum certificetur. Nam si pulsus vrine consentit tunc est iudicium vrine bonum. Si autem dissedeat malū est. Cū enim proporcio adsit signorum vnit iudicium.i.ad vnitatē iudicij reducit. ¶ Genus in speciē. Vrina quādoque apparet rubea et turbulenta in colore et substantia: et distemperantiā significat cor-poris.s.calorem: et ideo egritudinem significat in genere: sed quia talis potest apparere ex multis causis: sicut ex febre vel apostema-te vel ex ruptura vene vel epatis calefactione: vel ex inordinato ex-ercitio: sanguine plus iusto fluente: quamuis significent egritudinem in genere tamen non determinate et diffinite significant eam. Sed adhibita significatione pulsus: et consideratione genus spe-cificat: determinat et declarat que sit egritudo in specie vtrum fe-bris vel alia: et si febris vtrum continua vel interpollata.

¶ Incipit principale propositū de decem generibus pulsuum.

Vlinque modis probat ortificis solertia pulsus
q Ex quibus elicitur numerus generū duplicatus
Ex forma motus tria: magnū: forte: citatum.
Molle parit plenum: calidum: substantia membri.
Ex quibus et primis series senaria surgit.
Spissum constituit mora: que discriminat arses
Qui pede dactilio passim declinat ab alto.
Et qui deficiens surgit viresque resumit.

Excollatiua thesium ratione notatur.
Tanq̄ȝ precipuus adiuncta nouissima primis
In quibus est motus discors: vel consonus vnus.
Ordo vel aduersus numeri ratione notatus

¶ Executis quibusdam antecessorijs ꝛ preparatorijs necessarijs ad subsequēs. s. de officio cordis ꝛ forma ꝛ cōplexione de intētione ꝛ causis intentionis. de diffinitione pulsus: de vtilitate considerationis pulsus: his inquā diligenter pertractis aggreditur auctor principale propositū vt instruat doctrinā de pulsuum generibus. Sunt itaqȝ genera pulsuū diuersa: ꝛ diuerse pulsuum differētie ſm diuersas differentias mediāte cōsiderationes. ꝛ sunt decem genera pulsuū: ꝛ quinqȝ cōsiderationes. A quinqȝ em̄ cōsiderationibus decē genera pulsuū oriunt̄. Prima cōsideratio mediāte attendit̄ circa ꝓprietatē motionis arterie: nā motio arterie est talis que est magna: p̄ua. mediocris: vel fortis: debilis: vel mediocris: vel velox: tarda: vel mediocris. Ab hac prima consideratione que circa proprietatē vertit̄ tria genera pulsuū attēdunt̄ ꝛ nascuntur Primū genus pulsuū est magnꝰ. paruus ꝛ mediocris: vt sub vno genere cōtraria colligamus quorū eadē est disciplina. Secunduȝ genus fortis debilis ꝛ mediocris: q̄ similiter sub vno genere reputant̄. Tertiū genus est qđ ab eadē consideratione trahit originē. s. velox tardus ꝛ mediocris. Primū genus pulsuū diuidit̄ in longū curtū ꝛ mediocre: latū strictum ꝛ mediocre: apertū occultū ꝛ mediocre: quoꝝ omniū significatiōes cause ꝛ diffinitiones patebunt ex littera vel ex littere cōsideratiōe. Secūda cōsideratio vertitur ſm cōsistētiā organi. i. arterie que est organū ꝛ instrumētū pulsus est. aut arteria huius cōsistentie: qꝛ ipsa est dura mollis ꝛ mediocris: vel plena vacua ꝛ mediocris: calida frigida ꝛ mediocris: hec proprie pertinent ad arteriā: pulsus nāqȝ proprie non dicitur calidus mollis: nisi gratia arterie: que talis sentitur. Ab hac consideratione sumunt̄ tria pulsuū genera: durus mollis ꝛ mediocris: plenus vacuus ꝛ mediocris: calidus frigidus mediocris. Tertia cōsideratio pulsus sumit̄ a diastole ꝛ sistole: idest ſm spaciū quod attendit̄ inter dilactationem ꝛ cōstrictioneȝ: licet em̄ constriectio non occurrat sensui tamen per spacium ꝛ moram que est inter dilatationes constrictionis mora perpenditur: que si sit magna: fit pulsus paruus: ꝛ rarus. Si parua fit frequens. Ab hac itaqȝ cōsideratiōe elicitur septimū genus. s. rarus frequens ꝛ mediocris

Dicit Cōstantinus in pantegni q septimū genus ex parte quie/tis est: z adducit auctoritatem Gall'. dicentis. Pulsus in dilatatione z cōstrictione quietes habet duas: vnā cū pulsus in dilatatiōe sua extrema digitoꝝ percutit: z hanc exteriorē vocat quietē: z hāc sensibiliter inuenimus. Quies scda est cū pulsus in cōstrictiōe ad centrū suū redit: z hec quies nō est sensibilis: quia nō facile sensu cognoscit vel percipit: sed cōstrictiōis mora ex dilatatione cognoscit. Quarta consideratio versat circa collationē aperte more: z occultā proportionē earū. Si eñ plures sint aperte more q̄ʒ occulte pulsus est incidens. i. propter maiorationē sui in noticiam sensus nostri cadens. Si aūt sint plures occulte q̄ʒ aperte dicitur pulsus decidens. i. a noticia nostri sensus cadens. Et hoc est octauū gen⁹ quod nascitur a quarta cōsideratione. s. incidens z decidens. Et nota ad hoc q incidentia z decidentia pulsuum determinetur: nō oportet octo vel nouē motiones cōsiderare: sed vsqʒ ad centesimā percussionē in consideratione progrediendū est vt collationes morarū ad moras: occultarū ad apertas fortium ad debiles melius perpendatur: nō eñ si vna motio fortis sequitur z alia debilis sequtur z iterū tertia fortis z quarta debilis iudicādus est ꝓpt̄ hoc pulsus decidēs: qz prima fortis z scda debilis. Nā eadeʒ rōne cū scda sit debilis: z tertia fortis sequet: erit pulsus incidēs: qz debilis tendit ad fortē: z sic posset ꝓbari q idē pulsus esset incidēs z decidens Ad hoc dicimus q in ea consistētia in qua videt pulsus ꝑmanere diutius: talē cū iudices. Qd sic cognosces: si pulsus in decē ꝑcussionibus sentit z in vndecima deficit: deinde ab vndecimo cōputes si in quarto ab vndecimo deficit dicit decidēs: z talis tēdens in defectū ꝑ quosdā gradus magis z deficiēdo mortē significat. Si vero deficeret in octauo postea in vndecīo ab ea decidit: z postea tardius deciderit: donec deficiat talis incidēs est: z significat naturaʒ prius afflictā: morbo iam ꝑtim superato resurgere z cōualescere. Quīta cōsideratio attēdit ſm permutationē vel cōsistētiā p̄dictaꝝ cōsiderationū: z ab hac cōsideratiōe duo extrema genera. s. nonū z decimū ꝓcedūt: q̄ nō principalia sunt genera: sed principalibus annexa z adiuncta. nō eñ principaliter attendunt sed alicui adiacēt: vt equale z inequale: ecce nonū. Ordinatū z inordinatum: ecce decimuʒ. Si pulsus sit: assidue fortis: dicitur equalis. Si aliquid admiscet debile cū forti inequalis dicit. Sed de his pleni⁹ dicet in sequētibus. Nota q hec pulsuū genera non sunt opposita. Circa vnū z eundā pulsum tria vel quattuor habent esse genera q̄nqz e:

cõsistere. aliqñ cũ pulsus magnus potest esse mollis velox fortis spissus equalis ordinatus plenus. Sed q̃dã sunt opposita vt magnus paruus: nec sunt diuersa genera sed diuerse differẽtie vni⁹ generis. ꝛ ideo se nõ cõpatiunt̃. Sunt aũt diuersa genera nõ contraria. Sed ꝑ cõtrarietate causarũ se nõ sustinẽt: vt magnus debilis. abũdantia ꝛ caloris nãq; sp̃us facit magnũ. defect⁹ ei⁹ facit debilẽ. Similiter forte puũ; velox debile spissum paruũ; tardum velox rarum. Et vt generaliter dicã nulla possunt cõmisceri in q̃bus cõtrarietas causarũ nõ intercidat. Decẽ genera pulsuũ; f̃m diuersas rationes dicunt̃. s. f̃m motũ: f̃m organũ: f̃m plures motiones. Nota q' hoc nomen generale pulsus p̃dicari potest de quolibet inferiori: quia de magno forti veloci raro incidẽti equali ordinato molli pleno calido nõ tamen in eadẽ significatiõe. Dicit̃ nãq; hoc nomẽ pulsus quattuor modis. Primomodo accipitur pro motione que occurrit digito. Et in hoc sensu tria genera distinguntur: magnus velox validus. Secundomodo dicitur pulsus res pulsata sicut organũ ꝛ f̃m hanc significationẽ duo distingunt̃ genera pulsuum. s. molle plenũ. hec aũt ad organũ pertinent. Arteria enim mollis datur vacua plena proprie: extranee vero dicũtur de motiõe q̃ ẽ pulsus: motio siquidẽ mollis dura plena vacua in collatiõe dicit̃ q̃ ꝛ si dicant̃ de pulsu predicatio redũdat in ꝓprietatẽ organi. Calidũ ꝛ frigidũ ꝛ qđ est tertiũ genus pulsuum ad rẽ pulsatã dicit̃ pertinere: ꝛ potest patere vt illa tria genera pulsuũ; distinguant̃ ꝓut res pulsata dicit̃ arteria: ꝛ cũ ꝓprie dici potest calidũ vel frigidũ. S; quidã cõsiderãtes q' nõ est calida vel frigida de se: sed potius ex frigiditate vel mortificatione spiritus vitalis impellẽtis eã dicũt calidũ vel frigidũ pulsum dici pro re pulsante ꝛ hec est tertia significatio pulsus vt pro re pulsante accipiat̃. hoc modo posset fieri nisi esset qđ dicit Philaretus q' nonũ gen⁹ attẽditur f̃m caliditatẽ q̃ redditur per totũ corpus arterie in quo considerat̃ quãtitas supposite materie: per tactũ: totũ est de accidẽte per qđ insinuat auctor: q' pulsus calidus ad rem pulsatam ptinet non ad rẽ pulsantem: nã si dicat q' pulsus dicit̃ calidus ꝓpter calidũ spiritũ nõ ꝓpter substantiã vel qualitatem arterie. Similiter pulsus mollis plenus vacuus non debet dici vt redũdet p̃dicatio in substãtiam organi sed in qualitatẽ humoris arteriã infundẽtis Sentit̃ nãq; arteriã mollis dura plena propter humorem suppositum: quia flegmaticus multus aquosus arteriã mollẽ vel plenã efficit: sed siccus durã ꝛ vacuã reddit. Sed Philaretus testatur q'

fm consistantiā organi attenditur plenū molle durum vel vacuuz vel fm figurā. Si ergo plenū molle durum vacuuz pertinent ad cōsistantiā z figurā organi: similiter calidū z frigidum. Quis eñ negct arteriam calidam esse sua qualitate vel figura Ipsa eñ calida vel frigida sua qualitate tāq̃z causa formali: z est calida vel frigida ratione spiritus: z qualitate spiritus tāq̃z efficiente vel materiali. vnde Cōstantinus in pantegni. Calor arterie est ex materia intra cōtenta. i. spiritu z sanguine. Quartomodo dicitur pulsus collectio pluriū pulsuum fm q̄ quattuor genera distinguntur: rarū frequēs: icidēs decidēs: equale: iequale: ordiatū: inordiatuz. ¶ Solertia. idest prudentia. ¶ Artificis. idest medici. ¶ Probat. examinat z diiudicat. Pulsus. generaliter intellige: nō pro motione: non pro repulsante: non p̄ repulsata: nō p̄ pluriū collectione. z q̄ modo pbat ostendit. ¶ Quinq̃z modis. i. quinq̃z cōsideratōibꝫ discretis ¶ Ex quibus. idest cōsiderationibꝫ. ¶ Elicit. idest pcedit. ¶ Numerus. idest decem gña pulsuum que in dupla pportione se habēt ad quinq̃z cōsiderationes. Nunc psequitur quo modo. ¶ Ex forma. i. pprietate motionis arterie circa quā vertitur prima consideratio. ¶ Nascuntur tria. s. genera z ostendit que. s. ¶ Magnū. Illud est primū quod ostenditur fm quantitatem trium dimensionum teste Constantino z Philareto. ¶ Magnum. sub magno audit paruum et mediocre. ecce primū genus. ¶ Forte. sub quo debile medium. ecce fm. ¶ Forte. Ponit terciū Philaretus z Constātinus etiam considerat fm tenorez virtutis: sub quo cōsiderat debile et mediocre. ¶ Citatū. i. velox: sub quo tardus z mediocris. Tercium genus est citatū z attenditur tempore z qualitate motionis. Philaretus ponit quantitatem motionis. Similiter z Constantinus tempus. ¶ Substantia membri. idest constantia vel cōsistentia organi z figura siue qualitas substantie: circa quā versat secunda consideratio. ¶ Parit. i. ex se concludit vel pducit. ¶ Molle. idest sub quo durum mediocre continetur. Istud est quartum genus fm Cōstantinū. Sed Philaretus ponit octauuz. ¶ Plenū per quod vacuū intellige quod est quintū. Calidum frigidum mediocre. Ecce sextum. calidum ad organū pertinet: quia ad quantitatem substantie organi teste Philareto z Constantino in pantegni. Calidum asserit pulsum fieri ex qualitate arterie. Philaretus calidum ponit: nonū cōturbator nominis z sententiarū: z Constātinus sextum. ¶ Ex quibꝫ. i. tribꝫ postremis. ¶ Et primis. Elicitis a pria cōsideratione. ¶ Surgit. i. completur. ¶ Series senaria

idest sex genera. ¶ Spissum. Hic assignat originem septimi gene ris: quod est frequens et rarum. ¶ Mora. idest fm moram z spa/ cium quod est inter duas dilationes attenditur spissus vel freqns hoc est quod dicit Constantin⁹ fieri ex tẽpore quietis. Philaret⁹ ex quantitate quietis. Istud a Philareto dicitur sextum: sed a Con stantino septimum. vnde autem fiant hec genera pulsuum ex qui/ bus causis contrahantur z quid habeant significare: in sequenti/ bus cum ipso actore dicemus. Qui pede dactilico. Pōit originẽ oc taui qui est incidens z decidens qđ a Philareto nonū dicit᷑: a Cō/ stantino octauū assignat᷑. Hoc genus attenditur fm collatione ʒ z ꝓportionem morarū ad moras apertarū ad occultas: fortiuʒ ad de biles. Aperta mora dicit᷑. ipsius pulsus. Occulta more ipsius qui/ etis inter duos pulsus existentis. Fit itaqʒ incidens z decidẽs fm ꝓportionẽ temporis ad tempus: si mora precedentis pulsus sit mi nor q̃ʒ subsequentis pulsus dicit᷑ decidens. Si mora sequentis sit maior q̃ʒ mora precedentis dicitur incidens: ꝙ fm rationẽ assigna tam intelligendū est. Pulsus decidens ab auctore comparat᷑ pedi dactilo: qꝛ sicut dactilus a longa z aperta integra syllaba incipiẽs declinat in breues. sic pulsus decidens ab apertis moris tendit in occultas. ¶ Passim. idest sursum z deorsuʒ deprimitur. ¶ Ab alto .i. aptis differẽtijs moris. Et pede dactili. i. more dactilico. ¶ Et qui deficiens. Assignatio est incidentis. ¶ Surgit. prius deficiẽs. ¶ Viresqʒ resumit. idest de occultis differentijs in aptas quousqʒ in nullo deficiat. z est iudicium nature resurgentis z vires resu mentis. ¶ Notatur. idest attendit᷑ quātū ad originẽ. ¶ Ex collati/ ua thesiū. idest ꝓportione morarū que sunt more dilatationuʒ z the sium. Ille eñi more attendunt᷑ z perpendunt᷑ fm diastolem z sisto/ lem. ¶ Tāqʒ pcipuis. Assignatis octo generibꝫ que sunt pria z pri/ cipalia assignat originem duorū extremorū. s. noni et decimi q̄ sunt accidentalia z principalibꝫ adiuncta. ¶ Adiuncta. Nonū est equa/ le: et inequale decimū ordinatum z inordinatum. Philaret⁹ equa/ le septimū tñ ordinatū octauum ponit. ¶ Discors vel consonus. i. equale vel inequale. ¶ Unus ordo. quātū ad ordinatum. ¶ Vel aduersus. idest inordinatus. Verū qꝛ fm rōnem numerorū z cō/ putationū ordinatio vel inordinatio considerat᷑. Non eñi duo debi les pulsus vel tres vel quattuor nec vnus inordiatus modo inter/ serunt᷑ duobus magnis z fortibꝫ: z multis alijs differẽtibꝫ modis fm nūeroꝝ diuersitatẽ interponūtur diuersi pulsus pluribꝫ alioꝝ gñerū: ideoqʒ fm numeri rationẽ dixim⁹ ordiatū z inordiatū nūeri

attendendũ. Quid autem sit equalis pulsus quid inequalis quid ordiat⁹ q̃d inordinat⁹: vtrũ ordinat⁹ sit equalis vel nõ vtrũ oĩs iordiat⁹ sit iequalis: ꝛ quot sunt species iequalis iordiati iferi⁹ patebit vbi ponãtur diffinitiões ꝛ significatões singuloꝝ generum.

¶ De descriptione pulsus magni et parui.

Augmentata facit magnum dimensio trina.
Paruum si parua: medium mediocriter aucta.
In longum latum magnus consurgit ꝛ altum.
Paruus in occultum strictum cadit atq; recisum.
Qui medium sequitur merito mediocris habetur.

¶ Assignatis gñerib⁹ pulsuũ ꝛ originib⁹ coꝝ vt de gñerib⁹ pulsuũ euidẽtioꝛ cõstituat̃ doctrĩa: vniuscuiusq; gñeris suã põit diffinitionẽ. Et p̄io diffinit magnũ pulsuz. Est itaq; magn⁹ pulsus: q̃ ſm q̃titatẽ triũ dimẽsionũ attendit̃: longitudĩe latitudĩe ꝛ ꝓfũditate. Modũ trãscẽdẽs dr magn⁹. Ad h̃ igit̃ vt sit magn⁹ puls⁹ oportet q̄ sit long⁹ latus ꝛ ꝓfundus. Paru⁹ ꝑ contrariũ intelligit̃ q̃ nõ sit lõgus latus nec ꝓfundus. Littera patet. Paruũ si parua. idest trina dimensio diminuta facit paruũ: ꝛ patit̃ detrimẽtũ quãtitatis i longitudĩe ſm curtitudinẽ in latitudine ſm stricturã. in ꝓfunditate ꝑ residentiã. i. ſm sui incertã reuolutionez. ¶ Mediuz. idest mediocrem pulsuz facit trina dimẽsio. ¶ Aucta mediocrit̃. i. seruans mediocritatem: vt si nõ excedat in aliqua dimensione.

¶ De longo pulsu.

Longus ventriculos digitorum quattuoꝛ exit.
Subsistit mutilus mediusq; fit omnibus equus.
In latum digitos latus tenet eminet altus.
Occurrit gracilis strictus residetq; profundus.

¶ Magnũ pulsũ diffiniuerat ꝑ excessuz trine dimẽsionis. s. lõgitudine latitudĩe ꝛ ꝓfũditate: ideo vt pateat euidẽti⁹ q̃d sit magn⁹ diffinit q̃d sit long⁹ lat⁹ ꝛ ꝓfund⁹. quibus cognitis cũ ex eis cõponat̃ magn⁹ ꝑfecte innotescit. Quid sit magn⁹ ex ꝓprietatibus eĩn partium inuestigatis toti⁹ declarabitur natura. Longus pulsus est ille q̃. ¶ Exit. idest excedit. ¶ Uentriculos. idest apices ꝛ summita-

tes. ¶ Digitorum quattuor. supra longitudinem arterie porrecto
rum. Cũ eñ sentiatur in ventriculis quattuo digitorũ posset sen
tiri quinqȝ vel sex si essent positi. Posita diffinitiõe longi ponit dif-
finitionem curti ci⁹ cõtrarij. ¶ Subsistit. i. exceditur a ventriculis
quattuor digitorum. Cuȝ eñ sentitur in primo in secũdo in tertio in
quarto nõ sentit̃. ¶ Mutilus. idest curt⁹ est: qm̃ mutilat̃ fm lõgi-
tudinẽ. ¶ Medius. i. mediocris inter extremitates fit. ¶ Omnibꝫ
idest digitis. ¶ Equus. in quãtũ nõ excedit nec exceditur. ¶ In la
tũ. Diffinit latum qui ꝛ cuȝ longo cito currit ad faciendũ magnũ
pulsum. ¶ Latus tenet digitos. Qui exit ventriculos digitorum
fm latitudinem. ¶ Altus. pulsus q̃ fm altitudinẽ cõsiderat̃ quã-
do. s. multum eleuatur arteria et a centro recedit ex vehementi im
pulsu spiritus. Eminet. idest eleuatus est eminens ꝛ aptus. ¶ Oc
currit. idest nõ morat̃ in latitudine qui nõ tantũ occupat ꝛ erigit
latitudinẽ digitorum sed exceditur quasi in modũ gracilis funiculi
occurrit. ¶ Profund⁹. idest occultus qui cõtrari⁹ est alto. ¶ Resi
det. idest vicinatur centro intellecta mediocritate ĩter extremita-
tes: qui. s. non excedit in latitudine nec exceditur. Et nota ꝙ mul-
tis modis possunt narrari hec differentie cõstrictio lõg⁹ vt longus
cũ mediocri Itẽ latus ꝛ strict⁹ cõponũtur. Itẽ latus cũ aperto ꝛ cũ
occulto aut mediocri inter duo. Sed nullus curtus strictus vel oc
cultus magnus est.

¶ De forti et debili pulsu.

Constituit validum sociata frequentia magno.
Surgit ab oppositis species contraria causis.

¶ Egit de prio gñe pulsuuȝ ꝙ est magn⁹ paru⁹ mediocris fm di-
uersitatẽ suarum cõpositionũ. Cõsequẽter agit de scdo. i. de forti de-
bili ꝛ mediocri qd̃ habet ptinere ad quãtitatẽ motiõis arterie. Cũ
autẽ sit tercium fm Philaretũ ꝛ Constãtinũ: tamen a nobis secũ-
dũ ordinatur. qꝛ talem ordinẽ ei appropriauit arctatio metrice rati
onis. Fortis itaqȝ cõponit̃ ex duobꝫ magno ꝛ frequẽti. i. veloci. Di
cit nãqȝ Philaretus: ꝙ frequentia accipiens magnitudinem vali-
dum facit: sed pro frequentia intelligitur velocitas. Si enim fre-
quentia intelligatur: cum fiat ex debilitate virtutis ꝛ fortitudine
caloris expectentis magnitudinem refrigerationis virtus debilis
q̃ nõ sufficit aerẽ attrahere semel q̃ possit refrigerare oportet ꝙ de
fectũ quãtitis suppleat vicissitudo ꝛ repetitio numerose actõis: nõ

frequentiam non poterit tollerare fortis pulsus ꝓpter contrarieta tem causarum. Est itaq3 fortis pulsus compositus ex magno ꝛ ve loci: magno q2 multum eleuat arteriā ꝛ a centro recedere cogit et in longitudinē diffunditur ꝑm latum digitos attingit. ex veloci q2 incohata percussione cito suum motū complet: ꝛ consequitur. ꝛ hͦ ē qđ in littera tāgit. ¶ Species cōtraria. i. pulsus debilis. ¶ Sur git. idest procedit. ¶ Ab oppositis causis. idest calori debili ꝛ imbe cilli virtute ꝛ debilitate spirituum.

¶ De veloci pulsu et tardo.

Arsis lenta parit tardum. festina citatum.
Si pulsent digitos: austero durat rigore.
Organa: disponunt durum. si lassa remissum.

¶ Ponit noticiam secundi generis. i. velocis tardi mediocris: qđ a nobis tamen tercio loco assignatur. Et ptinet hoc genus ad quan titatē motionis arterie: et attenditur ex tpe vel quātitate motiōis Est itaq3 velox pulsus ꝑm Constantinū: qui in modico tēpore spa cium ptransit: qñ. s. incohata ꝑcussio cito complet. Et est tardus q̄ modicum spaciū ptransit in multo tēpore: qñ. s. motio incohata lō go tempore perficitur. Mediocris inter extrema medius conside ratur. ¶ Arsis. i. dilatatio. ¶ Lenta. que multū tempus cōsumit in sua constrictione. ¶ Si pulsent. tribus generibꝫ pulsuum que a prima consideratione nascuntur ꝓpriis diffinitōibꝫ declaratis po nit noticias ꝛ diffinitiones aliorum. Primo agit de illis q̄ a secūda consideratione nascunt et sumūtur ꝛ ptinent ad consistentiā orga ni: que sunt durum molle mediocre. plenū vacuum mediocre: cali dum frigidū mediocre. Est itaq3 durus pulsus qui dum digitis tangitur: occurrit arteria dura et rigida. ꝛ quasi funiculi tensi sen tiuntur Mollis quando mollis sentitur arteria.. Et videt durus esse fortis. sed non est ita. Fortis em̄ ꝑm Constantinū vascula dila tat: vt quasi inanita reddantur. durus est ꝛ asper q2 virtuti nō ob temperat membri duricies: vt dilatari queat. ¶ Si organa. i. arte rie. ¶ Pulsent. s. digitos ꝛ ventriculos digitorum. Austero dura. idest cum duricie ꝛ rigiditate distendendi. ¶ Si lapsa. idest quodā modo lassitate ꝛ suauitate sentitur: Sic em̄ glosat Constantinus.. vt videantur digiti ab eis penetrari.

¶ De pulsu pleno et vacuo.

Si cedat: vacuum: si constat turgida plenum.
Pulsum disponit calidum calor arterialis.
Frigidus occurrit subiecti frigore membri

¶ Notificat per descriptionem qd sit quintū gen⁹. s. plenū vacuū. Est ergo plenus. qui turgidus quodā humore redūdante videtur Vacuus qui apparet quasi inflatus: sed statim cū tangit̄ tanq̄ vacuus a digitis sentitur. Et pertinet hoc quintum genus ad figurā & habitudinē organi. in vacuitate & plenitudine. ¶ Pulsū disponit Assignat noticiā sexti generis qd est calidū frigidū mediocre. qd cū cōditionibꝫ p̄cedentibꝫ ad cōsistentiā arterie ptinet. Est enī arteria huius cōsistentie q̄ sentit̄ calida aut frigida: licet enī calor arterie cōtrahat̄ ex spiritu feruido et sanguine intra contento: tamē qualitas inde p̄ueniēs est ipsius arterie dispositio. ¶ Calor arterialis. idest pulsus calidus: cū digitorum extremitates arteriā calidam sentiunt. Frigidus vero cōtrario modo.

¶ De medijs pulsibus.

Cum reliquę species aliquo mediante legentur.
Iungitur in valido fortis. discrimine nullo.
Equus inequali. causam compaginis huius.
Soluant qui dirimunt latebrosa enigmata rerum.

¶ Quoniam assignatione predictorum gn̄erū auctor aliquando assignauit media extremorū quandoq̄ inter aliqua extrema nullum mediū posuit. ideo in hoc capitulo ostendit hoc esse declarandum inuestigādū & reliquendū examini & discutioni phicorū quorum enigmaticas est soluere rationes: et tales ambiguitates soluere & enodare. Qd autē ab auctore pretermissum est: nos qui sumus eius interpretes & eius vicarij supplemus defectū. Dico ergo q̄ omnia illa extrema que adiuncta sunt distēperatis sicut magnum paruū curtum longū latū strictum apertū velox tardū frequens rarū conuenientiam habent. de vna nāq̄ differentia ad aliam cōtrariā per medium temperamentum fit trāsitus. magnus enī mediocrem excedens in trina dimensione supra modum diminutus monstrat distemperantiam: q: defectū caloris & imbecillita

tem spiritus. Ecce isti pulsus notant distemperantias cõtrarias vnꝰ excessuȝ alius defectũ. Inter excessum ꝛ defectuȝ mediũ est qđ ꝑ ambiguitateȝ vel abnegationẽ describiꝛ extremoꝝ. qđ. s. nec est in excessu nec in defectu: illud temperatum est. ꝛ ita medium inter magnũ et paruũ. similiter inter curtũ ꝛ longuȝ. ꝛ inter alia extre/ma quecũqꝫ applicanꝛ distemperantijs: secus est de forti ꝛ de bili. nam si inter forte ꝛ debile est mediocre. cũ omñe mediũ est tẽperatuȝ et omñe temperatũ sanitati additũ est: ergo illud mediocre sanum. Sꝫ interim forte sanuȝ est. ꝛ q̃to fortius tanto sanius. ꝛ fortitudie nõ fit excessus: nec in virtute nec in bonitate mentis fit excessꝰ mẽ/tis. Et habeꝛ hinc ꝙ vnũ extremoꝝ excedit suuȝ medium in tem/perantia ꝛ sanitate. Sꝫ omñe mediocre temperatũ inter duo extre/ma. Si verũ est mediũ vtrīqꝫ extremoꝝ magis temperatũ ꝛ sanũ est. Item si mediocre est inter forte ꝛ debile illud genus nec forte ẽ nec debile: sꝫ extra tẽperamẽtũ. Item pulsus nũq̃ꝫ est fortis: nisi ex tenore virtutis: ꝛ in debilem trãsit nullo medio a magis forti: vel ꝑ multos medios minus fortes vsqꝫ ad vltimã remissiõeȝ fortitudis transit in debilẽ. Et ille minꝰ fortis q̃ mediãte trãsit magis fortis in debilẽ. fortis gñe nõ est mediũ ĩter fortẽ ꝛ debilẽ: quia sic nõ esset fortis nec debilis. fortis em̃ quoddã genꝰ est ꝼm suaȝ latitudinem. Sicut ḡ inter virtutẽ ꝛ vitiũ nulluȝ est mediũ. Sic inter fortẽ ꝛ de/bilem nõ est mediũ. Item equale ꝛ inequale nõ hñt mediũ. nã si sic illud nõ esset equale nec inequale. sed quicq̃d equale est vni inequa le est alteri. Ab equali em̃ fit trãsitꝰ ad inequale nullo mediante: et ecõuerso. Itẽ esse equale ẽ sanũ esse ꝛ tẽpatũ ꝼm naturã: nisi sit in malo: sicut equalitas ptysico pulsu. Omñe aũt ĩequale est distẽpera tuȝ ꝼm naturã ex morbo cõtingens. Similiꝛ ordiatũ ꝛ inordiatuȝ nõ hñt medium. Itẽ pulsus similiꝛ incidẽs et decidẽs non hñt me diũ qm̃ incidẽs fit ex cõtemperantia ꝛ cõfortatione virtutis: deci/dens ex cõtrarijs. Inter tẽperatũ intemperatuȝ: inter cõfortatio/nẽ et defectũ nullum est mediuȝ. vnde si sic non esset temperamen/tum nec intẽperamẽtum nec forte nec debile: quod est incõueniẽs. ¶ Relique species. Pulsus assignatorum generum sicut magnuȝ paruum velox tardum frequens rarum. ¶ Ligentur vel leguntꝛ idest assignantur ꝼm copulam alicuius medij. ¶ Fortis. pulsus quia fit ex tꝑamento ꝛ tenore virtutis. ¶ Iungitur. idest copulaꝛ ¶ In vallido. qui fit ex debilitate virtutis. ¶ Nullo discrimine. Sine interpollatiõe medij. Similiter: ¶ Equus. idest equalis pul sus iungitur sine medio. ¶ Causam compaginis hic soluãt: Cuȝ

debet causam assignare de priuatione medij mittit nos ad discussi/onem philosophorum quorum est talia rimari. ¶ Compaginis. i. colligationis extremorum. ¶ Soluant. philosophi. ¶ Qui dirimũ, idest soluunt. ¶ Enigmata. idest q̃stiones obscuras ꝛ tenebrosas.

¶ De pulsu frequenti et rato.

Si raptu subito morule discrimine paruo.
Arsim mulplicet series numerosa frequentem.
Constituit pulsum. species contraria rarum.

¶ Hucusq; posuit doctrinã de sex generibus pulsuum: quorum tria pertinent ad proprietatem motionis. s. vnum ad quantitatẽ. s. magnũ paruũ medium. Duo ad qualitatẽ. s. velox tardus mediocris forte debile mediocre. Alia tria pertinent ad constantiã organi vel figuram. s. durum molle mediocre: plenũ vacuũ mediocre: calidum frigidũ mediocre. Nunc diffinit septimũ gen'. Ex tẽpore quietis. ꝛ attenditur inter duas diastoles quod est frequens ꝛ rarũ. ¶ Si subito series numerosa. i. crebra ꝛ numerosa repetitio dilatationũ ¶ Multiplicet. Continue replicando iteret. ¶ Arsim. idest diastolem. Paruo discrimine. idest modica mora quietis interpollata inter vnam diastolem ꝛ aliam. ¶ Subito raptu. idest motione raptim iterata. ¶ Contraria species. idest contraria dispositio facit rarũ pulsum.

De incidenti ꝛ decidenti pusu.

Deciduus modulis ex fortibus ꝛ manifestis.
Sensum degenerans tacito pede tendit ad ima.
Vergit in occultum satagens euadere sensum.
Inciduus surgit: respirans tendit in altum.
Deserit occultum sibi consiliat manifestum

¶ Ponit noticiam octaui generis. idest incidentis ꝛ decidentis qđ attenditur ẜm collationem morarum ad moras: occultarũ ad apertas: fortium ad debiles. Aperta mora est quando pulsus sensui occurrit: idest quando arteria dilatat̃ ita q᷑ eius motio aperte sentit̃ Occulta quãdo dilatatio est ita occulta ꝛ vicina cẽtro q᷑ vel sensum effugit: vel parũ immutat. Secundum ergo collationem morarum ad moras incidentia vel decidentia notatur: qđ expresse docuimus

superius in distinctiōe generū decima: qd iterare non oportet. Si obijciat de cauda soricina finitiua q est pulsus decidēs: nā pulsus decidēs patet largius. pōt em̄ decidēs pulsus inueniri vbi nō est cauda soricina finitiua: vt si post decē fortes fiat vna debilis: z facta cōputatiōe de illa post octo fortes seq̄r vna debilis: postea desinet circa septimā: postea in quarta: postea in scd'a: postea i toto deficiat Reuera soricinus quidē cōtinet caudā finitiuā. Sed ille decidēs de quo hic agit habet plures moras z interpollat plures debiles paulatim quousq; nulle aperte cōcurrāt. Sed cauda finitiua tāq̄ ab occultis resurgit in fortes aptas. Sed ab occultis cōtinue tē-dit in altiores. ¶ Modulis. i. motibus aptis. ¶ Sēsu degenerās. idest paulatim declinās. ¶ Inciduus. idest incidēs p maiorationē sui in notitiā sensus cadēs. ¶ Surgit respirās. idest in naturā insurgere vel resurgere: z respiramīa z vires significat resumere

De equali z inequali pulsu.

Firmus z oppositi fugiens cōmertia motus.
Permanet equalis seruato iure tenoris

¶ Postq̄ executus ē de octo generib' principalibus agit de nono z decimo: que sunt annexa et adiuncta principalibus. s. de equali z inequali: ordinato z inordinato. Equalis est cui' pcussio est equalis z vniformis tenoris in digitoꝝ extremitatibus: vt si magnus: velox fortis frequēs mollis plenus z eis mediocris: nullā in qualitate vel q̄titate vel tēpore motionis vel numero motionis diuersitatē recipiēs. Equalis diuidit. Nam quidā est absolute equalis qui qualitatē seruat in oībus dictis differētijs: de quo dictū est iā Alius est equalis fm qd vt sit equalis magnitudinis: sed modo velox modo tardus sentit. Itē qui equalis est in paruitate vel debilitate huiusmodi pulsus est equalis in hoc: sed nō est equalis absolute. Inequalis est quicūq; recipit oppositā differētiā. Inequalis aūt alius absolute vt qui est inequalis in oībus gn̄ibus: alius in vno genere z nō in alio: z fm illud q̄ equalis d'r. ¶ Fugiēs. idest nullā societatē recipiēs cū opposita differētia. Et talis ē absolute equalis si in bonis pseueret differētijs. Sz pōt esse equalis in malis pcussiōib' vt in puitate z debilitate. Et talis nō est equalis simpliciter vel absolute sed equalis in hoc vel fm quid: vel equalis in malo: z ppt' tales qualitates excludēdas apponitur. ¶ Firmus.

Qui eñi manet in paruitate vniformis nõ ex firmitate nature est: sed ex debilitate potius quicunq3 ergo firmus est ex nature firmitate z virtutis proueniens: z seruans vniformẽ tenorẽ in omnibus generibus est equalis simpliciter.

De inequali pulsu.

Degener instabilis nec eodem tramite currens.
Mutat inequalis dubijs moderatus habenis.

¶ Notificat inequale. ¶ Degener. idest ab equalitate degenerãs p administratiõe3. i. p assumptionẽ cõtrarie differẽtie. ¶ Instabilis. q3 nõ seruat statũ vni9 tenoris. ¶ Nec eodẽ tramite currens. q3 trãsit p vias diuersas oppositoꝝ generu3. ¶ Mutat. s. modo retardãs modo festinãs ꝓcedit rituant de magno in puũ de forti in debilẽ. ¶ Moderatus. i. agitatus. ¶ Dubijs habenis. ¶ Metaphora ẽ sumpta ab aliquo q̃ nõ bene nouit regere z frenare equũ.

De ordinato z inordinato pulsu.

Distinctis gradibus mutatur in ordine recto.
Transit in oppositũ qui nomen ab ordine sumit.

¶ Ponit notitiã decimi gñis qđ est ordinatũ z inordiatũ. Et nota ꝙ ois eq̃lis ẽ ordinat9 vbi eñi ẽ eq̃litas ibi ẽ ordo: s3 nõ cõuertit. Nã ordiatoꝝ aliud eq̃le aliud ineq̃le. nõ ois ineq̃lis inordiat9 est. Nã ineq̃liũ alius ordinat9 alius inordiat9. ois inordiat9 est ineq̃lis. inequalis ordiat9 est: q̃ recipit dr̃iam oppositã diuersi: gñis oppositi. Ordinat9 tñ q̃ q̃si gradatim z ꝯm ꝓportionẽ vniformis gradus ẽ. qñ. s. bitudo sequẽtiũ pcussionũ i sua ieq̃litate cõformat bitudini pcedẽtiũ: vt si sint octo pulsus cõtinue fortes z non9 debilis: iterũ octo fortes z non9 debilis z si lõgo tpe ꝓcedat bitudo pulsuũ: licet mltis alijs modis variãdũ: tñ bitudines mutationũ rñdeãt sibi. põt etiã dici ieq̃lis ordiat9 pulsus: tñ ẽ cauda soricina finitiua. pria pcussio magna ẽ. scđa minor pria: z sic graduali tramite z ꝓportionabilit rẽdit paulati in defectiõe q̃usq3 nõ sentiat. Similit cauda retornatiua a defectiõe regradiẽti ꝓportiõabilit in magnitudie ordinatio cõsiderari põt. Istas tñ spẽs ponim9 sub eq̃lit ordiato. Et l3 fiãt q̃nq3 ꝯm cõsiderationẽ ordis z bitudinẽ raro tñ nec in ea p/

manēt sȝ freqntius fiūt p cōfusionē ⁊ extra ordiatū tumultū iordinatiōis ineqlis. Inordiat⁹ in oib⁹ gn̄ib⁹ p̄dictis inuenit̄: vt si duo magni vn⁹ puus alter medius: aut duo pui vn⁹ medi⁹ alter puus vn⁹ medius alter magnus cui succedit puus. ¶ Distinctis ſm ordines ⁊ proportiones gradus. ¶ Qui nomen. idest ordinatus.

De inequali ⁊ inordinato ⁊ priuato pulsu.

Qui priuatiue censetur ab origine leges.
Ordine precedit preceps est ⁊ sine lege.
Spargitur extremum genus in numero specierum.
Que sibi mendicant peregrina vocabula rerum.
Quas collatiua ratio sibi federis vnit.

¶ Determinatur de ordine ſm priuationē. Inequale inordinatū diuidit in species suas: ⁊ eas mox enumerat de quibus in sequentibus dicetur quando ipsaruȝ instabit tractatus: has designans species a nominibus animaliū vel instrumentorū vel aliarū rerū cum quibus habent similitudinē. Dicit̄ aūt caprizans a capra: et formicans a formica: ⁊ sic de alijs. Rationes appellationū dicētur infra: ¶ Extremū genus. idest inordinatū inequale. ¶ Spargit̄ idest sparsim ⁊ varie distribuitur. ¶ In numero specieruȝ. idest in multas species: que sub certo numero clauduntur. ¶ Que. s. species. ¶. Mendicant. idest ppter mendicitatem ⁊ penuriam vocabulorum sibi mendicant. Nam lingua latina est in verbis egena ¶ Peregrina. Animalium vel instrumentoruȝ ⁊ aliarum rerum non omnium sed similium sibi ⁊ huiusmodi. ¶ Quas. idest res. ¶ Vnit. idest assimilat sibi ⁊ cōformat. ¶ Ratio. idest proportio ¶ Collatiua federis. idest collatiua similitudinis.

De speciebus pulsus inordinati inequalis.

Spasmosus ptisicus formicans vermiculosus.
Ramosus fluitans marcellinus atqȝ caprinus.
Serrinus rectus soricinus siue retortus.

Que sunt cause variationis pulsus.

Forma crasis sexu etas grauidatio somnus.

Et locus ꝛ tempus labor esca repletio potus.
Causa genus morbi coitus turbatio mentis.
Corporeiq; situs variant idiomata pulsus.

¶ Hic enumerant͛ species inordinati inequalis quoꝝ rōnes infe rius patebūt ¶ Forma. Distinctis generibus pulsuū: ꝛ distinctis eoꝝ ꝓprietatibus Cōsequēter breuiter hic agit de causis muta/ tionū pulsus eas enumerādo: immutāt ur itaq; pulsus tripliciť. scilꝫ a rebus naturalibus nō naturalibus ꝛ cōtra naturaꝫ. Sub naturalibus cōprehendit tam res cōsistētes ꝛ regentes sicut cō/ plexiones ꝛ virtutes q̄ꝫ coadsistētes inseparabiliter coherētes ve lut figura corporis distātia maris ꝛ femine etas ꝛ similia. ¶ For/ ma. idest habitudo corporis q̄ diuidit͛ in tenuitatē crassiciē ꝛ me diocritatē. ¶ Variāt pulsus. In macilentis maiores sunt pul/ sus ꝛ fortiores q̄ꝫ in crassis ꝛ multū repletis. Crassi em̄ ex nimia oppressiōe carnis pulsum habēt minorē ꝛ magis debilē: q꞉ calor ꝛ spiritus in eis lentescūt ꝛ pigritantur ex nimia carnositate. Sed in equalis est pulsus spissio ꝓpť debilitatē virtutis. In macilētis sunt pulsus apti: quia arteria exposita est vel expoliata ꝛ quasi nu/ da. In crassis occulta: q꞉ ꝓfunda est arteria ꝛ carni inuiscata. vn̄ Philaretus. In gracilibus multū subiacet tactui pulsus. i. apte sentit͛ iudicio tactus: qd̓ est ꝓpť expositionē organi. Quidā tn̄ male exponūt hic subiacentiā pulsus vt dicāt pulsum tactui subiacere qn̄ est debilis: q̄ expositio cōtraria est Cōstātino. Est aūt perqui/ rendū vtrū macies sit naturalis aut nō ꝛ ita de crassicie. ¶ Cras/ sis. idest cōplexio cōtracta a generatiōe variat pulsus. Nā cali/ da cōplexio facit pulsum fortem ꝛ velocē causa attrahēdi multuꝫ aerē ad refrigerationē: sed frigida paruū facit ꝛ tardū causa neces sitatis parue refrigerationis. Humida pulsum facit mollē: sicca durū. Et ꝙ ex ea cōplexione fiat pulsus velox ꝓbat Philaretus. Inquit em̄ ꝙ oē calidū velociter mobile: ꝛ oē frigidū tarde mobi le: qd̓ de solis aīalibus pōt intelligi. Est aūt quoddā de natura ca lidū vt piper auripigmentū qd̓ nō ea mobile. In calido siquidem corde calidus sanguis ex calore ebuliēs cito resoluit͛ in fumuꝫ. vn̄ cito motus completu cordis ꝛ arteriarum vnde fiunt velociores. ¶ Sexus. idest differentia inter masculū ꝛ feminā mutat pulsū vt enim ait Cōstantinus in pātegni. Pulsus maior est in masculo ꝛ fortior q̄ꝫ in femina: ꝛ ponit causam. Masculus em̄ calidior est nature ꝛ fortioris ꝛ maioris exercitij. Et femine pulsus minor ex

debilior et frequētior. Paruitas et debilitas fiunt quia mulieres sunt debiliores masculis in virtute et minoris caliditatis et exercitij ad cōparationē masculi frequētior est pulsus in femina ex debilitate virtutis: vt natura sepe impellat iterādo in femina quod per magnū pulsum operatur in masculo: vt tantū. s. aeris pro vicibus repetitis attrahitur ad refrigerandū inquantum vnus magnus vice vna attraheret in manibus. Nā quanto est maior calor si virtus est fortis tāto maior velocitas necessaria est nature: vt multa aeris quātitas in paruo tēpore attrahatur ad refrigerationē. Cū aūt deficit virtus oportet vt attrahatur spissus: vnde fit vt feminis sit spissior quam masculis licet ex superficie littere in pātegni possit probari quod pulsus femine sit velotior: nō tamen est verū. Nā velocitas fit ex fortitudine virtutis et vehemētia caloris: sed ibi per velocitatē frequētiam intelligimus: vt cū dicit Philaretus quod frequētia magnitudinē accipiens facit validū. Nota quod si cetera particularia sexui cōcordāt vt frigida cōplexio crassicies quies senectus: pulsus debilior est. Si particularia cōcurrāt cōtraria erit maior et fortior. Sic etiā de masculo: intellige vnde oportet medicū quādo ad egrotū accedit facere collationem de partibus et omnia accidētia discernere vt nō fallatur in pulsibus iudicandis. ¶ Etas. mutat pulsum: quia pueri velociorē habēt pulsum propter calidū refrigerādū: quia multus est in eis. tēperate tamē magnitudinis et fortitudinis habēt frequētiā: quia virtus nondū cōpleta: in cōplexione roboris cōfirmata ad extrahendum semel multū aerem nō sufficit ad calorē naturalē refrigerandū. Iuuenes enim habent pulsum fortem et magnū in velocitate temperatum: quod fit ex caliditate: ipsorumque virtute. Senes paruū et debilē et rarū propter frigidā eorum naturā quantū ad etatē: vnde nō est necesse multū aerem trahi propter refrigerationē. Alie etates his affines habēt pulsus vicinātes iuxta qualitates vel caliditates illarum etatū quibus affiniores videbuntur: quia cū in pueris velox sit pulsus et spissus temperatus in magnitudine et paruitate. Pulsus in decrepitis minimus et tardissimus rarissimus et defectissimus. In iuuenibus perfecte iuuētutis maximus et fortissimus in velocitate et tarditate tēperatus. Vidēdū est quod puerorū pulsus maxime augmentantur in velocitate et tarditate minuuntur. Et maiorantur quousque ad perfectā magnitudinē deueniatur: vbi pulsus maximus et fortissimus in velocitate et tarditate tēperatus quo ad media etas pertingat. Cū ergo senectus subeat paulatim succedūt predictis contraria: donec etas pertingatur decrepita: in qua pulsus paruus fit rarus et

tardus. ¶ Grauidatio. idest impregnatio mulierũ mutat pulsuȝ. Sed distinguẽdũ est. Nã impregnatio aut in medio est: aut in principio: aut in cõplemẽto. In principio pregnãs habet fortẽ ⁊ magnũ pulsum ⁊ velocẽ: q2 calor fetus auget calorẽ naturalẽ. Arterie eñ secũdine arterie fetus sũt cõiuncte: ⁊ vtreqȝ arterie mulieris sunt cõplicate. Probat hoc ex nouitate retẽtionis mẽstruoꝝ augmẽtato calore fiunt pulsus magni ⁊ veloces. Fortes aũt fiunt: q2 virtus ꝓpter eius modicã quãtitatẽ nõdũ patitur aliquã oppressionẽ: sed in potẽtia ꝑseuerat. vnde sunt pulsus magni ⁊ fortes vsqȝ ad quattuor mẽses vel principiũ quarti: sed a quarto vlterius ꝯm: magis ⁊ minus pulsus fiũt parui debiles spissi. Parui ⁊ debiles eo ꝙ virtus grauat ex maiorata fetus q̃ɜtitate: ⁊ virtus operatiua circa finã deficit duab⁹ de causis: q2 ꝓpter defectũ sanguinis ⁊ spirituũ q2 sanguis ad nutrimentũ fetus est necessarius: q2 q̃ɜto plus expẽditur in nutrimẽto fetus tanto plus mẽbra pregnantis ex defectu nutrimẽti ⁊ subtractiõe magis debilitãt. Et deficit ex dilatatiõe matricis maiorẽ locũ occupãtis. vnde cõprimitur cor ⁊ ita virtus operatiua grauat q̃ pulsum operat. Spissi aũt sunt: vt ait Philaretus ꝓpter inductã necessitatẽ attrahẽdi aeris ꝓpter se ⁊ ꝓpter fetum. Unde instat triplex necessitas refrigerationis tũ ex fetu: tuȝ ex matrice: tum ex retẽto sanguine: ⁊ cũ virtus sit defecta oportet vt multotiẽs attrahat cũ semel attrahi nõ possit sufficiẽter: vt exposcit necessitas refrigerationis: ideo fiũt spissi. ¶ Sõnus. pulsuȝ mutat sed differẽter. nã in principio somni calore naturali incipiente intus reuocari nondũ exercẽte digestionẽ paruus pulsus est debilis ⁊ tardus ex p̃cedẽte desiccatione vigiliarũ. Sed calido iam intus cõfortato ⁊ cibo iam digesto ⁊ diuiso per mẽbra multiplicato sanguine: augmẽtatis medulis: reparatis spiritibus fiunt in fine somni ⁊ circa mediũ pulsus magni fortes in velocitate ⁊ tarditate mediocres post digestionẽ cibi. Si somnus ꝓlõgetur vt supfluitatis cibi expulsio prolonget vel differat pulsus erit paruus debilis rarus tardus. vnde oportet ꝙ postq̃ȝ erit cibus digestus dormiens a somno excitetur ad expellẽdas eius superfluitates. s. egestiones vrinã spuma ꝑ propria emunctoria. Siquis aũt exitetur a somno subito vt per vocem siue quãlibet percussionẽ: siue ventum ab eo exeuntem: quia disturbatur natura fit pulsus quandoqȝ magn⁹ ⁊ fortis: quãdoqȝ velox ⁊ spissus: non tremebundus inordinatus. Cum vero excitatus quiescit pulsus in priorem statum regredit. Quidam seducti sunt a superficie verboꝝ Philareti dicentis: ꝙ in

somno non fiunt pulsus nisi parui z debiles z tardi non distinguē tes tēpora somni. Dicit eñ Philaretus: q̄ in somno fiunt pulsus minores z leuiores idest debiliores naturali calore penetrante ad profundum. Et ipsi intelligunt q̄ in somno naturalis calor pene-trans in profundo in stomacho z in epate fit diuersus: z ideo relin quens spiritualia que non sunt profunda: quia supra diafragma posita: pulsus parui sunt in somno s̄m istos nutritiua calefiunt: z spiritualia infrigidantur. Dispositio vero spiritualium disponit pulsum non nutriuorum: Sed certum est q̄ in somno spiritualia calefiunt. Videmus enim quosdam dormientes qui non sunt cō tenti aerem respirare tantum naribus nisi os etiam apertum te-neant: z vehementiores etiam faciunt exsufflationes: quod non fit nisi in magnitudine caloris maiorem q̄titatem aeris attrahentis pro maiori necessitate refrigerationis. Est itaq̄ potius intelligen dum s̄m priorem doctrinam. vt ipsius somni distinctio fiat. ¶ Lo cus. idest regio immutat pulsum. vnde habitantes in calida re-gione vt in Ethiopia pulsum habent magnū velocem sicut estiuū habitantes in frigida regione sicut in Anglia pulsum habent assi-mulantem hiemi. scilicet rarum z tardum. habitantes temperata loca: vt morantes in recta linea pulsum habent temperatum me-diocrem vernali equiperantie similem. Regiones inter has posite s̄m eas quibus sunt propinquiores in pulsu sunt habende. Et qd̄ de regione dicitur: de aere similiter intelligatur. Regio enim non habet immutari nisi gratia aeris: z de temporibus similiter. ¶ Et tempus. Ver eñ z auptumnus que sunt respectu temporum temperata: pulsus faciunt temperatos et mediocres. Alia duo. s. hiems z estas faciunt pulsus excedentes vel s̄m paruitatē vel s̄m magnitudinē veloces z paruos. In vere ꝓpter tēperamentū calo-ris sanguis multiplicatur z spiritus abundantius generantur: z multiplicantur. vnde pulsus magni z fortes: in velocitate z tardita te mediocres fiunt ex retentione spirituum: propter frigiditatem precedentis hiemis: qui virtute roborata fiunt fortes. In auptum no licet dicatur temperamentum hoc non videtur posse continge-re: eum in auptumno corpora tanquam rarefacta per totam esta-tem z calore dissoluta defatigatas habeant virtutes. vnde cū aper tione pororum iam calor et spiritus exaltauerunt pulsus magni z fortes non possunt esse. Dicimus tamen q̄ in auptumno adhuc calor viget: z spiritus circa cor. Et ex frigiditate auptumni reti-

nentur poris clausis: vnde ex caliditate vigēte & spiritus retētiōe circa cor pulsus fiunt magni & fortes. In estate veloces & festinantes propter festinā resolutionē sanguinis in summū & spiritū: sunt veloces propter multā necessitatē attrahēdi aeris ꝓpter refrigerationē sunt frequētes. In hieme fiunt rari & tardi ꝓpter causas predictis cōtrarias. s. ꝓpter cōstrictionē cordis & ꝓpter refrigerationē aeris. Ex cōstrictiōe fiunt pulsus parui & tardi & rari. Nota tñ ꝙ licet nutritiua sint calidiora in hieme. Qm̄ vētres hieme & vere &c. Spiritualia tñ frigidiora sūt: qm̄ aer & spūs frigidus libere ad cor & pulmonē inspiratus nō penetrās ad nutritiua ꝓpter interpositū diafragma solū spūalia disponit: & ſm habitudinē spūaliū pulsus habēt disponi. Circa nutritiua retinet̄ calor ꝓpter cōstrictionē poroꝝ vnde poris cōstrictis fumose & vaporose superfluitates cū non possit exalare retinent̄ in corpore: & ideo calidiora sunt. In estate ꝓpter causas cōtrarias fiunt dispositiones cōtrie spūaliū & nutritiuoꝝ & pulmonis. ¶ Calor: idest exercitiū corporis mutat pulsum ex tēpato exercitio: qm̄ nociua corporis supfluitas dissoluit̄ & mēbra cōfortant̄ & naturalis calor augmētat̄: fiūt pulsus magni veloces fortes in virtute & frequētia mediocres. In exercitio aūt existēte intēperato cū iam dolor & fatigatio mēbra inuadūt fiunt pulsus parui debiles vel parui rari: q: virtus iam deficit: et calor naturalis iam minuit̄. ex multo exercitio desiccantur humores vnde pulsus duri redduntur. Nota ꝙ distēperata exercitia in sui principio faciūt pulsus magnos & fortes sed in ꝓcessu & fine faciūt puos & debiles tardos & raros & duros. ¶ Locus & tp̄s. & exercitiū & alia q̄ in hoc versu cōtinent̄ ad res nō naturales sunt referenda. ¶ Esca. idest cibus mutat pulsum qualitate & q̄titate: q̄titate: q: si multus sit facit pulsū in principio inordinatū ꝓpter aggrauationē virtutis cōpresse a digestiōe: & excitato calore fit pulsus magnus & fortis cibo per mēbra digeri incipiente: & mēbris ex nutrimento cōfortatis quādo cibus digerit̄ bene: virtus confortatur calor excitat̄: pulsus magnificat̄ & velox efficit̄: cibus paruus cito digerendus & ad mēbra dispergēdus facit pulsum minus fortem minorē: inter molliciē & duriciē mediocrē. Qualitate cibus variat pulsum si fuerit calidus facit pulsum velocē spissum & frigidꝰ contrariū humidus mollem siccus durū & potes combinare qualitates & pulsuum differentias. ¶ Replectio. idest dulcis aque balneū calidum: qḋ alio nomine replectio censet̄: q: dupliciter replet ex aere temperato: quia intus replet: & ex aqua calida balneū

dulcis aque moderate calidum temperato modo vsitatū facit pul
sum magnū velocē fortē mollē spissum. Nam virtutem augmētat
pter dissolutionē humidarū supfluitatū et calefaciēs corpa pulsū
facit velocē mollem spissuz pter humectationē balneū. diuturnuz
facit pulsum minorē et debiliorē magis q̄ȝ prius: pmanentibꝫ velo-
citate et spissitudine q: fit ex virtutis defectione: et dissolutioni hūa-
ni corporis in augmēto sui caloris. sed in mollicie et duricie manet
mediocris. Si autē in balneo tm̄ q̄s moret̄ q̄ virtus dissoluatur:
et calor minuatur fit pulsus paruꝰ debilis tardus: sicut in nimiuz
exercitantibus. Balneū autē aque frigide moderatuz fm vsuz in
crasso corpore iuuenili facit pulsum magnū fortē velocem: q: calor
naturalis coadunat̄ intus et virtutē cōfortat. sed si tm̄ moret̄ quo
usq; naturalis calor deficiat vel fugiat facit pulsuz paruū tarduz
rarū: q: virtus suffocatur. Sed in macro et tenui facit pulsuz defe-
ctum et tarduz nā in tali corpore frigiditas non habet resistentiam
vnde cito ad interiora penetrās calidū cito intercipit et extinguit et
virtutē minuit. vnde fit pulsus tardus et rarus. et debilis fit et du-
rus: q: organa frigiditate constipant̄. Sed ex diuturna mora in ta
li corpore facit pulsum defectissimū durū rarum frigiditate mem-
bra per principalia pcuciente: calore in interiora fugiente. ¶ Potꝰ.
Immutat pulsuz qualitatis et q̄ntitatis put sunt differentes spe-
cies potuū: sicut de cibo dictuz est nisi q̄ cibus magis nutrit et con
fortat. ¶ Causa morbi. Immutat pulsum q̄ licet ab auctoribꝰ va-
rie et multipliciter distinguntur. In duo tamen membra possumꝰ
partiri. Causa eīm morbi alia est cōtra naturā q̄ est dissoluēs et dis
sipans naturā alia aggrauās et cōstringēs. Causa dissoluēs et dis-
sipans virtutē est ablatio nutrimenti pessimitas quoq; morbi. aīe
etiam accidentia maximi dolores: excessus inanitionis. Causa ag
grauās et cōstringens est nimia humorū multitudo. apostema ca
lidū: et frigidū: et similia. Prius de dissoluentibꝫ videamus. Cause
dissoluentes faciūt pulsum paruū debilem velocē spissuz: et q̄nto plꝰ
intenduntur cause dissoluentes et plongantur tanto plus in debi-
litate et defectione āplius intendunt̄. et formicās et vermiculosus
efficitur: qui inter alios deffectissimus est et minimus et pessimus
cū subito etiā dissoluit̄ virtus sicut in nimio fluxu sanguinis de ve
na vel phlebothomia vel de arteria aut de fluxu sanguinis ex vul
nere vel dissolutione ventris: qđ fit cū cadit subito vitalis spiritus
sicut in syncopi videmus Hic est pulsus qui ex defectione fit virtu
tis. Et nota q̄ verniculosus necessario p̄cedit formiculosuz. Pessi-

mitas morbi vstiui et cõsumptiui facit verniculosum. De accidē-
tibus aie licet sint de causis dissoluentibus ꝛ dissipantibꝰ virtutē
in fine huius capituli dicemꝰ. Dolor si in aliq̄ mēbro fuerit: pulsuꝫ
facit pessimū: vt in epate vel stomaco: q̄ si sit maximꝰ in nō pricipali
sicut in manu vel in pede facit pulsuꝫ pessimuꝫ: sicut mediocris in
principali. dolor quicūqꝫ siue in principali siue in nō principali: fa-
cit pulsuꝫ velocē fortem spissuꝫ: qꝛ dolore natura remittit: vt dolor
expellat in qua v̄tus vitalis ꝛ calor naturalis mouet. Sed si do-
lor ꝑmanserit ꝛ virtus euanuerit pulsus fit debilis paruus velox
spissus et inordinatus. Inordinatio fit qꝛ dolor interdū crescit: in-
terdū minuit. Cause grauantes et constringētes sunt ex humori
bus abūdātibꝰ nimiū: qui si in vno mēbro abūdauerit faciūt mor-
buꝫ ſm naturā humoꝝ ꝛ effectū mēbrorum. vñ morbi nascētes ex
plenitudine plures sunt q̄ꝫ q̄ nascunt ex inanitione. Pulsus vl'r ex
virtute aggrauātibꝰ morbis est pulsus paruꝰ debilis. Ex defectu
virtutis ꝑgrauatione hūoris plenus ꝑpter abūdātiā: spissus ꝑpter
necessitatē refrigerij: inordinatꝰ qꝛ v̄tꝰ victa ab hūoribꝰ sicut ignis
ex lignis appositis oppressus aliqñ sepelit: aliqñ emergēs remittit
Qñ vero v̄tus grauida vel grauata est multū diuersitatē necesse
est vt faciat: aut in magnitudine vel velocitate vel in duabus vel in
pluribꝰ. Cū aūt virtus equiparat humoribus fit pulsus equalis
diuersitatis: qꝛ magnos equat minoribꝰ. Si virtꝰ euacuat ab hūo
ribus parui ꝛ defecti fiunt et plures tales cōtinuant q̄ꝫ fortes. Si
ecōtra: contrariū. Aliqñ virtus ex quibusdā mouet nocumentis
subito: et repēnte ferit digitos cuꝫ pulsus quiescit q̄ ꝑcussio super-
flua videtur. Causa est qꝛ cū natura q̄escat superuenit aliquod no-
cumētū: vñ mouet inuita vt ab illo nocumēto se defendat. Aliquā
do deficit virtꝰ in t̄pe motꝰ. vnde vt v̄tus q̄escat est necesse. Et ꝑp̄
hoc inter duas siue tres vna ꝑcussio minus apparet. Pulsus ve-
hemēs: ex plenitudine pulsus est sicut ex sanguine per totū corpus
se effundente: qꝛ est magnus velox plenus inter duruꝫ ꝛ molle me
dius. Causa patet per se q̄ si sit ex colera rubea fit velox spissus ca
lidissimus durꝰ inordinatus ex impetu colere. similiter de flegma-
tico potest ꝓsequi ſm qualitates suas. Et variātur pulsus ꝛ iten
dūtur ſm humores q̄ putrefiunt intēdunt ꝛ remittunt. Et ſm a-
būdātiā hūoꝝ maiorē pulsꝰ faciūt iordiatōeꝫ. Prout ḡ morbꝰ fuerit
ex diuersis hūoribꝰ ꝛ in diuersis mēbris fundatur ꝛ pulsus diuer
sificatur. Deinde de variatione pulsuū ꝑpter causas morboruꝫ in
sequentibus suo loco dicemus: et de mutatione pulsus ꝑpter ge-

nera membrorum. ¶ Coitus. Moderatus si conuenienter ⁊ ex in-
terualllis ẜm cursum suarum pticularũ fiat pulsum facit veloceꝫ
magnũ fortem. Immoderatus ⁊ si prio magnũ fortem: post tamẽ
debilem paruum facit. ¶ Turbatio mentis .i. passio anime sicut le
ticia ira. ⁊c. Ira pulsum facit velocẽ ⁊ spissum ꝑpter calorem subi-
to exterius erumpentẽ ex nimio desiderio vindicandi. Et fit tem-
peratus in mollicie et duricie. Leticia facit pulsum magnũ ⁊ me-
diocrem inter fortẽ ⁊ debilem inter tardum ⁊ velocem: q꞉ ꝑpter ca
lorẽ tẽperatum non est necessaria multa refrigeratio. Tristicia fa-
cit pulsum paruũ debilem: rarum: q꞉ calor paulatim interius re-
ducitur: que si multum moreť facit pulsuꝫ vermiculosuꝫ deĩde for
miculosum. ¶ Corporeꝗꝫ insitus. Positiones corporis et modi ia
cendi vt si aliquis iaceat supra latus sinistrũ ⁊ comprimat brachi-
um sinistruꝫ ex compressione brachij ad locuꝫ constrictũ contrahiť
sanguis vnde pulsus occultus et quasi defectus apparet . vnde si
aliquis iprouiduus talis compressionis tangat huiusmodi pulsũ
falli põt: mori paciẽtem diiudicans. Oportet ergo medicũ pulsum
in alio brachio discernere. Sed si sentiat ipsum fortẽ sciat aliũ pul
sum esse immutatũ ex compssione. Sin aũt potest desperare. Hec
oĩa ĩmutant siue. ¶ Variant pulsum .i. vario mõ sicut dictum est
cõmutant. ¶ Idiomata. idest differentias pulsus ab idos quod ẽ
forma. Omnis nãꝗꝫ differẽtia ex forma consurgit.

¶ Secunda particula de decem significatõibꝫ generuꝫ.

Ardua propositi pars est exhausta laboris.
a Altera nunc superest: cuius distinctio certis.
Prescriptas species studet informare figuris.

¶ Executa prima parte operis sui in qua egit principaliter de de-
cem generibus pulsuum ẜm diuersas diffinitiones ⁊ proprias: et
eorum diffinitiuas assignationes: aggreditur secũdã ptem: in qua
intendit tractare de significationibus generum. Sed anteꝗꝫ inci-
piat distinguere significationes generum quedã premittit capitu
la necessaria ad intelligẽtiã precedentiũ et subsequentiũ sicut fecit
in pria pte. In primis vtiť transitu in quo dicta dicẽdis cõtinuat.
¶ Ardua. idest difficilis. ¶ Pars propositi. idest laboriosi operis
quod proposuimus de doctrina pulsuum. ¶ Ex hausta. idest
completa et mandata executioni. ¶ Altera nunc. idest par-

titio. ¶ Superest. Tractanda restat. ¶ Cui⁹. s. partitionis. ¶ Di/stinctio. idest distinctionis facte executio. ¶ Studet. idest studiose i tendit et aperit intensionem hui⁹ partitionis et quid studet osten/dit. ¶ Informare prescriptas species. idest p̄dicta decē genera pulsuum ꝛ eorum species. ¶ Certis. idest manifestis et secretis. ¶ Figuris. idest significationibus.

¶ In quibus arterijs est pulsus considerātibus.

Pulsus in arterijs discerni debet honestis.
Expositis: longis: rectis cordiqꝫ propinquis.
Unde sinistra manus: cum sit contermina cordi.
Iudicio pulsus cognitior esse probatur.
Est ibi certa fides veri constantia motus.
Pulsus veridicus: nature vernula fidus.

¶ Hic docet auctor in quibꝫ arterijs pulsus dꝫ cōsiderari. Cū em̄ sit considerandus in arterijs nō tamē in omnibus sed tantum in arterijs sinistri brachij que ad inuestigandum pulsuꝫ et exploran/das habitudines corporis specialiter sunt destinate. Arteriarum alie sunt inferiores vt in longitudine dorsi: alie ꝓfundate in carne sicut in coxis: alie ossibus aperte sicut in pectore: alie a corde nimis remote vt in plantis pedū et calcaneis: alie sunt nimis breues vt i summo nasi: ꝛ alie tortuose vt in temporibꝫ ꝛ auribꝫ: alie indecētes vt circa pudibunda: et maxime :n mulieribꝫ. Alie que quāuis par/ticipent aliquā differentiarū precedentiū tamen equiuoce sunt et ambigue: sicut arterie dextri brachij. Prime reprobātur propt̄ po/sterioritatem: quia motus caloris viget plus in anteriori parte cor dis q̄ꝫ in posteriori. Secunde ꝓpter oppressionē carnis: quia nō sūt exposite sed supposite ꝛ carni inuiscate. Alie propter ossiuꝫ sup posi tionē vnde motus arteriaruꝫ ad ossiuꝫ superficiē redundare nō po test. ideoqꝫ insensibilis et occultus latet. Alie propter nimiā remo/tionem a corde: quia motus cordis citius languet et deficit in re/motis q̄ꝫ in propinquis. et in processu tante peregrinationis lente/scit. vis enim mortificationis citius inuadit ī extremas partes q̄ꝫ propinquas. Sicut enim calor ignis citius ab actione destruitur in extremis angulis domus q̄ꝫ circa partes camino propinquas vel vicinas: ita in calore naturali arbitrandum. Alie propt̄ nimiā breuitatem: qꝛ nō possunt recipere appositionem quattuor digito/

rum. Et sic impeditur in talib9 arterijs cognitio magnitudinis z fortitudinis: que sunt precipue de pulsu differentie: z non cognosce tur in talibus vtrum sit pulsus longus vel paruus vel curt9. Cre dit tamen vulgus: q ꝓpter talem pulsuz qui est in summo nasi cer tificetur mortis vel vite iudicium. Et si nō sentiat ibi pulsus mor ti adiudicant si econuerso non desperatur. Alie z si quando tangā turtam ꝓpter tortuositatem vitantur: quia quattuor digitos ex directo non possunt recipere. Alie ꝓpter turpitudinem pudendoꝝ z qz esset indecens discooperire pudibunda z maxime mulierū sūt vitande. Alie et si cōuenienter inuestigari possunt: qz tamē nō sūt adeo fideles z veridice propter caloris epatis suppositionem nō a deo frequentātur ꝓpter fallaciā equiuocationis sibi implicitam si cut patet in littera. Sed sinistri brachij preeliguntur arterie: qz lō ge recte exposite decurrētes: cordi vicine sunt fideles. ¶ Honestis Ad differentiā earum que indecentes sunt. ¶ Expositis. idest nu/ dis et apertis ad differentiam earū que sunt carne z ossib9 aperte. ¶ Longis. Ad differentiā breuiū. Rectis. Ad differentiā tortuo/ sarum. ¶ Cordiqz ꝓpinquis. Ad differentiaz infidelium z a corde distantium z decipientiuz ex falsa oppinione: z hoc totum habēt ar terie sinistri brachij. vnde dico q in talibus cōfidendū est sicut sūt ꝑdicte. ¶ Unde. idest ꝓpter hanc causam considerare debes in ar/ terijs sinistri brachij. ¶ Sinistre. idest arterie sinistri brachij z o/ stendit causam. ¶ Cum ibi. idest in illis arterijs. ¶ Certa fides idest certū et fidele iudicium z habitudinem cordis propter ꝓpinq tatem: et qz ex calore epatis nullum aufert eis preiudicium.

¶ In quo brachio debet pulsus considerari.

Dextra pars quia feruidior: qz plenius illam.
Uiuificus vapor irradiat. cordisqz lucernam.
Liberius recipit: vbi puri sanguinis actor.
Regnat epar: teneri blandus persuasor amoris.
Incentiua mali qua feruet fellea bilis.
Equiuocat pulsum: tanto confusa calore.
Implicat errores: examen adulterat artis.

¶ In hoc capitulo assignat causam quare in brachio dextro puls9 non sit cousiderandus: z assignat causam. s. multiplex dominium caloris. Est enī in dextra parte corporis calor dn̄ator: tū ꝓpt epar

in dextra parte locatū: quod est membrū calidū; et virtutis nutritiue fundamentū: tum ppter cistis fellis in ea parte mansionem. vnde ois ire estuatio pcedit: tū ppter cordis in eā ptem exsufflationē q2 licet suū habeat domiciliū in sinistra parte insufflat tamen spiritū et suū et calorem vitalem in dextra parte. ¶ Feruidiat. i. in caloris predominatione dominantior qd h3 ppēdi ex fortitudie et mobilitate et strenuitate defensionis: i. defendendo eni corpus sinistra tāq3 seruilis ptendit scutum. dextra tanq3 fortis et militans exigit gladiū ad feriendū euaginatū. et quia dixit q ps dextra sit feruidior per explanationē partiū pbat cū subdit. ¶ Quia plenius. Fit dominatio caloris in dextra parte premittit causā que elicit ex vitali spiritu exsufflatione in dextrā ptem. ¶ Viuificus. i. calor vitalis a corde procedens. ¶ Irradiat. Accendit et illuminat tanq3 radius a sole prūpens et pcedens. ¶ Plenius. i. perfectius. ¶ Liberius recipit. Propter exsufflationem eius i dextrā pte3. ¶ Ubi sanguinis actor Ponit aliam causa3 que trahitur ex positione epatis quare sit calidior. ¶ Actor. idest fabricator et generator. In epate enim sanguis vniuersus generatur. ¶ Blandus pulsus Quia ex calore iecoris ppter tēperātiam sanguinis vn mēbra reficiuntur lasciuiunt et iocundātur: et amoris illecebra suggeruntur. ¶ Incentiua. Assigna tertiam causa3 quare pars dextra preferat in calore: que sumitur a cisti fellis q cū sit domicilium colere et habitatio ire in dextra parte est constituta. ¶ Fellea. idest cistis fellis q ire amaritudinē et rancorem cōtinet. ¶ Equiuocat. idest ambiguū et suspectū efficit pulsum tangenti in dextro brachio vtrum sit talis pulsus ex cordis calore vel epatis ideo equiuocat. ¶ Implicat error. idest fallaciā et illusionē. ¶ Adulterat. i. ppter deceptionem adulterinā infame reddit iudicium huius artis.

¶ Quomodo tangens pulsum debet tenere manum.

Leua manus medici leuam leuet: regat egri.
Substentantis opem pars inbecilla requirit.
Que si se regerit modico concussa tremore.
Falleret artificem: fieretq3 examinis error.

¶ Hic instruit medicū qualit debeat tenere manū egri. Est eadē man9 leua egri sinistra man9 medici substentāda et assignat ratōe3 quare. ¶ Fieretq3 examis error. q2 cū talis tremor in toto corpore

sano quandoq3 fiet ex carentia regimenti ⁊ defectu substentatiōis ꝓpter debilitatem neruorū crederet medicus nō attendens causā tremorem illu3 accidere ex defectu spirituū ⁊ instātia mortificationis ⁊ ita seductus: pacientē adiudicaret morti. S3 si substērato brachio tremor sentiatur certū est ꝙ vel corpus est paraliticū: ⁊ nerui multū sunt debilitati: ⁊ opilati vel aggrauati: et spiritus intercepti vel defecti: quod est in febrib9 acutis ipsa perseuerante ⁊ natura debili existente mortale. vt ergo medicus non incurrat fallaciam in tangendo pulsum egri semper brachium substentet.

¶ De instructione medici.

Sed caue ne digitos in pugnum comprimat eger.
Aut nimis extendat. lateris ne mole lacertus.
Compressus fuerit. moderati scomatis ordo.
Adsit: vt ambiguum tollat moderatio motum.

¶ Hic instruit medicū ſm aliā cautelā: qr debet cōsiderare medidicus qñ pulsu3 tāgit ne egeret teneat digitos cōtractos ⁊ cōplicatos in pugno: vel extensos i palma. S3 videre ne vlla neruis vel arterijs inferat᷑ violentia vel extensionis vel cōpressionis. Qñ eni3 lasso et simplici modo tenetur: nerui ⁊ arterie spiritus liberi9 sua3 celebrāt discursionē p cōcauitatē corp. Lateris. Hic ponit aliā cautelā que vertit᷑ circa positionē iacendi. Cauēdū est ne patiēs supra latus iacuerit: ⁊ brachiu3 compressum tenuerit. Nā si medicus est ꝓuidus et brachio compresso pulsum tetigerit ⁊ ipsum sentire nō possit adiudicabit eum: ꝙ forte nō sanus sit vel medicū egrotet: iō medicus si pulsum non sentiat debet interrogare vtrum eger supra latus sinistrum iacuerit: qđ si est ita debet tangere dextru3 brachiu3 qr in mēbro cōpresso non sentit᷑ pulsus. ratio est: qr est p attractionem sanguinis ad locū cōpressu3: sicut cū man9 alicuius laqo vel fune constringitur illico sanguis ex dolore vehementior ⁊ irritatior attrahitur in multa quātitate: vnde motus spirituū ex tāta sanguinis proportione suffocat᷑: ⁊ pulsus non sentitur. ideo etiam fiunt dormitationes in pedibus insensibiles ex vehementia cōpssionis. ⁊ ideo ne ꝓpt cōpressionem impediat᷑ iudicium. ¶ Adsit ordo Ponit cōsiderationes de moderato ⁊ inordinato. ¶ Scomatis. i. positione mēbrorū. Est aūt ordinata positio membrorum. Si eger iaceat supra dextrū latus frequēti9 ꝙ supra sinistrū ad recreatōe3

dextri.nullam faciendo compressionē brachij. Et quare. ¶ Ut moderatio.idest moderata positio. ¶ Tollat ambiguū motū.idest allusiones & ābiguitates remoueat que se ingerit ex debili & occulta motione in membro compresso.

¶ Qua manu debet tangi pulsus.

Dextra manus quoniam sensus indagine pollet.
Et sibi viuidior datur experientia tactus.
Applicet arterie digitos.manifesta notentur.
Appositis digitis:leuiter abscondita pressis.
Nec prius absistat donec centesima fiat.
Motio:qui numerus nature seruit:& huius.
Judicio numeri claret sententia veri.

¶ Hic ostendit auctor qua manu medicus debet tangere pulsum & dicit q dextra manu:qr in ea ꝓpter multiplicis caloris dominiuȝ sicut est prius dictū viuida sensibilitatis experientia dominatur. ¶ Applicet arterie digitos.idest ventriculos quattuor digitorum ꝓpter longitudinē arterie:vt ex tali appositione possit pulsuȝ inuestigare ſm longitudinē latitudinē & altitudinē. ¶ Manifesta. Hic ponit quandaȝ cautelam q in corpore macrifacto vel macilēto vbi est manifesta & exposita arteria nec carni inuiscata debet pulsus leuiter tangi & superficialiter:quia tumida est arteria nec eget cōpressione. In crasso corpore & multum carnoso qr molle: carne cōpressa est arteria:& ꝓfundis partibus intricata debet pulsus tangi cū cōpressione digitorū:aliter eñ non sentiretur.ita in forti & debili faciendum est. Debilis eñ pulsus non est premendus. ¶ Nec prius absistat. Hic ponit auctor aliud documentū:q medicus in discretione pulsus & positione digitoꝝ super arterijs debet cōtinuare vsqȝ ad cētesimā ꝑcussionem. Intra eñ hunc numerum oīs pulsꝰ differentias & diuersitates poterit perpendere: vtrū inciduus vel deciduus vel ordinatus vel inordinatus & qualis inordinatus : et sic de alijs. Centinarius eñ precipuꝰ est limes numeri vel nūerorum & multe perfectionis ministerio fecundus & grauidus. Et in naturalibus & theologicis:ideoqȝ alijs preeligitur.

¶ De significationibus magni pulsus scd'm naturam.

Magnus qui numeris nature se moderatur.
Quem nec causa mali: nec vis synthomatis vrget.
Prodigus instabilis aure cupidus popularis.
Ardua molitur: animi secreta reuelat.
Huic comes adiuncta est virtus intensa calore.
Copia spirituum species accōmoda membris.
Ad dilatandū procliuis et apta moueri.

¶ In hac scda portione pmissis quibusdā vtilib⁹ intelligētie pul/suū doctrine multū necessarijs. Hic aggredit principale ppositū incipiēdo tractatū de significatiōibus pulsuū. Incipit a principio qd̄ sm trinā dimēsionē attēdit. s. de significatōibus magni pulsus Primo oñdit significatiōes magni sm naturā. Post magni preter naturā. Magnus sm naturā significat fortitudinē et abundātiam spūs impellētis arteriā et multiplex dñiū caloris naturalis et mollicië etiā organi et etiā eius obediētiā et capacitatē dilatatiōis. Vñ ois pulsus magn⁹ natura mollis ē vel tēpatus i mollicie et duricie significat pdigalitatē: qr motus caloris a cētro ad circūferētias ē et oia dispgit. vñ mobilitates ai cōfortant motu caloris in rez dis/positiōe significat etiā instabilitatē et leuitatē mētis: nā oē calidū velocit mobile. ¶ Aure popularis. i. inanis glorie captationē: nam calor in altū tēdit et in calido corpe naturalit sanguis ebulit: et spūs estuat. vñ sm motū caloris et ħitudinē cordis et motionē spūum: et qualitatē cōplexiōis: natura cōfortat et suas trahit affectiōes. vñ de alijs et gloriosis et manificis reb⁹ fauorabiliter amplectit. Et ex eadē cā significat multā spez et moniacā cōfidētiā difficiliū et inexe/quibiliū opez aggressionē: et secretoz palationē. Et h maxime in corde breuis staturc in quo ppt ppinqtatis cordis et cerebri rōnez festinus est recursus spirituū.

¶ De significationibus magni pulsus preter naturam.

Qui naturales peregrinus ab ordine leges.
Transuolat: et magis sibi pulsus nomen adoptat.
Concitat hunc: praucqz mouet conceptio cause
Spirituum feruor: vis: et synthomatica febris.
Aut: labor: aut coitus vehemens: aut impetus ire.
Vt rata pars eius magno concordat apertus.

¶ Subiūgit de significatiōib⁹ pulsus preter naturā: q̄ significatio

nes sic sunt perpēdende: Si p̄cedēte pulsu q̄uo vel in magnitudine ꝛ q̄uitate mediocri in sano corpore fieri incipiat magnus pulsus: significat feruiditatē distēperātiā febrilē caloris: quā potes specifi- care p̄ alia accidētia vel q̄cunq; motionē corporis vt ex nimio labo re: vel coitus cōcussione: vel ire impetuositate. ¶ Ab ordine. idest lege nature ꝛc. ¶ Et rata. Significationē eandē aperto attribuit quā magno appropriauit: cū apertus pulsus in magno pulsu tāq̄ eius pars contineat. Sed hec significationes fidelius cōmittātur magnū ꝛ integrius. potest eñ apertus esse ꝛ si non magnus.

De significationibus longi pulsus f̄m naturam.

Et quem continui producit linea motus.
Conciliat proprium cui vis geminata calorem.
Fertile spirituum regimen: validumq; calorem.
Indicat: ꝛ valido que sunt adiuncta calori.
Quem nota causa trahit: q̄uis aliena lacessat.
Lapsum discrasie notat: excessumq; caloris.
Sunt adiuncta satis expressa superficialis.
Cui natura suum dat consistentia motum.
Segnities: mens flexibilis: crasis humida cordis.
Falsa superficies ꝛ synthomatica chimos.
Discipat arterias. humectat membra resoluit.

¶ Hic agit auctor de significationibus longi pulsus. Et primo lō gi f̄m naturā que satis cōcordat significationibus magni: sed ma gnus pulsus p̄dicta accidentia sola natura significare habet. Lon gus significat dominiū caliditatis ꝛ multitudinē spirituū f̄m lon gitudinem arterie porrectoꝝ significat ꝓdigalitatē ꝛ propagatōeꝫ ꝛ alia ꝛ maxime si coniugatur aliis differentiis pulsuum. Nam si sit longus ꝛ strictus ꝛ occultus vel mediocris inter apertum ꝛ oc cultum non significat ita plenarie predicta. vnde auctor non ponit nisi significatiōes tm̄ q̄ sunt a longo pulsu inseparabiles. ¶ Nota. causa. idest aliena ꝛ accuta. ¶ Trahit. Disponit f̄m longitudi- nem curto pulsu precedente vel mediocri inter longitudineꝫ ꝛ cur titatem ad precedētē pulsum. Pulsus eñ semp̄ respiciēdus est ad particularia corporis adiuncta. Et hoc sit ibi generale in omnib⁹ sequentibus. vt amplius nō repetatur. ¶ Lacessat. idest cōmoue at ꝛ cōmutet. ¶ Discrasie. i. febrili distēperātie vel alteri⁹ cōtracte

ex coitu labore ira forti vino et similibus. ¶ Superficialis. idest alti pulsus lateraliter: quod potest perpendi si sano existenti et equato nec mutato ex aliquo accidente perseueraverit talis. et talis appareat: talis enim latitudo ita probata naturalis est: et ita de aliis differentiis pulsualibus secundum suum modum intelligendum est. ¶ Segnities. Ex abundanti humore vnde spiritus grauatur qui quando viuidi sunt et agiles nulla humiditate oppressi faciunt membrorum mobilitatem et agilitatem et strenuitatem operandi: sed humiditas excedens naturaliter cum frigiditate vel cum remisso calore pigriciam operatur. Sed si fortis esset calor cum humiditate non faceret latum tantum sed longum et aptum: et tunc talis latitudo non designaret pigriciam: sed hic concipimus latitudinem cum pulsus excedit in latitudine et non in aliis: que latitudo fit ex abundantia humiditatis seruata mediocritate in aliis qualitatibus. ¶ Mens flexibilis. Quia cum humiditas sit debilior inter passiuas: et ad mutandum abilior operatur inconstantiam et infidelitatem mentis. vnde mulieres cum sint humide maxime sunt infideles. ¶ Crasis. idest complexio. ¶ Falsa superficies. idest latus pulsus preter naturam qui fit ex supercrescente humiditate sanguinis. ¶ Et synthomatica: idest que ex grauamine et oppressione virtutis et ex synthomate et repletione fit lacus. ¶ Chimos. idest significat dissolutionem chimorum et humectationem et remolliciem neruorum et membrorum: et talis debet esse paruus debilis inordinatus inequalis ex aggrauatione virtutis.

De significationibus occulti pulsus secundum naturam.

Qui latet occultus: nimis in centro reuolutus.
De generi natura regit quem deuia motu;
Claudit conceptus animi. secreta sigillat.
Pauperat innati regimen vitale caloris.
Organa spirituum designat: inepta moueri.
Qui latet enormis genitque caractere fracto.
Spiritus atque vigor breuis est: animusque pusillus.
Mergitur in centrum nec preparat inde regressum.
Tendit in eclypsim querens subuertere physim.

¶ Postquam egit de significationibus magni pulsus et partium eius scilicet aperti longi lati. Consequenter agit de significationibus parui secundum suas partes etiam. Et primo de occulto qui contrarius est aperto.

Talis s̄m naturā significat imbecillitatē virtutis ꝛ paupiem spiri tuū naturalis caloris debilitatē: ꝛ duriciē organi: ꝛ inobedientiam ad dilatandū ꝛ significat pusillanimitatē ꝛ celationē secretorū: s̄m hoc oīs occultus naturaliter durus est pro maiori pte. ¶ Qui la- tet enormis. Preter normam nature talis significat exiccationē caloris naturalis circa cor: defectionē spirituū imbecillitatem mē brorū ꝛ hec que ad sui naturā pertinentia ex hijs sequunt̄ .s. pusil- lanimitatē ꝛ a difficiliorib⁹ ꝛ magnis rebus retractationē: animi inuidiam: timiditatem: auariciā: detractationem. Hec em̄ fiunt a frigiditate cordis: ꝛ debilitate spirituū. ¶ Physim. idest naturam.

De significationibus curti pulsus naturalis

Qui mutilo motu ferit organa sed genuali.
Contrahit a magnis animi molimina rebus
Inuidus ꝛ cupidus magnus detractor auarus.
Frigida quem cordis complexio spirituumq̄.
Pauperies vis membrorum imbecilla sequuntur.

¶ Hic agit de significatiōib⁹ curti pulsus: significat talis pulsus si fiat debilitatē caloris naturalis circa cor ꝛ defectionē spirituum ꝛ imbecillitatē mēbroꝝ: ꝛ hec que ad sui naturā pertinētia ex his se quuntur .s. pusillanimitatē ꝛ a difficilioribus ꝛ magnis rebus re- tractionē animi inuidiā detractationē timiditatē auariciā. hec em̄ ex frigiditate cordis ꝛ defectione spirituū nascunt̄. ¶ Sed genuali. idest naturali non est curtus preter naturā de quo subdit.

De significationibus curti pulsus preter naturam.

Qui rectum mutilat enormis ꝛ apocopa cursum.
Stans ita continue: subito nec longior adsit.
Aure vitalis studet annulare calorem.

¶ Hic agit de curto preter naturā. Dicit nāq̄ q̄ curtus preter na turā qui cōtinuat curtitatē nec regreditur in longitudine: signifi- cat defectū nature: ꝛ defectū spirituū ꝛ mortificationē: ideo dixi q̄ cōtinuat: nam fit aliquādo curtus qui subito in longitudine regre ditur: ꝛ talis fit ex natura afflicta se cōtrahēte vt vires suas assu- mat: ꝛ cōtra morbū post fortius operet̄: qđ potest sciri: q2 subito in

longitudine cadit: sicut videmus in ariete: qui vt fortius percutiat se cōtrahit et vires suas colligit ¶ Enormis. idest decuratio facta preter naturā. ¶ Mutilat. Amputat rectitudinē et cursum prioris longitudinis ita quod in longitudinem de curtitate non regreditur. ¶ Aure. idest spūs vitalis. ¶ Annullare. idest extinguere.

De pulsu gracili tam secundum naturā quam preter naturam

In gracili qui nature priuatus obedit.
Cordis sicca crasis legitur constantia mentis.
Propositiq; tenor atq; inconcussa voluntas.
Ex gracili preter naturā significatur.
Corporis ariditas: compactio materiei.

¶ Exequitur de significatione gracilis secundum naturam qui signifi-cat siccitatem cordis et arterie: constantiam mentis et stabilitatem propositi ratione siccitatis que est contraria motui. Sed gracilis preter naturam qui sic in morbis habet fieri: membrorum aridita tem significat: et compactionem materie morbi et longitudinem morbi: que in accuta est pessimum

¶ De significationibus pulsus secundum cōbinationē et obuiationem.

Linea si fuerit sociata superficiei
Regnat et aereus in vasis militat humor.

¶ Hucusq; egit auctor de significationibus pulsuum plurium qui disponuntur secundum simplicem et singularem quātitatem: nunc agit de illis significationibus pulsuum qui disponuntur secundum obuiatio-nem plurium quātitatum: sicut longi lati: longi stricti: curti et lati: curti et stricti. Dicit itaq; quod per has cōbinationes significantur dominātie diuersorū cōtrariorum. ¶ Linea. idest longitudo. ¶ Su perficiei: idest latitudini. idest pulsus longus et latus significat quod ¶ Aereus .s. sanguis qui propter qualitates suas qualitatibus aeris consimiles dicitur filius aeris. ¶ Regnat et militat. idest dominatur et excedit in venis: que sunt vasa sanguinis: ex dominio itaq; sanguinis preter naturā debet esse pulsus longus ex calidita te et humiditate et spirituū quātitate arteriam replentiū. Et latus ex humiditate et velox temperatus inter durum et molle.

De longo et stricto pulsu.

Linea stricture nexu vinclata fideli.
Nuncia fit colere: cuius vis ignea venas.
Incolit: et sedes sibi vendicat interiores.
Flegma probat breuitas regnare superficiata.
Imperium quarti breuitas angusta fatetur.

¶ Hic agit de pulsu significãte colerã. i. lõgo et stricto. ¶ Linea. i. longitudo. ¶ Vinclata. i. copulata. ¶ Stricture. i. pulsui longo et stricto. dñante itaqz caliditate et supraexcedẽte dz esse pulsus lõgus ex calore et multa resolutiõe sanguinis colerici in fumũ et spm̃. Et strictus ex siccitate velox q̃nqz et spissus ex necessitate refrigeratio nis. Durus ex ariditate colere et in ordinatus ex mutatione vel ex turbatione nature ꝓ impetuositate ardoris debet quoqz esse mul tũ calidus ex intenso calore in egritudinibꝰ ex colera: et in apostema tibus colericis debẽt hec accidẽtia multũ esse fortificata. ¶ Breui tas. idest pulsus latus et strictus curtus ex frigiditate latus ex hũiditate. ¶ Probat flegma regnare. i. significat dñiuz flegmatis qđ est frigidũ et humidũ dicit ergo pulsum esse tardũ puũ et mollẽ ¶ Impiũ. i. dñium. ¶ Quarti. i. melãcolie. ¶ Breuitas angusta. idest curtitas copulata cũ strictura significat dñium melancolie. Curtus ex frigiditate: strictus ex siccitate: ẽ quoqz tardus et durꝰ

De forti et debili pulsu.

Si fortis valida membrum virtute repellit.
Vix regitiua suum tenet inconcussa vigorem.
Spiritus exultat cuius procliuiter ictum.
Suscipit: et facile membri substantia cedit.
Pergit in oppositum species contraria signum.

¶ Executus est de significatiõibus pulsus primi generis qui ꝭm q̃titatem attẽditur: nũc expedit significationes secundi generis et tertij: que ꝭm q̃titatẽ motionis arterie considerat: et premittit de significatione tertij qr ex ratiõe metrice rationis preposterauit in enumeratione. vnde ꝭm ordinẽ enumerationis ꝓsequitur. Dicit itaqz ꝙ fortis pulsus significat consistẽtiã et fortitudinẽ virtutis: et abũdantiã spirituũ et obediẽtiã organi ad dilatãdũ et eius mollicie.

¶ Species cōtraria idest pulsus debilis: q2 significat cōtrariū. s. imbecillitatē virtutis debilitatē spūs ɀ i obediētiā organi ɀ duriciē.

De veloci pulsu ɀ eius contrario.

Cor feruens: animusq3 preceps: titubansq3 loquela.
Et verbum mente percurrens verbere vocis
Actio festina: nullo librata tenore.
Quam non depingit ratio: nec dirimit ordo.
Ponderat euentus: nec certis claudit ɀ arctat.
Limitibus: dubij mutabilis alea finis.
Viuida spirituum natura caloris acumen.
Ad nutum cause artificis resolubilis humor.
Nature pulsum velocem rite sequuntur.

¶ Exequitur significationes secūdi. idest velocis pulsus ɀ eius cōtrarij. hic tamen ordinatur tertiū genus ex preassignata ratione: dicit itaq3 ꝙ velox pulsus significat fortitudinem ɀ vehementiam caloris dominantis: ɀ abundantiā spirituū ɀ resolubilitatem humoris obedientis: si tamen in naturali distēperantia ɀ ꝙ pertinet ad passiones anime significat mobilitatem mētis. ɀ loquelam precipitem ɀ linguam titubantē ɀ celerem festinationem in actiōibus sine preuentu deliberationis. ¶ Cor feruens. idest feruor cordis. ¶ Animus preceps. Talis est qui non curat quicquid dicat siue bonū siue malum. ¶ Titubansq3 loquela. Ut sunt illi qui anteq3 sint ad principium sermonis vel iam principiū sermonis tenuerūt iam sunt ad finem. ¶ Et verbum mente precurrens. Ut sunt illi qui anteq3 cogitauerint qd proferant: proferūt sua verba: ¶ Actio festina. Hi tales festini sunt in oībus operatiōibus suis. ¶ Quā non depingit ratio. Isti tales non curant de rethoricis non curant verba sua ornare.

De pulsu veloci preter naturam

Et quem precipiti pulsat vis discola raptu.
Indicat accendi peregrinum in corde calorem.
Velocem tardus difformi lege refellit.
Distat ab extremis parili quoq3 lance recedit.
Eucrasie medius fidus comesq3 peramplus

¶ Nunc exequitur de significationibus velocis pulsus preter naturā dicēs q significat incensionē extranei & innaturalis caloris. ¶ Vis discola. idest materialis distēperantia que facit scisma et discordātiā incipiente corporis humani. ¶ Raptu. idest ꝓpera & rapida motiōe. ¶ Difformi. ¶ Tardus pulsus euacuat ſm cōtrarias cās & cōtrarias significatiōes & accidit ei ꝑ cōtrariū. Difformi.i.difficili. ¶ Distat ab extremis.s.mediocris inter velocē & tardū.

De duro & molli pulsu.

Vasis duricies cordis rigor aridus humor.
Mens austera nimis pulsus mysteria duri.

¶ Postq̄ꝫ expediuit tractatū de significationibus triū generū que attendunt ſm ꝓprietatē motionis arterie. Cōsequēter cōtinuat de significationibus aliorū triū que ptinent ad cōsistentiā organi. Prius aūt de duro pulsu & molli & mediocri. Aut ergo est durus naturaliter aut ꝑter naturā. Durus naturaliter significat siccitatē vasculoꝝ & duriciē & tēsionē arterie ex siccitate naturali: siccitatē cordis: austeritatē mentis & pertinaciā. Durus preter naturaꝫ fit ex humoribus sanguinolentis vel colericis in quedā mēbra cōfluentibus & faciētibus in eis ex nimia repletione tensionē venaꝝ & arteriaꝝ & partiū neruosaꝝ: vnde in sufflationibus partiū neruosarū & arteriosaꝝ propter fumi cōclusionē propter opilationē pororū propter tensionē nimiā & impressionē occurrūt duricies puitas debilitas spissitudo velocitas: & quādoqꝫ serrina inordinatio. Durus est extēsione: paruus ex duricie organi ex defectu virtutis arterie propter duriciē nimiā dilatari nequeūtis. Ideoqꝫ oīs durus paruus velox. Et spissus ex multa necessitate refrigerij. Cū enim virtus debilis semel ſm q oportet trahere nō possit necesse est frequēter repetere: qđ vno ictu nequit implere. Inordinatio & diuersitas ex angustia virtutis: q̄ valde afflicta & occupata non pōt ordinē seruare sed modo magis: modo minus dilatat ſm motionem & estuationē cause: In huiusmodi aūt apostematibus ꝓ diuersis tēporibus corū pulsus variant. In principio cū minor est duricies maior fortitudo & maior pulsus ē in q̄ntitate: nec tū est inordinatio In initio puū est apostema & modicā facit tentionē partiū: & virtus adhuc fortis est & pōt vascula melius dilatare. Calor magnus est vñ velox pulsus est & spissus. Inordiatio est parua: q: arterie duri-

cies est modica et virtus nō est a deo oppressa. Hec accidentia sūt fm ꝓcessuꝫ aliquorū tēporū.i.augmenti et status et maiorantur: et maxime intenditur ille qui plenitudine concomittatur: q꜀ causa duriciei.i.tensio arteriarum maior est ex maioratiōe apostematis et maiori cōpressione ꝑtiuꝫ:ꝛ vaporis cōstipatione. In declinatione eīm condescendit apostema ꝛ cōdissoluit humor:ꝛ apostema finit:pulsus ad sani quātitatē reducit. Ex dissipatōe aūt subtiliū humoꝝ ꝛ induratione grossoꝝ apostematū durorū et cōstipatorū pulsus durior et subtilior efficit:q꜀ organa in latitudinē ꝛ ꝓfūditatem ex sua duricie non dilatant.minus velox est ꝛ spissus: q꜀ calor minor est qui tanta refrigeratione non indiget sicut prius.vnde si ꝑseueraret tale durū post dissolutionē materie periculuꝫ sig.quia scilicet indurationē apostematis ad dissoluendū difficilem:ꝛ sic ꝓlongationē morbi et nature defectū sig. Si apostema est in miringis cerebri sicut est frenesis:fit pulsus durus paruꝰ: velox: fortis: spissus durꝰ:q꜀ in neruosis locis fit apostema.quare puꝰvel spissꝰ patet ex expredictis:sꝫ aliquātulum fortior est q̄ꝫ in alijs apostematibus:q꜀ in hijs est fortior virtꝰ. vñ quidā morbidi in hijs morbis cito eriguntur et percussores et garruli fiunt: et vix ab hoīb꜀ possunt teneri:q꜀ ex collisione vel corruptione mētis cōseq̄tur. Inordinatio fit ex incōuenienti dilatatione organi cuꝫ duricie effusionis et fortitudīe ꝟtutis. vñ fit vt pars dilatet pars vero nō.minor est duricies pulsus ex apostemate epatis q̄ꝫ ciꝰ qd̄ est in locis neruosis:q꜀ hec mēbra nō sunt tante duriciei:nec tantas faciūt tensiōes vt mēbra neruosa et arteriosa.In locis cordi proximis apostemata facinnt pulsus similes eis que fiūt ex apostemate facto in locis arteriosis.nā vene epatis:ꝛ arterie assimilant cordi. Ex apostemate colerico maxime fūdato in mēbro nobili vt cerebri panniculis vel diafragmate vel circa cor:q꜀ in corde apostema fieri nō potest. vnde si fit in epate vel stomacho fit pulsus valde durus. Si fiat in alijs mēbris sicut ī pede vel ī manu nisi in locis arteriosis nō tanta est duricies. Ex apostemate melancolico in eisdeꝫ mēbris est in pulsu duricies ꝛ subtilitas. Squinātia q꜀ fit in lacertis gutturis q̄ ꝑtim neruosi et cordosi sunt facit pulsum duruꝫ ꝛ thetanosuꝫ: et serratū ꝑuū debilem spissūm:et quare ex predictis patet. Si talis pulsus ex tali egritudine augmentet in duricie et thetanositate ꝛ in serrature diuersitate spasmū futurū denunciat:q꜀ ex apostemate crescente patit neruus:et ex neruis cerebrum propter colligantiā neruoꝝ ad ipsuꝫ:vnde necesse est vt spasmꝰ concreet.Qd̄ si cadē:

permanente duricie vt thetanositate in raritatē decidat patiens suffocari vel debilitari significat. Fit enim talis raritas propter cōgelationē caloris naturalis. Pleuresis ex colera rubea facit pulsum durū et valde spissū. Et talis pulsus in pleuresi sig. colerā ru. esse in causa. Humorē enim causticū sig. valde mobilē: et valde furiosum vnde aut periplemoniā aut significat syncopim futurā propter instabilitatē et subtilitatem materie periplemonie. Si in periplemonia mutat in syncopim. Si ad cor maniā vel defectionem: quod fit ex vicinitate cordis vel pulmonis ad locum morbi. Quod si in pulmone fit parua spissitudo et remissa duricies significat pleuresim fieri de materia flegmatica: et nunciat futuram alienationē mētis vel apoplesiā nūciat futurā. Fumus enim frigidus et humidus ad cerebrū ascendēs hos morbos facit. Empima ante dissolutionē materie pulsum facit durum et valde serrinū velocem spissum. Si materia in putredinē mutatur digeratur et emittatur natura in paciente fit mollis latus debilis rarus et mollis et latus propter materie humiditatē in mēbris. debilis ex subita manitione. rarus ex magno desiderio trahendi aerē. In ptysi siue fiat ex calido apostemate pectoris: vnde humiditas ex vicinitate cordis exiccat: et arterie et fundamenta pectoris simpliciter desiccant: siue ex mala complexione calida et sicca in toto corpore: in qua permanēte siccitate propter vsū calidorū et frigidorum in frigiditatē mutatur: et humiditas substantialis corporis desiccat. Fitque quasi decrepitum corpus: fit pulsus durus debilis paruus: debilis quia deficit ex tēpore longo virtus paruus ex defectiōe virtutis in organis dilatandis. durus ex defectione et desiccatione totius corporis. velox spissus propter necessitatē refrigerij. Apostema calidū in ore stomachi facit pulsū durū thetanosum spissum velocē serrinū: qui serrinus declaratur posterius thetanosum ex neruositate: debilem ex defectione virtutis que defectio si prolongatur facit pulsum tardum rarum. Apostema stomachi frigidum pulsum facit durum et debilem et paruum. Timpanites pulsus facit durum thetanosum spissum: durum ex siccitate. spissum ex defectione virtutis.

De pulsu duro in pleuresi.

Pulsus duricies in pleuresi perniciosa.
Arida materies: terrestris: cruda probatur.
Solui difficilis: ex quo discussio morbi.

Protrabitur: vis opprimitur: natura fatiscit.
Vitaqz succumbit longo lassata duello.

¶ Quia cum possit fieri de sanguine raro de flegmate z sepe de colera que de hac: ꝓpter duricié pulsus z spissitudinem significat ꝙ sit pleuresis de colera q̄ de hac materia facta ꝑiculosior est ꝓpter mobilitaté materie z furiositaté z facilé cōuersioné in ꝑipleumoniá ꝓpt̃ loci ꝓximitaté. Significat etiá durus pulsus nimiá tésioné organoꝝ ex ariditate z multitudine materie. vnde morbi prolixitas de defectione nature ostéditur. ita dico si ꝑseueret in duricie

De significationibus pulsus mollis fm naturam

In pulsu cui molliciem natura ministrat.
Cordis z arterie pariter substantia mollis.
Corporis innuitur crassis humida: mens muliebris.
Cerca: flexibilis: pia: blanda: parumqz fidelis.
Aduena mollicies quam synthomaticus vrget
Impetus humores dissoluit vasa remollit

¶ Sequitur de molli pulsu. Mollis itaqz fm naturam significat humiditatem corporis molliciem organorū naturalé q̄ ex humida crassi cordis remolliuntur: q̄ꝫtum ad mores significat muliebritatem animi: mentem cercam z flexibilem: piam z infidelem: qđ totū ex humiditate cōtingit. q̄ maxime inter qualitates peior z pessima z mutationi habilior est. ¶ Aduena mollicies. Quia significat molliciem preter naturā. Pulsus mollis preter naturā significat humide nature abundantiā: et eius dissolutioné preter naturam. vnde organa humectanť: humectata remolliunť. Ex apostematibus ergo flegmaticis maxime si fiant in locis carnosis z naturaliter hūidis pulsus fit mollis. vnde in apoplexia z litargia pulsus ē mollis: z etiā tardus rarus in diuersitate estuosus: quia flegmaticus humor in cerebro abundat z nascitur vnde de membris aliis ad ipsum transmittitur. Ipsum quoqz cerebrum humidum est de natura: quia humores facti sunt ex multa humiditate pulsus debilis debet esse tardus rarus ex debilitate virtutis: cum multa humiditate diuersitas est estuosa.

De pleno pulsu z vacuo.

Copia spirituum per plenum plena notatur.
Sanguinis eluuies vberrima vasa replentis.

¶ Exequitur de significationis quinti generis qd consistentie or/gani pertinet .i. pleni et vacui. Plenus igitur multitudinē sanguīs in concauitate cordis recepti sig. quo sanguine in fumū z vaporez resoluto mouetur cor: z arterie mouentur. Et talis apparet in pa/tientibus synochum et synochā inflatiuam et laborantibus de re/pletione humorum aquosorum. Et nota q omnis plenus est la/tus cum ex eadem causa contingat plenitudo z latitudo, scilicet ex abundantia humiditatis. Sed sciendum q si flegmaticus humor nimis abundet in corpore et maxime extra vasa paucificat̄ sāguis Ex sanguinis indigentia in vasis ꝓpter flegmatis multitudinem non occurrit pulsus plenus.

¶ De vacuo pulsu.

In vacuo vene sitiunt. vegetabilis aure.
Vis absorta perit: viui fons sanguinis aret.
Quem bibit ariditas peregrini lima caloris.

¶ Agit hic de significatiōibꝫ vacui q̄ p cōtrariū rn̄det pleno: et cō trarijs significatōibꝫ describit̄. Vacuꝰ itaqꝫ pulsus sig. indigētiā sanguis cōsumptionē hūiditatis z deffectionē spirituū. vn̄ qn̄ di giti applicāt̄ sup arteriā stati arteria cedit cōp̄ssiōi z nullā hūidi/tatē iterꝰ cōclusam supius reddit vel reddūat. Sꝫ statim pulsus ꝓpter inanitionē sui organi quasi vacuꝰ euanescit. Vacuꝰ aūt pul sus aut est cum caliditate; aut cū frigiditate. Si cuꝫ caliditate ve hementi sig. euenire synthesim z ethycā. Si cū frigiditate sig. extin ctionē caloris naturalis: qr frigiditas īstātiā mortificatōis: vacuꝰ dep̄ditionē spirituū z substātialis hūiditatis denūciat. In litargi/co etiā apparet vacuꝰ qr exuberatur a flegmatico humore rapto su perius; vn̄ fit litargia et diminuto sanguine in venis ꝓpter defecti/onē digestionis ex multiplicatione alterius humoris in arterijs: pulsus vacuus occurrit. nō h agit̄ fm naturā de pulsu vacuo : qr ois vacuitas inaturalis est: cū sit ex defectione humorū z spirituū ¶ In vacuo pulsu vene. Que sūt vasa sāgūis. ¶ Sitiūt i. ieiunāt z desiccāt̄ ꝓpt̄ indigētiā sangūis z cōsumptionez. ¶ Vegetabilis. idest vitalis spūs cuius est adiuuare z vegetare mēbruꝫ. ¶ Fons

viui sanguinis. In quo quasi quodā fonte membra potantur hu/mectantur et recreantur. ¶ Lima caloris .i. cos z irritamen/tum incensionis in humano corpore. Sicut enī per cotē ferrū a/cuitur et per limā acutius et magis incisiuū reddit̄: sic per sicci/tatē caloris innaturalis feruidior efficitur: qđ apparet i lignis ari dis: q̄ magis obediūt incensioni q̄ȝ si essent viridia. Febris etiā que fit de eo acutior est q̄ȝ illa que de alio humore fit: vnde hoc nō fit ni si per limam siccitatis.

¶ De calido pulsu z frigido.

Et calidus cuius mordax punctura perurit.
Continue digitos: index est febris acute.
Si calidus digitos interuallariter vrens·
Interuallaris atqȝ induciosa vocatur.
Est ethyce testis calidus vacuo sociatus.

¶ Exequit̄ de significatōe sexti gn̄is qđ est calidū z frigidū z hoc similiter ad consistētiā organi ptinet cū duob⁹ p̄cedentib⁹. Calid⁹ itaqȝ sig. caliditatē organi z distēpantiā spirituū z hūoris fluētis ī ipsis arterijs. Sed pulsus calid⁹: aut ē calid⁹ a sanguine: aut a co/lera: vel ex calore infixo mēbris cōsumēte z bibēte sanguinē in vēis Si enī calid⁹ est ex sanguine: dȝ cōcomitari plēitudo mollicies ma gnitudo int̄ velocē z frequētē mediocritas. plenitudo ex vasorum repletione. mollicies ex sangūis hūiditate: magnitudo ex magna sanguinis resolutōe in fumū z spiritū. Inter velocē et frequentē mediocritas ex mediocri necessitate habende refrigeratiōis. Hu miditas nāqȝ sangūis ē cōtēpamētū ardoris z indigentiā refrige ratōis cōpescit. sȝ si calid⁹ ex colera sit discernit̄ p ḡcilitatē z duri/ciē: p frequētiā z alioꝝ accidētia: q̄ appent i corpe cōcomitātia. Si est ex calore i fito mēbris dȝ esse vacuitas: z ethycā z ptysim sig. Itē alia fit diuisio calidi pulsus. Nā calid⁹ ali⁹ cōtinue calid⁹ vrens et mordēs i appōne digitoꝝ: z sig. cōtinuā. Ali⁹ iteruallarit̄ z int̄pol latiue: z sine pūctiōe z mordicatiōe digitoꝝ: z sig. interpollatam.

¶ De pulsu frigido.

Spirituum probat occasum viteqȝ lucernam.
Celat: et extinguit gelidus spiramina cordis.

¶ Exequitur de significationibus frigidi pulsus. Frigidus signi

ficat extinctionē calidi naturalis: annullationē spirituū mortifica tionis eminētiā. Nō cōsulo ꝙ medic⁹ stet circa egrotū qn̄ apparet talis. tūc em̄ crux et luminaria ⁊ cinis ⁊ ciliciū ⁊ aqua bn̄dicta su/ um debent habere locum. ¶ Occasum. idest defectum. ¶ Lucer/ nam. idest vitalem spiritū qui est lucerna microcosmi.

¶ Incipit tercia particula

Espirare licet modicum tiruncula clio.
r Dulcebris instaurat fessas recreatio vires.
Iā satis est: nunc tolle moras: succinge regressum.
Accipe: sed caueas pedibus ne scandala fiant.
Deuius est calor et milia multa supersunt.
Excubat interius forsan clandestinus hostis.
Inuidie celebrata lues: furmicula famę.
Pessima pro puris spargens zizania granis.
Ut sit processus securior: et tibi parcat.
Inuidus: et fatui veteris ludibria vulgi.
Uerba musandino maneant condita sapore.
Omnibus equiuoci titulum pretende salerni.
Presulis alfani claro signata sigillo.

¶ Aggreditur auctor noster terciā distinctionē sui operis: in qua exequitur de significatiōibꝫ aliorū generū. ⁊ ponit distictiones eo rum quorūdam: quas in secūda partitione nō posuerat. Premit/ tit autem prologuꝫ in q̄ musam suaꝫ alloqtur cāqꝫ ex p̄senti opere fatigatā inuitat ad recreationē quietis. ¶ Tiruncula. idest rudis et nouella. ¶ Iam satis est. Sed qꝛ requies diuturna parit desi/ diā ⁊ eneruat vigorem: statim iubet eam interrumpere q̄etē ātq̄ꝫ op⁹ inceptū aggrediatur. ¶ Ne scandala. idest cū pedes intendas ⁊ veharis pedibus metrice orationis caueas ne aliqđ offendiculū pedibꝫ tuis occurrat. ¶ Milia multa supersūt. idest miliaria mul ta restant ad pergendum. idest diuersa capitula et diuerse regule que restāt tādem de generibus pulsuum: per quas regulas quasi ꝑ certā viā ⁊ semitā peragrare debet intellectus tractantis. ¶ Ex cubat. Hic auctor noster monet musaꝫ suaꝫ. ꝙ sibi caueat ab adul latoribꝫ ⁊ detractoribus: qui bene dicta aliorum dente canino ⁊ sa tyrico corrodent: et que scire nō possunt vel facere quadā maligni tate animi defraudāt: ⁊ laudes alioruꝫ in se infundata tituli muta

tione cõuertũt. spergunt seminant nigellam inuidie: et zizaniã de/tractationis: vbi deberent seminare p̃ciũ laudis ꝛ fauoris. ¶ Musandino sapore. idest sapidis ꝛ senteñtiosis auctoritatibꝫ. Petri musandini qui fuit patronꝰ ꝛ supremꝰ opifex huiꝰ facultatis: q̇ aliũ nõ habuit parẽ nec habiturꝰ est sequentem. ¶ Equiuoci salerni. Sa/lernũ equiuocũ est ad ciuitatẽ et ad magistrũ huiꝰ artis p̃ceptorez ¶ Alfani. idest illius summi magistri ꝛ vnici in physicali scientia. ¶ Presulis. idest archipresulis salernitani tantis cõfisa patronis potest malignis hostibus obuiare.

¶ De significatõibꝫ frequẽtis ꝛ rari pulsꝰ.

Qui recolit replicatqꝫ suum sepissimus ictum.
Ex vi contrahitur fragili: fortiqꝫ calore.
Cordis adoptiuus: vapor vt possit recreari.
Sufficiens possit spiramine mulcebris aure.
Ne simul huic detur quantum sibi competit aer.
Uis oppressa negat. igitur perplexa reprendit.
Multiplici numero: quod iam formauit in vno.
Crebraqꝫ defectum quanti repetitio pensat.

¶ Exequitur auctor noster de significationibus aliorum generũ querestant sex predictis. Et primo expedit significationes frequẽtis et rari pulsus: quod est sextum genus et perpenditur ex tem/pore quietis: quod est inter duas diastoles: sicut in prima partiti/one dictum est. Frequens itaqꝫ pulsus significat fortitudinem et vehementiam extranei caloris et innaturalis et debilitatez ꝛ affli/ctionem virtutis: quia fortis est calor: et multa indiget aeris attra ctione et refrigeratione: vnde multa instat necessitas humide refri gerationis: ꝛ cuẽtatõis ad tẽperamẽtũ feruoris. Si ṽtus debilis et afflicta non põt sufficienter aeris quãtitatẽ vno ictu attrahere quantum expedit necessitas ardoris: ergo necesse est ꝙ numerosa et frequenti actione restauretur ꝛ suppleatᷓ quod defecit in quan/titate vnius attractionis. et ideo causis predictis cõcurrentibꝫ. i. forti calore et debili virtute frequens accidit pulsus. Si vero fortis ṽtus cũ forti calore cõcurrant iuxta necessitatẽ ardoris fortis vir tus trahet sufficientem aeris quantitatem. et tunc nõ fit frequẽs pulsus. Sed inter raritatem et frequẽtiã: mediocris. ¶ Sepissi/mus. idest sepissime iterans motionem. ¶ Adoptiuus vapor. idest

calor extraneus z innaturalis quē cor adoptat illata sibi violētia ex febre vel exercitio vel apostemate vel quacūqz cōpssione vel imu tatione. ¶ Mulcebris aure. i. aeris cuiᵘ attractiōe interiore demul cent. ¶ Quō iā formauit in vno. i. in quātitate attractione.

¶ De significatiōibꝫ rari pulsus.

Debilis in raro calor est: infirmaqꝫ virtus.

¶ Ostendit causas z significationes rari pulsus. et dicit: qꝫ rarus pulsus sig. debilitatē caloris et infirmitatē virtutis: qz debilis est calor nō restat multa necessitas aeris attrahendi in multa refri/ geratione. Virtus etiā quāuis infirma sit iuxta debilitatē caloris aerez pōt sufficienter administrare ad temperandū vna attractio ne. Sed cōtrariū. inuenit in pantegni. Dicit eñi Cōstātinᵘ rarū pulsū fieri ex virtute debili et forti calore. Et Philaretᵘ dicit qꝫ ra/ rus pulsus fit ex debili calore z infirmiori virtute. Solutio dubiū est. Quō dicit Cōstantinus rarū pulsuz fieri ex debili ꝟtute z calo/ re forti: hō dicit respectu quorūdā sanorū corporum que fm frigidā disponūtur cōplexionē et qꝫ debilitate caloris: modica egent refri/ geratione. Et virtus eorū cum sit fortis: qz sana sunt corpa: et nul la egritudie oppssa vno ictu possunt sufficienter attrahere qꝫ calo rem debilem possit refrigerare. vnde in eis fit rarus pulsus. Quō aūt dicit Philaretus rarū pulsuz fieri ex debili calore z infirma vir tute hō dicit fieri gratia egroꝝ corporū. In febriente eñi rarus pul sus sig. maximū virtutis operatiue impedimētū: qz extinctionez caloris naturalis ex consumptione humiditatis et annullatione spirituū. Unde si in laborante acuta febre pcedente pulsu multuz veloci frequenti z magno nulla facta determinatōe subito appa/ reat pulsus rarus sine alienatione mentis patientis sig. mortem.

¶ De incidenti et decidenti pulsu.

Motibus incidui pulsus virtus reparatur.
Captiuata salus fit libera. languida fortis.
Debilis instaurat vires. oppressa resurgit.
Vita reformatur: victo synthomate morbus.
Exultat: capto brauio natura triumphat.
At per deciduum vite iam vespere facto.
Vergit in occasum splendor vegetabilis aure.

Eneruata perit virtus parceqȝ trahẽti.
Atropos insultat: vt vite syncopet vsum.

¶ Hic auctor agit de octauo genere pulsus qͦ incidẽs ꝛ decidẽs dicit: ꝛ eius significatiões ostẽdit. Incidẽs itaqȝ pulsus attendit ſm collationẽ ꝛ cõparationẽ morarũ ad moras: occultarũ ad apertas: fortium ad debiles: debiliũ ad fortes. Aperta mora dicitur q̄ facit pulsum in dilatatione. Occulta que facit in constrictione. In comparatione ergo more dilatationis ad moram constrictionis inciduus vel deciduus dicitur. Nam si breuior sit mora cõstrictionis ꝛ maior sit mora dilatationis dicit pulsus inciduus. Si vero breuior sit mora dilatationis ꝛ maior sit mora constrictionis q̄ est inter duas diastoles: tunc dicitur deciduus. Si autem equaliter sit inter duas moras erit pulsus medius inter decidentem ꝛ incidentem. Potest etiam hic pulsus attendi ſm collationem ꝛ comparationem plurium morarum ad moras ſm multos pulsus consequentes ꝛ succedentes. Nam incidẽtia quandoqȝ habent locũ in vno pulsu: quãdoqȝ in pluribus. In vno vt si fiat cõparatio plurium morarũ ꝛ constrictionũ ꝛ dilatationum sibi per multos pulsus succedentium. Si ergo contingat ꝙ pulsus continuet quinqȝ percussiones fortes ꝛ sexta occurrat debilis vel aliquãtulum deficiens: ꝛ postea succedant decem fortes: ꝛ sequatur vndecima debilis: ꝛ postea occurrant viginti fortes: ꝛ sequatur vigintiuna debilis vel deficiens: ꝛ sic procedat pulsus multiplicando percussiones fortes quousqȝ debiles prorsus non appareant talis pulsus dicetur incidens: ꝛ significat confortationẽ virtutis ꝛ conualescentiam ꝛ plenariã crysim futurã. Similiter decidẽs duobus modis potest intelligi vt dictũ est de incidẽti: aut in vno pulsu: aut in pluribus quomodo in vno dictũ quomodo in pluribus fieri debeat sic constat: quoniã si precedant decẽ fortes percussiones ꝛ sequant vndecim debiles: ꝛ post sequat sex fortes ꝛ septẽ debiles post quattuor fortes ꝛ quinqȝ debiles: ꝛ post tres fortes ꝛ quattuor debiles et ita paulatim quousqȝ multiplicatis debilibus fortes euanescãt percussiones tũc talis pulsus dicitur esse decidẽs. i. ꝓpter minorationem sui a notitia nostri sensus cadens. Et nota ꝙ pulsus incidens cõprehendit caudã soricinã recornatiuam. Decidens vero continere potest caudã soricinam finitiuam. Attende ꝙ per decidentem vel deficientẽ pulsum accidentẽ in die cretico mortis hora potest distingui. Et per incidentem hora cõualescẽtie põt signari

m

Ponatur ergo q aliquis infirmus pulsum habeat decidentē. vtrū debeat euadere ab illa egritudine: sic cognosces. Cōputandū est ergo a prima defectiōe pulsus vsq3 ad scdā3 z in qua hora diei fiat z contingit quot ictus in prima deficiētia z quot in scda. verbi grā inter primā z secundā fortes tibi occurrant triginta percussiones in hora diei tertia: Sed cū sit molestum te semper ibi esse z cōpu/tare numerum alia die eadē hora venias z numera percussiones eiusdem pulsus inter vnū deficientem z aliū. Et si modo deficientem inueneris in vndecima percussione. Et si quindecim percus/siones fortes amisisti cū prius haberes triginta signū est q trans/actis alijs horis alias quindecim pcussiones amittet. Et in eadē hora morietur. Eodē modo de incidēti facere poteris z crysis ad bonū futura designat. Siquis habeat pulsum deciduū cōputa a primo incidēti z aliquātulū fortiori vsq3 ad scdm incidentē in qua hora hoc fiat: z quot percussiōes sint inter primū pulsum incidentem z scdm aliquātulū fortiorē. verbi gratia: si inter primū z scd3 incidentem triginta tibi occurrant percussiones vt in hora diei huius tertia fiat post in scda die eadē hora veniēs cōputa sicut in pri/ma die si inter primū incidentē z secundū inuenis quindecim motiones: inuenisti incidentem: ita procedendo poteris pronosticari crysim futurā scdm magnā z paruam horam z horarū z ictuum cōputationē. ¶ Incidui. idest incidentis. ¶ Accepto brauio. Assecuto premio corone propter debilitatem egritudinis. ¶ Per deciduū. idest decidentem. Littera plana est.

De equali z inequali pulsu: ordinato z inordinato.

Iuncta bona paritas bona fit: mala iuncta sinistro.
Contrahit adiuncte compaginis emula formam.
Imparitas reprobanda boni: laudanda sinistri.
Nam tibi propositis que sunt optanda duobus.
Elige quod fixum stabili bonitate moratur.
Ex tibi propositis que sunt fugienda duobus.
Elige mobilius: fuge quod cōstantius extat
Qualibet in specie pulsus paritas reperiri
Imparitasue potest: sed non equaliter equum
Vnica solius facit obseruantia pulsum.
Si magnus se continuet: propriumq3 tenorem.

Seruet: inoffensum cadit a plena paritate.
Cum species aliena subit: non dicitur equus.
Simpliciter: sed in hoc: cum non sit in omnibus equus.

¶ Vero generibus assignatis et eorũ accidẽtibus executis et expe-
ditis agit de duobus extremis generibus q accidẽtia sunt et prin
cipalibus pdictis adiũcta sunt. s. de equali et inequali. ordinato in
ordinato: nec tñ de ordinato et inordinato agitur nisi s'm distinctio
nẽ suarũ specierũ et priũ. Est itaq; pulsus equalis cuius percus-
siones vniformẽ et cõsimilẽ habẽt rationẽ: et vniformiter occurrunt
in digitorũ extremitatibus: vt si percussiones sint magne et in ma
gnitudine equales non parue non rare non spisse non debiles nec
in aliquo diuerse. Et iste pulsus equalis dicit' absolute. Ineqlis
autem est cuius percussiones diuersantur siue sit in motu vt mo
do sit spissus modo velox modo tardus: siue in quãtitate dilatati-
onis vt modo sit magnus modo paruus. Siue in virtute vt mo-
do sit fortis modo debilis: Sicut autem quidam est equalis pul-
sus absolute seruans equalitatem in oĩbus: ita quidã est inequa-
lis absolutam seruãs inequalitatem in omnibus percussionibus
Et est quidam inequalis in quantitate qualitate: in alijs tamen
diuersatur: et ille inequalis dicitur. Sed in aliquo equalis nũcu-
patur. Et nota q' omnis equalitas in bono est bona: in malo ma-
la. Et inequalitas in malo bona est: et hanc diuersitatem s'm diui-
sionẽ auctor insinuat in capitulo presenti: hec diuisio non tantum
habet locum in consideratione pulsuum sed circa meditullium ve
narum. ¶ Paritas. idest equalitas. ¶ Sinistro. Cũ sinistris
et malis differentijs. ¶ Imparitas. idest inequalis.

Seq' de pulsu q dr cauda retornatiua et de eo q dr cauda finitiua.

Cauda retornatiua primo mollescit in ictum.
In reliquo languet fit tertia motio leuis
Iudicio sensus se quarta magis manifestat.
Quinta viget valido firmatur sexta vigore:
De tenebris sensus: et de langoris ab ipso.
Repit in excelsum graduali tramite pergens.
Hoc pulsu solitos natura reciprocat ictus.
Finitiua suos motus orditur ab alto.
Senim deprimitur: declinat: mollificatur.

Et de propatulo sensus se mergat in imo.
Hic vicinantis affert preludia mortis.

¶ Hic agit de spēbus inequalis pulsus z inordinati cuius multe sunt species. s. cauda soricina finitiua z cauda retornatiua: caprizans martellinus: ramosus: fluctuās: spasmosus: ptysicus: formicās: vermiculosus sorinus. Prius exequit̄ de cauda soricina finitiua z retornatiua: q̄ licet possint esse species ordīati z equalis: sub inequali tn̄ z inordinato cōtinent̄: qz qn̄qz cauda soricina finitiua z retornatiua pcedūt in pcussionibus suis f̄m ordinatā inequalitatē: z qn̄qz f̄m ordinatā. vbi nāqz est pturbatio nature tāta vix ad plenū cōsequētis inequalitatis ordinatio potest seruari. Cōstantinus tn̄ in pātegni has spēs ordinat sub ordinato z equali. Est g̃ pulsus cauda retornatiua quasi ab occultis z quasi ab insensibilibus pcussionibus incipiēs paulatim graduali tramite f̄m ordinatū modū maiorando pcedit de minimis ad paruas: de paruis ad aliquātulū aptas: de aliquātulū aptis ad magis manifestas: z ita cōtinuatim z ordinatim pcedit: quousqz se recipiat in fortes motiones. Dicitur aūt hic pulsus cauda retornatiua cauda soricina: quia sicut cauda soricis in finali extremitate que ab animali corpore remotior est incipit a nimia gracilitate z continuatim pcedit f̄m grossitudinē z maioritatē corpulentie: quousqz attingat corp⁹ animalis. Sic z iste pulsus ratione similitudinis maiorando procedit paulatim de debilibus ad minus debiles: z de minus debilibus ad aliquātulum fortes de fortibus ad fortiores percussiones. Cauda soricina finitiua per cōtrarium potest intelligi: quia a fortioribus incipiēs p minus fortes transit: tertio per debiles: quarto p debiliores: tandā ab eo descendit per gradus debilitatis: q̄ nō sentitur z hoc assimilat̄ caude soricine finitiue. Nam cauda soricina finitiua a pte animali inserta grossior est: z paulatim gracilīdo procedit vsqz ad finē. Cauda retornatiua significat cōfortationem nature salutis reuersionem. Finitiua prenuncia est mortis.

De consolatione medici cum eger moritur.

Collectis fuge sarcinulis opifex medicine.
Nil impensa valēt: tua nil suffragia prosunt.
Damna resarciri nequeunt iam morte propinqua.
Atropos excludit lachesim; vitalia rūpit.

Stamina dissoluit gumphos vitāq; relegat
Salua tibi maneat frontis verecundia. vultum.
Extere: ne pariat tibi mors vicina pudorem.
Mortiferos tua preueniat sententia casus.
Officium vatis retinens nomenq; prophete.
Non semper sanat medicus: rhetoric perorat.
Sed tamen officium concludit fine supremo.
Singula que debet si contingentia seruet.
Vitam victuro vel si mortem morituro.
Judicio dictet stabili: que culpa medentis.
Officium cōmune durum: curatio morbi.
Actio communis vix consumatur ab vno.

¶ Quia forte medicus propter mortem egri preminentem despe-
raret et de vita sua timeret credens sibi ab amicis suis imputari
ideo auctor ipsum cōsolatur: et amicos eius corroborat et firmat: ostē
dens q non sit timendum. et cū prenunciauerit mortem egri potius
sibi copulabit gloriam et honorē: q; pudoris ambitionē: et loco pro-
phete inter homines reputabitur: q; morituri solis pnosticis.

¶ De pulsu caprizante.

Descensu saltum geminat caprinus ab vno.
More caput saliens: que bis prius aera pulsat.
Qd semel in terram querat defigere cursum.
Cedit in hac specie pgressio prima secunde.
Si species talis genesi dictante resultat.
Hoc signo vasis substantia dura rebellis.
Aure vitalis vis imbecilla notatur.
Sensus ebes ferrino preceps turbatio mentis.
Qd multis resoluta modis vt verba moueret.
Mentis conceptum mutillata voce resoluit.
Si caprinus erit sine lege vel ordine pulsus.
In causa est mixtura mali: diuersa dieta.
Dissona materies: resolutio multa vaporis.

¶ In h capitulo diffinit auctor qd sit pulsus caprizās et eius significa-
tionē expōit. Est enī caprizās q incipiēs a velocitate anī digitorum

ꝑcussionē videť cadere ꝛ post moueť icōpleta dilatatiōe ad simili/
tudinē capꝛioli capꝛizans dꝛ. Cū eñ capꝛiolus incipiat esse velox ĩ
saltu quasi saltū videť facere in aerem et post incōplendo cursu: ꝛ
cōplendo saltu est velocissim⁹. Talis vero pulsus anteq̄ȝ regredia
tur in cētrū duas hȝ dilatatōes pꝛimā minorē secūdā maiorē sicut
etiā facit capra saliens in aere q̄ pꝛi⁹ extollit vna vice pedes: deinde
alia vice iterū se extollit antequā in terra ponat vestigium. Capꝛi
zans itaqȝ pulsus: ali⁹ est f̄m naturā: ali⁹ pꝛeter naturam: q̄ autem
sunt significatōes naturales: ꝛ q̄ nō naturales: auctoꝛ in hoc capi
tulo expꝛimit.

¶ De martellino pulsu.

Cum ferit incudem bis malleus: ꝛ resilire.
Cogitur obiecti massa suadente metalli.
Et sit diuiduus: in se tamen vnicus ictus.
Sic resilit duro membꝛi concussa rigoꝛe.
Et digitos species sic martellina retendit.
Nec redit in centrum donec geminauerit ictum
Ex quo natiuo signatur spiritus igneus.
Coꝛ siccum: discoꝛs mentis pꝛesumptio: fastus.
In febꝛe continua martellino dominante.
Caumate febꝛili coꝛdis depascitur humoꝛ.

¶ Seq̄tur de martellino: q̄ a martello dicitur. Sicut eñ ꝑcussio
martelli supꝛa incudē insequētes cadit ꝑcussiones plures pꝛopter:
percussionē martelli ex duricie incudis. sic etiam martellinus pul
sus in dilatatione sua antequā ad centrum regrediatur ex ꝑcussi
one spiritus: ꝛ oꝛgani duricie bis digitos ꝑcutere videtur: ꝛ fiunt
quasi dilatatōes due. sed p̄cedens est maioꝛ: secūda minoꝛ. Sed in
capꝛizāte sequēs ascensio maioꝛ est pꝛecedēte. Martellinus pulsus
ex duricie substantie oꝛgani contingit. ꝛ hoc ꝓpter supabūdantiaȝ
spiritus quo spiritu mouetur: arteria. ꝛ pꝛe duricie ipsius spirit⁹
repcussus rursus mouetur: ꝛ facit secundam ascensionem. vnde
dicit Philaretus q᷑ martellinus siue bis pulsans currente violen
ter spiritu in secundam venit percussionē: vt in icude venit malle⁹
Et est differentia inter capꝛizantem ꝛ martellinum: quia in capꝛi
zante non repercutitur spiritus: vt in martellino: sed ante digito/
rum percussionem quasi cadere videtur: et post incompleta dila/
tatione vehementer citatur. Martellinus itaqȝ pulsus si sit
secundum naturam significat contumatiam coꝛdis: et pertinaciā

mentis ex siccitate z superbia ex abundantia spiritus. Si autem fiat preter naturam significat successionem cordis z humoris defectionem: sicut in accutis contingit.

De ramoso pulsu.

Finditur in ramos ramosus z organa motu.
Quadrifido feriens digitos percurrit in imo
Discolor in pulsu: sicut confusa resistit.
Vox chitare fidibus vno simul ordine tactis.
Hec species crassis imperio suadente figurat.
Mobile propositum: cordis mutabile votum.
Si talis cogente mali synthomate fiat.
Morbi materies fit dissona: causa repugnans.
Militat: ex equo virtus synthoma retundit.
Vita: reformatur: nutrix natura resurgit.
Expirante mali nebula redit aura salutis

¶ Hic ponit ramosi pulsus diffinitionē: z significationes eius ostēdit. Est itaqꝫ ramosus pulsus qui primis digitis tangentis apparet alio modo z reliquis digitis apparet inequalis: vt si appareat vni digitorꝫ velox alij tardus vni spissus: alij ramosus: vni fortis: alteri debilis: vni inciduus z apertus: alteri deciduus z occultus Et attendit᷑ ꝼm quātitatem motus: aut motionis virtutis: z ꝼm motionis numerū. Non enī potest variari iste pulsus ꝼm magnitudinē. Impossibile enī est ꝙ sub vno digito in eadem parte organi sit magnus: z in alio digito vel in alio in paruum mutetur in eadē percussione: aut in eadem ꝑcussione fiat paruus z etiam magnus. Magnus enī ex necessitate quattuor digitos trāsit. Similiter ramosus nō potest attēdi ꝼm varietatē latitudinis aut stricture: caliditatis aut frigiditatis: duriciei aut molliciei: vacuitatis aut plenitudinis. Nunqꝫ enī in eadē ꝑcussiōe pōt attendi pulsus in diuersis digitis: ramosus: latus: z strictus: calidus z fridus: mollis in quibusdā: durus in alijs: vacuus in vno plenus in alio: et similiter paruus z magnus ꝼm velocitatē tarditatē: debilitatē z fortitudinē: raritatē z frequentiā potest cōsiderari. ¶ Ramosus alius ꝼm naturā alius preter naturā. Scdm naturam factus cordis mutabilitatē significat. Preter naturā factus in accutis febribus humorū significat cōtrarietatē: nature cōualescentiā ex parte significat

z ex parte vite laborem: z finem morbi declarat. Pulsus ramosus ƒm Philaretũ habet fieri ex aliqua superfluitate in cõcauitate arterie cõtenta que aduenienti spiritui resistit. vnde tota arteria ꝓpter resistentiã superfluitatis aduenientis spiritus: non potest totaliter dilatari. Sed motus cordis z motus spiritus transfertur deorsum z sinistrorsuʒ: ac si essent diuersificati. His determinatis littera clarescit per se ƒm diuersitates easdem teste Cõstantino in pantegni. Caudam soricinam z pulsum inclinatuʒ licet inuenire. Cauda soricina in diuersis digitis inuenitur: cum pulsus ab vno digito attingenti brachium est grossus: sub digito secundo est minor: sub tertio est paruus: sub quarto est minimus. Similiter hec cauda in forti z debili veloci z tardo potest intelligi. Sed hec cauda soricina differt ab alia de qua superius cum ipso auctore pertractauimus. Inclinatus aũt pulsus attẽditur ƒm diuersitatẽ percussionum sub quattuor digitis: vt si sub duobus digitis medijs grossus: z sub duobus extremis subtilis: aut in medijs apertus: in extremis occultus: apparet aũt sursum extremitas: deorsum inclinari ex defectu virtutis substantiã organi ex pte brachij leuare nequeũtis: causa arterie grauitatis in extremitate intra manum ex defectiõe sola est virtutis illic vix pueniẽtis Inclinatus similiť de forti z veloci z tardo est intelligendũ. Et ille inclinatus pulsus z cauda soricina pdicta. Sub ramoso pulsu cõprehẽdi possunt. Nã ramosi pulsus possunt esse multe species. Sub eadem etiaʒ specie continetur serrinus: de quo dicetur in sequẽtibus. Qui autẽ sub vno digito mouetur sub tribus est quietus: aut sub duobꝰ primis mouetur: sub alijs quiescit: aut sub vno fortis: sub altero debilis: sub tertio debilior: sub quarto debilissimus ita ꝙ non sentitur. Et hoc est ꝙ pulsus dictus cauda soricina posset ĩtelligi qñ gradatim debilitando procedit de primo digito ad secundum. de secundo ad tertium: de tertio ad quartũ. Sed hic nõ gradatim procedit in debilitate per quartũ digitũ vt si ab vno moueať: sub alijs quiescat: aut sub duobus primis moueatur: sub alijs non: dicendus est serrinus. dicitur autem a serra: qꝛ serre dentibus assimilatur.

De fluctuante pulsu.

Vasa procellosus enormi concutit ictu
Fluctuat: exundat: fremit: estuat: z digitales.
Ventriculos sibi cõpressos lateraliter ambit.

Pars ꝛ sursum: pars et retro: ꝛ ante mouetur.
Inde probes subitum mentis cordisq₃ tumultum.
Sanguinis vndantis turbato in corpore motum.

¶ In h̄ capitulo agit de procelloso pulsu siue estuoso. Et cōstantiā quā Philaretus fluctuationē appellat, psequtur: et ostendit quid sit fluctuans pulsus: ꝛ quid habeat significare. Estuosus pulsus est cū organis ps auriculari digito superposito superior ante mouetur. sub altero digito inferius: ꝛ tardius: pars autē organi dextrorsum ꝛ sinistrorsu₃ sentitur moueri: quedā pars late: q̄dā pars stricte: vt videmus in tempestate maris. Fluctuās igit̄ pulsus h₃ fieri ex abundātia aquosi humoris infundentis corp⁹ arterie magis q̄₃ debeat. vnde spūs in arterijs generatus aq̄su₃ humorē in arterijs existentem mouet magis in vno loco arterie. q̄₃ in alio. ꝛ ideo quasi quedam inundationes siue p flatus per pulsu₃ sensui subiacent et ideo pulsus fluctuans dicit̄: talis pulsus solet reperi in quada₃ specie hydroposis que anasarca dicit̄: idest equalis resolutio carnium. Significat pulsus iste quandoq₃ mētis perturbationē: aut iram subitam: aut tristiciam: aut hūoris subitā pturbationem.

¶ De spasmo pulsu.

Spasmosus vacuus tensi quoq₃ more rigescit.
Funiculi: ptysicis famulatur: et extenuatis.
Corporis humorem depascit: sorbet inanis.
Plenior occurrit species spasmosa replentur.
Organa: reumaticus neruis infunditur humor.
Lenia motiuo viduantur membra vigore.

¶ Hic exequitur de spasmoso pulsu qui aliter ptysicus appellat̄. et eius significationes exponit tam ptysici q̄₃ spasmosi. de repletione prouenientis. Spasmosus itaq₃ et ptysicus habet fieri carne cōsumpta ꝛ desiccata per calorem febrilē: vnde nō h₃ arterias: nisi collocetur ad modum corde tense ꝛ tendit̄. vnde digitis cōpressa trāsfertur a dextra ꝛ sinistra. vnde videt̄ spasmosus ꝛ ramosus idē esse. sed differūt ꝑter causas differentes: q₂ in ramoso corpus arterie diffindit̄: sed in spasmoso neruus tenditur: ꝛ multum duriciei sentitur. vnde dicit̄ spasmosus ꝑter tensionem nerui vel arterie: vel q₂ spasmum futurū significat. In ramoso autem non fit talis.

tensio quẽadmodũ in spasmoso. Spasmosus itaqȝ significat desic cationem corporis: ꝛ cõsũptionẽ hũoꝝ: indurationẽ arteriarũ ꝛ ni miã desiccationẽ. Et sig. spasmũ de manitione. Est aũt q̇dã spas/ mosus de repletione hũoꝝ: vñ arteria sentit᷑ multũ turgida.

¶ De formicante et vermiculoso pulsu.

Sunt gemini pulsus formicans vermiculosus.
Estiuis potius in febribus: ꝛ per acutis.
Mortis preconcs fidi: reserantqȝ sepulcra.
In febre formicans: pulsu vermiculante verendus.
Non redit ad melius. sed vitam morte soporat.
Sepius has species excepto caumat efebris.
Non vrgente necis discrimine. syncopis infert.

¶ Hic agit auctor cõmixtim de duab species iordinati pulsus. s. ṽmiculoso ꝛ formicãte. ṽmiculos⁹ more estuãtis mouet᷑: sȝ estuãs maior est ꝛ fortior. ṽmiculosus mior ꝛ debilior: tñ velocior ꝛ spissior est: qꝛ hui⁹cã ṽtus est defecta: ꝛ dr̃ ṽmiculos⁹: qꝛ sentit᷑ sub digitis vt ṽmiũ mot⁹. Et formiculosus mouet᷑ sicut ṽmiculosus. Sed formiculosus minor est ꝛ defectior: ꝛ spissior. Cũ eñ ei⁹ vt⁹ omnino est ablata ꝛ defecta dr̃ formiculosus: qꝛ sicut formice sub digito sẽ/ tiunt᷑: sicut itaqȝ formica minorẽ hȝ motũ q̃ȝ ṽmis. sic et formicãs pulsus mior est: ꝛ defectum sig. plusq̃ȝ vermiculosus: cũ ei⁹ mot⁹ sit minim⁹: sicut mot⁹ formice minor est motib alioꝝ aialiũ: sȝ pul sus aliq̇s deficit vsqȝ in formicatõeȝ: ꝛ h̓ fit ex synthomate acute fe bris ꝛ ex cõsumptiõe spirituũ omnino depriuãd⁹ est ꝛ vita patiẽs Si vero deficiat vsqȝ in vermiculosuȝ ꝛ ibi maneat et nõ ꝓgredia/ tur ad formicãtem nõ morit᷑ õnino. Et nota ꝙ ãte formiculosum necessario venit vermiculosus. si de formicãte fiat regressus in ver miculosum bonũ est. sȝ si de vermiculoso fiat descẽsus in formicu/ losuȝ est. Formicãs et vermiculosus q̃nqȝ fiunt ex subita dissoluti one virtutis sicut ꝓpter multã manitiõem sanguinis: vt in flux per emoroidas: vel a narib vel a ventris immoderato fluxu: vel men/ struoꝝ in mulierib. vñ patiẽs ex tanta virtutis cõsumptione vel dissolutione ꝓpter defectũ spirituũ: ꝛ nutrimenti subtractionẽ syn copare cogitur: ꝛ pulsuȝ hȝ formicantẽ vel vermiculosum. De tali aũt pulsu nõ est desperãduȝ: qꝛ ex tali causa hȝ cõtingere. Videm⁹ q̃nq̧ multos syncopizantes: in q̇bus nec flatũ nec pulsum ꝑpendi/

mus:q̄ tn̄ per assumptōēs aque frigide ⁊ cōfortatione ex aromati/
cis ad priorē statū regrediūtur. De pulsu ḡ ex tali causa mutato
nō debet desperare medicus:nec morti paciētē adiudicare. Galie/
nus nāq₃ exēplū pōit de quadā muliere habēte suffocationē matri
cis:in qua nullus sentiebatur pulsus cuius ori laue flosculuz ap/
posuit subtiliter carpinate vel carminate:⁊ lana aliquātuluz com/
mota et calefacta:ex anhelitu eius cognouit eā adhuc viuere:⁊ post
operā suam adhibendo:eā ad sanitatem cōuertit. Qđ si pulsus for
micans ⁊ vermiculosus fiat in corporibꝫ defectis:⁊ desiccatis ex fe
bribꝫ acutis nō ꝓpter inmutationē nature subitā:tūc desperādū est
et per talem pulsum sententia mortis diffinienda est.

¶ Sequitur de pulsu serrino.

Occurit digito species serrina priori.
Debilis:in reliquo fit languida:nulla sequenti.
Hic trahit a serra cognata vocabula pulsus.
Cuius cum primis incisio dentibus acta.
Est grauis:in reliquis grauior:funesta supremis.
Corporis hoc pulsu fatalis serra vigorem.
Amputat:⁊ vitam nubes letalis obumbrat.

¶ Hic agit auctor de pulsu serrino q̄ diuersis modis intelligi pōt
Nā qn̄q₃ sub vno digito mouet̄:sub tribꝫ est quiet⁹:aut sub duobꝫ
primis mouet̄:sub alijs q̄scit: aut sub vno fortis : sub alio debilis:
sub tertio velox:sub quarto tard⁹. Serrin⁹ autē notat̄ a serra : q₂
dentibꝫ serre assimilatur:qñ inequalē facit incisionē. ⁊ fm h̄ claudi
tur serrinus. Serrin⁹ pulsus sub q̄busdā speciebꝫ p̄dictoꝝ pulsuū
pōt contineri. Fit aūt serrin⁹ qn̄q₃ vt in p̄io digito sentiat̄ debilis
in sc̄do quasi deficiēs. In tercio omnino nō sentitur. fm aūt hanc
estimationē q̄dam cauda soricina finitiua erit pulsus serrinus.

¶ Hic auctor musam suam allo
q̄tur vt sigillet opus de pulsibus.

Fige tuo metas operi. sat prata biberunt.
Semina luxuriant. prius arida terra colono.
Plenius arridet pingui letamine gaudens.
Et fructus nobis exponens diuite vena.
Jam sterilem cultum philareti vomeris horret.

¶ Finis. ¶ Deo gratias.

[illegible] fuit lugdunum die
[illegible] 15[illegible]

[illegible]

[illegible]

hic liber constat g° bij
de anno 1490

Nota qd die mercurii xxviij may molen feri
sacc[os] in furst / et sacc[os] / et emina una
[illegible] et eod[em] die coquerunt
Restitui [illegible] in [illegible] dos [illegible] et prim.